

CVRIA

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Raport anual
2009

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

RAPORT ANUAL 2009

Sinteză a activității Curții de Justiție,
a Tribunalului și a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene

Luxemburg, 2010

www.curia.europa.eu

Curtea de Justiție
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Tribunalul
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Curtea pe internet: <http://www.curia.europa.eu>

Raportul anual este disponibil de asemenea în versiune CD-ROM
la Serviciul presă și informare
Tel. +352 43032035

Finalizarea redactării: 1 ianuarie 2010

Reproducerea autorizată, cu menționarea sursei. Fotografiele nu pot fi reproduse decât în contextul acestei publicații. Pentru orice altă utilizare, trebuie să fie solicitată o autorizare de la Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet pe serverul Europa (<http://europa.eu>).

O fișă catalografică figurează la sfârșitul prezentei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2010

ISBN 978-92-829-0961-4

doi:10.2862/22514

© Uniunea Europeană, 2010

Tipărit în Luxemburg

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR ELEMENTAR (ECF)

Cuprins

Pagina

Prefață de Vassilios Skouris președintele Curții de Justiție	5
---	---

Capitolul I

Curtea de Justiție

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în 2009	9
B – Compunerea Curții de Justiție	55
1. Membrii Curții de Justiție	57
2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2009	73
3. Ordini protocolare	75
4. Foști membri ai Curții de Justiție	77
C – Statistici judiciare ale Curții de Justiție	81

Capitolul II

Tribunalul

A – Activitatea Tribunalului în 2009	113
B – Compunerea Tribunalului	149
1. Membrii Tribunalului	151
2. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2009	161
3. Ordini protocolare	163
4. Foști membri ai Tribunalului	165
C – Statistici judiciare ale Tribunalului	167

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2009	191
B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice	201
1. Membrii Tribunalului Funcției Publice	203
2. Modificări în compunerea Tribunalului Funcției Publice în anul 2009	207
3. Ordini protocolare	209
4. Fost membru al Tribunalului Funcției Publice.....	211
C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice	213

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunal și la Tribunalul Funcției Publice	227
B – Vizite de studii (2009)	229
C – Ședințe solemne	233
D – Vizite sau participări la manifestări oficiale	235
 Organigramă prescurtată	 240

Prefață

Anul care tocmai s-a scurs se încheie cu un eveniment major. La 1 decembrie 2009 a intrat în vigoare Tratatul de la Lisabona, după o procedură de ratificare îndelungată și complexă. Acest tratat, ce urmărește înzestrarea Uniunii Europene cu structuri legislative și administrative mai eficiente, care să o facă mai capabilă să înfrunte provocările începutului de secol 21, aduce importante schimbări în cele mai multe dintre domeniile de activitate ale Curții. Astfel, pe lângă consecințele care rezultă din dobândirea personalității juridice de către Uniunea Europeană și din abandonarea structurii pe trei piloni a acesteia, Tratatul de la Lisabona introduce anumite reforme referitoare atât la competențele Curții de Justiție, cât și la procedurile desfășurate în fața instanțelor care o compun.

Anul 2009 a adus de asemenea o înlocuire parțială a Curții și plecarea a patru dintre membrii săi. La desemnarea judecătorilor intervenită în cadrul acestei înlocuiri parțiale, guvernele statelor membre au luat în considerare din nou necesitatea de a proceda fără întârziere la aceasta și de a păstra, în măsura posibilului, stabilitatea instituției, permițându-i să continue fără obstacole îndeplinirea misiunii sale. Curtea nu poate decât să se bucure de aceasta.

În sfârșit, anul 2009 va fi marcat totodată de producerea unui trist eveniment, decesul avocatului general Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer. Unda de șoc cauzată de dispariția sa se răspândește încă, fie chiar și numai pentru faptul că deliberăm și vom continua să deliberăm în lunile următoare în cauze care au beneficiat de concluziile sale. Gândirea sa ne însoțește extrem de concret în activitățile noastre.

Prezentul raport oferă cititorului o prezentare completă a evoluției și a activității instituției în cursul anului 2009. Ca în fiecare an, o parte importantă a raportului anual este consacrată unor expuneri succinte, dar exhaustive, ale activității jurisdicționale propriu-zise a Curții de Justiție, a Tribunalului și a Tribunalului Funcției Publice. Analiza este completată și ilustrată de date statistice specifice fiecărei instanțe.

V. Skouris
Președintele Curții de Justiție

Capitolul I

Curtea de Justiție

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în 2009

de Vassilios Skouris, președintele Curții de Justiție

Prima parte a raportului anual prezintă în mod sintetic activitățile Curții de Justiție a Uniunii Europene în 2009. Această primă parte oferă în primul rând o imagine generală asupra evoluției instituției în cursul acestui an, punând accentul pe schimbările instituționale care afectează Curtea de Justiție și pe evoluțiile referitoare la organizarea sa internă și la metodele sale de lucru (secțiunea 1). În al doilea rând, cuprinde o analiză a statisticilor în ceea ce privește evoluția volumului de lucru al instituției, precum și a duratei medii a procedurilor (secțiunea 2). Pentru a încheia, aceasta prezintă, ca în fiecare an, principalele evoluții jurisprudențiale, clasificate pe materii (secțiunea 3).

1.1. Evenimentul major care marchează evoluția instituțională a Curții de Justiție în 2009 a fost incontestabil intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Acesta a adus mai multe modificări dispozițiilor referitoare la Curtea de Justiție din Tratatul UE și din Tratatul CE. Unele dintre aceste modificări decurg din abandonarea structurii pe trei piloni a Uniunii Europene, din dispariția subsecventă a Comunității Europene și din personalitatea juridică de care se bucură de acum înainte Uniunea. Alte modificări sunt mai specifice și privesc direct Curtea de Justiție.

Pentru a nu le cita decât pe cele mai importante, semnalăm, mai întâi, că instituția jurisdicțională a Uniunii este, de la 1 decembrie 2009, denumită Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Ea este compusă, ca și în trecut, din trei instanțe, denumite de acum înainte: Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice.

Crearea unor eventuale alte tribunale specializate rămâne în continuare posibilă, dar, ca urmare a intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, această creare ar fi posibilă potrivit procedurii legislative ordinare, și anume în codecizie cu majoritate calificată, iar nu cu unanimitate, ca înainte. Aceeași este soluția și în ceea ce privește modificările Statutului Curții de Justiție, cu excepția dispozițiilor referitoare la statutul judecătorilor și al avocaților generali, precum și la regimul lingvistic al Curții.

O modificare importantă privește procedura de numire a membrilor Curții și ai Tribunalului. Judecătorii și avocații generali sunt numiți de acum înainte de Conferința reprezentanților guvernelor statelor membre, după consultarea unui comitet al cărui rol este de a emite un avis cu privire la capacitatea candidaților de a exercita funcțiile de judecător și de avocat general la Curtea de Justiție și la Tribunal. Acest comitet este compus din șapte persoane alese dintre foști membri ai celor două instanțe, din membri ai instanțelor naționale supreme și din juriști reputați, dintre care unul este propus de Parlamentul European.

În ceea ce privește competența Curții de Justiție a Uniunii Europene, trebuie subliniat că aceasta acoperă dreptul Uniunii Europene, cu excepția cazului în care tratatele prevăd altfel. Astfel, Curtea de Justiție dobândește competență preliminară generală în domeniul spațiului de libertate, securitate și justiție în urma dispariției pilonilor și a eliminării, prin Tratatul de la Lisabona, a articolelor 35 UE și 68 CE, care prevedeau restrângeri ale competenței Curții de Justiție.

Pe de o parte, în ceea ce privește cooperarea polițienească și judiciară în materie penală, competența Curții de Justiție de a se pronunța cu titlu preliminar devine obligatorie și nu mai este subordonată unei declarații a fiecărui stat membru, prin care statul respectiv recunoaște această competență și indică instanțele naționale care o pot sesiza. O serie de dispoziții tranzitorii prevăd

totuși că această competență deplină nu va fi aplicabilă decât după cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

Pe de altă parte, în ceea ce privește vizele, dreptul de azil, imigrarea și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor (în special cooperarea judiciară în materie civilă, recunoașterea și executarea hotărârilor), Curtea poate fi sesizată acum de toate instanțele naționale – iar nu numai de instanțele superioare – și este competentă pentru a se pronunța asupra unor măsuri de ordine publică în cadrul controalelor transfrontaliere.

În plus, este semnificativ de amintit că, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene devine un text legislativ cu caracter obligatoriu și dobândește aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor¹. În sfârșit, în domeniul sensibil al politicii externe și de securitate comună (PESC), Curtea este în mod excepțional competentă, pe de o parte, să controleze delimitarea dintre competențele Uniunii și PESC, a cărei punere în aplicare nu trebuie să aducă atingere exercitării competențelor Uniunii și atribuțiilor instituțiilor în vederea exercitării competențelor exclusive și partajate ale Uniunii, și, pe de altă parte, Curtea este competentă să se pronunțe în ceea ce privește acțiunile în anulare îndreptate împotriva deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu, de exemplu, în cadrul luptei pentru combaterea terorismului (înghețarea fondurilor).

Modificări semnificative care privesc procedurile în fața instanțelor Uniunii figurează de asemenea în Tratatul de la Lisabona. Printre cele mai importante, să notăm pe de o parte atenuarea condițiilor de admisibilitate a acțiunilor formulate de particulari împotriva actelor normative ale instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii. În special, persoanele fizice sau juridice pot formula de acum înainte acțiuni împotriva unui act normativ dacă îi afectează direct și dacă nu presupune măsuri de executare. Prin urmare, particularii nu mai au obligația de a demonstra că acest tip de act îi privește în mod individual.

Pe de altă parte, Tratatul de la Lisabona consolidează mecanismul sancțiunilor pecuniare (sumă forfetară și/sau penalitate cu titlu cominatoriu) în cazul neexecutării unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor. În particular, este de acum înainte posibilă aplicarea de către Curte, chiar de la prima hotărâre de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, a unor sancțiuni pecuniare în cazul în care nu sunt comunicate Comisiei măsurile naționale de transpunere a unei directive.

1.2. Pe lângă reformele introduse prin Tratatul de la Lisabona, merită de asemenea să fie semnalată modificarea din 13 ianuarie 2009 a Regulamentului de procedură al Curții (JO L 24, p. 8). Această modificare privește articolul 7 alineatul (3) din regulament, referitor la condițiile alegerii președintelui și a președinților de cameră. În versiunea sa anterioară, această dispoziție prevedea două tururi de scrutin. În caz de egalitate de voturi în al doilea tur, era ales judecătorul cel mai vârstnic. Noua versiune a dispoziției menționate prevede că, în cazul în care niciunul dintre judecători nu obține voturile a mai mult de jumătate dintre judecătorii care compun Curtea, se organizează alte tururi de scrutin până când această majoritate este obținută.

¹ De altfel, articolul 6 alineatul (2) TUE precizează că „Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Competențele Uniunii, astfel cum sunt definite în tratate, nu sunt modificate de această aderare”. Protocolul nr. 8 menționează că acordul privind aderarea trebuie să precizeze în special „modalitățile speciale ale participării eventuale a Uniunii la autoritățile de control ale Convenției europene [și] mecanismele necesare pentru a garanta că acțiunile formulate de statele nemembre și acțiunile individuale sunt îndreptate în mod corect împotriva statelor membre și/sau, după caz, împotriva Uniunii”. Această aderare „nu aduce atingere nici competențelor Uniunii, nici atribuțiilor instituțiilor acesteia”.

2. Statisticile judiciare ale Curții pentru anul 2009 sunt, în mod global, marcate de o productivitate crescută și de menținerea unei eficacități satisfăcătoare în ceea ce privește durata procedurilor. În plus, trebuie subliniată totodată tendința constantă de creștere a numărului de cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresate Curții.

Astfel, Curtea a soluționat 543 de cauze în anul 2009 (cifră netă, ținând cont de reuniri), ceea ce reprezintă o creștere semnificativă în raport cu anul precedent (495 de cauze soluționate în 2008). Dintre aceste cauze, 377 au făcut obiectul unei hotărâri și 165 au condus la pronunțarea unei ordonanțe. Numărul de hotărâri pronunțate în 2009 este printre cele mai ridicate din istoria Curții.

Curtea a fost sesizată cu 561 de cauze noi (independent de reunitile pentru cauză de conexitate), ceea ce reprezintă o ușoară scădere în raport cu anul 2008 (592 de cauze introduse). Cu toate acestea, trebuie subliniat că numărul de cauze preliminare introduse anul acesta reprezintă cea mai ridicată cifră atinsă vreodată (302 cauze).

În ceea ce privește durata procedurilor, datele statistice sunt pozitive. În ceea ce privește trimiterile preliminare, această durată a fost în medie de 17,1 luni, cu alte cuvinte, o durată practic identică celei din 2008 (16,8 luni). În ceea ce privește acțiunile directe și recursurile, durata medie de judecare a fost de 17,1 luni și, respectiv, de 15,4 luni (16,9 luni și, respectiv, 18,4 luni în 2008).

Pe lângă reformele aplicate metodelor sale de lucru întreprinse în ultimii ani, îmbunătățirea eficacității Curții în soluționarea cauzelor se explică și prin utilizarea mai largă a diferitelor instrumente procedurale de care dispune pentru accelerarea judecării anumitor cauze (procedura preliminară de urgență, judecarea cu prioritate, procedura accelerată, procedura simplificată și posibilitatea de judecare a cauzei fără concluziile avocatului general).

Anul acesta s-a solicitat aplicarea procedurii preliminare de urgență în trei cauze, iar camera desemnată a considerat că erau întrunite condițiile impuse la articolul 104b din Regulamentul de procedură în două dintre acestea. Aceste cauze au fost soluționate într-un termen mediu de 2,5 luni.

Aplicarea procedurii accelerate a fost solicitată în cinci situații, dar condițiile impuse de Regulamentul de procedură nu erau îndeplinite în niciuna dintre acestea. Potrivit unei practici stabilite în anul 2004, cererile de procedură accelerată sunt admise sau respinse pe cale de ordonanță motivată a președintelui Curții. Pe de altă parte, a fost acordat tratament prioritar unui număr de opt cauze.

În plus, Curtea a continuat să folosească procedura simplificată prevăzută la articolul 104 alineatul (3) din Regulamentul de procedură pentru a răspunde la anumite întrebări adresate cu titlu preliminar. Astfel, în total, 22 de cauze au fost soluționate prin ordonanță în temeiul acestei dispoziții.

În sfârșit, Curtea a folosit mai frecvent posibilitatea oferită de articolul 20 din Statut, de a judeca fără concluziile avocatului general în situația în care cauza nu pune o problemă nouă de drept. Menționăm astfel faptul că aproximativ 52 % din hotărârile pronunțate în anul 2009 au fost pronunțate fără concluzii (față de 41 % în 2008).

În ceea ce privește distribuția cauzelor între diferitele complete de judecată ale Curții, este de semnalat faptul că Marea Cameră a soluționat aproximativ 8 %, camerele de cinci judecători 57 %, iar camerele de trei judecători aproximativ 34 % din cauzele finalizate prin hotărâre în anul 2009. În raport cu anul precedent, se constată o diminuare a procentului cauzelor judecate de

Marea Cameră (14 % în anul 2008) și o creștere a procentului cauzelor judecate de camerele de trei judecători (26 % în anul 2008). În ceea ce privește cauzele soluționate prin pronunțarea unei ordonanțe cu caracter jurisdicțional, 84 % dintre acestea au fost repartizate camerelor de trei judecători, 10 % camerelor de cinci judecători și 6 % reprezintă ordonanțe adoptate de președinte.

Pentru informații mai detaliate privind datele statistice ale anului judiciar 2009, cititorul este rugat să consulte punctul C al prezentului raport.

Probleme constituționale sau instituționale

Contenciosul recurent al bazei juridice în cadrul primului pilon a prilejuit pronunțarea mai multor hotărâri care merită menționate. În cauza *Parlamentul European/Consiliul* (Hotărârea din 3 septembrie 2009, C-166/07), Curtea a statuat că contribuțiile comunitare la Fondul internațional pentru Irlanda trebuie întemeiate pe o dublă bază juridică, respectiv articolele 159 CE și 308 CE. Recurgerea la această dublă bază are drept consecință obligarea legiuitorului comunitar la concilierea diferitelor proceduri legislative pentru adoptarea unuia și aceluiași act.

Curtea a început prin a aminti că, în cadrul sistemului de competențe ale Comunității, alegerea temeiului juridic al unui act trebuie să se bazeze pe elemente obiective care pot fi supuse controlului jurisdicțional, printre care figurează în special scopul și conținutul actului respectiv. Recurgerea la articolul 308 CE ca temei juridic nu este justificată decât dacă nicio altă dispoziție din tratat nu conferă instituțiilor comunitare competența necesară pentru a adopta actul în cauză. În plus, recurgerea la această dispoziție necesită ca acțiunea avută în vedere să aibă legătură cu „funcționarea pieței comune”.

Curtea a constatat în continuare că, pe de o parte, obiectivele Regulamentului (CE) nr. 1968/2006 privind contribuțiile financiare ale Comunității la Fondul internațional pentru Irlanda (2007-2010)² corespund obiectivelor pe care le urmărește politica comunitară de coeziune economică și socială și, pe de altă parte, că, făcând abstracție de cadrul de reglementare în care se înscrie, contribuția financiară comunitară la fond face parte dintre acțiunile specifice care, atunci când se dovedesc necesare în afara fondurilor structurale pentru atingerea obiectivelor prevăzute la articolul 158 CE, pot fi adoptate în conformitate cu articolul 159 al treilea paragraf CE. Cu toate acestea, nici modalitățile de cooperare între Comunitate și fond, nici condițiile și modul de plată a contribuției financiare a Comunității nu permit acesteia din urmă să prevină posibilitatea ca utilizarea de către fond a acestei contribuții să cuprindă acțiuni care, deși respectă obiectivele Acordului privind Fondul internațional pentru Irlanda, depășesc domeniul de aplicare al politicii comunitare de coeziune economică și socială sau, cel puțin, nu sunt gestionate potrivit criteriilor aplicate de Comunitate în cadrul acestei politici. Legiuitorul comunitar putea, așadar, să considere în mod valabil că gama de activități finanțată de acest regulament se extindea dincolo de sfera de aplicare a politicii comunitare de coeziune economică și socială. Or, articolul 159 CE cuprinde numai acțiuni autonome ale Comunității, gestionate potrivit cadrului de reglementare comunitar și al căror conținut nu depășește domeniul de aplicare al politicii comunitare de coeziune economică și socială. Prin urmare, articolul 159 al treilea paragraf CE, în sine, nu acordă Comunității competența necesară pentru a urmări obiectivele politicii comunitare de coeziune economică și socială prin intermediul unei contribuții financiare în condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 1968/2006.

² Regulamentul (CE) nr. 1968/2006 al Consiliului din 21 decembrie 2006 (JO L 409, p. 81, Ediție specială, 01/vol. 7, p. 173).

Cu toate acestea, Regulamentul nr. 1968/2006 are drept scop susținerea acțiunilor unui organism internațional instituit de două state membre, al cărui obiectiv este consolidarea coeziunii economice și sociale. Or, astfel cum reiese din articolul 2 CE și din articolul 3 alineatul (1) litera (k) CE, consolidarea coeziunii economice și sociale constituie, în afara titlului XVII din tratat, un obiectiv pentru Comunitate. Pe de altă parte, scopul acestui regulament se situează în cadrul pieței comune, dat fiind că urmărește să aducă îmbunătățiri economice în zone defavorizate din două state membre și, prin urmare, funcționării pieței comune.

Curtea a concluzionat că, întrucât Regulamentul nr. 1968/2006 urmărește scopuri prevăzute la articolul 2 CE și la articolul 3 alineatul (1) litera (k) CE și în titlul XVII din tratat, fără ca acest titlu, privit exclusiv, să confere Comunității competența de a le atinge, legiuitorul comunitar ar fi trebuit să recurgă în comun la articolul 159 al treilea paragraf CE și la articolul 308 CE, cu respectarea în același timp a procedurilor legislative prevăzute la acestea, și anume atât a procedurii prevăzute la articolul 251 CE, așa-numită de „codecizie”, cât și a votului în unanimitate în cadrul Consiliului.

Tot în ceea ce privește determinarea temeiului juridic adecvat în cadrul primului pilon, în cauza *Comisia/Parlamentul European și Consiliul* (Hotărârea din 8 septembrie 2009, C-411/06), Curtea a tranșat un diferend referitor la temeiul juridic al Regulamentului (CE) nr. 1013/2006 privind transferurile de deșeuri³. Curtea a statuat că acest act trebuia fondat numai pe articolul 175 alineatul (1) CE, iar nu pe articolul 133 CE și pe articolul 175 alineatul (1) CE, în măsura în care nu avea decât efecte secundare asupra politicii comerciale comune.

În conformitate cu jurisprudența tradițională a Curții, numai în mod excepțional, dacă un act urmărește simultan mai multe obiective sau are mai multe componente ce sunt legate în mod indisolubil, fără ca vreuna să fie accesorie și indirectă în raport cu cealaltă, un astfel de act trebuie să fie adoptat pe baza diferitelor temeiuri juridice corespunzătoare. În speță, Comisia considera că alegerea unui dublu temei juridic se impunea datorită faptului că acest regulament ar cuprinde două componente indisolubile, una încadrându-se în politica comercială comună, iar cealaltă în protecția mediului, care nu pot fi considerate secundare sau indirecte una în raport cu cealaltă.

Curtea nu a urmat acest raționament și a apreciat că din analiza regulamentului atacat reiese că acesta urmărește în principal, atât prin obiectivul, cât și prin conținutul său, protecția sănătății umane și a mediului împotriva efectelor potențial dăunătoare ale transferurilor transfrontaliere de deșeuri. Mai precis, în măsura în care procedura de notificare prealabilă și de acord preliminar scris urmărește în mod clar un scop de protecție a mediului în domeniul transferurilor de deșeuri între statele membre și, prin urmare, a fost întemeiată în mod corect pe articolul 175 alineatul (1) CE, ar fi incoerent să se considere că aceeași procedură, atunci când se aplică transferurilor de deșeuri între statele membre și țările terțe, cu același obiectiv de protecție a mediului, are caracterul unui instrument al politicii comerciale comune și, pentru acest motiv, trebuie să se întemeieze pe articolul 133 CE. Această concluzie este confirmată de o analiză a contextului legislativ în care se înscrie regulamentul atacat. O interpretare largă a noțiunii de politică comercială comună nu este de natură să repună în discuție constatarea potrivit căreia Regulamentul nr. 1013/2006 este un instrument care se încadrează în principal în politica de protecție a mediului. În acest sens, un act comunitar se poate încadra în acest domeniu chiar dacă măsurile prevăzute de actul comunitar menționat pot afecta schimburile comerciale. Astfel, un act comunitar nu intră în competența exclusivă în domeniul politicii comerciale comune prevăzute la articolul 133 CE decât dacă privește în mod specific schimburile internaționale, prin aceea că este destinat, în esență, promovării,

³ Regulamentul (CE) nr. 1013/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2006 (JO L 190, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 16, p. 172).

facilitării sau reglementării schimburilor comerciale și are efecte directe și imediate asupra comerțului sau a schimburilor cu produsele în cauză. Fără îndoială, nu aceasta este situația în speță. Astfel, Regulamentul nr. 1013/2006 nu are ca scop definirea caracteristicilor pe care trebuie să le aibă deșeurile pentru a circula în mod liber pe piața internă sau în cadrul schimburilor comerciale cu țările terțe, ci instituirea unui sistem armonizat de proceduri prin intermediul cărora să poată fi limitată circulația deșeurilor în scopul asigurării protecției mediului.

Contenciosul interpilon referitor la temeiul juridic a generat cauza *Irlanda/Parlamentul European și Consiliul* (Hotărârea din 10 februarie 2009, C-301/06). Curtea a statuat că adoptarea Directivei 2006/24/CE privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice⁴ trebuia operată în temeiul Tratatului CE, în măsura în care este în cauză, în mod preponderent, funcționarea pieței interne.

Astfel, legiuitorul comunitar poate recurge la articolul 95 CE, printre altele, în cazul existenței unor diferențe între reglementările naționale, atunci când aceste diferențe sunt de natură să îngreuească libertățile fundamentale sau să dea naștere unor denaturări ale concurenței și să aibă astfel o incidență directă asupra funcționării pieței interne. Or, s-a constatat că diferențele dintre reglementările naționale adoptate în domeniul păstrării datelor referitoare la comunicațiile electronice erau de natură să aibă incidență directă asupra funcționării pieței interne și că era previzibil că această incidență urma să fie din ce în ce mai gravă. O astfel de situație justifică urmărirea de către legiuitorul comunitar a obiectivului de a proteja buna funcționare a pieței interne prin adoptarea unor norme armonizate.

Pe de o parte, Curtea subliniază că aceeași directivă a modificat dispozițiile Directivei privind protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor electronice, ea însăși întemeiată pe articolul 95 CE. În aceste condiții, în măsura în care modifică o directivă existentă care face parte din acquis-ul comunitar, această directivă nu putea să fie întemeiată pe o dispoziție a Tratatului UE fără să se încalce articolul 47 din acesta.

În sfârșit, Curtea constată că Directiva 2006/24 reglementează operațiuni care sunt independente de punerea în aplicare a vreunei eventuale acțiuni de cooperare polițienească și judiciară în materie penală. Aceasta nu armonizează nici chestiunea accesului la date al autorităților naționale competente în materie de aplicare a legii, nici pe aceea referitoare la utilizarea și la schimbul acestor date între aceste autorități. Aceste chestiuni, care intră, în principiu, în domeniul de aplicare al titlului VI din Tratatul UE, au fost excluse din dispozițiile acestei directive. Prin urmare, conținutul material al Directivei 2006/24 are în vedere în principal activitățile furnizorilor de servicii în sectorul vizat al pieței interne, cu excluderea activităților statale care intră în domeniul de aplicare al titlului VI din Tratatul UE. Având în vedere acest conținut material, trebuie constatat că directiva menționată vizează în mod preponderent funcționarea pieței interne.

Chiar dacă proclamarea acestora de către Curte a avut loc cu mult timp în urmă, principiile generale ale dreptului comunitar continuă să alimenteze jurisprudența. În cauza *Heinrich* (Hotărârea din 10 martie 2009, C-345/06), Curtea a subliniat întinderea necesarei publicități a actelor juridice

⁴ Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE (JO L 105, p. 54, Ediție specială, 13/vol. 53, p. 51).

și a confirmat astfel importanța principiului securității juridice în calitate de principiu general al dreptului comunitar.

Unui călător nu i s-a permis îmbarcarea la aeroportul Schwechat din Viena pentru motivul că bagajul său de mână conținea articole considerate articole interzise în virtutea unor reglementări comunitare. Regulamentul (CE) nr. 2320/2002⁵ interzice printre altele prezența la bordul avioanelor a anumitor articole, care sunt definite de o manieră generală într-o listă anexată la regulament. Punerea în aplicare a acestui regulament este asigurată prin Regulamentul (CE) nr. 622/2003⁶ și anexa sa, modificată în 2004 prin Regulamentul (CE) nr. 68/2004⁷, însă niciodată publicată.

Ca urmare a refuzului de îmbarcare, persoana implicată a inițiat o acțiune în justiție pentru a obține constatarea nelegalității măsurilor luate împotriva sa. Instanța națională a solicitat Curții să stabilească dacă regulamentele sau părțile din regulamente care nu au fost publicate în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* pot avea totuși forță obligatorie.

În cuprinsul hotărârii, Curtea a amintit mai întâi că, din însăși formularea dispozițiilor articolului 254 alineatul (2) CE, rezultă că un regulament poate produce efecte juridice numai dacă a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. Curtea a subliniat în continuare că un act care emană de la o instituție comunitară nu este opozabil persoanelor fizice și juridice într-un stat membru înainte ca acestea din urmă să aibă posibilitatea de a lua cunoștință de acest act printr-o publicare conformă cerințelor legale în *Jurnalul Oficial*. Aceleași principii se impun măsurilor adoptate de statele membre pentru punerea în executare a unei reglementări comunitare.

În ceea ce privește cazul în speță, Curtea a subliniat că Regulamentul (CE) nr. 2320/2002 urmărește să instituie obligații în sarcina particularilor în măsura în care interzice prezența la bordul avioanelor a anumitor articole definite într-o listă anexată la regulament. Întrucât anexa la Regulamentul nr. 622/2003 nu a fost publicată, Curtea s-a aflat în imposibilitatea de a examina dacă aceasta privește și lista articolelor interzise și urmărește, așadar, să impună obligații în sarcina particularilor. Curtea a adăugat că nu poate fi totuși exclus ca această situație să se regăsească în speță. În plus, tot potrivit Curții, lista articolelor interzise nu se încadrează în niciuna dintre categoriile de măsuri și de informații care sunt considerate confidențiale și care, ca urmare, nu se publică. Astfel, în cazul în care Regulamentul nr. 622/2003 ar prevedea adaptări ale acestei liste de articole interzise, rezultă că, în aceste condiții, ar fi neîndoielnic lipsit de validitate. Curtea a concluzionat că anexa la Regulamentul nr. 622/2003 nu are forță obligatorie în măsura în care urmărește să instituie obligații în sarcina particularilor.

În cauza *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware/Consiliul* (Hotărârea din 1 octombrie 2009, C-141/08 P), Curtea, pronunțându-se asupra recursului, a amintit caracterul fundamental al respectării dreptului la apărare și a sancționat încălcarea acestuia din urmă în cadrul unei proceduri antidumping.

⁵ Regulamentul (CE) nr. 2320/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2002 de instituire a unor norme comune în domeniul siguranței aviației civile (JO L 355, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 11, p. 51).

⁶ Regulamentul (CE) nr. 622/2003 al Comisiei din 4 aprilie 2003 de stabilire a măsurilor de aplicare a standardelor comune de bază privind siguranța aeriană (JO L 89, p. 9, Ediție specială, 07/vol. 11, p. 103).

⁷ Regulamentul (CE) nr. 68/2004 al Comisiei din 15 ianuarie 2004 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 622/2003 de stabilire a măsurilor de aplicare a standardelor comune de bază privind siguranța aeriană (JO L 10, p. 14, Ediție specială, 07/vol. 16, p.3).

Dezbaterea privea printre altele nerespectarea termenului de zece zile prevăzut la articolul 20 alineatul (5) din Regulamentul (CE) nr. 384/96⁸ pentru a transmite Consiliului propunerile definitive ale Comisiei. În cuprinsul hotărârii sale, Curtea a explicat mai întâi că Comisia este ținută să respecte acest termen pentru a da ocazia întreprinderilor, informate despre intenția sa de a spori taxa antidumping în raport cu cea avută în vedere în comunicarea sa precedentă, să își prezinte observațiile. În continuare, Curtea a amintit că nerespectarea termenului nu poate conduce la anularea regulamentului adoptat de Consiliu decât în măsura în care există posibilitatea ca, din cauza acestei neregularități, procedura administrativă să fi putut produce un rezultat diferit, afectând astfel în mod concret dreptul la apărare al întreprinderii în cauză.

Pentru a obține anularea unei decizii a Comisiei de refuzare a acordării statutului de întreprindere care funcționează în condiții de economie de piață, adoptată cu încălcarea termenului de 10 zile, întreprinderea în cauză nu este ținută să demonstreze că decizia Comisiei ar fi avut un conținut diferit, ci doar că o astfel de ipoteză nu este complet exclusă, din moment ce și-ar fi putut realiza mai bine apărarea în lipsa unor neregularități procedurale. În ceea ce privește aplicarea acestui principiu în cazul în speță, Curtea a apreciat, spre deosebire de Tribunal, că, având în vedere faptul că deja, în două rânduri, Comisia își schimbase poziția ca urmare a observațiilor care i-au fost prezentate de părțile interesate, nu se poate exclude că aceasta și-ar fi modificat încă o dată poziția ca urmare a argumentelor invocate de întreprinderea implicată. Prin urmare, Curtea nu a anulat numai hotărârea Tribunalului, ci și regulamentul atacat al Consiliului.

Tot în domeniul principiilor generale ale dreptului comunitar, vom evidenția refuzul Curții de a considera principiul egalității acționarilor drept un principiu general de drept comunitar. În cauza *Audiolux și alții* (Hotărârea din 15 octombrie 2009, C-101/08), Curtea a statuat astfel că dreptul comunitar nu cuprinde un principiu general de drept conform căruia acționarii minoritari sunt protejați prin obligația acționarului dominant care achiziționează sau exercită controlul unei societăți de a oferi acestora posibilitatea de a le cumpăra acțiunile în aceleași condiții precum cele convenite la achiziționarea unei participații care conferă sau consolidează controlul acționarului dominant. Potrivit Curții, simpla împrejurare că dreptul comunitar derivat prevede anumite dispoziții aferente protecției acționarilor minoritari nu este suficientă, ca atare, pentru a se demonstra existența unui principiu general de drept comunitar, în special dacă domeniul de aplicare al acestora este limitat la drepturi clar definite și certe. În plus, principiul general al egalității de tratament nu poate, prin el însuși, să determine nașterea unei obligații specifice în sarcina acționarului dominant în beneficiul celorlalți acționari și nici să determine situația specifică la care se raportează o astfel de obligație. Potrivit Curții, un asemenea tratament presupune opțiuni de ordin legislativ, întemeiate pe o ponderare a intereselor în joc și pe stabilirea prealabilă a unor norme precise și detaliate, și nu poate fi dedus din principiul general al egalității de tratament. Astfel, principiile generale de drept comunitar au rang constituțional, în timp ce tratamentul menționat este caracterizat printr-un grad de detaliu care necesită o elaborare legislativă, ceea ce se poate realiza, la nivel comunitar, printr-un act de drept comunitar derivat.

Interzicerea oricărei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate și implicațiile sale au fost examinate într-un cadru procesual neobișnuit. Astfel, în cauza *ČEZ* (Hotărârea din 27 octombrie 2009, C-115/08), Curtea a fost chemată să se pronunțe asupra acestui principiu în cadrul domeniului de aplicare al Tratatului CEEA.

⁸ Regulamentul (CE) nr. 384/96 al Consiliului din 22 decembrie 1995 privind protecția împotriva importurilor care fac obiectul unui dumping din partea țărilor care nu sunt membre ale Comunității Europene (JO L 56, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 12, p. 223).

O instanță locală austriacă, sesizată cu o acțiune în încetarea tulburărilor de vecinătate formulată de proprietari de terenuri împotriva centralei nucleare situate la Temelín, în Republica Cehă, a solicitat Curții să stabilească dacă autorizația eliberată de autoritățile cehice pentru exploatarea centralei trebuia recunoscută în Austria în cadrul unei asemenea acțiuni judiciare, întrucât o asemenea recunoaștere nu era prevăzută de legislația austriacă.

Curtea a constatat mai întâi că activitatea industrială exercitată de centrala de la Temelín intră în domeniul de aplicare al Tratatului de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEa). Curtea a subliniat în continuare că întreprinderile care exploatează o instalație situată într-un stat membru sunt în mod normal stabilite potrivit dreptului acestuia, iar situația lor este comparabilă cu cea a resortisanților acestui stat. În consecință, diferența de tratament în detrimentul instalațiilor care beneficiază de o autorizație administrativă emisă într-un alt stat membru decât Republica Austria trebuie considerată ca fiind o diferență de tratament pe motiv de naționalitate. Or, principiul interzicerii oricărei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate constituie un principiu general al dreptului comunitar, aplicabil și în cadrul Tratatului CEEa. Prin urmare, în cadrul Tratatului CEEa trebuie examinată diferența de tratament operată de Republica Austria în detrimentul instalațiilor nucleare care beneficiază de o autorizație administrativă emisă într-un alt stat membru. În continuare, Curtea a subliniat că discriminarea pe motiv de naționalitate nu poate fi justificată prin obiective de natură pur economică, precum protecția operatorilor economici naționali. Această discriminare nu poate fi justificată nici prin obiectivul protecției vieții, sănătății publice, a mediului ori a dreptului de proprietate, în măsura în care există un cadru comunitar, în care se înscrie parțial această autorizație, care asigură această protecție. Rezultă că Republica Austria nu poate justifica discriminarea aplicată în privința autorizației administrative emise în Republica Cehă pentru exploatarea centralei nucleare de la Temelín.

Deși condițiile de admisibilitate a acțiunii în anulare au făcut obiectul unei jurisprudențe bogate, în cauzele reunite *Comisia/Ente per le Ville Vesuviane* (Hotărârea din 10 septembrie 2009, C-445/07 P și C-455/07 P), Curtea, pronunțându-se cu privire la recurs, a trebuit să se aplece o dată în plus asupra condițiilor de admisibilitate a acțiunilor formulate de autoritățile infrastatale vizate de acordarea asistenței financiare.

După ce a amintit că, în temeiul articolului 230 al patrulea paragraf CE, o entitate regională sau locală poate, în măsura în care beneficiază de personalitate juridică în temeiul dreptului național, să formuleze o acțiune împotriva deciziilor a căror destinatară este sau care o privesc în mod direct și individual, Curtea a precizat că condiția afectării directe impune îndeplinirea a două criterii cumulative, și anume ca, în primul rând, măsura comunitară contestată să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a particularului și, în al doilea rând, să nu lase nicio putere de apreciere destinatarilor care sunt însărcinați cu punerea sa în aplicare.

În această privință, spre deosebire de Tribunal, Curtea a apreciat că desemnarea, într-o decizie de acordare a unei contribuții financiare comunitare, a unei entități regionale sau locale drept autoritate responsabilă cu realizarea unui proiect al Fondului european de dezvoltare regională nu implică faptul că această entitate este ea însăși titularul dreptului la contribuția respectivă. De asemenea, chiar faptul că autoritățile naționale și-au exprimat intenția de recuperare a sumelor primite în mod nejustificat de entitatea regională sau locală respectivă constituie expresia existenței unei voințe autonome a acestora, în lipsa unor obligații în această privință în temeiul dreptului comunitar, ceea ce demonstrează puterea de apreciere a statului membru în cauză. Prin urmare, Curtea a decis că autoritatea infrastatală respectivă nu era vizată în mod direct prin decizia Comisiei și nu putea, așadar, decât să se îndrepte către instanța națională pentru a contesta legalitatea măsurilor naționale referitoare la aplicarea unui act comunitar.

Curtea a avut de asemenea ocazia de a aminti exigențele principiului contradictorialității, care guvernează procedura în fața instanțelor comunitare.

Astfel, în cauza *Comisia/Irlanda și alții* (Hotărârea din 2 decembrie 2009, C-89/08 P), Curtea a statuat că, în general, acest principiu nu doar conferă fiecărei părți la un proces dreptul de a lua cunoștință de înscrisurile și de observațiile prezentate de partea adversă în fața instanței și de a le discuta și nu numai că se opune faptului ca instanța comunitară să își întemeieze decizia pe fapte și pe documente despre care părțile sau una dintre acestea nu au putut lua cunoștință și cu privire la care nu au fost, așadar, în măsură să își precizeze poziția, ci implică și dreptul părților de a lua cunoștință și de a discuta motivele de drept invocate din oficiu de instanță, pe care aceasta intenționează să își întemeieze decizia. Astfel, în vederea îndeplinirii cerințelor privind dreptul la un proces echitabil, este important ca părțile să aibă cunoștință și să poată discuta în contradictoriu atât elementele de fapt, cât și elementele de drept care sunt decisive pentru rezultatul procedurii. În consecință, cu excepția cazurilor speciale, cum sunt mai ales cele prevăzute de regulamentele de procedură ale instanțelor comunitare, o decizie nu poate fi întemeiată de instanța comunitară pe un motiv de drept invocat din oficiu, chiar dacă este un motiv de ordine publică și, precum în speță, întemeiat pe nemotivarea deciziei în litigiu, fără ca instanța să fi invitat în prealabil părțile să își prezinte observațiile cu privire la motivul menționat. De altfel, Curtea a precizat că, în contextul similar al articolului 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), s-a pronunțat deja în sensul că tocmai având în vedere acest articol și scopul însuși al dreptului oricărei persoane interesate la o procedură contradictorie și la un proces echitabil în sensul acestei dispoziții, din oficiu sau la propunerea avocatului general sau la cererea părților, Curtea poate dispune redeschiderea procedurii orale, în conformitate cu articolul 61 din Regulamentul de procedură, în cazul în care consideră că nu este suficient lămurită sau că trebuie să soluționeze cauza pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților (a se vedea Ordonanța din 4 februarie 2000, *Emesa Sugar*, C-17/98, Rec., p. I-665, punctele 8, 9 și 18, precum și Hotărârea din 10 februarie 2000, *Deutsche Post*, C-270/97 și C-271/97, Rec., p. I-929, punctul 30). Potrivit Curții, în speță rezultă din dosar și din ședința în fața Curții că, prin hotărârea atacată, Tribunalul a anulat decizia Comisiei pe baza unui motiv invocat din oficiu, întemeiat pe încălcarea articolului 253 CE, fără a fi invitat în prealabil părțile, în cursul procedurii scrise sau al procedurii orale, să își prezinte observațiile cu privire la motivul menționat. Procedând astfel, Tribunalul a încălcat principiul contradictorialității, aducând astfel atingere intereselor Comisiei. Curtea a explicat că, astfel cum a arătat avocatul general, deși nemotivarea unui act comunitar constituie o deficiență care, în principiu, nu poate fi remediată, constatarea unei asemenea deficiențe rezultă, cu toate acestea, dintr-o apreciere care, potrivit unei jurisprudențe constante, trebuie să ia în considerare un anumit număr de elemente. O astfel de apreciere poate face obiectul unei discuții, în special atunci când nu se referă la o lipsă totală de motivare, ci la motivarea unui aspect precis de fapt și de drept. În speță, Comisia ar fi putut în special, dacă i s-ar fi acordat posibilitatea de a-și prezenta observațiile, să invoce aceleași argumente precum cele prezentate în cadrul celui de al patrulea și al celui de al cincilea motiv de recurs.

În ceea ce privește obligațiile pe care dreptul comunitar le stabilește în sarcina statelor membre, în cauza *Danske Slagterier* (Hotărârea din 24 martie 2009, C-445/06), Curtea a avut ocazia de a aminti principiile răspunderii extracontractuale a statelor membre pentru încălcarea dreptului comunitar, aducând totodată anumite precizări și explicații în ceea ce privește aplicarea lor concretă.

În ceea ce privește punerea în aplicare a acestei răspunderi, Curtea a amintit că, în lipsa unei reglementări comunitare, statului îi revine obligația ca, în cadrul dreptului național al răspunderii, să repare prejudiciul cauzat particularilor prin încălcarea dreptului comunitar, fiind înțeles că condițiile, în special cele privind termenul de prescripție, prevăzute de legislațiile naționale în domeniul reparării prejudiciilor respectă principiul echivalenței și principiul efectivității. În această

privință, stabilirea, în mod anticipat, a unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor, sub sancțiunea decăderii, a fost deja considerată compatibilă cu dreptul comunitar. Curtea a adăugat că un asemenea termen trebuie să fie, în plus, suficient de previzibil pentru justițiabil. Este de competența instanței naționale, ținând seama de ansamblul elementelor care caracterizează situația juridică și de fapt la data faptelor, să verifice dacă această situație se regăsește în speță. Revine de asemenea instanței naționale să verifice dacă, din cauza aplicării prin analogie a termenului prevăzut de legislația națională, condițiile de reparare a prejudiciilor cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului comunitar de către statul membru în cauză nu sunt mai puțin favorabile decât cele aplicabile reparării prejudiciilor similare de natură internă.

În continuare, pronunțându-se asupra aplicării concrete a termenului de prescripție, Curtea a concluzionat că dreptul comunitar nu impune ca, atunci când Comisia Europeană a inițiat o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 226 CE, termenul de prescripție să fie întrerupt sau suspendat. De asemenea, dreptul comunitar nu se opune ca termenul de prescripție, în cazul unei acțiuni în răspundere împotriva statului pentru transpunerea incorectă a unei directive, precum în speță, să înceapă să curgă de la data la care primele consecințe prejudiciabile ale acestei transpuneri incorecte s-au produs și la care consecințele prejudiciabile ulterioare ale acesteia sunt previzibile, chiar dacă această dată este anterioară transpunerii corecte a acestei directive.

În sfârșit, în ceea ce privește atitudinea impusă părții vătămate, Curtea a decis că este compatibilă cu dreptul comunitar o reglementare națională care prevede că un particular nu poate obține repararea unui prejudiciu a cărui apariție a omis, intenționat sau din neglijență, să o prevină prin utilizarea unor căi legale, cu condiția ca utilizarea acestei căi legale să poată fi impusă în mod rezonabil persoanei vătămate, fapt care trebuie apreciat de instanța de trimitere. Probabilitatea ca instanța națională să introducă o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 234 CE sau existența unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor pendinte în fața Curții nu poate constitui, ca atare, un motiv suficient pentru a concluziona că nu este rezonabil să se utilizeze o cale legală.

În ceea ce privește dreptul relațiilor externe ale Comunității, un aviz și trei cauze merită să fie semnalate.

În Avizul său 1/08 din 30 noiembrie 2009, Curtea s-a pronunțat, la cererea Comisiei, în temeiul articolului 300 alineatul (6) CE, asupra aspectului dacă, pe de o parte, Comunitatea Europeană dispune de o competență exclusivă sau doar de o competență partajată cu statele membre pentru a încheia cu anumiți membri ai Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) acorduri având ca obiect modificarea listelor de angajamente specifice ale Comunității și ale statelor sale membre în temeiul Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS) și, pe de altă parte, care este temeiul juridic adecvat la care trebuie să se recurgă pentru a încheia aceste acorduri.

În speță, extinderile intervenite în cursul anilor 1995 și 2004 au determinat necesitatea de a elabora o nouă listă care să includă cele 13 noi state membre care, până în acel moment, deținuseră câte o listă proprie de angajamente în cadrul GATS. În vederea fuzionării listei de angajamente a celor 13 noi state membre cu lista actuală a Comunității și a statelor sale membre, Comisia a notificat lista modificărilor și a retragerilor de angajamente la 28 mai 2004. Or, în temeiul articolului XXI din GATS, aceste modificări care au intervenit în listele de angajamente au antrenat cereri de compensare în favoarea unor membri ai OMC afectați de diferitele adaptări ale listelor datorate fuziunii. Curtea a amintit mai întâi că alegerea temeiului juridic corespunzător prezintă o importanță de natură constituțională. Astfel, întrucât Comunitatea nu dispune decât de competențe atribuite, ea trebuie să asocieze acordul pe care urmărește să îl încheie unei dispoziții din tratat care o abilitează să

aprobe un astfel de act. Așadar, Curtea a examinat competența Comunității de a încheia acordurile în cauză și temeiurile juridice aferente unei asemenea încheieri, întrucât între aceste două întrebări există o legătură indisolubilă. Analizând alineatele (1), (5) și (6) ale articolului 133 CE, Curtea a ajuns la concluzia că acordurile cu membrii afectați ai OMC țin de competența partajată a Comunității Europene și a statelor membre. În ceea ce privește temeiul juridic adecvat, Curtea a precizat că elementul „transporturi” pe care îl cuprind acordurile în cauză intră, în conformitate cu articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, în domeniul politicii transporturilor, iar nu în cel al politicii comerciale comune. În sfârșit, Curtea a dedus din analiza sa că actul comunitar privind încheierea acordurilor menționate trebuie să fie întemeiat atât pe articolul 133 alineatele (1), (5) și alineatul (6) al doilea paragraf CE, cât și pe articolul 71 CE și pe articolul 80 alineatul (2) CE coroborate cu articolul 300 alineatul (2) și alineatul (3) primul paragraf CE.

În cauzele *Comisia/Austria* și *Comisia/Suedia* (Hotărârile din 3 martie 2009, C-205/06 și C-249/06), Curtea, în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiate de Comisie, a constatat că prin nerecurgerea la mijloacele corespunzătoare pentru a elimina incompatibilitățile dintre obligațiile care le incumbă în temeiul dreptului comunitar și dispozițiile în materie de transfer de capitaluri cuprinse în acordurile privind investițiile încheiate cu anumite state terțe, Regatul Suediei și Republica Austria nu și-au îndeplinit obligațiile care le revin în temeiul articolului 307 al doilea paragraf CE. În speță, diferitele acorduri privind investițiile conțineau clauze care asigură libertatea de transfer al plăților legate de o investiție în valută liber convertibilă. Acordurile menționate erau conforme în acest sens cu textul articolului 56 alineatul (1) CE, care interzice orice restricție privind circulația capitalurilor și plățile între statele membre, precum și între statele membre și țările terțe. Cu toate acestea, dispozițiile articolului 57 alineatul (2) CE, ale articolului 59 CE și ale articolului 60 alineatul (1) CE conferă Consiliului competența de a restrânge, în anumite ipoteze precise, circulația capitalurilor și plățile între statele membre și statele terțe. Curtea a observat mai întâi că, pentru a asigura efectul util al dispozițiilor menționate, este necesar ca măsurile care restrâng libera circulație a capitalurilor să poată fi aplicate imediat, în cazul în care ar fi adoptate de Consiliu, în privința statelor vizate și care pot fi chiar state terțe care au încheiat un acord privind investițiile cu Regatul Suediei și cu Republica Austria. Aceste competențe ale Consiliului, care constau în adoptarea unilaterală de măsuri restrictive în raport cu statele terțe într-un domeniu identic sau conex cu cel reglementat de un acord anterior încheiat între un stat membru și un stat terț, pun în evidență o incompatibilitate cu acordul menționat atunci când, pe de o parte, acesta nu prevede nicio dispoziție care să permită statului membru respectiv să își exercite drepturile și să își îndeplinească obligațiile în calitate de membru al Comunității și atunci când, pe de altă parte, nu există niciun mecanism de drept internațional care să permită acest lucru. Curtea a precizat, pe de altă parte, că durată inerentă oricărei negocieri internaționale care ar fi necesară pentru rediscutarea acordului în cauză este prin natura sa incompatibilă cu efectul util al acestor măsuri. Posibilitatea de a recurge la alte mijloace oferite de dreptul internațional, precum suspendarea acordului ori chiar denunțarea acordului în cauză sau a unora dintre clauzele acestuia, este prea nesigură din punctul de vedere al efectelor pentru a garanta că măsurile adoptate de Consiliu ar putea fi aplicate în mod util.

În cauza *Soysal și Savatli* (Hotărârea din 19 februarie 2009, C-228/06), Curtea s-a pronunțat asupra clauzei „standstill” prevăzute la articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional la Acordul de asociere CEE-Turcia⁹. Potrivit acesteia, părțile contractante se abțin să introducă în relațiile dintre

⁹ Protocolul adițional semnat la 23 noiembrie 1970 la Bruxelles și încheiat, aprobat și confirmat în numele Comunității prin Regulamentul (CEE) nr. 2760/72 al Consiliului din 19 decembrie 1972 (JO L 293, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 1, p. 37).

ele noi restricții privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor începând cu data intrării în vigoare a acestui protocol.

În speță, era vorba despre doi resortisanți turci care doreau să își exercite pe teritoriul unui stat membru dreptul la libera circulație a serviciilor în temeiul acordului de asociere menționat. Curtea a amintit mai întâi că această dispoziție, enunțată în termeni clari, preciși și necondiționați, are un efect direct. Curtea a continuat interpretând dispoziția vizată în sensul că interzice instituirea, începând cu data intrării în vigoare a protocolului adițional la Acordul de asociere CEE-Turcia, în privința statului membru vizat, a unei obligații de a deține viză pentru a li se permite unor resortisanți turci să intre pe teritoriul unui stat membru cu scopul de a presta servicii pe acest teritoriu în numele unei întreprinderi stabilite în Turcia, în condițiile în care, la acea dată, nu era cerută o astfel de viză.

Potrivit Curții, această concluzie nu poate fi repusă în discuție de împrejurarea că restricția respectivă rezultă dintr-o reglementare națională de punere în aplicare a unei dispoziții comunitare de drept derivat, dat fiind faptul că acordurile internaționale încheiate de Comunitate prevalează asupra actelor de drept comunitar derivat.

Cetățenia europeană

Cauza *Rüffler* (Hotărârea din 23 aprilie 2009, C-544/07) constituie un bun exemplu în materia aplicării dreptului de circulație și de ședere al cetățenilor Uniunii.

Domnul Rüffler, fost lucrător german care s-a instalat în Polonia la pensie, beneficiază de două pensii percepute în Germania, dintre care una este impozitată în acest stat membru, iar cealaltă pe teritoriul polonez. Domnul Rüffler a solicitat administrației fiscale poloneze ca impozitul pe venit pe care îl datorează în Polonia să fie redus în funcție de quantumul cotizațiilor la asigurarea de sănătate pe care le-a plătit în Germania. Această cerere a fost totuși respinsă pentru motivul că legislația poloneză prevede că numai cotizațiile plătite unei instituții poloneze de asigurare de sănătate pot fi deduse din impozitul pe venit. Cauza a fost dedusă judecării instanței naționale și ulterior instanței comunitare.

Spre deosebire de reclamant și de instanța de trimitere, care își întemeiau argumentația pe articolele 12 CE și 39 CE, Curtea a exclus de la început aplicarea articolului 39 CE, dat fiind că nu poate privi decât lucrătorii aflați în activitate sau în căutarea unui loc de muncă. Cu toate acestea, domnul Rüffler se poate prevala de statutul său de cetățean al Uniunii și, în consecință, de dreptul său de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, astfel cum este conferit prin articolul 18 CE. În consecință, Curtea a analizat conformitatea regimului fiscal polonez din perspectiva acestui articol și a decis că, în măsura în care acordă un avantaj fiscal în temeiul cotizațiilor cu condiția ca aceste cotizații să fie plătite unui organism de asigurare de sănătate polonez și are drept consecință refuzarea acordării avantajului menționat contribuabililor care au plătit cotizații unui organism al unui alt stat membru, reglementarea poloneză dezavantajează contribuabilii care și-au exercitat dreptul de liberă circulație, părăsind statul membru în care și-au exercitat întreaga activitate profesională pentru a se instala în Polonia. O astfel de limitare a dreptului la reducerea impozitului pe venit constituie o restricție privind libertatea de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre care nu este în mod obiectiv justificată.

Libera circulație a mărfurilor

În acest domeniu, trei cauze au venit să ilustreze dificultatea definirii contururilor unei măsuri cu efect echivalent.

În cauza *Comisia/Italia* (Hotărârea din 10 februarie 2009, C-110/05), și după redeschiderea procedurii orale, Curtea s-a pronunțat asupra cererii introductive a Comisiei prin care aceasta solicita Curții să constate că, interzicând ca motoarele, motocicletele, triciclurile și cvadriciclurile să tracteze o remorcă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 28 CE. Potrivit Curții, un stat membru care, pentru motive privind protecția siguranței rutiere, prevede interdicția pentru asemenea vehicule de a tracta o remorcă în mod special concepută pentru acestea și care este produsă și comercializată în mod legal în alte state membre nu își încalcă obligațiile care îi revin în temeiul articolului menționat. Curtea a explicat că o astfel de interdicție constituie în mod cert o măsură cu efect echivalent restricțiilor cantitative la import interzisă prin articolul menționat, în măsura în care are drept efect împiedicarea accesului pe piața în discuție a remorcilor concepute în mod special pentru motocicletele, prin faptul că are o influență considerabilă asupra comportamentului consumatorilor și este un obstacol în calea posibilității existenței unei cereri pe piața în cauză pentru astfel de remorci. Cu toate acestea, interdicția menționată trebuie considerată, în speță, ca fiind justificată de motive privind protecția siguranței rutiere. În această privință, chiar dacă este adevărat că revine statului membru care invocă o cerință imperativă pentru a justifica obstacolul în calea liberei circulații a mărfurilor sarcina să demonstreze că reglementarea sa este adecvată și necesară pentru a atinge obiectivul legitim urmărit, această sarcină a probei nu poate merge până la a impune statului membru respectiv să dovedească, în mod pozitiv, că nicio altă măsură imaginabilă nu permite realizarea obiectivului menționat în aceleași condiții. Astfel, chiar dacă nu este exclus ca alte măsuri decât interdicția în discuție să poată asigura un anumit nivel de siguranță rutieră pentru circulația unui ansamblu compus dintr-o motocicletă și o remorcă, nu este mai puțin adevărat că nu se poate nega statelor membre posibilitatea de a realiza un obiectiv precum siguranța rutieră prin introducerea unor norme generale și simple care ar fi ușor de înțeles și de aplicat de conducătorii vehiculelor și ușor de administrat și de controlat de autoritățile competente.

Hotărârea din 30 aprilie 2009, *Fachverband des Buch- und Medienwirtschaft* (C-531/07), se referă la o reglementare austriacă privind prețul impus pentru cărți în limba germană, care prevede că editorul sau importatorul este obligat să stabilească și să aducă la cunoștința publicului un preț final de vânzare, iar importatorul nu poate stabili un preț inferior, după deducerea taxei pe valoarea adăugată, prețului final de vânzare stabilit sau recomandat de editor pentru statul de editare. Potrivit Curții, chiar dacă legislația austriacă privește modalitățile de vânzare ale cărților, aceasta, impunând importatorilor să nu fixeze un preț inferior celui practicat în statul de editare, nu afectează în același mod comercializarea cărților naționale și pe cea a cărților provenind din alte state membre. Curtea a explicat că reglementarea în cauză prevede un tratament mai puțin favorabil pentru cărțile în limba germană care provin din alte state membre față de cărțile naționale, dat fiind faptul că îi împiedică pe importatorii austrieci, precum și pe editorii străini să stabilească prețurile minime de vânzare cu amănuntul potrivit caracteristicilor pieței de import, în timp ce editorii austrieci sunt liberi să stabilească ei înșiși, pentru produsele lor, astfel de prețuri minime pentru vânzarea cu amănuntul pe piața națională. O asemenea legislație constituie, așadar, potrivit Curții, o restricție privind libera circulație a mărfurilor. În plus, Curtea a afirmat că această restricție nu era justificată. Curtea a subliniat printre altele că protecția cărții ca bun cultural poate fi considerată o cerință imperativă de interes public care poate justifica măsuri de restricție privind libera circulație a mărfurilor, cu condiția ca astfel de măsuri să fie de natură să atingă obiectivul stabilit și să nu depășească ceea ce este necesar realizării acestuia. Or, în speță, obiectivul protecției cărții ca bun cultural putea fi atins prin măsuri mai puțin restrictive pentru importator, de exemplu, permițând acestuia sau editorului străin să stabilească, pentru piața austriacă, un preț de vânzare care să țină seama de caracteristicile acestei piețe. În consecință, Curtea a statuat că reglementarea austriacă ce interzice importatorilor de cărți în limba germană să stabilească un preț inferior prețului final de vânzare stabilit sau recomandat de editor în statul

de editare constituie un obstacol în calea liberei circulații a mărfurilor care nu poate fi justificat în temeiul dreptului comunitar.

În cauza *Mickelsson și Roos* (Hotărârea din 4 iunie 2009, C-142/05), Curții i s-a solicitat să stabilească compatibilitatea unei reglementări suedeze prin care se interzice utilizarea, cu excepția anumitor zone, a anumitor tipuri de motovehiculele nautice, și anume „o ambarcațiune cu o lungime mai mică de 4 m, care [...] utilizează un motor cu ardere internă, echipat cu o pompă cu jet de apă ca sursă principală de propulsie și [...] este concepută pentru a fi operată de una sau de mai multe persoane care stau jos, în picioare sau în genunchi mai degrabă pe carcasa ambarcațiunii decât în interiorul acesteia”, cu, printre altele, articolele 28 CE și 30 CE. Potrivit Curții, aceste articole nu se opun unei reglementări naționale care, din motive de protecție a mediului, interzice utilizarea de motovehicule nautice în afara culoarelor desemnate, cu condiția ca, pe de o parte, autoritățile naționale competente să fie obligate să adopte măsurile de punere în aplicare prevăzute pentru a desemna zone din afara culoarelor publice de navigație în care pot fi utilizate aceste vehicule și, pe de altă parte, aceste autorități să fi exercitat efectiv competența care le-a fost atribuită în această privință și să fi desemnat zonele care îndeplinesc condițiile prevăzute de reglementarea națională și, în sfârșit, ca astfel de măsuri să fi fost adoptate într-un termen rezonabil după intrarea în vigoare a acestei reglementări. Desigur, dacă normele naționale privind desemnarea apelor și culoarelor navigabile ar avea ca efect să împiedice utilizatorii acestor vehicule să le utilizeze conform destinației acestora sau să limiteze în mare măsură utilizarea acestora, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere, asemenea norme ar putea avea o influență considerabilă asupra comportamentului consumatorilor, care, știind că utilizarea autorizată de o asemenea reglementare este foarte limitată, nu ar avea decât un interes redus să cumpere produsul respectiv. Asemenea norme ar avea astfel ca efect să împiedice accesul produselor respective pe piața națională în cauză și ar constitui, așadar, o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative la import interzisă de articolul 28 CE. O asemenea reglementare poate fi totuși justificată prin obiectivul de protecție a mediului dacă sunt respectate condițiile sus-menționate. Astfel, o limitare sau o interdicție privind utilizarea de motovehicule nautice fiind mijloace apte să garanteze protecția mediului, pentru ca reglementarea națională să poată fi considerată justificată, autoritățile naționale trebuie să demonstreze în plus că efectele restrictive ale acesteia asupra liberei circulații a mărfurilor nu depășesc ceea ce este necesar pentru ca obiectivul menționat să fie atins. În această privință, deși nu este exclus ca alte măsuri decât interdicția în cauză să poată asigura un anumit nivel de protecție a mediului, nu este mai puțin adevărat că nu se poate să nu le fie acordată statelor membre posibilitatea de a realiza un obiectiv precum protecția mediului prin introducerea unor norme generale care, pe de o parte, sunt necesare având în vedere particularitățile geografice ale statului membru respectiv și, pe de altă parte, sunt ușor de administrat și de controlat de autoritățile naționale. Cu toate acestea, întrucât chiar modul în care este formulată reglementarea națională induce ideea că, în zonele care trebuie desemnate astfel prin intermediul unor măsuri de punere în aplicare, motovehiculele nautice pot fi utilizate fără să rezulte riscuri sau daune considerate inacceptabile pentru mediu, decurge din aceasta că o interdicție generală privind utilizarea unor asemenea produse în afara culoarelor publice de navigație ar constitui o măsură care depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul de protecție a mediului. Pe de altă parte, dacă instanța de trimitere ar constata că măsurile de punere în aplicare au fost adoptate într-un termen rezonabil, însă ulterior săvârșirii faptelor din acțiunea principală, și că acestea desemnează ca zone navigabile apele în care inculpații din litigiul principal au condus motovehicule nautice și, în consecință, au făcut obiectul unor cercetări, pentru ca măsura națională să își poată păstra proporționalitatea și, prin urmare, justificarea în raport cu obiectivul de protecție a mediului, trebuie să se permită ca această desemnare să poată fi invocată de inculpații respectivi, fapt care, de altfel, este impus și de principiul general de drept comunitar al aplicării retroactive, după caz, a legii penale mai favorabile și a pedepsei mai puțin severe.

Agricultură

Contenciosul în materie agricolă se află de mai mulți ani în scădere netă, iar această tendință s-a confirmat în 2009.

Vom menționa, aşadar, doar cauza *Budějovický Budvar* (Hotărârea din 8 septembrie 2009, C-478/07), care priveşte aspectul protecției denumirii „BUD” ca denumire de origine. Regulamentul Consiliului din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare¹⁰ urmărește să garanteze consumatorilor că produsele agricole care poartă o indicație geografică înregistrată în temeiul acestui regulament prezintă, datorită provenienței dintr-o zonă geografică determinată, anumite caracteristici specifice și, prin urmare, oferă o garanție de calitate datorată provenienței lor geografice. Dacă îndeplinesc condițiile stabilite de regulament, denumirile de origine și indicațiile geografice denumite „calificate” sunt protejate. În schimb, regulamentul nu se aplică indicațiilor geografice denumite „simple”, și anume acelora care nu impun ca produsele să prezinte o caracteristică specială sau un anumit renume legate de locul de proveniență. Cu toate acestea, protecția unei asemenea indicații de proveniență geografică simple din partea unui stat membru, ce poate implica o restricție în calea liberei circulații a mărfurilor, poate fi, în anumite condiții, justificată din perspectiva dreptului comunitar. În speță, fusese inițiată de o braserie cehă, în fața instanței comerciale din Viena, o procedură care viza aplicarea unei interdicții, în privința unui distribuitor vienez de băuturi, de a comercializa, sub marca American Bud, bere produsă de o braserie stabilită în Statele Unite, pentru motivul că utilizarea acestei denumiri pentru o bere care provine dintr-un alt stat decât Republica Cehă ar fi contrară dispozițiilor convenției bilaterale încheiate în 1976 între Austria și fosta Republică Socialistă Cehoslovacă. Denumirea „Bud” ar constitui o denumire protejată, în conformitate cu această convenție, care ar fi, aşadar, rezervată pentru produsele cehe. Întrebată de instanța vieneză cu privire la condițiile în care denumirea „Bud” poate fi protejată, în temeiul convenției bilaterale menționate, pentru berea produsă în Republica Cehă, Curtea a arătat că denumirea „Bud” ar putea constitui o indicație de proveniență geografică simplă și indirectă, mai precis, o denumire în cazul căreia nu există o legătură directă între o calitate specifică, reputația sau o altă caracteristică a produsului, pe de o parte, și originea sa geografică specifică, pe de altă parte, denumire care, în plus, nu este în sine un nume geografic, dar care este cel puțin aptă să informeze consumatorul că produsul care o poartă provine dintr-un loc specific, dintr-o anumită regiune sau dintr-o anumită țară. Dacă instanța comercială califică denumirea „Bud” drept o indicație de proveniență geografică simplă, trebuia să verifice dacă, potrivit condițiilor de fapt și concepțiilor care predomină în Republica Cehă, denumirea „Bud” este cel puțin aptă să informeze consumatorul cu privire la faptul că produsul care o poartă provine dintr-o regiune sau dintr-un loc de pe teritoriul acestui stat membru și că nu a dobândit un caracter generic în acest stat membru. În aceste condiții, dreptul comunitar nu se opune unei protecții naționale a unei astfel de indicații de proveniență geografică simple și nici, de altfel, extinderii acestei protecții printr-un tratat bilateral la teritoriul altui stat membru. Cu toate acestea, potrivit instanței comerciale, denumirea „Bud” trebuie calificată mai curând ca denumire de origine care desemnează produse ale căror particularități se datorează unor factori naturali sau umani inerenți locului lor de proveniență. Pentru acest motiv, instanța comercială urmărea să afle dacă regulamentul comunitar referitor la protecția indicațiilor geografice se opune protecției denumirii de origine „Bud” a cărei înregistrare nu a fost solicitată în conformitate cu acest regulament. Astfel, cu ocazia aderării la Uniunea Europeană, Republica Cehă nu ar fi cerut protecția comunitară decât pentru trei indicații de proveniență referitoare la berea produsă în orașul České Budějovice, și anume „Budějovické pivo”, „Českobudějovické pivo”

¹⁰ Regulamentul (CE) nr. 510/2006 al Consiliului din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare (JO L 93, p. 12, Ediție specială, 03/vol. 71, p. 114).

și „Budějovický měšťanský var”, ce desemnează o bere cu o concentrație mare de alcool denumită „Bud Super Strong”. Potrivit Curții, regulamentul referitor la protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine are un caracter exhaustiv, în sensul că se opune aplicării unui regim de protecție prevăzut de tratatele încheiate între două state membre, precum tratatele bilaterale în cauză, care conferă unei denumiri, recunoscută potrivit dreptului unui stat membru ca fiind o denumire de origine, o protecție într-un alt stat membru în care această protecție este efectiv solicitată, deși această denumire de origine nu a făcut obiectul unei cereri de înregistrare în temeiul regulamentului menționat.

Libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor

Și în acest an, Curtea a pronunțat numeroase hotărâri referitoare, pe de o parte, la aplicarea principiilor liberei circulații în reglementarea comunitară și, pe de altă parte, la restricțiile impuse de anumite reglementări naționale libertăților de circulație. Mai multe cauze privesc simultan exercitarea mai multor libertăți, ceea ce impune o prezentare libertate cu libertate mai curând decât o prezentare hotărâre cu hotărâre.

În materia libertății de stabilire și a liberei circulații a lucrătorilor, trebuie evidențiată cauza *Consiglio Nazionale degli Ingegneri* (Hotărârea din 29 ianuarie 2009, C-311/06), care privește interpretarea Directivei 89/48/CEE din 21 decembrie 1988 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de trei ani¹¹. Întrebările preliminare adresate Curții se refereau mai precis la posibilitatea, pentru deținătorul unui titlu de omologare a unei diplome eliberat de o autoritate a unui alt stat membru care nu atestă nicio formare din cadrul sistemului de învățământ al acestui stat și nu are la bază nici un examen, nici o experiență profesională dobândită în acest stat, de a invoca prevederile directivei menționate în vederea accesului la o profesie reglementată într-un stat membru gazdă. Răspunsul Curții a fost negativ, aceasta statuând că un titlu care atestă o calificare profesională nu poate fi asimilat unei „diplome” în sensul acestei directive în lipsa dobândirii, în tot sau în parte, a calificării respective în cadrul sistemului de învățământ al statului membru care eliberează titlul în cauză. De altfel, un titlu facilitează accesul la o profesie în măsura în care confirmă deținerea unei calificări suplimentare. Potrivit Curții, a permite unei persoane care nu a obținut decât un titlu eliberat în statul membru de origine, care, în sine, nu conferă accesul la respectiva profesie reglementată, să accedă totuși la această profesie fără ca titlul de omologare obținut într-un alt stat membru să dovedească în vreun fel dobândirea unei calificări suplimentare sau a unei experiențe profesionale ar fi contrar principiului potrivit căruia statele membre își rezervă dreptul de a stabili nivelul minim de calificare necesară cu scopul de a garanta calitatea muncii depuse pe teritoriul lor.

În materia libertății de stabilire și, cu titlu accesoriu, a libertății de a presta servicii sau a liberei circulații a capitalurilor, Curtea a pronunțat mai multe hotărâri privind reglementări naționale care urmăresc un obiectiv de protecție a sănătății publice.

Printre acestea, vom reține două hotărâri care privesc dispoziții conținute de legislațiile italiană și germană care prevăd că doar farmaciștii pot deține și administra o farmacie. În cauza *Apothekerkammer des Saarlandes și alții* (Hotărârea din 19 mai 2009, C-171/07 și C-172/07), Curtea a statuat că articolele 43 CE și 48 CE nu se opun unei asemenea reglementări. Desigur, o astfel de normă de excludere a nefarmaciștilor constituie o restricție în sensul articolului 43 CE. Cu toate acestea, potrivit Curții, restricția poate fi justificată prin protecția sănătății publice, mai precis, prin obiectivul referitor la asigurarea unei aprovizionări sigure și de calitate a populației

¹¹ Directiva 89/48/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 (JO 1989, L 19, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 76).

cu medicamente. Astfel, în considerarea caracterului cu totul special al medicamentelor, ale căror efecte terapeutice le disting în mod substanțial de celelalte mărfuri, și a riscurilor pe care le prezintă un consum excesiv sau un consum incorect de medicamente pentru sănătatea publică și pentru echilibrul financiar al sistemelor de securitate socială, statele membre pot impune cerințe stricte persoanelor însărcinate cu distribuirea cu amănuntul a medicamentelor, în special în ceea ce privește modalitățile de comercializare a acestora și obținerea de profit. Mai precis, statele membre pot rezerva vânzarea cu amănuntul de medicamente, în principiu, farmaciștilor, în considerarea garanțiilor pe care aceștia trebuie să le prezinte și a informațiilor pe care trebuie să fie în măsură să le ofere consumatorului. În cauza *Comisia/Italia* (Hotărârea din 19 mai 2009, C-531/06), Curtea a urmat un raționament analog pentru a statua că Republica Italiană, prin menținerea în vigoare a unei legislații în temeiul căreia dreptul de a administra o farmacie privată în care produsele farmaceutice sunt comercializate cu amănuntul este rezervat persoanelor fizice titulare ale unei diplome de farmacist și societăților de administrare formate în exclusivitate din asociați care sunt farmaciști, nu și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE și 56 CE. Curtea formulează aceeași concluzie în ceea ce privește imposibilitatea întreprinderilor de distribuție a produselor farmaceutice de a deține participații în societățile de administrare a unor farmacii comunale.

În schimb, în cauza *Hartlauer* (Hotărârea din 10 martie 2009, C-169/07), Curtea a statuat că articolele 43 CE și 48 CE se opun unor dispoziții naționale în temeiul cărora, pentru înființarea unei instituții sanitare private sub forma unei policlinici dentare autonome, este necesară o autorizație de înființare și potrivit căreia această autorizație trebuie refuzată în cazul în care, ținând seama de asistența medicală oferită deja de medicii care au încheiat contracte cu casele de asigurări de sănătate, nu există nicio nevoie care să justifice înființarea unei astfel de instituții. Potrivit Curții, o astfel de reglementare nu este de natură să garanteze realizarea obiectivelor vizând menținerea unui serviciu medical de calitate, echilibrat și accesibil tuturor și prevenirea riscului de atingere gravă a echilibrului financiar al sistemului securității sociale, din moment ce nu supune unui astfel de regim și cabinetele de grup și nici nu se întemeiază pe o condiție care ar putea delimita suficient exercitarea de către autoritățile naționale a puterii lor de apreciere. Pentru ca regimul autorizației administrative prealabile să se justifice, trebuie să fie întemeiat pe criterii obiective, nediscriminatorii și cunoscute în mod anticipat, care să asigure că regimul respectiv poate să circumscrie suficient exercitarea puterii de apreciere a autorităților naționale. Or, potrivit Curții, nu aceasta este situația atunci când eliberarea autorizației de înființare a unei noi policlinici dentare este subordonată criteriului întemeiat pe numărul de pacienți pentru fiecare medic, care nici nu este stabilit în mod anticipat, nici nu este adus în vreun mod la cunoștința prealabilă a persoanelor interesate, sau când regimul autorizației administrative prealabile este întemeiat pe o metodă care poate aduce atingere obiectivității și imparțialității soluționării cererii de autorizație respective.

În materia libertății de stabilire și a libertății de presta servicii, vom evidenția cauza *Comisia/Italia* (Hotărârea din 28 aprilie 2009, C-518/06), care privește reglementarea italiană ce impune tuturor întreprinderilor de asigurare, inclusiv celor al căror sediu principal este situat în alt stat membru, dar care își exercită activitatea în Italia, să furnizeze asigurarea de răspundere civilă auto la cererea oricărui client potențial. Curtea a statuat că, prin menținerea în vigoare a unei astfel de legislații, Republica Italiană nu și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE. Desigur, o asemenea obligație de a contracta restrânge libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor. Cu toate acestea, potrivit Curții, această restricție se justifică printr-un obiectiv de protecție socială, care se analizează în esență ca o garanție de despăgubire adecvată a victimelor accidentelor rutiere. În ceea ce privește, în particular, caracterul proporțional al reglementării în cauză, Curtea amintește că nu este indispensabil ca măsura restrictivă edictată de autoritățile unui stat membru să corespundă unei concepții adoptate de toate statele membre în ceea ce privește modalitățile de percepere a interesului legitim. Prin urmare, faptul că anumite state membre au

ales să instituie un regim diferit pentru a garanta că orice proprietar de vehicul poate încheia la un tarif neexcesiv un contract de asigurare de răspundere civilă auto nu este de natură să demonstreze că obligația de a contracta depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele urmărite.

Vom remarca faptul că, în cuprinsul aceleiași hotărâri, Curtea s-a aplecat și asupra articolului 9 din Directiva 92/49/CEE¹², pentru a statua că acesta definește în mod neexhaustiv domeniul de aplicare al principiului controlului de către statul membru de origine, prevăzând că supravegherea financiară cuprinde „în special” verificarea solvabilității și a constituirii provizioanelor tehnice. Cu toate acestea, dispoziția respectivă nu poate să fie interpretată în sensul că statul membru de origine are o competență exclusivă de control care se extinde la comportamentele comerciale ale întreprinderilor de asigurări. Rezultă că această dispoziție nu exclude posibilitatea unor controale exercitate de statul membru gazdă asupra modalităților în conformitate cu care întreprinderile de asigurări care își desfășoară activitatea în acest stat în temeiul libertății de stabilire sau al liberei prestări a serviciilor calculează primele de asigurare, precum și aplicarea de sancțiuni.

În materia libertății de a presta servicii, cauza *Liga Portuguesa de Futebol Profissional și Baw International* (Hotărârea din 8 septembrie 2009, C-42/07) a permis Curții să își precizeze jurisprudența referitoare la reglementarea jocurilor și pariurilor în statele membre. În cuprinsul acestei hotărâri, Curtea a statuat că articolul 49 CE nu se opune unei reglementări a unui stat membru care interzice operatorilor privați stabiliți în alte state membre, în care furnizează în mod legal servicii similare, să propună jocuri de noroc prin internet pe teritoriul statului membru respectiv. Potrivit Curții, deși o asemenea reglementare dă naștere unei restricții privind libera prestare a serviciilor, această restricție poate fi considerată totuși justificată prin obiectivul luptei împotriva fraudei și a criminalității. În ceea ce privește examinarea necesității regimului în cauză, Curtea amintește că sectorul jocurilor de noroc oferite prin internet nu face obiectul unei armonizări comunitare. Un stat membru este, așadar, îndreptățit să considere că simplul fapt că un operator privat propune în mod legal servicii din acest sector prin internet într-un alt stat membru în care este stabilit și în care este în principiu supus deja unor condiții legale și unor controale din partea autorităților competente ale acestui din urmă stat nu poate fi considerat drept o garanție suficientă de protecție a consumatorilor naționali împotriva riscurilor de fraudă și de criminalitate, având în vedere dificultățile pe care autoritățile statului membru de stabilire le pot întâlni, într-un astfel de context, în evaluarea calităților și a probității profesionale a operatorilor. În plus, ca urmare a lipsei contactului direct dintre consumator și operator, jocurile de noroc accesibile prin internet implică riscuri de natură diferită și de o importanță sporită în raport cu piețele tradiționale ale unor asemenea jocuri, în ceea ce privește eventualele fraude săvârșite de operatori împotriva consumatorilor. Pe de altă parte, nu este exclusă posibilitatea ca un operator care sponsorizează anumite competiții sportive cu privire la care acceptă pariuri, precum și anumite echipe care participă la aceste competiții să se găsească într-o situație care să îi permită să influențeze direct sau indirect rezultatul acestora și să își sporească astfel profiturile.

În materia libertății de a presta servicii și a liberei circulații a capitalurilor, trebuie atrasă atenția asupra cauzelor reunite *X și Passenheim-van Schoot* (Hotărârea din 11 iunie 2009, C-155/08 și C-157/08), referitoare la termenul de recuperare prevăzut de reglementarea olandeză în cazul în care active rezultate din economii și venituri obținute din aceste active sunt disimulate față de autoritățile fiscale naționale. În această privință, Curtea a statuat că articolele 49 CE și 56 CE nu se opun aplicării de către un stat membru, în cazul în care autoritățile fiscale ale acestui stat

¹² Directiva 92/49/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 de coordonare a actelor cu putere de lege și actelor administrative privind asigurarea generală directă și de modificare a Directivelor 73/239/CEE și 88/357/CEE (JO L 228, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 53).

membru nu dispun de niciun indiciu în ceea ce privește existența unor asemenea active care să permită inițierea unei anchete, a unui termen de recuperare mai lung atunci când aceste active sunt deținute în alt stat membru decât atunci când acestea sunt deținute în primul stat membru. Împrejurarea că acest alt stat membru aplică secretul bancar nu este relevantă în această privință. Potrivit Curții, aceste articole nu se opun nici ca, într-un asemenea caz, amenda aplicată pentru disimularea activelor și a veniturilor străine respective să fie calculată proporțional cu cuantumul recuperării și pentru această perioadă mai îndelungată. Curtea constată că, deși o asemenea reglementare constituie o restricție atât cu privire la libera prestare a serviciilor, cât și cu privire la libera circulație a capitalurilor, ea poate fi justificată totuși prin necesitatea de a garanta eficacitatea controalelor fiscale, precum și prin lupta împotriva fraudei fiscale, cu condiția respectării principiului proporționalității. Sub acest din urmă aspect, Curtea subliniază că, în absența unor indicii în privința existenței unor elemente care să permită autorităților fiscale ale unui stat membru să declanșeze o anchetă, acest stat membru se găsește în imposibilitatea de a se adresa autorităților competente din celălalt stat membru pentru ca acestea din urmă să îi comunice informațiile necesare pentru a stabili în mod corect cuantumul impozitului. În schimb, atunci când autoritățile fiscale dintr-un stat membru ar dispune de indicii care le-ar permite să se adreseze autorităților competente din alte state membre, simplul fapt că elementele impozabile în cauză se situează în alt stat membru nu justifică aplicarea generală a unui termen de recuperare suplimentar care nu depinde în niciun mod de intervalul de timp necesar pentru a recurge în mod util la aceste mecanisme de asistență reciprocă.

În sfârșit, în ceea ce privește principiul liberei circulații a capitalurilor, Curtea a pronunțat două decizii care trebuie să rețină în mod special atenția.

Este vorba, în primul rând, despre cauza *Persche* (Hotărârea din 27 ianuarie 2009, C-318/07), care privește delicata problematică a donațiilor făcute unor organisme de interes general. După ce a precizat că astfel de donații intră în domeniul de aplicare al prevederilor din tratat privind libera circulație a capitalurilor, chiar dacă acestea sunt efectuate în natură, sub formă de bunuri de uz curent, Curtea a statuat că articolul 56 CE se opune unei reglementări a unui stat membru în temeiul căreia, în ceea ce privește donațiile făcute unor organisme recunoscute ca fiind de interes general, beneficiul deducerii fiscale nu este acordat decât pentru donațiile efectuate în favoarea unor organisme stabilite pe teritoriul național, fără nicio posibilitate pentru persoana impozabilă de a demonstra că o donație făcută în favoarea unui organism stabilit într-un alt stat membru îndeplinește condițiile impuse de respectiva reglementare pentru acordarea unui astfel de beneficiu. Potrivit Curții, desigur că un stat membru poate să aplice, în cadrul legislației sale referitoare la deductibilitatea fiscală a donațiilor, o diferență de tratament între organismele naționale recunoscute ca fiind de interes general și cele stabilite în alte state membre atunci când acestea din urmă urmăresc alte obiective decât cele prevăzute prin propria sa legislație. Cu toate acestea, un organism stabilit într-un stat membru și care îndeplinește condițiile impuse de un alt stat membru pentru acordarea de avantaje fiscale se află, în ceea ce privește acordarea de către acest din urmă stat membru a unor avantaje fiscale pentru încurajarea activităților respective de interes general, într-o situație comparabilă cu cea a organismelor recunoscute ca fiind de interes general și care sunt stabilite în acest din urmă stat membru. Potrivit Curții, diferența de tratament introdusă de legislația menționată constituie o restricție privind libera circulație a capitalurilor. Această restricție nu poate fi justificată nici de necesitatea de a asigura eficacitatea controalelor fiscale, nici de lupta împotriva fraudei fiscale. Sub acest din urmă aspect, Curtea precizează totuși că, în ceea ce privește organismele de interes general situate într-o țară terță, în principiu, este legitim ca statul membru de impunere să refuze acordarea unei astfel de deduceri dacă, în special din cauza lipsei unei obligații convenționale a acestei țări terțe de a furniza informații, se dovedește imposibilă obținerea informațiilor necesare de la țara respectivă.

De asemenea, în al doilea rând, este vorba despre cauza *Woningstichting Sint Servatius* (Hotărârea din 1 octombrie 2009, C-567/07), în care Curtea s-a pronunțat ca urmare a unei cereri de interpretare a dispozițiilor din tratat referitoare la libera circulație a capitalurilor care viza aprecierea compatibilității cu acestea a legislației olandeze destinate promovării ofertei în domeniul locuințelor. În temeiul acestei legislații, organismele olandeze autorizate în materie de locuințe trebuie să supună proiectele lor de investiții imobiliare transfrontaliere unei proceduri administrative de autorizare prealabilă și să demonstreze că investițiile respective sunt realizate în interesul politicii locuințelor în Țările de Jos. Potrivit Curții, o asemenea obligație constituie o restricție privind libera circulație a capitalurilor. Curtea admite că unele cerințe legate de politica de locuințe sociale a unui stat membru și de finanțarea acesteia pot să constituie motive imperative de interes general și, prin urmare, pot justifica o asemenea restricție. Curtea precizează totuși că un regim de autorizare administrativă prealabilă nu poate legitima un comportament discreționar din partea autorităților naționale, de natură să priveze dispozițiile comunitare de efectul lor util. De asemenea, pentru ca un astfel de regim să se justifice, trebuie să fie întemeiat pe criterii obiective, nediscriminatorii și cunoscute în mod anticipat, care să asigure că regimul respectiv poate să circumscrie suficient exercitarea puterii de apreciere a autorităților naționale, împrejurare care trebuie verificată de instanța de trimitere.

Transporturi

În cauzele reunite *Sturgeon și alții și Böck și Lepuschitz* (Hotărârea din 19 noiembrie 2009, C-402/07 și C-432/07), Curtea a trebuit să se pronunțe asupra noțiunii de zbor întârziat în cadrul Regulamentului (CE) nr. 261/2004¹³. Acest regulament prevede o compensație forfetară în cazul anulării unui zbor, dar nu și în cazul unui zbor întârziat. Instanțele de trimitere au fost sesizate de pasageri care solicitau această compensație forfetară pentru motivul că ajunseseră la aeroportul de destinație cu întârzieri de 22 și de 25 de ore față de ora de sosire prevăzută.

Curtea a observat mai întâi că durata întârzierii, chiar dacă este prelungită, nu este suficientă pentru ca zborul să poată fi considerat zbor anulat. Un zbor întârziat, indiferent de durata întârzierii, nu poate fi considerat zbor anulat dacă, făcând abstracție de ora de plecare, celelalte elemente ale zborului, astfel cum au fost inițial programate, printre care în special itinerariul, rămân neschimbate.

În continuare, în ceea ce privește dreptul la o compensație, Curtea a constatat că pasagerii al căror zbor a făcut obiectul unei anulări și pasagerii vizați de o întârziere a unui zbor suportă un prejudiciu analog, respectiv o pierdere de timp, și se află astfel într-o situație comparabilă. Curtea a concluzionat că pasagerii zborurilor întârziate pot fi asimilați pasagerilor zborurilor anulate în vederea aplicării dreptului la compensație, ceea ce le permite să solicite la rândul lor o compensație forfetară companiei aeriene atunci când ajung la destinația lor finală cu trei ore sau mai mult după ora de sosire prevăzută, cu excepția cazului în care întârzierea este cauzată de împrejurări excepționale. În această privință, Curtea a amintit că o problemă tehnică survenită la o aeronavă nu poate fi considerată ca o împrejurare excepțională decât în cazul în care această problemă este urmarea unor evenimente care, prin natura sau prin originea lor, nu sunt inerente exercitării normale a activității companiei aeriene vizate și scapă de sub controlul efectiv al acesteia.

¹³ Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 (JO L 46, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 12, p. 218).

Normele privind concurența

Pe un plan foarte general, în cauza *X BV* (Hotărârea din 11 iunie 2009, C-429/07), Curtea a statuat că Comisia poate să prezinte din oficiu observații scrise la o instanță a unui stat membru în cadrul unei proceduri privind posibilitatea de a deduce din profitul imposibil cuantumul unei amenzi aplicate de Comisie pentru încălcarea articolului 81 CE sau a articolului 82 CE. Articolul 15 din Regulamentul nr. 1/2003 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat¹⁴, intitulat „Cooperarea cu instanțele naționale”, prevede, în împrejurări determinate, posibilitatea intervenției Comisiei în procedurile aflate pe rolul instanțelor naționale. Curtea a precizat că posibilitatea Comisiei de a prezenta din oficiu observații scrise la instanțele menționate este supusă singurei condiții ca aplicarea coerentă a articolului 81 CE sau a articolului 82 CE să impună acest lucru. Această condiție poate fi îndeplinită și în cazurile în care procedura respectivă nu se desfășoară în legătură cu aspecte privind aplicarea articolului 81 CE sau a articolului 82 CE. Pe de altă parte, dat fiind faptul că există o legătură intrinsecă între amenzi și aplicarea articolelor 81 CE și 82 CE, efectivitatea sancțiunilor aplicate de autoritățile naționale sau comunitare de concurență în temeiul articolului 83 alineatul (2) litera (a) CE reprezintă o condiție a aplicării coerente a articolelor 81 CE și 82 CE. Rezultă de aici că decizia pe care instanța unui stat membru trebuie să o pronunțe în cadrul unei proceduri referitoare la posibilitatea de a deduce din profitul imposibil cuantumul unei amenzi sau o parte a acesteia poate aduce atingere efectivității sancțiunilor în materie de practici anticoncurențiale și, prin urmare, riscă să compromită aplicarea coerentă a articolului 81 CE sau a articolului 82 CE. Curtea a statuat, așadar, că, într-o astfel de situație, articolul 15 din Regulamentul nr. 1/2003 autorizează Comisia să prezinte observații la o instanță națională.

În domeniul înțelegerilor, cauza *GlaxoSmithKline/Comisia* (Hotărârea din 6 octombrie 2009, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P, C-519/06 P) a oferit Curții ocazia de a se pronunța asupra compatibilității cu articolul 81 CE a unor acorduri având ca obiect limitarea comerțului paralel cu medicamente¹⁵. Curtea a statuat că, în principiu, acordurile care urmăresc interzicerea sau limitarea acestui comerț au ca obiect împiedicarea concurenței. Acest principiu se aplică în sectorul farmaceutic. Constatarea obiectului anticoncurențial al unui acord nu poate depinde de proba că acordul implică inconveniente pentru consumatorii finali. Pe de altă parte, Curtea a amintit că, pentru a fi exceptat în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, un acord trebuie să contribuie la ameliorarea producției sau a distribuției produselor ori la promovarea progresului tehnic sau economic. Această contribuție nu este echivalentă cu toate avantajele pe care întreprinderile care participă la acordul respectiv le obțin pentru activitatea lor, ci cu avantaje obiective semnificative, de natură să compenseze inconveniente pentru concurență. Comisia poate, așadar, să procedeze la o analiză prospectivă. Este suficient ca Comisia să ajungă la convingerea că probabilitatea că avantajul obiectiv semnificativ se va concretiza pentru a prezuma că acordul implică un astfel de avantaj. Curtea a precizat de asemenea că examinarea unui acord pentru a determina dacă acesta contribuie la ameliorarea producției sau a distribuției produselor ori la promovarea progresului tehnic sau economic și dacă acordul respectiv generează avantaje obiective semnificative, care trebuie efectuată având în vedere argumentele de fapt și elementele de probă furnizate în cadrul cererii de exceptare, poate să necesite luarea în considerare a caracteristicilor și a eventualelor specificități ale sectorului vizat prin acord, dacă aceste caracteristici și aceste specificități sunt

¹⁴ Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269).

¹⁵ Cu privire la aprecierea, din perspectiva articolului 82 CE, a măsurilor unilaterale care limitează comerțul paralel cu produse farmaceutice, a se vedea Hotărârea din 16 septembrie 2008, Sot. Lélos kai Sia, C-468/06-C-478/06, Rep., p. I-7139.

decisive în ceea ce privește rezultatul examinării. O astfel de luare în considerare nu înseamnă că ar fi răsturnată sarcina probei, ci garantează numai că examinarea cererii de exceptare este efectuată în lumina argumentelor de fapt și a elementelor de probă adecvate furnizate de solicitant.

În cauza *Archer Daniels Midland/Comisia* (Hotărârea din 9 iulie 2009, C-511/06 P), referitoare la o înțelegere ilicită în sectorul acidului citric, Curtea s-a aplecat asupra consecințelor pentru dreptul la apărare ale calificării drept conducător al unei înțelegeri. O asemenea calificare are astfel consecințe importante cu privire la cuantumul amenzii care urmează să fie aplicată unei întreprinderi. Este vorba, pe de o parte, despre o circumstanță agravantă și, pe de altă parte, despre o circumstanță care, în cazul cooperării întreprinderii, exclude de la bun început beneficiul unei reduceri foarte importante a amenzii. Curtea s-a pronunțat în sensul că, deși nu incumbă Comisiei să indice în comunicarea privind obiecțiunile modul în care înțelege să utilizeze elementele de fapt pentru a determina nivelul amenzii și nici, în special, dacă, pe baza acestor fapte, intenționează să califice o întreprindere drept conducător al înțelegerii, îi incumbă cel puțin să indice aceste elemente de fapt. Or, atunci când înscrisurile și elementele de probă din care rezultă faptele pe care se întemeiază calificarea de conducător al înțelegerii constau în depoziții ale unor persoane implicate în procedura de constatare a încălcării și prezintă astfel un aspect subiectiv, anexarea acestor înscrisuri la comunicarea privind obiecțiunile, fără ca aceste fapte să fi fost menționate în mod expres chiar în textul comunicării, nu permite întreprinderii în cauză nici să aprecieze credibilitatea pe care Comisia o acordă fiecăruia dintre elemente, nici să le conteste și, în consecință, nici să își valorifice în mod util drepturile. Procedând astfel, Comisia încalcă dreptul la apărare al întreprinderii respective. Comisia nu se poate întemeia, așadar, pe aceste elemente pentru a califica întreprinderea drept conducător al înțelegerii. În plus, în lipsa altor elemente de probă din comunicarea privind obiecțiunile, care să permită reținerea unei astfel de calificări, Comisia nu poate să înlăture de la bun început beneficiul unei reduceri foarte importante a amenzii în cazul cooperării întreprinderii. Pe de altă parte, în aceeași cauză, Curtea a confirmat că încetarea încălcării de îndată ce intervine Comisia nu determină automat aplicarea unei reduceri a cuantumului amenzii. De asemenea, Curtea a amintit că impactul real al unei încălcări asupra pieței este unul dintre elemente care trebuie luate în considerare pentru evaluarea gravității încălcării.

Prin Hotărârea din 24 septembrie 2009, *Erste Bank der österreichischen Sparkassen/Comisia* (C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, C-137/07 P), pronunțată în cadrul recursului în cauza „*club Lombard*”, Curtea a statuat că faptul că o înțelegere nu avea ca obiect decât comercializarea produselor într-un singur stat membru nu este suficient pentru a exclude afectarea comerțului dintre statele membre. Întrucât o astfel de înțelegere are ca efect, prin chiar natura sa, consolidarea împărțirii piețelor la nivel național, împiedicând astfel întrepătrunderea economică dorită de Tratatul CE, există o puternică prezumție de afectare a comerțului dintre statele membre, care poate fi înlăturată numai în cazul în care analiza caracteristicilor acordului și a contextului economic în care se încadrează probează contrariul.

Pe de altă parte, Curtea a precizat că Comisia nu este nicidecum obligată, în cazul unei încălcări comise de o filială, să verifice cu prioritate dacă erau îndeplinite condițiile pentru a imputa societății-mamă încălcarea. Comisia are astfel posibilitatea a sancționa fie filiala care a participat la încălcare, fie societatea-mamă care o controla în această perioadă.

În ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzilor, Curtea a considerat mai întâi că o înțelegere orizontală privind prețurile într-un sector economic atât de important cum este sectorul bancar nu poate ieși, în principiu, din sfera încălcărilor foarte grave, indiferent de contextul acesteia. În continuare, Curtea a precizat că, la nivelul aprecierii gravității încălcării și contrar a ceea ce susțineau reclamantele, Tribunalul nu s-a întemeiat doar pe punerea în aplicare a înțelegerii, ci a constatat și impactul său concret asupra pieței. În plus, Curtea a apreciat că, în cadrul stabilirii cuantumului

amenziilor, luarea în considerare de către Comisie, pentru a împărți în diferite categorii societățile care își asumau rolul de societăți centrale în cadrul unei grupări bancare, a cotelor de piață ale componentelor grupului nu constituie o imputare a comportamentului ilicit al acestora din urmă societăților centrale. Este vorba despre un demers care vizează să asigure că nivelul amenziilor aplicate societăților centrale reflectă în mod corespunzător gravitatea propriului comportament ilicit. În sfârșit, Curtea a amintit că, în ceea ce privește amploarea reducerii unei amenzi, Curtea nu este competentă să substituie aprecierea Tribunalului, efectuată în exercitarea competenței sale de fond, cu propria apreciere.

În materia abuzului de poziție dominantă, Curtea a pronunțat două hotărâri importante.

Ca urmare a recursului France Télécom împotriva Hotărârii Tribunalului din 30 ianuarie 2007 (T-340/03, France Télécom/Comisia, Rep., p. II-107), Curtea a confirmat hotărârea menționată, prin care se respinsese acțiunea formulată împotriva deciziei Comisiei prin care s-a aplicat acestei societăți o amendă de 10,35 milioane de euro pentru abuz de poziție dominantă pe piața franceză a accesului la internet de mare viteză pentru clientela rezidențială. La argumentul acestei societăți potrivit căruia Tribunalul ar fi încălcat articolul 82 CE în măsura în care a considerat că dovedirea posibilității de recuperare a pierderilor nu ar reprezenta o condiție prealabilă constatării unei practici a prețurilor de ruinare, Curtea a răspuns că această posibilitate nu constituie o condiție necesară pentru a stabili caracterul abuziv al unei asemenea politici de prețuri. O asemenea posibilitate constituie numai un element pertinent la aprecierea caracterului abuziv al practicii în discuție, în măsura în care poate contribui, de exemplu, în cazul aplicării unor prețuri inferioare mediei costurilor variabile, la excluderea altor justificări economice decât eliminarea unui concurent sau, în cazul aplicării unor prețuri inferioare mediei costurilor totale, dar superioare mediei costurilor variabile, la stabilirea existenței unui plan având drept scop eliminarea unui concurent. În rest, potrivit Curții, lipsa oricărei posibilități de recuperare a pierderilor nu poate fi suficientă pentru a exclude ipoteza ca întreprinderea în discuție să reușească să își consolideze poziția dominantă, în special în urma ieșirii de pe piață a unuia sau a mai mulți dintre concurenții săi, astfel încât nivelul concurenței existente pe piață, deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii în discuție, să fie și mai mult redus, iar consumatorii să suporte un prejudiciu ca urmare a limitării posibilităților de a alege.

În cauza *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia* (Hotărârea din 16 iulie 2009, C-385/07 P), după ce a amintit că existența caracterului rezonabil al termenului de soluționare trebuie apreciată în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze, precum complexitatea litigiului și comportamentul părților, Curtea a considerat că, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări a normelor de concurență, cerința fundamentală a securității juridice de care trebuie să beneficieze operatorii economici, precum și obiectivul de a se asigura că pe piața internă nu este denaturată concurența prezintă un interes considerabil nu numai pentru reclamant însuși și pentru concurenții săi, ci și pentru terți, din cauza numărului mare de persoane vizate și a intereselor financiare aflate în joc. În ceea ce privește un litigiu referitor la abuzul de poziție dominantă săvârșit de o întreprindere care impune o redevență pentru utilizarea extrem de răspândită a logoului său și având în vedere eventualele repercusiuni ale rezultatului litigiului menționat, o procedură desfășurată în fața Tribunalului care a durat aproximativ 5 ani și 10 luni, din moment ce nu poate fi justificată prin niciuna dintre împrejurările proprii cauzei, fie că ar fi vorba despre complexitatea litigiului, despre comportamentul părților, despre intervenția unor incidente procedurale provocate de părți ori despre adoptarea de către Tribunal a unor măsuri de organizare a procedurii sau de cercetare judecătorească, nu respectă cerințele legate de respectarea unui termen de soluționare rezonabil. Totuși, Curtea a arătat că, deși este adevărat că nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil constituie o neregularitate de procedură, articolul 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție trebuie interpretat și aplicat într-o manieră care să fie utilă.

Or, în măsura în care nu există niciun indiciu care să demonstreze că nerespectarea unui termen de soluționare rezonabil a putut avea o influență asupra soluționării litigiului, anularea hotărârii atacate nu ar remedia încălcarea principiului protecției jurisdicționale efective săvârșită de Tribunal. În plus, ținând cont de necesitatea de a se asigura respectarea dreptului comunitar al concurenței, nu se poate permite recurenței, numai pentru motivul nerespectării unui termen de soluționare rezonabil, să repună în discuție existența unei încălcări, deși toate motivele îndreptate împotriva constatărilor Tribunalului referitoare la această încălcare și la procedura administrativă aferentă acestora au fost respinse ca nefondate. În schimb, nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil poate da naștere numai unei cereri în despăgubiri, în cadrul unei acțiuni împotriva Comunității în conformitate cu articolul 235 CE și cu articolul 288 al doilea paragraf CE.

Diferite hotărâri au venit să îmbogățească de asemenea jurisprudența în materie de ajutoare de stat. În cauza *3F/Comisia* (Hotărârea din 9 iulie 2009, C-319/07 P), Curtea, pronunțându-se asupra recursului, a avut ocazia să își cizeleze jurisprudența referitoare la mecanismul acțiunii în anulare în materie de ajutoare, în cazul în care acțiunea este formulată de un terț, altul decât beneficiarul ajutorului. Cauza principală privea cererea principalului sindicat danez al lucrătorilor de anulare a unei decizii a Comisiei prin care un ajutor, sub forma unei scutiri de impozitul pe venit pentru marinarii angajați la bordul navelor înscrise în registrul internațional danez al navelor, destinat să mențină sub pavilion național navele susceptibile să fie transferate sub un pavilion de complezență, era declarat compatibil cu piața comună fără să fi fost inițiată faza procedurii oficiale de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. Tribunalul respinsese acțiunea sindicatului ca inadmisibilă, considerând că nici reclamantul, nici membrii săi nu erau vizați în mod individual prin decizia în litigiu.

În cuprinsul hotărârii, Curtea a amintit mai întâi că o acțiune împotriva unei decizii de a nu iniția procedura oficială de investigare este admisibilă atunci când autorului său trebuie să îi fie recunoscută calitatea de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, a cărui acțiune vizează să protejeze interesele sale procesuale. Rezultă din aceasta că nu este exclus ca un sindicat de lucrători să fie considerat parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE atunci când demonstrează că interesele sale proprii sau ale afiliaților săi vor fi eventual afectate de acordarea unui ajutor.

În această privință, Curtea a subliniat că în discuție era aspectul dacă poziția concurențială a recurentului în raport cu alte sindicate fusese afectată de acordarea ajutorului. Or, nu se poate deduce din împrejurarea că un acord între sindicate și angajatori ar putea fi exclus, în considerarea naturii sale, a obiectului și a obiectivelor de politică socială pe care le urmărește, din domeniul de aplicare al dispozițiilor articolului 81 alineatul (1) CE că negocierile colective sau părțile implicate în acestea sunt de asemenea, integral și în mod automat, excluse de la aplicarea normelor tratatului în materia ajutoarelor de stat sau că o acțiune în anulare pe care aceste părți ar putea eventual să o introducă ar fi aproape în mod automat considerată inadmisibilă în temeiul implicării lor în aceste negocieri. Astfel, a exclude *a priori* posibilitatea ca un sindicat să poată demonstra că este o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, prevalându-se de rolul său în cadrul negocierilor colective și de efectele asupra acestui rol ale măsurilor fiscale naționale considerate de Comisie ajutoare compatibile cu piața comună, ar fi de natură a compromite aceleași obiective de politică socială, vizate în special de articolul 136 primul paragraf CE și de articolul 138 alineatul (1) CE.

În plus, Curtea a considerat că, din moment ce nu se poate exclude ca organisme ce reprezintă lucrătorii întreprinderilor beneficiare ale unui ajutor să poată, în calitate de părți în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, să prezinte Comisiei observațiile lor cu privire la considerații de ordin social care pot fi eventual luate în considerare de aceasta, instanța comunitară trebuie, în speță, pentru a aprecia dacă argumentele întemeiate de recurent pe Orientările comunitare privind

ajutoarele de stat pentru transportul maritim sunt suficiente pentru a stabili calitatea sa de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, să examineze aspectele sociale care rezultă din măsura în cauză având în vedere orientările comunitare menționate, acestea cuprinzând condițiile legale pentru aprecierea compatibilității ajutorului de stat în litigiu.

Sesizată cu un recurs împotriva unei hotărâri a Tribunalului prin care s-a anulat o decizie a Comisiei pentru lipsa motivării, Curtea a statuat, în cauza *Comisia/Italia și Wam* (Hotărârea din 30 aprilie 2009, C-494/06 P), că Tribunalul apreciască în mod întemeiat că nu se putea considera că o motivare generală, care se bazează pe amintirea principiilor ce rezultă din Hotărârea Tubemeuse (C-142/87, Rec., p. I-959), îndeplinește, în sine, cerințele articolului 253 CE din perspectiva cazului în speță. Potrivit Curții, în ceea ce privește ajutoarele care urmăresc finanțarea, prin intermediul unor împrumuturi cu dobândă redusă, a cheltuielilor de intrare pe piață în state terțe și atunci când echivalentul-subvenție are un quantum relativ scăzut, efectul ajutoarelor menționate asupra schimburilor comerciale și asupra concurenței intracomunitare este mai greu perceptibil, ceea ce necesită motivarea aprofundată a deciziei de către Comisie. Astfel, simplul fapt că întreprinderea beneficiară participă la schimburile intracomunitare exportând o parte importantă a producției sale în interiorul Uniunii nu poate fi suficient, în ceea ce privește asemenea ajutoare, pentru a demonstra efectele menționate.

În cauza *Uteca* (Hotărârea din 5 martie 2009, C-222/07), Curtea a statuat că articolul 87 CE trebuie interpretat în sensul că o măsură adoptată de un stat membru, care obligă operatorii de televiziune să aloce 5 % din veniturile din exploatare pentru finanțarea anticipată de filme cinematografice și de televiziune europene, precum și, mai precis, 60 % din acești 5 % pentru opere având ca limbă originală una dintre limbile oficiale ale acestui stat membru, nu constituie un ajutor de stat în favoarea industriei cinematografice din acest stat membru. Curtea a explicat că nu rezultă că avantajul pe care îl conferă măsura menționată industriei cinematografice din statul membru în cauză constituie un avantaj acordat direct de stat sau prin intermediul unui organism public sau privat, desemnat sau înființat de acest stat. Avantajul rezultă dintr-o reglementare generală care impune operatorilor de televiziune, indiferent dacă sunt publici sau privați, să aloce o parte din veniturile din exploatare pentru finanțarea anticipată de filme cinematografice și de televiziune. În plus, potrivit Curții, în speță nu rezultă că avantajul avut în vedere ar depinde de controlul exercitat de autoritățile publice asupra unor astfel de operatori sau de instrucțiunile date de aceste autorități unor asemenea operatori.

Fiscalitate

În acest domeniu, vom reține cauza *TNT Post UK* (Hotărârea din 23 aprilie 2009, C-357/07), care, în materia taxei pe valoarea adăugată, a oferit Curții ocazia de a preciza domeniul de aplicare al scutirii „serviciilor poștale publice” prevăzute la articolul 13 secțiunea A alineatul (1) litera (a) din A șasea directivă 77/388/CEE¹⁶. În litigiul principal, societatea TNT Post, care oferă „servicii în amonte” pentru corespondența comercială supusă taxei pe valoarea adăugată, contestă legalitatea scutirii de taxă pentru serviciile poștale oferite de Royal Mail, unicul prestator al serviciului poștal universal în Regatul Unit, nici statutul, nici obligațiile acestuia nefiind modificate ca urmare a liberalizării pieței serviciilor poștale în acest stat în anul 2006. Sesizată cu titlu preliminar, Curtea a statuat că noțiunea „servicii poștale publice” de la articolul 13 secțiunea A alineatul (1) litera (a), citat anterior, se referă la operatori publici sau privați care se angajează să asigure într-un stat

¹⁶ Directiva 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1).

membru totalitatea sau o parte a unui serviciu poștal universal, astfel cum este acesta definit la articolul 3 din Directiva 97/67/CE¹⁷. În această privință, scutirea prevăzută la articolul 13 secțiunea A alineatul (1) litera (a), citat anterior, este menținută ca atare, în pofida liberalizării sectorului poștal. Curtea a precizat, pe de altă parte, că această scutire se aplică la prestarea de servicii și la livrarea de bunuri accesorii acestora, cu excepția transportului de călători și a serviciilor de telecomunicații, pe care serviciile poștale publice le efectuează ca atare, mai precis, în temeiul calității lor de operator care se angajează să asigure într-un stat membru totalitatea sau o parte a unui serviciu poștal universal. Scutirea nu se aplică la prestarea de servicii și nici la livrarea de bunuri accesorii acestora ale căror condiții au fost negociate în mod individual.

Apropierea legislațiilor și legislații uniforme

În acest domeniu în care jurisprudența a fost, încă o dată, extrem de bogată, vom începe prin a semnală două hotărâri referitoare la atribuirea contractelor de achiziții publice.

În cauza *Sea* (Hotărârea din 10 septembrie 2009, C-573/07), referitoare la atribuirea unui contract privind serviciul de colectare, de transport și de eliminare a deșeurilor urbane, Curtea a amintit că articolele 43 CE și 49 CE, principiile egalității de tratament și nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate, precum și obligația de transparență care decurge din acestea nu se opun atribuirii directe a unui contract de achiziții publice de servicii către o societate pe acțiuni cu capital integral public în măsura în care colectivitatea publică autoritate contractantă exercită asupra acestei societăți un control analog celui pe care îl exercită asupra propriilor servicii și această societate desfășoară partea cea mai importantă a activității sale cu colectivitatea sau colectivitățile care o dețin.

În consecință, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere a caracterului operant al dispozițiilor statutare vizate, controlul exercitat de colectivitățile acționare asupra societății menționate poate fi considerat analog celui pe care acestea îl exercită asupra propriilor servicii atunci când, pe de o parte, activitatea societății menționate este limitată la teritoriul colectivităților respective și este exercitată în cea mai mare parte în beneficiul acestora și atunci când, pe de altă parte, prin intermediul organelor statutare compuse din reprezentanți ai colectivităților menționate, acestea exercită o influență determinantă atât asupra obiectivelor strategice, cât și asupra deciziilor importante ale societății respective.

Curtea a precizat de asemenea că, deși nu poate fi exclus ca părți dintr-o societate să fie vândute unor investitori privați, a admite ca această simplă posibilitate să poată ține în suspensie în mod nedefinit aprecierea referitoare la caracterul public sau nepublic al capitalului unei societăți contractante a unui contract de achiziții publice nu ar fi conform principiului securității juridice. Deschiderea capitalului către investitori privați poate fi luată în considerare numai dacă, la momentul atribuirii contractului de achiziții publice, există o perspectivă concretă și pe termen scurt pentru o astfel de deschidere.

În cauza *Comisia/Germania* (Hotărârea din 9 iunie 2009, C-480/06), referitoare la un contract privind eliminarea deșeurilor într-o nouă instalație de valorificare termică, încheiat între patru Landkreise și serviciile de întreținere a drumurilor publice din orașul Hamburg fără aplicarea procedurii de

¹⁷ Directiva 97/67/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 1997 privind normele comune pentru dezvoltarea pieței interne a serviciilor poștale ale Comunității și îmbunătățirea calității serviciului (JO 1998, L 15, p. 14, Ediție specială, 06/vol. 3, p. 12), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2002/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 iunie 2002 (JO L 176, p. 21, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 178).

cerere de ofertă, Curtea a statuat că un contract care constituie atât temeiul, cât și cadrul juridic pentru construirea și exploatarea viitoare a unei instalații destinate îndeplinirii unui serviciu public, și anume valorificarea termică a deșeurilor, în condițiile în care a fost încheiat numai de autorități publice, fără participarea vreunei părți private, și nu prevede și nici nu hotărăște în prealabil cu privire la atribuirea eventualelor contracte de achiziții publice necesare pentru construirea și exploatarea instalației de tratare a deșeurilor nu se situează în domeniul de aplicare al Directivei 92/50/CEE¹⁸.

Astfel, o autoritate publică poate îndeplini sarcinile de interes public care îi revin fie prin propriile mijloace, fie în colaborare cu alte autorități publice, fără a fi obligată să apeleze la entități externe care nu aparțin serviciilor sale. În această privință, pe de o parte, dreptul comunitar nu impune în niciun caz autorităților publice să recurgă, pentru asigurarea în comun a misiunilor lor de serviciu public, la o formă juridică specială. Pe de altă parte, o astfel de colaborare între autoritățile publice nu poate afecta obiectivul principal al normelor comunitare în materie de contracte de achiziții publice, și anume libera circulație a serviciilor și deschiderea spre o concurență nedenaturată în toate statele membre, în condițiile în care punerea în aplicare a acestei cooperări este guvernată numai de considerații și de cerințe proprii urmăririi obiectivelor de interes public, iar principiul egalității de tratament al persoanelor interesate, prevăzut de Directiva 92/50, este garantat, astfel încât nicio întreprindere privată nu este plasată într-o situație privilegiată față de concurenții săi.

Vom rezuma în continuare o serie de hotărâri în care Curtea a trebuit să interpreteze legislația comunitară care are ca obiect încadrarea practicilor comerciale din perspectiva unei protecții a consumatorului.

În cauza *Messner* (Hotărârea din 3 septembrie 2009, C-489/07), referitoare la protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță, Curtea s-a aplecat asupra posibilității de a pretinde o despăgubire de la un consumator care a retractat după semnarea contractului. Curtea a statuat că dispozițiile articolului 6 alineatul (1) a doua teză și alineatul (2) din Directiva 97/7/CE¹⁹ trebuie să fie interpretate în sensul că se opun ca o reglementare națională să prevadă în mod general posibilitatea ca vânzătorul să solicite consumatorului o despăgubire pentru utilizarea unui bun dobândit printr-un contract la distanță în cazul în care acesta din urmă și-a exercitat dreptul de retractare cu respectarea termenelor. Astfel, în cazul în care consumatorul ar trebui să plătească o astfel de despăgubire numai pentru faptul că a avut posibilitatea de a utiliza bunul dobândit printr-un contract la distanță cât timp s-a aflat în posesia sa, acesta nu și-ar putea exercita dreptul de retractare decât în schimbul plății despăgubirii menționate, ceea ce ar fi într-o contradicție clară cu redactarea și cu finalitatea Directivei 97/7 și ar priva în mod special consumatorul de posibilitatea de a utiliza în deplină libertate și fără nicio presiune termenul de reflecție care îi este acordat prin această directivă. De asemenea, eficacitatea și efectivitatea dreptului de retractare ar fi afectate dacă s-ar impune consumatorului plata unei despăgubiri ca urmare a simplei împrejurări de a fi examinat și testat bunul. În măsura în care dreptul de retractare are ca obiectiv tocmai să acorde această posibilitate consumatorului, faptul de a fi recurs la aceasta nu poate avea drept consecință ca dreptul respectiv să nu poată fi exercitat de către consumator decât cu condiția de a plăti o despăgubire.

¹⁸ Directiva 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii (JO L 209, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 50).

¹⁹ Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160).

Cu toate acestea, aceleași dispoziții nu se opun ca plata unei despăgubiri pentru utilizarea acestui bun să fie impusă consumatorului în ipoteza în care acesta ar fi utilizat bunul menționat într-un mod incompatibil cu principiile de drept civil, precum buna-credință sau îmbogățirea fără justă cauză, cu condiția de a nu se aduce atingere finalității directivei menționate și în special eficacității și efectivității dreptului de retractare, ceea ce revine instanței naționale să stabilească.

În cauza *Pannon GSM* (Hotărârea din 4 iunie 2009, C-243/08), Curtea a amintit că protecția pe care Directiva 93/13/CEE²⁰ o conferă consumatorilor se aplică și în ipotezele în care consumatorul, care a încheiat cu un vânzător sau cu un furnizor un contract care conține o clauză abuzivă, se abține să invoce caracterul abuziv al acestei clauze fie pentru că nu își cunoaște drepturile, fie pentru că este descurajat să le invoce din cauza cheltuielilor pe care le-ar implica o acțiune în justiție. În consecință, rolul instanței naționale în domeniul protecției consumatorilor nu se limitează doar la dreptul de a se pronunța cu privire la natura eventual abuzivă a unei clauze contractuale, ci implică și obligația de a examina din oficiu acest aspect de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens, inclusiv atunci când verifică propria competență teritorială. Atunci când consideră că o astfel de clauză este abuzivă, instanța națională nu o aplică, exceptând cazul în care consumatorul, după ce instanța l-a informat, înțelege să nu invoce caracterul abuziv și neobligatoriu.

De asemenea, o normă națională care prevede că numai în cazul în care consumatorul a contestat cu succes în fața instanței naționale o astfel de clauză contractuală abuzivă aceasta nu creează obligații pentru consumator nu este compatibilă cu directiva. Astfel, o asemenea normă exclude posibilitatea instanței naționale de a analiza din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale.

Curtea a subliniat de asemenea că o clauză dintr-un contract încheiat între un consumator și un vânzător sau un furnizor, care este inserată fără să fi făcut obiectul unei negocieri individuale și care conferă competență exclusivă instanței în raza căreia se află sediul social al vânzătorului sau al furnizorului, poate fi considerată abuzivă.

În aceeași ordine de idei, în cauza *Asturcom Telecomunicaciones* (Hotărârea din 6 octombrie 2009, C-40/08), Curtea a statuat că o instanță națională sesizată cu o cerere de executare silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritatea de lucru judecat, pronunțată în lipsa consumatorului, este obligată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al clauzei arbitrale cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator, în măsura în care, potrivit normelor de procedură interne, aceasta poate realiza o asemenea apreciere în cadrul unor acțiuni similare de natură internă. În cazul în care aceasta este situația, revine acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator.

În vederea acestei aprecieri, Curtea a precizat, pe de o parte, că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 constituie o dispoziție cu caracter imperativ, iar, pe de altă parte, că, dată fiind natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care această directivă o asigură consumatorilor, trebuie să se constate că articolul 6 trebuie să fie considerat o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică.

²⁰ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

În cauza *Aventis Pasteur* (Hotărârea din 2 decembrie 2009, C-358/08), Curtea, amintind jurisprudența O’Byrne²¹, a fost determinată să precizeze că articolul 11 din Directiva 85/374/CEE²² trebuie interpretat în sensul că se opune ca o legislație națională care autorizează înlocuirea unui părât cu un altul în cursul unei proceduri judiciare să fie aplicată astfel încât să permită participarea, după expirarea termenului pe care îl stabilește, a unui „producător”, în sensul articolului 3 din această directivă, în calitate de părât la o procedură inițiată în acest termen împotriva unei alte persoane.

Cu toate acestea, pe de o parte, articolul 11 menționat trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca instanța națională să considere că, în cadrul procedurii judiciare inițiate, în termenul stabilit de acesta, împotriva filialei deținute 100 % de „producător”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 85/374, producătorul menționat poate să înlocuiască această filială dacă această instanță constată că punerea în circulație a produsului respectiv a fost determinată în fapt de acest producător.

Pe de altă parte, articolul 3 alineatul (3) din Directiva 85/374 trebuie interpretat în sensul că, atunci când persoana prejudiciată de produsul despre care se pretinde că are defecte nu ar fi putut în mod rezonabil să identifice producătorul acestui produs înainte de a-și exercita drepturile împotriva furnizorului acestuia din urmă, furnizorul menționat trebuie considerat ca fiind „producător”, în special în scopul aplicării articolului 11 din directiva menționată, dacă nu a comunicat persoanei prejudiciate, din proprie inițiativă și în mod diligent, identitatea producătorului sau a propriului furnizor, ceea ce revine instanței naționale să verifice având în vedere împrejurările speței.

În ceea ce privește practicile comerciale neloiale, Curtea a interpretat Directiva 2005/29/CE²³ în cauza *VTB-VAB* (Hotărârea din 23 aprilie 2009, C-261/07 și C-299/07). Curtea a statuat că directiva menționată se opune unei reglementări naționale care, în afara anumitor excepții și fără a ține seama de împrejurările specifice din cazul în speță – așadar, în mod general și preventiv –, interzice orice ofertă comună pe care un vânzător o face unui consumator.

Astfel, această reglementare instituie principiul interzicerii ofertelor comune, în pofida faptului că astfel de practici nu sunt prevăzute în anexa I la aceeași directivă, în care se enumeră în mod exhaustiv singurele practici comerciale interzise în orice situație, care, prin urmare, nu trebuie să facă obiectul unei examinări de la caz la caz.

Curtea a amintit că această directivă realizează o armonizare completă, la nivel comunitar, a normelor referitoare la practicile comerciale neloiale. Prin urmare, statele membre nu pot să adopte măsuri mai restrictive decât cele definite de directiva menționată, nici chiar pentru a asigura un nivel mai ridicat de protecție a consumatorilor.

Or, prin stabilirea unei prezumții de nelegalitate a ofertelor comune, în timp ce legislația națională prevede un anumit număr de excepții de la respectiva interzicere, o reglementare națională nu îndeplinește cerințele impuse de aceeași directivă.

²¹ Hotărârea din 9 februarie 2006, C-127/04, Rec., p. I-1313.

²² Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect (JO L 210, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 183).

²³ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (JO L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260).

În domeniul drepturilor de proprietate intelectuală, două hotărâri merită o scurtă prezentare.

În primul rând, cauza *FEIA* (Hotărârea din 2 iulie 2009, C-32/08), în care Curtea a statuat că articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 6/2002²⁴, potrivit căruia dreptul asupra desenului sau modelului industrial comunitar aparține angajatorului dacă desenul sau modelul este realizat de un salariat în cadrul atribuțiilor sale de serviciu sau la cererea expresă a patronului sau a angajatorului său, cu excepția situațiilor în care există dispoziții contrare sau convenție contrară în legislația internă aplicabilă, nu se aplică desenului sau modelului industrial comunitar realizat pe baza unei comenzi. Astfel, legiuitorul comunitar a înțeles să definească regimul special pe care îl prevede articolul 14 alineatul (3) din regulament printr-un tip specific de raport contractual, și anume un raport de muncă, ceea ce exclude aplicarea alineatului menționat la celelalte raporturi contractuale, precum cele referitoare la un desen sau un model industrial comunitar creat pe baza unei comenzi.

În cazul în care, pe de o parte, este vorba despre desene sau modele industriale comunitare neînregistrate care au fost create pe baza unei comenzi și, pe de altă parte, legea națională nu asimilează astfel de desene sau modele cu cele realizate în cadrul unui raport de muncă, articolul 14 alineatul (1) din Regulamentul nr. 6/2002 trebuie interpretat în sensul că dreptul asupra unui desen sau model industrial comunitar aparține autorului, cu excepția cazului în care a fost transferat succesorului său în drepturi prin intermediul unui contract. Astfel, posibilitatea de a transfera, prin intermediul unui contract, dreptul asupra unui desen sau model industrial comunitar de la autor către succesorul în drepturi al acestuia în înțelesul articolului 14 alineatul (1) din regulamentul menționat reiese, pe de o parte, din modul de redactare a acestui articol și este, pe de altă parte, conform cu obiectivele urmărite de regulamentul menționat. În această privință, adaptarea protecției desenelor sau modelelor industriale comunitare la necesitățile tuturor sectoarelor economice ale Comunității prin intermediul transferului contractual al dreptului asupra desenului sau modelului industrial comunitar poate contribui la realizarea obiectivului esențial de exercitare în mod eficient, pe întreg teritoriul Comunității, a drepturilor conferite de un desen sau model industrial comunitar. De altfel, protecția sporită a esteticii industriale are ca efect nu numai să încurajeze autorii individuali să contribuie la afirmarea superiorității comunitare în domeniu, ci și să favorizeze, în același timp, inovația și dezvoltarea de noi produse și investițiile în producerea acestora. Revine însă instanței naționale obligația de verificare a conținutului unui astfel de contract și, în această privință, de stabilire a aspectului dacă, atunci când este cazul, dreptul asupra desenului sau modelului industrial comunitar neînregistrat a fost efectiv transferat de la autor către succesorul în drepturi al acestuia, prin aplicarea, în cadrul acestei examinări, a legislației referitoare la contracte pentru a stabili cui îi aparține, în conformitate cu articolul 14 alineatul (1) din regulament, dreptul asupra desenului sau modelului industrial comunitar neînregistrat.

În al doilea rând, în cauza *Sony Music Entertainment* (Hotărârea din 20 ianuarie 2009, C-240/07), Curtea a statuat că durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe, în speță drepturi referitoare la reproducerea de fonograme, prevăzută de Directiva 2006/116/CE²⁵, se aplică, în temeiul articolului 10 alineatul (2) din directivă, și atunci când obiectul în cauză nu a fost protejat nicodată în statul membru în care se solicită protecția. Astfel, din cuprinsul acestei dispoziții reiese că prima condiție alternativă vizează existența prealabilă a unei protecții a obiectului în cauză în cel puțin un stat membru. Respectiva dispoziție nu impune cerința ca acest stat membru să fie statul

²⁴ Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO 2002, L 3, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 70).

²⁵ Directiva 2006/116/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe (JO L 372, p. 12, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 7).

în care se solicită protecția prevăzută de aceeași directivă. În plus, în timp ce această directivă este menită să armonizeze legislațiile statelor membre astfel încât duratele de protecție să fie identice în întreaga Comunitate, o interpretare a articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2006/116 potrivit căreia aplicarea acestei condiții ar depinde de existența prealabilă a unei forme de protecție asigurate de legislația națională a statului membru în care se solicită protecția prevăzută de directiva menționată, deși o astfel de protecție prealabilă ar fi fost acordată într-un alt stat membru, nu este conformă nici cu termenii înșiși ai dispoziției citate, nici cu finalitatea directivei.

Curtea a adăugat că articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2006/116 trebuie de asemenea interpretat în sensul că duratele de protecție prevăzute de această directivă se aplică unei situații în care opera sau obiectul în cauză era, la 1 iulie 1995, protejat ca atare în cel puțin un stat membru, în aplicarea dispozițiilor naționale ale acestui stat membru privitoare la dreptul de autor sau la drepturile conexe, iar titularul unor astfel de drepturi asupra acestei opere sau a acestui obiect, resortisant al unei țări terțe, beneficia, la data amintită, de protecția prevăzută de respectivele dispoziții naționale. Astfel, în contextul dispoziției menționate, aspectul dacă un titular de drepturi conexe dreptului de autor asupra unei opere sau a unui obiect, resortisant al unei țări terțe, era protejat, la 1 iulie 1995, în cel puțin un stat membru trebuie apreciat în lumina dispozițiilor naționale ale acestui stat membru, iar nu în lumina dispozițiilor naționale ale statului membru în care se solicită protecția prevăzută de această directivă. În plus, o astfel de concluzie este confirmată de obiectivele de armonizare ale directivei menționate și totodată de obiectivul de a prevedea același punct de plecare pentru calculul duratei de protecție a drepturilor conexe dreptului de autor, precum și aceleași durate de protecție a acestor drepturi în ansamblul Comunității. Din cele de mai sus rezultă că, pentru o operă sau pentru un obiect protejat, la 1 iulie 1995, în cel puțin un stat membru în conformitate cu dispozițiile naționale ale acestui stat membru, împrejurarea că titularul acestei protecții este resortisant al unei țări terțe și nu dispune, în statul membru în care se solicită durata de protecție prevăzută de Directiva 2006/116, de o protecție în temeiul dreptului național al acestui stat membru nu este determinantă pentru aplicarea articolului 10 alineatul (2) din această directivă. În realitate, aspectul relevant este acela dacă opera sau obiectul în cauză beneficia de protecție la 1 iulie 1995, în temeiul dispozițiilor naționale ale cel puțin unui stat membru.

Alte sectoare care au făcut obiectul unei armonizări la nivel comunitar au generat de asemenea litigii.

În cauza *Damgaard* (Hotărârea din 2 aprilie 2009, C-421/07), Curtea a precizat noțiunea de publicitate în domeniul medicamentelor de uz uman. Un jurnalist a fost urmărit pentru că a difuzat în mod public informații referitoare la caracteristicile și la disponibilitatea unui medicament a cărui comercializare nu este autorizată în toate statele membre, în timp ce Directiva 2001/83/CE²⁶ prevede un grad ridicat de protecție a consumatorului în domeniul informării și al publicității privind medicamentele. Întrebată cu privire la interpretarea care trebuie dată, în consecință, articolului 86 din Directiva 2001/83, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2004/27/CE²⁷, Curtea a statuat că difuzarea de către un terț a unor informații cu privire la un medicament, în special în legătură cu proprietățile sale curative sau preventive, poate fi considerată publicitate în sensul acestui articol chiar și atunci când acest terț acționează din proprie inițiativă și în mod cu totul independent, *de iure* și *de facto*, față de producătorul și față de vânzătorul unui astfel

²⁶ Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3).

²⁷ Directiva 2004/27/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de modificare a Directivei 2001/83/CE de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 136, p. 34, Ediție specială, 13/vol. 44, p. 116).

de medicament. Curtea a adăugat că este de competența instanței naționale să determine dacă această difuzare constituie o formă de informare la domiciliu, prin contact direct, sau o activitate de prospectare sau de stimulare destinată să promoveze prescrierea, eliberarea, vânzarea sau consumul de medicamente.

În cauza *UTECA*, citată anterior, Curtea a statuat că Directiva 89/552/CEE privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune, astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/36/CE²⁸, și, în special, articolul 3 din aceasta, precum și articolul 12 CE trebuie interpretate în sensul că nu se opun legislației spaniole care obligă operatorii de televiziune să aloce 5 % din veniturile din exploatare pentru finanțarea anticipată de filme cinematografice și de televiziune europene, precum și, mai precis, 60 % din acești 5 % pentru opere având ca limbă originală una dintre limbile oficiale ale acestui stat membru. Potrivit Curții, indiferent dacă o asemenea măsură ține de domeniile acoperite de directivă, statele membre rămân, în principiu, competente să o adopte, cu condiția să respecte libertățile fundamentale garantate de tratat. Deși o asemenea măsură, întrucât vizează obligația de a aloca unor opere având ca limbă originală una dintre limbile oficiale ale statului membru avut în vedere 60 % din cei 5 % din veniturile din exploatare alocate pentru finanțarea anticipată de filme cinematografice și de televiziune europene, constituie o restricție privind mai multe libertăți fundamentale, și anume libera prestare a serviciilor, libertatea de stabilire, libera circulație a capitalurilor și libera circulație a lucrătorilor, poate fi justificată totuși prin obiectivul de a proteja și de a promova una sau mai multe dintre limbile oficiale ale statului membru vizat. În această privință, o asemenea măsură, întrucât instituie o obligație de a investi în filme cinematografice și de televiziune având ca limbă originală una dintre limbile oficiale din acest stat membru, este de natură să asigure realizarea unui astfel de obiectiv. De asemenea, potrivit Curții, nu reiese că o asemenea măsură depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului menționat. Astfel, această măsură nu vizează, în primul rând, decât 3 % din veniturile din exploatare ale operatorilor, neputându-se considera că un asemenea procent ar fi disproporționat în raport cu obiectivul urmărit. Pe de altă parte, o astfel de măsură nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin simplul fapt că nu prevede criterii care să permită clasificarea operelor avute în vedere drept „produse culturale”. Întrucât limba și cultura sunt intrinsec legate, nu se poate considera că obiectivul urmărit de un stat membru, constând în protecția și în promovarea uneia sau a mai multe dintre limbile sale oficiale, trebuie în mod necesar să fie însoțit de alte criterii culturale pentru a putea justifica o restricție privind una dintre libertățile fundamentale garantate de tratat. O asemenea măsură nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit nici prin simplul fapt că beneficiarii finanțării avute în vedere sunt în majoritate întreprinderi producătoare de opere cinematografice stabilite în acest stat membru. Faptul că criteriul pe care se bazează măsura menționată, și anume criteriul lingvistic, poate constitui un avantaj pentru întreprinderi producătoare de opere cinematografice care lucrează în limba vizată de criteriul menționat și care, în consecință, pot fi, în practică, originare în majoritate din statul membru în care această limbă este o limbă oficială este inerent obiectivului urmărit. O asemenea situație nu poate constitui, în sine, proba caracterului disproporționat al măsurii menționate, sub sancțiunea de a lipsi de sens recunoașterea, ca motiv imperativ de interes general, a obiectivului urmărit de un stat membru de a proteja și de a promova una sau mai multe dintre limbile sale oficiale. Curtea a precizat, în ceea ce privește articolul 12 CE, că această dispoziție nu are vocație de a se aplica în mod autonom decât în situațiile reglementate de dreptul comunitar pentru care tratatul nu prevede o normă specială de interdicere a discriminării.

²⁸ Directiva 89/552/CEE Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215).

Or, principiul nediscriminării a fost pus în aplicare în domeniile liberei circulații a lucrătorilor, dreptului de stabilire, liberei prestări a serviciilor și liberei circulații a capitalurilor prin articolul 39 alineatul (2) CE, prin articolul 43 CE, prin articolul 49 CE și, respectiv, prin articolul 56 CE. Întrucât din considerațiile anterioare rezultă că măsura în cauză nu este contrară dispozițiilor menționate ale tratatului, aceasta nu poate fi considerată nici ca fiind contrară articolului 12 CE.

Mărci

În acest domeniu, vom reține cauza *PAGO International* (Hotărârea din 6 octombrie 2009, C-301/07), care a venit să precizeze condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o marcă pentru a beneficia de „renume” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 40/94²⁹. Raționând prin analogie cu Hotărârea *Davidoff* (Hotărârea din 9 ianuarie 2003, C-292/00, Rec., p. I-389), Curtea a considerat mai întâi că, în pofida modului de redactare a articolului 9 alineatul (1) litera (c) și în considerarea economiei generale și a obiectivelor sistemului în care se înscrie acest articol, protecția mărcilor comunitare renumite nu poate fi mai scăzută în cazul utilizării unui semn pentru produse sau servicii identice sau similare decât în cazul utilizării unui semn pentru produse sau servicii care nu sunt similare. Prin urmare, potrivit Curții, acest articol este prevăzut și în beneficiul unei mărci comunitare renumite pentru produse sau servicii similare cu cele pentru care este înregistrată marca respectivă. În continuare, Curtea a statuat că, pentru a beneficia de protecția prevăzută de această dispoziție, o marcă comunitară trebuie să fie cunoscută de o parte semnificativă a publicului vizat de produsele sau de serviciile acoperite de ea, într-o parte substanțială a teritoriului Comunității, și că, având în vedere renumele mărcii *PAGO International* pe totalitatea teritoriului unui stat membru, respectiv cel al Austriei, se poate considera că acest teritoriu constituie o parte substanțială a teritoriului Comunității.

Politica socială

În acest domeniu, Curtea a fost confruntată cu problematici inedite. Cauza *Akavan Erityisalojen Keskusliitto AEK și alții* (Hotărârea din 10 septembrie 2009, C-44/08) i-a permis să se pronunțe, pentru prima dată, asupra conținutului obligației de informare și de consultare prevăzute la articolul 2 din Directiva 98/59/CE privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la concedierile colective³⁰.

În ceea ce privește momentul nașterii obligației de consultare, Curtea a apreciat că acesta este reprezentat de adoptarea, în cadrul unui grup de întreprinderi, a unor decizii strategice sau de modificare a activităților, care constrâng angajatorul să prevadă sau să planifice concedieri colective care determină nașterea în sarcina acestui angajator a unei obligații de consultare a reprezentanților lucrătorilor. Curtea a precizat, în plus, că nașterea acestei obligații nu depinde de faptul că angajatorul este deja în măsură să furnizeze reprezentanților lucrătorilor toate informațiile impuse la articolul 2 alineatul (3) primul paragraf litera (b) din Directiva 98/59.

În ceea ce privește desemnarea debitorului obligației de consultare, Curtea a subliniat că singurul destinatar al obligațiilor în materie de informare, de consultare și de notificare este angajatorul. O întreprindere care controlează angajatorul, chiar dacă poate adopta decizii obligatorii față de acesta, nu are calitatea de angajator. În cazul unui grup de întreprinderi compus dintr-o societate-mamă și din una sau din mai multe filiale, obligația de consultare cu reprezentanții

²⁹ Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

³⁰ Directiva 98/59/CE a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO L 225, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 5, p. 95).

lucrătorilor ia naștere în sarcina filialei ce are calitatea de angajator numai atunci când este identificată această filială în cadrul căreia ar putea fi efectuate concedieri colective.

În ceea ce privește încheierea procesului de consultare, Curtea a precizat că, în cazul unui grup de întreprinderi, procedura de consultare trebuie încheiată de filiala vizată de concedieri colective înainte ca aceasta să rezilieze, eventual la ordinul direct al societății-mamă, contractele lucrătorilor vizați de aceste concedieri.

În cauza *Mono Car Styling* (Hotărârea din 16 iulie 2009, C-12/08), Curtea s-a pronunțat, și în acest caz pentru prima dată, asupra aspectului dacă Directiva 98/59³¹ conferă sau nu un drept individual salariaților care doresc să atace o încălcare a procedurii de informare și de consultare.

Potrivit Curții, dreptul la informare și la consultare prevăzut de Directiva 98/59, în special la articolul 2 din aceasta, este conceput în favoarea lucrătorilor considerați ca o colectivitate și are, așadar, o natură colectivă. Or, nivelul de protecție al acestui drept colectiv, impus de articolul 6 din această directivă, este atins în cazul în care reglementarea națională aplicabilă conferă reprezentanților lucrătorilor un drept de acțiune care nu este însoțit de limitări sau de condiții specifice. Articolul 6 din Directiva 98/59 coroborat cu articolul 2 din aceasta trebuie, așadar, interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care instituie proceduri ce urmăresc să permită atât reprezentanților lucrătorilor, cât și acestora din urmă considerați în mod individual să controleze respectarea obligațiilor prevăzute de această directivă, dar care limitează dreptul individual la acțiune al lucrătorilor în ceea ce privește obiecțiile care pot fi invocate și îl condiționează de cerința ca obiecțiile să fi fost formulate în prealabil la adresa angajatorului de reprezentanții lucrătorilor, precum și de comunicarea prealabilă către angajator, de către lucrătorul în cauză, a împrejurării că acesta contestă faptul că procedura de informare și de consultare a fost respectată.

De asemenea, Curtea a amintit că, la aplicarea dreptului intern, instanța națională trebuie, în aplicarea principiului interpretării conforme a dreptului național, să ia în considerare totalitatea normelor acestuia și să le interpreteze pe cât posibil în lumina textului și a finalității unei directive pentru a atinge rezultatul prevăzut de aceasta. De aceea, în măsura în care articolul 2 din Directiva 98/59 se opune unei reglementări naționale care reduce obligațiile angajatorului care intenționează să inițieze concedieri colective în raport cu cele pe care le prevede, instanța națională are obligația de a asigura, în cadrul competențelor sale, că obligațiile care revin unui astfel de angajator nu sunt reduse în raport cu cele prevăzute la articolul 2 din directiva menționată.

În cauza *Meerts* (Hotărârea din 22 octombrie 2009, C-116/08), Curtea a avut ocazia de a preciza drepturile unui salariat concediat în timpul unui concediu parțial pentru creșterea copilului, astfel cum rezultă din Directiva 96/34/CE privind acordul-cadru referitor la concediul pentru creșterea copilului încheiat de UNICE, CEEP și CES³².

Plecând de la constatarea că clauza 2 punctul (6) din acordul-cadru menționat prevede că drepturile dobândite sau în curs de a fi dobândite de lucrător la data la care începe concediul pentru creșterea copilului se mențin ca atare până la sfârșitul acestui concediu, Curtea a statuat că atât din textul acestei prevederi, cât și din contextul în care aceasta se înscrie reiese că această dispoziție are drept obiectiv evitarea pierderii sau a reducerii drepturilor derivate din raportul

³¹ A se vedea nota precedentă.

³² Directiva 96/34/CE a Consiliului din 3 iunie 1996 (JO L 145, p. 4, Ediție specială, 05/vol. 3, p. 160), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/75/CE a Consiliului din 15 decembrie 1997 (JO 1998, L 10, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 5, p. 31).

de muncă, dobândite sau în curs de a fi dobândite, la care lucrătorul poate pretinde atunci când începe concediul pentru creșterea copilului, și garantarea că, la sfârșitul concediului, acesta se va regăsi, în ceea ce privește aceste drepturi, în aceeași situație precum cea în care se afla înaintea concediului. Având în vedere obiectivul egalității de tratament între bărbați și femei urmărit de acordul-cadru privind concediul pentru creșterea copilului, obligația respectării drepturilor dobândite sau în curs de a fi dobândite trebuie înțeleasă în sensul că exprimă un principiu de drept social comunitar care prezintă o importanță deosebită și, prin urmare, nu poate fi interpretată în mod restrictiv. Din obiectivele acordului-cadru privind concediul pentru creșterea copilului rezultă că noțiunea „drepturi dobândite sau în curs de a fi dobândite” din acest acord-cadru include toate drepturile și avantajele, în bani sau în natură, derivate direct sau indirect din raportul de muncă, pe care lucrătorul le poate pretinde de la angajator la data la care începe concediul pentru creșterea copilului. Astfel de drepturi și avantaje includ toate drepturile și avantajele referitoare la condițiile de muncă, precum dreptul la o perioadă de preaviz al unui lucrător cu normă întreagă care beneficiază de un concediu parțial pentru creșterea copilului în cazul în care angajatorul reziliază unilateral un contract de muncă pe durată nedeterminată, durata perioadei de preaviz variind în funcție de vechimea în muncă a lucrătorului în cadrul întreprinderii, iar scopul acesteia fiind acela de a facilita căutarea unui nou loc de muncă. Acest ansamblu de drepturi și avantaje ar fi lipsit de efect dacă, în ipoteza nerespectării perioadei legale de preaviz în cazul unei concedieri care intervine în cursul concediului parțial pentru creșterea copilului, un lucrător angajat cu normă întreagă ar pierde dreptul de a primi o indemnizație de concediere stabilită pe baza remunerației aferente contractului său de muncă. Astfel, o legislație națională care ar conduce la o reducere a drepturilor care decurg din raportul de muncă în cazul unui concediu pentru creșterea copilului ar putea descuraja lucrătorul să ia un astfel de concediu și ar putea încuraja angajatorul să concedieze în special lucrătorii care se află în concediu pentru creșterea copilului. Aceasta ar fi în directă contradicție cu finalitatea acordului-cadru privind concediul pentru creșterea copilului, printre obiectivele căruia se numără acela al unei mai bune concilierii a vieții familiale și profesionale.

Curtea a concluzionat că acordul-cadru se opune ca, în cazul unei rezilieri unilaterale de către angajator, fără motiv grav sau fără a respecta termenul legal de preaviz, a contractului de muncă al unui lucrător angajat pe durată nedeterminată și cu normă întreagă, în perioada în care acesta din urmă beneficiază de un concediu parțial pentru creșterea copilului, indemnizația care trebuie plătită acestui lucrător să fie determinată pe baza remunerației reduse pe care o primește în momentul concedierii.

În cauza *Hütter* (Hotărârea din 18 iunie 2009, C-88/08), Curtea a statuat că o legislație națională care exclude luarea în considerare a perioadelor de activitate realizate înaintea împlinirii vârstei de 18 ani în vederea stabilirii treptei în care sunt plasați agenții contractuali ai funcției publice a unui stat membru creează o discriminare pe motive de vârstă care nu poate fi în mod legitim justificată și care este, așadar, contrară dreptului comunitar.

În cuprinsul hotărârii sale, Curtea constată că o asemenea reglementare care instituie o diferență de tratament între persoane în funcție de vârstă la care acestea au dobândit experiența profesională stabilește un tratament diferențiat bazat în mod direct pe criteriul vârstei în sensul articolului 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78³³.

³³ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

În continuare, Curtea subliniază că obiectivele vizate prin reglementarea în cauză, și anume obiectivul prin care se urmărește ca învățământul secundar general să nu fie defavorizat în raport cu învățământul profesional și obiectivul prin care se tinde la favorizarea integrării pe piața muncii a tinerilor care au urmat studii în învățământul profesional, sunt obiective legitime în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78.

Cu toate acestea, Curtea constată că aceste două obiective par antinomice în condițiile în care măsura în litigiu nu le poate favoriza în mod simultan. În plus, în ceea ce privește obiectivul prin care se urmărește ca învățământul general să nu fie defavorizat în raport cu învățământul profesional, Curtea subliniază că criteriul vârstei la care a fost dobândită experiența profesională se aplică indiferent de tipul de învățământ urmat. În aceste condiții, acest criteriu nu este corespunzător pentru realizarea acestui obiectiv. În ceea ce privește obiectivul prin care se urmărește favorizarea integrării pe piața muncii a tinerilor care au urmat studii în învățământul profesional, Curtea subliniază că excluderea luării în considerare a experienței dobândite înaintea împlinirii vârstei de 18 ani se aplică fără distincție tuturor agenților contractuali ai funcției publice, indiferent de vârsta la care au fost recrutați. În măsura în care nu ia în considerare vârsta persoanelor la momentul recrutării lor, această normă nu este corespunzătoare în vederea favorizării intrării pe piața muncii a unei categorii de lucrători definite prin vârsta lor tânără.

Curtea a concluzionat că discriminarea instituită de reglementarea în cauză nu poate fi considerată justificată și este, așadar, contrară articolelor 1, 2 și 6 din Directiva 2000/78.

Mediu

Ca și anii trecuți, litigiile referitoare la dreptul mediului au fost foarte prezente în pretoriul Curții.

În cauza *Comisia/Malta* (Hotărârea din 10 septembrie 2009, C-76/08), Curtea a trebuit să examineze dacă, astfel cum susținea Comisia, Republica Malta nu își îndeplinise obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 79/409/CEE a Consiliului din 2 aprilie 1979 privind conservarea păsărilor sălbatice³⁴, prin autorizarea deschiderii vânătorii de primăvară la prepeliță și la turturea între 2004 și 2007.

Astfel, în temeiul articolului 7 alineatele (1) și (4) din directivă, aceste două specii nu trebuie vâdate pe parcursul rutei de întoarcere spre ariile de creștere. Cu toate acestea, articolul 9 alineatul (1) din aceeași directivă prevede un regim de exceptare de la aceste interdicții atunci când nu există o altă soluție satisfăcătoare.

Curtea subliniază că, chiar dacă cele două specii în cauză erau într-adevăr prezente toamna în Malta în anii în cauză, totuși vânătorii nu puteau captura în această perioadă decât o cantitate neglijabilă de păsări. Pe de altă parte, în această perioadă, numai o parte restrânsă a teritoriului Maltei este frecventată de aceste păsări. În sfârșit, populația acestor două specii de păsări nu se situează sub un nivel satisfăcător. Din cuprinsul listei roșii a speciilor amenințate, stabilită de Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii, rezultă că speciile în cauză figurează în categoria denumită de „preocupare minoră”. Curtea apreciază că, în aceste împrejurări foarte speciale, capturarea acestor două specii în perioada vânătorii de toamnă nu poate fi considerată ca reprezentând în Malta o soluție alternativă satisfăcătoare la deschiderea unei vânătorii de primăvară.

³⁴ JO L 103, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 77.

Totuși, această constatare, departe de a deschide fără limite posibilitatea de a autoriza vânătoarea primăvara, nu permite această deschidere decât strict în măsura în care aceasta este necesară și în condițiile în care celelalte obiective urmărite de directivă nu sunt periclitate. Astfel, Curtea consideră că deschiderea unei perioade de vânătoare de primăvară, în care cele două specii vâdate se întorc spre ariile de creștere și din care rezultă o mortalitate de trei ori mai mare pentru prepeliță și de opt ori mai mare pentru turturea decât cea care rezultă din practica vânătorii în perioada de toamnă, nu constituie o soluție adecvată și strict proporțională cu obiectivul de conservare a speciilor urmărit de directivă.

În aceste condiții, Curtea constată că Republica Malta nu a respectat condițiile și, prin urmare, a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul directivei menționate.

În cauza *Comisia/Polonia* (Hotărârea din 16 iulie 2009, C-165/08), Curtea a fost determinată să examineze dacă, astfel cum susținea Comisia, Republica Polonă nu își îndeplinise obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 2001/18/CE³⁵, precum și în temeiul Directivei 2002/53/CE³⁶ prin interzicerea, în general, a comercializării semințelor soiurilor modificate genetic și a înscrierii lor în catalogul național al soiurilor.

Republica Polonă susținea, într-un mod original, că Directivele 2001/18 și 2002/53 nu puteau fi aplicate în speță deoarece urmăresc obiective legate de libera circulație, de protecția mediului și a sănătății publice, în timp ce legislația națională urmărea finalități de ordin etic sau religios. În alți termeni, dispozițiile naționale în litigiu erau exterioare domeniului de aplicare al directivelor menționate, astfel încât obstacolele în calea liberei circulații a OMG-urilor pe care le impun, cu încălcarea potențială a articolului 28 CE, pot fi justificate, eventual, în temeiul articolului 30 CE.

Curtea a apreciat că pentru soluționarea cauzei nu era necesar să se pronunțe asupra aspectului dacă statele membre păstrează dreptul de a invoca argumente de ordin etic sau religios pentru a justifica adoptarea unor măsuri interne care derogă de la prevederile Directivelor 2001/18 și 2002/53. Era suficient să se constate că Republica Polonă nu a dovedit faptul că dispozițiile naționale în discuție ar fi urmărit cu adevărat finalitățile pretinse. În aceste condiții, interdicții generale precum cele cuprinse în dispozițiile naționale în discuție încalcă obligațiile care decurg pentru Republica Polonă atât din articolele 22 și 23 din Directiva 2001/18, cât și din articolul 4 alineatul (4) și din articolul 16 din Directiva 2002/53. Curtea a concluzionat că un stat membru care interzice libera circulație a semințelor soiurilor modificate genetic, precum și înscrierea soiurilor modificate genetic în catalogul național al soiurilor nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 22 și 23 din Directiva 2001/18, precum și în temeiul articolului 4 alineatul (4) și al articolului 16 din Directiva 2002/53.

În cadrul unei cauze referitoare la calculul taxei asupra deșeurilor (Hotărârea din 16 iulie 2009, *Futura Imobiliare și alții*, C-254/08), care a determinat aplicarea principiului „poluatorul plătește”, Curtea a interpretat articolul 15 litera (a) din Directiva 2006/12/CE³⁷ în sensul că, în stadiul actual al dreptului comunitar, nu se opune unei reglementări naționale care prevede, în scopul finanțării

³⁵ Directiva 2001/18/CE Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO L 106, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 75).

³⁶ Directiva 2002/53/CE a Consiliului din 13 iunie 2002 privind Catalogul comun al soiurilor de plante agricole (JO L 193, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 143, p. 139).

³⁷ Directiva 2006/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2006 privind deșeurile (JO L 114, p. 9, Ediție specială, 15/vol. 16, p. 45).

unui serviciu de gestionare și de eliminare a deșeurilor urbane, o taxă calculată pe baza unei evaluări a volumului de deșeurii generat de utilizatorii acestui serviciu, iar nu pe baza cantității de deșeurii efectiv produse și predate spre colectare de aceștia.

Instanța și-a întemeiat raționamentul pe faptul că, într-o situație în care deținătorii de deșeurii le predau unei societăți de colectare a deșeurilor, articolul 15 litera (a) menționat prevede că, în conformitate cu principiul „poluatorul plătește”, costul eliminării deșeurilor trebuie suportat de acești deținători. Or, adesea este dificil sau chiar costisitor să se stabilească volumul exact al deșeurilor urbane predate spre colectare de fiecare deținător. În aceste condiții, recurgerea la criteriile întemeiate, pe de o parte, pe capacitatea deținătorilor de producere a deșeurilor, calculată în funcție de suprafața bunurilor imobile pe care le ocupă, precum și de afectarea acestora și/sau, pe de altă parte, pe natura deșeurilor produse poate permite calcularea costurilor de eliminare a acestor deșeurii și repartizarea lor între diferiții deținători, în măsura în care acești doi parametri sunt de natură să influențeze în mod direct cuantumul costurilor menționate.

Curtea a precizat că revine însă instanței de trimitere sarcina de a verifica, pe baza elementelor de fapt și de drept care i-au fost prezentate, dacă taxa de eliminare a deșeurilor solide urbane nu conduce la a impune în sarcina anumitor deținători, în speță unități hoteliere, costuri vădit disproportionale în raport cu volumele sau cu natura deșeurilor pe care le pot produce.

Vize, azil și imigrație

Numărul cauzelor în materie de azil tinde să crească, iar Curtea a avut ocazia de a interpreta pentru prima dată mai multe directive din acest domeniu.

Astfel, în cauza *Petrosian și alții* (Hotărârea din 29 ianuarie 2009, C-19/08), Curtea s-a aplecat asupra procedurii transferului cererii de azil și a avut ocazia în acest temei de a interpreta Regulamentul (CE) nr. 343/2003³⁸. Familia Petrosian, de origine armeană, introdusese o cerere de azil în Franța și ulterior în Suedia. Autoritățile naționale suedeze au vrut să trimită familia în Franța, decizie care însă a fost atacată în mai multe rânduri de familia Petrosian, astfel încât termenul de șase luni prevăzut la articolul 20 alineatul (1) litera (d) din regulamentul menționat expirase. Acest termen, care curge de la „decizia privind calea de atac sau revizuirea”, este menit să permită statului membru la care a fost introdusă cererea de azil să procedeze la transfer, în timp ce expirarea sa are drept consecință atragerea responsabilității aceluiași stat. Problema centrală a hotărârii privea evenimentul susceptibil să facă să curgă termenul de șase luni.

În răspunsul său, Curtea a făcut distincție între două ipoteze, după cum legislațiile naționale prevăd sau nu prevăd căi de atac cu efect suspensiv. Astfel, Curtea a decis că, atunci când nu este prevăzută nicio cale de atac susceptibilă de efect suspensiv, termenul de executare a transferului începe să curgă de la decizia, explicită sau prezumată, prin care statul membru solicitat să consimtă transferul acceptă să reprimească persoana în cauză. Dimpotrivă, dacă legislația statului membru solicitant al transferului prevede efectul suspensiv al unei căi de atac, termenul de executare a transferului nu începe să curgă încă de la decizia provizorie a instanței de suspendare a punerii în aplicare a procedurii de transfer, ci numai de la decizia instanței care statuează cu privire la caracterul întemeiat al procedurii și care nu mai poate împiedica această punere în aplicare. Astfel, având în vedere obiectivul urmărit prin stabilirea de către statele membre a unui termen, momentul de la

³⁸ Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe (JO L 50, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 56).

care acesta începe să curgă trebuie stabilit astfel încât statele membre să dispună de un termen de șase luni pe care ar trebui să îl folosească în întregime pentru a definitiva modalitățile tehnice de realizare a transferului. În plus, Curtea a luat în considerare respectarea protecției jurisdicționale și respectarea autonomiei procedurale a statelor membre.

În continuare, în cauza *Elgafaji* (Hotărârea din 17 februarie 2009, C-465/07), Curtea a trebuit să se pronunțe asupra întinderii protecției subsidiare acordate prin articolul 15 din Directiva 2004/83/CE³⁹ privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat. Întrebarea adresată era dacă condiția privind „existența unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional”, prevăzută la litera (c) a articolului menționat, trebuie, astfel cum impune Curtea Europeană a Drepturilor Omului, să fie înțeleasă ca pretinzând ca solicitantul de protecție subsidiară să facă dovada faptului că amenințările îl vizează în mod specific ca urmare a unor elemente proprii situației sale.

Curtea a răspuns în sens negativ la această întrebare. Curtea a afirmat mai întâi autonomia articolului 15, subliniind că acesta are un conținut diferit de cel al articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și trebuie, prin urmare, să fie interpretat în mod autonom. În continuare, Curtea a apreciat că vătămarea definită la litera (c) ca fiind constituită din „[amenințări] grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei” solicitantului acoperă un risc mai general de a suferi o vătămare decât celelalte două tipuri de vătămări definite la același articol, precum „pedeapsa cu moartea”, care acoperă situații în care solicitantul este expus în mod specific riscului de a suferi o vătămare de un anume tip. În plus, amenințările la care se face referire sunt inerente unei situații generalizate de „conflict armat intern sau internațional”.

În sfârșit, violența în cauză, aflată la originea acestor amenințări, este calificată drept „generalizată”, termen care implică faptul că se poate extinde asupra indivizilor indiferent de situația personală a acestora. În această privință, Curtea a precizat că, cu cât solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este afectat în mod specific, în considerarea unor elemente proprii situației sale personale, cu atât mai redus va fi gradul de violență generalizată necesar pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Curtea a concluzionat subliniind că interpretarea dată articolului 15 litera (c) este pe deplin compatibilă cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și în particular cu jurisprudența referitoare la articolul 3.

În sfârșit, întrebarea adresată în cauzele reunite *Zurita García și Choque Cabrera* (Hotărârea din 22 octombrie 2009, C-261/08 și C-348/08) privea aspectul dacă Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen (denumită în continuare „CAAS”) și Codul frontierelor Schengen obligă autoritățile competente ale statelor membre să adopte o decizie de expulzare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe în legătură cu care s-a stabilit se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru. Faptele aflate la originea acestei cauze îi priveau pe doamna García și pe domnul Cabrera, cărora le-au fost opuse două decizii de expulzare deoarece se găseau într-o situație de ședere ilegală pe teritoriul spaniol. Or, potrivit legislației spaniole și interpretării care se dă acesteia, sancțiunea impusă în acest caz trebuie să se limiteze la o amendă, în lipsa unui

³⁹ Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO L 304, p. 12, rectificare în JO 2005, L 204, p. 24, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52).

element suplimentar care să justifice înlocuirea amenzii cu măsura expulzării. Doamna Garcia și domnul Cabrera au sesizat, aşadar, instanța națională, care, la rândul său, a sesizat Curtea.

În cadrul răspunsului său, Curtea a constatat mai întâi existența unei discordanțe între versiunea spaniolă și celelalte versiuni lingvistice ale textului în cauză. Întrucât versiunea spaniolă este totuși singura în care expulzarea apare ca o obligație, iar nu ca o posibilitate pentru autorități, Curtea a concluzionat că voința reală a legiuitorului nu a fost aceea de a impune statelor membre obligația de expulzare. În plus, Curtea a constatat că prin CAAS se privilegiază plecarea voluntară a resortisantului aflat în situație de ședere ilegală. În plus, deși CAAS prevede că, în anumite împrejurări, resortisantul unei țări terțe trebuie expulzat din statul membru pe teritoriul căruia a fost reținut, această consecință este totuși supusă condițiilor prevăzute de dreptul național al statului membru respectiv. Prin urmare, Curtea a apreciat că trebuie ca dreptul național din fiecare stat membru să adopte, în special în ceea ce privește condițiile în care va fi efectuată expulzarea, modalitățile de aplicare a regulilor de bază prevăzute de CAAS privind resortisanții din țările terțe care nu îndeplinesc sau încetează să mai îndeplinească condițiile de ședere de scurtă durată pe teritoriul acestuia. Curtea a concluzionat că nici CAAS, nici Codul frontierelor Schengen nu obligă statele membre să adopte o decizie de expulzare împotriva unui resortisant al unei țări terțe care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru.

Cooperare judiciară în materie civilă și drept internațional privat

Anul 2009 a fost marcat de numeroase hotărâri importante în materia dreptului internațional privat. Vom reține mai întâi Hotărârea din 6 octombrie 2009, *ICF* (C-133/08), prin care Curtea a interpretat pentru prima dată Convenția de la Roma privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale⁴⁰. Sesizată cu mai multe întrebări referitoare la articolul 4 din convenție, Curtea a început prin a aminti că aceasta a fost încheiată pentru a continua, în domeniul dreptului internațional privat, activitatea de unificare juridică inițiată prin adoptarea Convenției de la Bruxelles privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială⁴¹. Potrivit Convenției de la Roma, părțile sunt libere să aleagă legea aplicabilă contractului pe care îl încheie. În lipsa unei asemenea alegeri, contractul este supus legii țării cu care acesta prezintă cele mai strânse legături. Convenția prevede, în plus, o prezumție în favoarea locului de reședință al părții care oferă prestația caracteristică și criterii de legătură speciale, printre altele, pentru contractul de transport de mărfuri. În această privință, Curtea a statuat că criteriul de legătură prevăzut la articolul 4 alineatul (4) din convenția menționată nu se aplică unui alt contract pentru curse charter în afara „contractului pentru o singură călătorie” decât în ipoteza în care obiectul principal al contractului nu este simpla punere la dispoziție a unui mijloc de transport, ci transportul propriu-zis al mărfurilor. Pe de altă parte, Curtea a statuat că articolul 4 alineatul (5) din această convenție trebuie interpretat în sensul că, atunci când din ansamblul circumstanțelor reiese în mod evident că respectivul contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară decât cea determinată în temeiul unuia dintre criteriile prevăzute la articolul 4 alineatele (2)-(4) din aceeași convenție, revine instanței sarcina să înlăture aceste criterii și să aplice legea țării cu care contractul menționat prezintă cele mai strânse legături. În sfârșit, Curtea a statuat că o parte a contractului poate fi supusă, în mod excepțional, unei legi diferite de cea care se aplică restului contractului în ipoteza în care obiectul acestei părți este autonom.

⁴⁰ Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980 (JO 1980, L 266, p. 1, JO 2007, L 347, p. 3).

⁴¹ Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32).

Interpretarea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Regulamentul Bruxelles I)⁴² și a Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Convenția de la Bruxelles), a prilejuit de asemenea pronunțarea mai multor hotărâri care merită să fie semnalate. Astfel, cauza *Apostolides* (Hotărârea din 28 aprilie 2009, C-420/07) își are originea în împărțirea Ciprului ca urmare a intervenției trupelor turcești în 1974. Republica Cipru, care a aderat la Uniunea Europeană în 2004, nu controlează în fapt decât partea de sud a insulei, în timp ce în partea de nord s-a constituit Republica Turcă a Ciprului de Nord, care nu este recunoscută decât de Turcia. În aceste condiții, un protocol anexat la Actul de aderare al Republicii Cipru suspendă aplicarea dreptului comunitar în zonele în care guvernul Republicii Cipru nu exercită un control efectiv. Sesizată de un resortisant cipriot cu un litigiu care viza recunoașterea și executarea a două hotărâri pronunțate de un tribunal cu sediul în partea de sud a insulei, prin care doi resortisanți britanici erau evacuați dintr-o proprietate situată în partea de nord, instanța de trimitere – o instanță din Regatul Unit – a adresat Curții mai multe întrebări privind interpretarea și aplicarea Regulamentului nr. 44/2001. Curtea a statuat mai întâi că derogarea prevăzută de protocol nu se opune aplicării Regulamentului nr. 44/2001 în privința unei hotărâri pronunțate de o instanță cipriotă cu sediul în zona controlată de guvern, însă care privește un imobil situat în zona de nord. În continuare, Curtea a constatat că faptul că imobilul este situat într-o zonă în care guvernul nu exercită un control efectiv, și, prin urmare, că deciziile în cauză nu pot fi executate, în practică, în locul în care se află imobilul, nu se opune recunoașterii și executării deciziilor într-un alt stat membru. Astfel, articolul 22 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 privește competența judiciară internațională a statelor membre, iar nu competența judiciară internă a acestora. Curtea a amintit de asemenea, în ceea ce privește excepția referitoare la ordinea publică a statului membru solicitat, că o instanță nu poate, cu riscul de a pune sub semnul întrebării finalitatea Regulamentului nr. 44/2001, să refuze recunoașterea unei hotărâri pronunțate de o instanță a unui alt stat membru numai pentru motivul că apreciază că dreptul național sau dreptul comunitar a fost aplicat greșit. Într-o asemenea situație, excepția nu poate fi aplicată decât în măsura în care eroarea de drept respectivă ar implica faptul că recunoașterea sau executarea hotărârii constituie o încălcare vădită a unei norme de drept esențiale în ordinea juridică internă a statului membru respectiv. În sfârșit, Curtea a statuat că recunoașterea sau executarea unei hotărâri pronunțate în lipsă nu poate fi refuzată în cazul în care pârâtul a avut posibilitatea să introducă o acțiune împotriva hotărârii pronunțate în lipsă, iar această acțiune i-a permis să susțină că actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent nu i-a fost comunicat sau notificat în timp util și într-o manieră care să îi permită să își pregătească apărarea.

În cauza *Allianz (fostă Riunione Adriatica di Sicurtà)* (Hotărârea din 10 februarie 2009, C-185/07), Curtea a statuat că adoptarea de către o instanță a unui stat membru a unei somații prin care se interzice unei persoane să inițieze sau să continue o procedură la instanțele dintr-un alt stat membru („anti-suit injunction”⁴³) pentru motivul că o asemenea procedură ar fi contrară unei convenții de arbitraj este incompatibilă cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001. Curtea a subliniat că o procedură la capătul căreia se pronunță o „anti-suit injunction” nu se încadrează în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001, însă poate avea consecințe care aduc atingere efectului util al acestuia din urmă. Această împrejurare se regăsește în special atunci când o asemenea procedură împiedică o instanță din alt stat membru să își exercite competențele care îi sunt atribuite în temeiul Regulamentului nr. 44/2001. Curtea a statuat, așadar, că, deși prin obiectul litigiului, cu alte cuvinte, prin natura drepturilor pe care urmărește să le protejeze, o procedură face parte din domeniul de

⁴² Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

⁴³ A se vedea de asemenea Hotărârea Curții din 27 aprilie 2004, *Turner* (C-159/02, Rec., p. I-3565).

aplicare al Regulamentului nr. 44/2001, o chestiune prealabilă privind aplicabilitatea unei convenții de arbitraj intră de asemenea în domeniul de aplicare al acestui regulament. Rezultă că excepția de necompetență întemeiată pe existența unei convenții de arbitraj, inclusiv chestiunea validității acestei convenții de arbitraj, face parte din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 și că, în consecință, este de competența exclusivă a acestei instanțe să se pronunțe asupra acestei excepții, precum și asupra propriei competențe în temeiul regulamentului menționat. Faptul de a împiedica, pe calea unei „anti-suit injunction”, o instanță dintr-un stat membru, în mod normal competentă să soluționeze litigiul în conformitate cu Regulamentul nr. 44/2001, să se pronunțe asupra aplicabilității acestui regulament în litigiul cu care este sesizată echivalează neîndoind cu privirea acesteia de atribuția de a se pronunța asupra propriei competențe. O „anti-suit injunction” nu respectă, așadar, principiul general potrivit căruia fiecare instanță sesizată stabilește ea însăși, în temeiul normelor pe care trebuie să le aplice, dacă este competentă pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată. În plus, este contrară încrederii pe care statele membre o acordă reciproc sistemelor lor juridice, precum și instituțiilor lor judiciare și, prin urmare, nu este compatibilă cu Regulamentul nr. 44/2001.

Domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 se afla de asemenea în centrul cauzei *SCT Industri* (Hotărârea din 2 iulie 2009, C-111/08). Curtea a statuat că regulamentul menționat nu se aplică unei acțiuni în revendicare intentate în cadrul unei proceduri de insolvență. Mai precis, ținând seama de legătura strânsă care o unește de o procedură de faliment, o acțiune având ca obiect anularea unei cesiuni de părți sociale efectuate de un lichidator în cadrul unei proceduri de insolvență este inclusă în excepția consacrată de Regulamentul nr. 44/2001 privind falimentele.

După ce s-a aplecat, în cauza *Color Drack* (Hotărârea din 3 mai 2007, C-386/05, Rep., p. I-3699), asupra contractelor de vânzare de mărfuri care prevăd mai multe locuri de livrare, Curtea s-a confruntat, în cauza *Rehder* (Hotărârea din 9 iulie 2009, C-204/08), cu contractele de prestări de servicii care prevăd mai multe locuri de prestare a serviciilor, și mai particular cu contractul de transport aerian. Curtea a statuat că aplicarea normei de competență specială în materie contractuală prevăzute la articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 răspunde unui obiectiv de proximitate și este motivată de existența unei legături strânse între contract și instanța chemată să se pronunțe asupra acestuia. În lumina obiectivelor de proximitate și de previzibilitate, trebuie, așadar, în caz de pluralitate de locuri de prestare a serviciilor în state membre diferite, să se identifice locul care asigură legătura cea mai strânsă între contractul în cauză și instanța competentă, în special acela în care, în temeiul acestui contract, trebuie să se efectueze prestarea de servicii principală. În cazul unui transport aerian de persoane dintr-un stat membru cu destinația într-un alt stat membru, efectuat în temeiul unui contract încheiat cu o singură companie aeriană, care este operatorul de transport efectiv, instanța competentă să judece o cerere de compensații întemeiată pe acest contract de transport și pe Regulamentul nr. 261/2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare a pasagerilor⁴⁴ este, la alegerea reclamantului, instanța în circumscripția căreia se găsește locul de plecare sau locul de sosire a avionului.

În Hotărârea din 2 aprilie 2009, *Gambazzi* (C-394/07), Curtea s-a pronunțat asupra noțiunii „hotărâre” în sensul dispozițiilor privind recunoașterea și executarea din Convenția de la Bruxelles, precum și asupra conținutului motivului de refuz de recunoaștere și de executare întemeiat pe încălcarea ordinii publice a statului solicitat. În primul rând, Curtea a statuat că o sentință și o

⁴⁴ Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 (JO L 46, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 12, p. 218).

ordonanță pronunțată în lipsă sunt „hotărâri”, din moment ce au intervenit într-un proces civil care, în principiu, se desfășoară conform principiului contradictorialității. Astfel, articolul 25 din Convenția de la Bruxelles vizează toate hotărârile pronunțate de instanțele statelor contractante, fără a face deosebiri între ele. Pentru ca astfel de hotărâri judecătorești să intre în domeniul de aplicare al convenției, este suficient ca, înainte de solicitarea recunoașterii sau a executării lor, să fi făcut sau să fi fost susceptibile să facă, în statul de origine, obiectul unei cercetări contradictorii. Curtea a precizat că faptul că instanța s-a pronunțat ca și cum pârâtul, care participase în mod legal la procedură, nu s-ar fi înfățișat nu este suficient pentru a repune în discuție calificarea de „hotărâre”. În al doilea rând, Curtea a statuat că instanța statului solicitat poate ține seama, având în vedere excepția privind ordinea publică, de faptul că instanța statului de origine s-a pronunțat cu privire la pretențiile reclamantului fără a asculta pârâtul, care participase în mod legal, dar care a fost exclus de la procedură printr-o ordonanță pentru motivul că nu îndeplinise obligații impuse prin alte ordonanțe pronunțate anterior în cadrul aceleiași proceduri. Excepția privind ordinea publică poate fi utilizată dacă rezultă că această măsură de excludere a constituit o încălcare vădită și disproporționată a dreptului pârâtului de a fi ascultat. Controlul efectuat de instanța de trimitere trebuie să privească nu numai condițiile în care au fost adoptate hotărârile a căror executare este solicitată, ci și condițiile în care au fost adoptate ordonanțele care conțin o somație, în special verificarea căilor legale pe care le avea la dispoziție pârâtul și posibilitatea acestuia din urmă de a fi ascultat.

Curții i s-a solicitat de asemenea să interpreteze anumite dispoziții ale Regulamentului nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000⁴⁵. Vom evidenția, în primul rând, cauza *Hadadi* (Hotărârea din 16 iulie 2009, C-168/08), în care Curtea s-a pronunțat asupra criteriului cetățeniei soților în alegerea instanței competente în materie de divorț. În speță, era vorba despre doi soți care aveau amândoi dublă cetățenie, franco-maghiară, fiecare depunând o cerere de divorț într-una din cele două țări. Curtea a constatat mai întâi că Regulamentul nr. 2201/2003 nu face nicio distincție după cum o persoană are o singură cetățenie sau mai multe cetățenii. În consecință, dispoziția din acest regulament care prevede competența instanțelor din statul membru al cetățeniei soților nu poate fi interpretată diferit după cum cei doi soți au o dublă cetățenie comună sau au numai una și aceeași cetățenie. În cazul în care soții au atât cetățenia statului membru din care face parte instanța sesizată, cât și pe aceea a altui stat membru, instanța sesizată trebuie să țină seama de faptul că soții au și cetățenia unui alt stat membru și că instanțele din acesta din urmă ar fi putut fi competente în conformitate cu regulamentul menționat. În continuare, Curtea a subliniat că normele de competență în materie de divorț se întemeiază pe mai multe criterii obiective alternative și pe inexistența unei ierarhii între criteriile de atribuire a competenței. Prin urmare, coexistența mai multor instanțe competente este permisă, fără a fi stabilită o ierarhie între acestea. Curtea a concluzionat că, în cazul în care fiecare soț are cetățenia aceluiași stat membru, regulamentul se opune înlăturării competenței instanțelor din unul dintre aceste state membre pentru motivul că între reclamant și acest stat nu există alte elemente de legătură. Curtea a continuat precizând că instanțele statelor membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente în temeiul acestui regulament, soții având posibilitatea de a alege instanța statului membru căreia îi va fi dedus spre judecare litigiul.

În al doilea rând, în cauza *A* (Hotărârea din 2 aprilie 2009, C-523/07), Curtea a interpretat pentru prima dată noțiunea „reședință obișnuită” a copilului drept criteriu de competență a instanțelor

⁴⁵ Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183).

judecătorești în materia autorității părintești. Întrucât Regulamentul nr. 2201/2003 nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul de aplicare al noțiunii „reședință obișnuită”, Curtea a statuat că este vorba despre o noțiune autonomă. Ținând seama de contextul și de obiectivul urmărit de acest regulament, reședința obișnuită corespunde locului care exprimă o anumită integrare a copilului într-un mediu social și familial. Trebuie mai ales să fie luate în considerare durata, regularitatea, condițiile și motivele sejurului pe teritoriul unui stat membru și ale mutării familiei în acest stat, cetățenia copilului, locul și condițiile de școlarizare, cunoștințele lingvistice, precum și raporturile de familie și sociale ale copilului în acest stat. În continuare, Curtea a subliniat că este de competența instanței naționale să determine reședința obișnuită a copilului ținând cont de ansamblul împrejurărilor de fapt proprii fiecărui caz în parte. Pe de altă parte, Curtea a precizat regimul măsurilor urgente sau asigurătorii în sensul articolului 20 din Regulamentul 2201/2003. Aceste măsuri pot fi decise de o instanță națională dacă sunt urgente, trebuie să fie luate în privința unor persoane prezente în statul membru în cauză și să fie de natură provizorie. Punerea în aplicare a acestor măsuri, adoptate în vederea protecției interesului superior al copilului, precum și caracterul obligatoriu al acestora sunt stabilite potrivit dreptului național. Odată măsura asiguratorie pusă în aplicare, instanța judecătorească națională nu este obligată să trimită cauza instanței competente din alt stat membru. Cu toate acestea, dacă protecția interesului superior al copilului o impune, instanța judecătorească națională care s-a declarat incompetentă trebuie să informeze cu privire la aceasta instanța judecătorească competentă din alt stat membru.

Notificarea și comunicarea unui act notarial în afara unei proceduri judiciare au făcut obiectul Hotărârii din 25 iunie 2009, *Roda Golf & Beach Resort* (C-14/08). Curtea a statuat că noțiunea „act extrajudiciar” în sensul articolului 16 din Regulamentul nr. 1348/2000 privind notificarea și comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială⁴⁶ este o noțiune de drept comunitar. Astfel, obiectivul Tratatului de la Amsterdam de a crea un spațiu de libertate, securitate și justiție și transferul, din Tratatul UE către Tratatul CE, al regimului care permite adoptarea de măsuri care intră în domeniul cooperării judiciare în materiile civile cu o incidență transfrontalieră atestă voința statelor membre de a fixa astfel de măsuri în ordinea juridică comunitară și de a consacra astfel principiul interpretării lor autonome. Curtea a statuat că notificarea și comunicarea unui act notarial, în afara unei proceduri judiciare, intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1348/2000. Astfel, având în vedere că sistemul de notificare și de comunicare intracomunitar are ca finalitate buna funcționare a pieței interne, cooperarea judiciară menționată la articolul 65 CE și în Regulamentul nr. 1348/2000 nu poate să se limiteze numai la procedurile judiciare. Această cooperare se poate manifesta și în afara unei astfel de proceduri în măsura în care cooperarea menționată are o incidență transfrontalieră și este necesară pentru buna funcționare a pieței interne. Curtea a precizat că această concepție largă a noțiunii de act extrajudiciar nu riscă să impună sarcini excesive în ceea ce privește resursele instanțelor naționale, atât timp cât, pe de o parte, statele membre pot de asemenea să desemneze alte autorități decât aceste instanțe ca autorități de origine sau ca autorități de destinație în scopul notificării și al comunicării, iar, pe de altă parte statele membre pot să efectueze notificarea sau comunicarea direct prin poștă persoanelor care au reședința într-un alt stat membru.

⁴⁶ Regulamentul (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 (JO L 160, p. 37, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 161).

Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală

În cauza *Wolzenburg* (Hotărârea din 6 octombrie 2009, C-123/08), Curtea a fost întrebată cu privire la problema compatibilității cu dreptul Uniunii a unei legislații naționale care prevede un tratament diferențiat aplicat resortisanților naționali și celor ai altor state membre în ceea ce privește refuzul de executare a unui mandat european de arestare. Astfel, contrar a ceea ce este prevăzut pentru resortisanții naționali, legislația olandeză care transpune Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare⁴⁷ nu prevede o excepție de la această executare în ceea ce privește resortisanții altor state membre decât cu condiția ca aceștia din urmă să fi avut reședința legală în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani în Țările de Jos și să dețină o autorizație de ședere pe durată nedeterminată. Curtea a început prin a constata că articolul 12 primul paragraf CE este aplicabil, întrucât, în cadrul transpunerii unei decizii-cadru adoptate în temeiul Tratatului UE, statele membre nu pot aduce atingere dreptului comunitar, în special dispozițiilor Tratatului CE referitoare la libertatea de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre recunoscută oricărui cetățean al Uniunii. Curtea a arătat în continuare că articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru trebuie interpretat în sensul că, atunci când este vorba despre un cetățean al Uniunii, statul membru de executare a mandatului nu poate, în plus față de cerința referitoare la durata șederii, să condiționeze aplicarea motivului de neexecutare a mandatului menționat de cerințe administrative suplimentare, precum deținerea unei autorizații de ședere pe durată nedeterminată. În sfârșit, Curtea a ajuns la concluzia că principiul nediscriminării prevăzut la articolul 12 CE nu se opune legislației unui stat membru de executare în temeiul căreia autoritatea judiciară competentă a acestui stat refuză să execute un mandat european de arestare emis împotriva unuia dintre resortisanții săi în scopul executării unei pedepse privative de libertate, în timp ce, atunci când este vorba despre un resortisant al unui alt stat membru cu drept de ședere ca cetățean european, un astfel de refuz este condiționat de cerința ca acesta să fi avut reședința legală în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani pe teritoriul statului membru de executare respectiv. Curtea justifică această soluție subliniind că această condiție, pe de o parte, are scopul de a garanta că un resortisant al unui alt stat membru este suficient de integrat în statul membru de executare și, pe de altă parte, nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.

⁴⁷ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3).

B – Compunerea Curții de Justiție

(Ordinea protocolară la 14 decembrie 2009)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Doamna președinte de cameră C. Toader; domnul președinte de cameră E. Levits; domnul prim-avocat general P. Mengozzi; domnii președinți de cameră K. Lenaerts și A. Tizzano; domnul președinte al Curții V. Skouris; domnii președinți de cameră J. N. Cunha Rodrigues și J.-C. Bonichot; doamnele președinți de cameră R. Silva de Lapuerta și P. Lindh; domnul judecător C. W. A. Timmermans.

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnii judecători L. Bay Larsen, U. Löhmus, M. Ilešič, G. Arestis și P. Kūris; doamna avocat general J. Kokott; domnii judecători A. Rosas, K. Schiemann, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský și A. Ó Caoimh.

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnul avocat general P. Cruz Villalón; doamna judecător M. Berger; domnii judecători M. Safjan, A. Arabadjiev și T. von Danwitz; domnul avocat general Y. Bot; doamna avocat general E. Sharpston; domnul avocat general J. Mazák; doamna avocat general V. Trstenjak; domnul judecător J.-J. Kasel; domnul judecător D. Šváby; domnul judecător N. Jääskinen; domnul grefier R. Grass.

1. Membrii Curții de Justiție

(în ordinea intrării în funcție)

Vassilios Skouris

născut în 1948; licențiat în drept al Universității Libere din Berlin (1970); doctor în drept constituțional și administrativ al Universității din Hamburg (1973); profesor agregat la Universitatea din Hamburg (1972-1977); profesor de drept public la Universitatea din Bielefeld (1978); profesor de drept public la Universitatea din Salonic (1982); ministru al afacerilor interne (în anii 1989 și 1996); membru al Comitetului de administrație al Universității din Creta (1983-1987); director al Centrului de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1997-2005); președintele Asociației Elene pentru Dreptul European (1992-1994); membru al Comitetului Național Grec de Cercetare (1993-1995); membru al Comitetului Superior pentru Recrutarea Funcționarilor Greci (1994-1996); membru al Consiliului științific al Academiei de Drept European din Trier (începând cu anul 1995); membru al Comitetului de administrație al Școlii Naționale de Magistratură din Grecia (1995-1996); membru al Consiliului științific din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (1997-1999); președintele Consiliului Economic și Social din Grecia în anul 1998; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 iunie 1999; președintele Curții de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Peter Jann

născut în 1935; doctor în drept al Universității din Viena (1957); numit judecător pe lângă Ministerul Federal de Justiție (1961); judecător în domeniul presei la Straf-Bezirksgericht din Viena (1963-1966); purtător de cuvânt al Ministerului Federal de Justiție (1966-1970), ulterior atribuții în cadrul Departamentului internațional al acestui minister; consilier în cadrul Comisiei juridice și purtător de cuvânt al parlamentului (1973-1978); numit judecător la Curtea Constituțională (1978); judecător raportor permanent la această jurisdicție până la sfârșitul anului 1994; judecător la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 19 ianuarie 1995 și 6 octombrie 2009.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

născut în 1949; judecător; magistrat la Consejo General del Poder Judicial (Consiliul Superior al Magistraturii); profesor; șef de cabinet al președintelui Consiliului Superior al Magistraturii; judecător ad-hoc la Curtea Europeană a Drepturilor Omului; magistrat la Tribunalul Suprem din 1996; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 19 ianuarie 1995 și până la 12 noiembrie 2009, data decesului său.

Antonio Tizzano

născut în 1940; profesor de drept al Uniunii Europene la Universitatea „La Sapienza”, Roma; profesor la universitățile „Istituto Orientale” (1969-1979) și „Federico II” din Napoli (1979-1992), la Universitatea din Catania (1969-1977) și la Universitatea din Mogadiscio (1967-1972); avocat la Curtea de Casație italiană; consilier juridic la Reprezentanța Permanentă a Republicii Italiene pe lângă Comunitățile Europene (1984-1992); membru al delegației italiene la negocierile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze la Comunitățile Europene, la negocierile pentru Actul Unic European și pentru Tratatul privind Uniunea Europeană; autor a numeroase lucrări publicate, printre care „Comentarii la tratatele europene” și „Codurile Uniunii Europene”; fondator și director, începând cu anul 1996, al revistei *Il Diritto dell'Unione Europea*; membru în comitetele de conducere sau de redacție ale mai multor reviste juridice; raportor la numeroase congrese internaționale; conferințe și cursuri în cadrul mai multor instituții internaționale, printre care Academia de Drept Internațional de la Haga (1987); membru al grupului de experți independenți desemnat să examineze situația financiară a Comisiei Comunităților Europene (1999); avocat general la Curtea de Justiție între 7 octombrie 2000 și 3 mai 2006; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

născut în 1940; a îndeplinit diverse funcții judiciare (1964-1977); i-au fost încredințate diferite misiuni din partea guvernului în vederea realizării și a coordonării de studii privind reforma sistemului judiciar; agent guvernamental pe lângă Comisia Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1980-1984); expert pe lângă Comitetul Director al Drepturilor Omului al Consiliului Europei (1980-1985); membru al Comisiei de revizuire a Codului penal și a Codului de procedură penală; Procurador-Geral da República (procuror general) (1984-2000); membru al Comitetului de supraveghere din cadrul Oficiului de Luptă Antifraudă al Uniunii Europene (OLAF) (1999-2000); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

născut în 1941; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1966-1969); funcționar la Comisia Comunităților Europene (1969-1977); doctor în drept (Universitatea din Leyda); profesor de drept european la Universitatea din Groningen (1977-1989); magistrat asistent la Curtea de Apel din Arnhem; responsabil cu editarea a diferite publicații; director general adjunct la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1989-2000); profesor de drept european la Universitatea din Amsterdam; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2000.

Allan Rosas

născut în 1948; doctor în drept al Universității din Turku (Finlanda); profesor de drept la Universitatea din Turku (1978-1981) și la Åbo Akademi (Turku/Åbo) (1981-1996), directorul Institutului pentru Drepturile Omului din cadrul acestei instituții (1985-1995); diverse posturi universitare de răspundere, naționale și internaționale; membru al unor societăți științifice; coordonator al mai multor proiecte și programe de cercetare, naționale și internaționale, mai ales în următoarele domenii: drept comunitar, drept internațional, drepturile omului și drepturile fundamentale, drept constituțional și administrație publică comparată; reprezentant al guvernului finlandez în calitate de membru sau de consilier al delegațiilor finlandeze la diferite conferințe și reuniuni internaționale; expert al sistemului juridic finlandez, în special în cadrul comisiilor juridice guvernamentale și parlamentare din Finlanda, precum și în cadrul Națiunilor Unite, al UNESCO, al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și al Consiliului Europei; începând cu anul 1995, consilier juridic principal la Serviciul Juridic al Comisiei Europene, însărcinat cu relațiile externe; din martie 2001, director general adjunct al Serviciului Juridic al Comisiei Europene; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 17 ianuarie 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

născută în 1954; licențiată în drept (Universitatea Complutense din Madrid); Abogado del Estado repartizată la Málaga; Abogado del Estado la Serviciul juridic al Ministerului Transporturilor, Turismului și Comunicațiilor și, în continuare, la Serviciul juridic al Ministerului Afacerilor Externe; Abogado del Estado-Jefe la serviciul juridic al statului, responsabilă cu cauzele în fața Curții de Justiție și director general adjunct al Serviciului de asistență juridică comunitară și internațională din cadrul Abogacía General del Estado (Ministerul Justiției); membru al grupului de reflecție al Comisiei asupra viitorului sistemului jurisdicțional comunitar; șef al delegației spaniole a grupului „Prietenii Președinției” (Amis de la Présidence) pentru reforma sistemului jurisdicțional comunitar prevăzută în Tratatul de la Nisa și al grupului ad-hoc „Curtea de Justiție” al Consiliului; profesor de drept comunitar la Școala Diplomatică din Madrid; codirector al revistei *Noticias de la Unión Europea*; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Koen Lenaerts

născut în 1954; licențiat și doctor în drept (Universitatea Catolică din Louvain); Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University); asistent (1979-1983) și apoi profesor de drept european la Universitatea Catolică din Louvain (începând cu 1983); referent juridic la Curtea de Justiție (1984-1985); profesor la Colegiul Europei din Bruges (1984-1989); avocat în Baroul din Bruxelles (1986-1989); profesor invitat la Harvard Law School (1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 25 septembrie 1989-6 octombrie 2003; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Juliane Kokott

născută în 1957; studii juridice (universitățile din Bonn și Geneva); LL. M. (American University/Washington DC); doctor în drept (Universitatea din Heidelberg, 1985; Universitatea Harvard, 1990); profesor invitat la Universitatea din Berkeley (1991); profesor de drept public german și străin, profesor de drept internațional și de drept european la universitățile din Augsburg (1992), Heidelberg (1993) și Düsseldorf (1994); judecător supleant pentru guvernul german la Curtea Internațională pentru Conciliere și Arbitraj a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE); vicepreședinte al Consiliului consultativ federal pentru schimbarea globală (WBGU, 1996); profesor de drept internațional, de drept internațional al afacerilor și de drept european la Universitatea din St Gallen (1999); director al Institutului de Drept European și Internațional al Afacerilor al Universității din St Gallen (2000); director adjunct al programului de specializare în dreptul afacerilor la Universitatea din St Gallen (2001); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

născut în 1967; licențiat în drept (Universitatea din Lisabona, 1990); asistent universitar (Institutul Universitar European, 1991); doctor în drept (Institutul Universitar European din Florența, 1996); profesor invitat (London School of Economics, Colegiul Europei din Natolin, Institutul Ortega y Gasset din Madrid, Universitatea Catolică Portugheză, Institutul de Studii Europene din Macao); profesor (Universidade Nova din Lisabona, 1997); Fulbright Visiting Research Fellow (Universitatea Harvard, 1998); codirector al Academiei de Drept Comercial Internațional; coeditor (*Hart Series on European Law and Integration*, *European Law Journal*) și membru al comitetului de redacție al mai multor reviste juridice; avocat general la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 7 octombrie 2003 și 6 octombrie 2009.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

născut în 1937; studii juridice la Universitatea Cambridge; Barrister (1964-1980); Queen's Counsel (1980-1986); judecător la High Court of England and Wales (1986-1995); Lord Justice of Appeal (1995-2003); Benchet din 1985 și Treasurer în 2003 al Honourable Society of the Inner Temple; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 ianuarie 2004.

Jerzy Makarczyk

născut în 1938; doctor în drept (1966); profesor de drept internațional public (1974); Senior Visiting Fellow la Universitatea din Oxford (1985); profesor la Universitatea Creștină Internațională din Tokio (1988); autor a mai multe lucrări privind dreptul internațional public, dreptul comunitar și drepturile omului; membru al mai multor societăți științifice în domeniul dreptului internațional, al dreptului european și al drepturilor omului; negociatorul guvernului polonez pentru retragerea trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Polone; subsecretar de stat, ulterior secretar de stat pentru afaceri externe (1989-1992); președintele delegației poloneze la Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1992-2002); președintele Institutului de Drept Internațional (2003); consilier al președintelui Republicii Polone în domeniul politicii externe și al drepturilor omului (2002-2004); judecător la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 11 mai 2004 și 6 octombrie 2009.

Pranas Kūris

născut în 1938; licențiat în drept al Universității din Vilnius (1961); doctorand în științe juridice la Universitatea din Moscova (1965); doctor în drept (*Dr. hab.*), Universitatea din Moscova (1973); stagiar la Institutul de Înalte Studii Internaționale (director: profesor Ch. Rousseau), Universitatea din Paris (1967-1968); membru titular al Academiei de Științe din Lituania (1996); doctor *honoris causa* al Universității de Drept din Lituania (2001); diverse funcții administrative și didactice în cadrul Universității din Vilnius (1961-1990); conferențiar universitar, profesor agregat, profesor de drept internațional public, decan al Facultății de Drept; mai multe posturi guvernamentale în cadrul serviciului diplomatic și în domeniul justiției în Lituania; ministru al justiției (1990-1991), consilier de stat (1991), ambasadorul Republicii Lituania în Belgia, Luxemburg și Țările de Jos (1992-1994); judecător la fosta Curte Europeană a Drepturilor Omului (iunie 1994-noiembrie 1998); judecător la Curtea Supremă de Justiție din Lituania și președinte al acesteia din decembrie 1994 până în octombrie 1998; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (din noiembrie 1998); a participat la mai multe conferințe internaționale; membru al delegației Republicii Lituania pentru negocierile cu URSS (1990-1992); autor a mai multe lucrări publicate (în jur de 200); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Endre Juhász

născut în 1944; licențiat în drept al Universității din Szeged, Ungaria (1967); examen de admitere în Baroul maghiar (1970); studii postuniversitare de drept comparat la Universitatea din Strasbourg, Franța (1969, 1970, 1971, 1972); funcționar la Departamentul juridic al Ministerului Comerțului Exterior (1966-1974), director pentru probleme legislative (1973-1974); prim-atașat comercial al Ambasadei Ungariei din Bruxelles, responsabil de probleme comunitare (1974-1979); director în cadrul Ministerului Comerțului Exterior (1979-1983); prim-atașat comercial, ulterior consilier comercial al Ambasadei Ungariei din Washington DC, Statele Unite ale Americii (1983-1989); director general în cadrul Ministerului Comerțului și al Ministerului Relațiilor Economice Internaționale (1989-1991); negociator-șef pentru Acordul de asociere între Ungaria, Comunitățile Europene și statele lor membre (1990-1991); secretar general la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale, director al Oficiului pentru Afaceri Europene (1992); secretar de stat la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale (1993-1994); secretar de stat, președinte al Oficiului pentru Afaceri Europene din Ministerul Industriei și Comerțului (1994); ambasador extraordinar și plenipotențiar, șef al misiunii diplomatice a Ungariei pe lângă Uniunea Europeană (ianuarie 1995-mai 2003); negociator-șef pentru aderarea Ungariei la Uniunea Europeană (iulie 1998-aprilie 2003); ministru fără portofoliu pentru coordonarea problemelor de integrare europeană (din mai 2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

George Arestis

născut în 1945; licențiat în drept al Universității din Atena (1968); M. A. Comparative Politics and Government, Universitatea Kent din Canterbury (1970); a exercitat profesia de avocat în Cipru (1972-1982); numit judecător la District Court (1982); promovat în funcția de președinte al District Court (1995); președinte administrativ al District Court din Nicosia (1997-2003); judecător la Curtea Supremă de Justiție din Cipru (2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

născut în 1947; doctor în drept al Universității Regale din Malta (1973); intră în administrația publică malteză în calitate de Notary to Government în 1975; consilier al Republicii în 1978, prim-consilier al Republicii în 1979, Assistant Attorney General în 1988 și numit Attorney General de către președintele Maltei în 1989; lector de drept civil la Universitatea din Malta (1985-1989); membru al Consiliului Universității din Malta (1998-2004); membru al Comisiei pentru Administrarea Justiției (1994-2004); membru al Comitetului director al Centrului de Arbitraj din Malta (1998-2004); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Marko Ilešič

născut în 1947; doctor în drept (Universitatea din Ljubljana); curs de specializare în drept comparat (universitățile din Strasbourg și din Coimbra); avocat, membru al baroului; judecător la Tribunalul pentru litigii de muncă din Ljubljana (1975-1986); președintele Tribunalului pentru sport (1978-1986); arbitru la Curtea de Arbitraj a Companiei de Asigurări Triglav (1990-1998); președintele Camerei Arbitrale a Bursei (din 1995); arbitru la Tribunalul Arbitral al Bursei (din 1998); arbitru pe lângă Camera de Comerț a Iugoslaviei (până în anul 1991) și a Sloveniei (din 1991); arbitru pe lângă Camera Internațională de Comerț din Paris; judecător la Curtea de Apel a UEFA (din 1988) și a FIFA (din 2000); președintele Uniunii Asociațiilor Juriștilor Sloveni; membru al International Law Association, al Comitetului Maritim Internațional și al mai multor asociații juridice internaționale; profesor de drept civil, de drept comercial și de drept privat internațional; decan al Facultății de Drept a Universității din Ljubljana; autor a foarte multe lucrări juridice; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Jiří Malenovský

născut în 1950; doctor în drept al Universității Karlovy din Praga (1975); profesor asistent (1974-1990), prodecan (1989-1991) și șef al Departamentului de drept internațional și de drept european (1990-1992) la Universitatea „Masaryk” din Brno; judecător la Curtea Constituțională cehoslovacă (1992); ambasador pe lângă Consiliul Europei (1993-1998); președintele Comitetului Delegaților Miniștrilor al Consiliului Europei (1995); director general la Ministerul Afacerilor Externe (1998-2000); președinte la secția cehă și slovacă a Asociației de Drept Internațional (1999-2001); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); membru al Consiliului legislativ (1998-2000); membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (din 2000); profesor de drept internațional public la Universitatea „Masaryk” din Brno (2001); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Ján Klučka

născut în 1951; doctor în drept al Universității din Bratislava (1974); profesor de drept internațional la Universitatea din Košice (din 1975); judecător la Curtea Constituțională (1993); membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (1994); membru al Comisiei de la Veneția (1994); președintele Asociației Slovac de Drept Internațional (2002); judecător la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 11 mai 2004 și 6 octombrie 2009.

Uno Lõhmus

născut în 1952; doctor în drept (1986); membru al baroului (1977-1998); profesor de drept penal invitat la Universitatea din Tartu; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1994-1998); președintele Curții Supreme de Justiție a Estoniei (1998-2004); membru al Comisiei juridice a Constituției; consultant în cadrul Comitetului de elaborare a Codului penal; membru al grupului de lucru însărcinat cu elaborarea Codului de procedură penală; autor al mai multor lucrări în domeniul drepturilor omului și al dreptului constituțional; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Egils Levits

născut în 1955; licențiat în drept și în științe politice la Universitatea din Hamburg; colaborator științific la Facultatea de Drept a Universității din Kiel; consilier în cadrul parlamentului leton pe probleme de drept internațional, de drept constituțional, precum și pe probleme privind reforma legislativă; ambasadorul Letoniei în Germania și în Elveția (1992-1993), în Austria, în Elveția și în Ungaria (1994-1995); viceprim-ministru și ministru al justiției, acționând în calitate de ministru al afacerilor externe (1993-1994); conciliator la Curtea de Conciliere și Arbitraj din cadrul OSCE (din 1997); membru al Curții Permanente de Arbitraj (din 2001); ales judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1995), reales în 1998 și în 2001; numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului constituțional, al dreptului administrativ, al reformei legislative și al dreptului comunitar; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Aindrias Ó Caoimh

născut în 1950; licențiat în drept civil (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); Barrister (King's Inns, 1972); diplomă de studii superioare în drept european (University College Dublin, 1977); Barrister în Baroul din Irlanda (1972-1999); lector universitar în drept european (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994-1999); reprezentant al guvernului irlandez în numeroase cauze în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la High Court din Irlanda (din 1999); Bencher (decan) al Honorable Society of King's Inns (din 1999); vicepreședinte al Societății Irlandeze de Drept European; membru al Asociației de Drept Internațional (secția irlandeză); fiul lui Andreas O'Keefe (Aindrias Ó Caoimh), judecător la Curtea de Justiție (1974-1985); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 13 octombrie 2004.

Lars Bay Larsen

născut în 1953; licențiat în științe politice (1976), licențiat în drept (1983), Universitatea din Copenhaga; funcționar în cadrul Ministerului Justiției (1983-1985); lector (1984-1991) și ulterior profesor asociat (1991-1996) la Catedra de dreptul familiei a Universității din Copenhaga; șef de secție la Advokatsamfund (1985-1986); șef de serviciu (1986-1991) la Ministerul Justiției; admis în barou (1991); șef de secție (1991-1995), șef al Departamentului de poliție (1995-1999) și al Departamentului juridic (2000-2003) din cadrul Ministerului Justiției; reprezentantul Danemarcei în Comitetul K-4 (1995-2000), în Grupul central Schengen (1996-1998) și la Europol Management Board (1998-2000); judecător la Højesteret (2003-2006); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Eleanor Sharpston

născută în 1955; studii în economie, limbi străine și drept la King's College, Cambridge (1973-1977); asistent și cercetător la Corpus Christi College, Oxford (1977-1980); admisă în barou (Middle Temple, 1980); Barrister (1980-1987 și 1990-2005); referent juridic pe lângă Sir Gordon Slynn, avocat general, apoi judecător (1987-1990); profesor de drept european și de drept comparat (Director of European Legal Studies) la University College London (1990-1992); profesor (Lecturer) la Facultatea de Drept (1992-1998), apoi profesor asociat (Affiliated Lecturer) (1998-2005) la Universitatea din Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (din 1992); profesor asociat și cercetător (Senior Research Fellow) la Centre for European Legal Studies al Universității din Cambridge (1998-2005); Queen's Counsel (1999); Benchet of Middle Temple (2005); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Paolo Mengozzi

născut în 1938; profesor de drept internațional și titular al Catedrei „Jean Monnet” de dreptul Comunităților Europene a Universității din Bologna; doctor *honoris causa* al Universității „Carlos III” din Madrid; profesor invitat la universitățile „Johns Hopkins” (Bologna Center), „St Johns” (New York), Georgetown, Paris II, Georgia (Atena) și la Institutul Universitar Internațional (Luxemburg); coordonator al European Business Law Pallas Program, organizat în cadrul Universității din Nimègue; membru al Comitetului consultativ al Comisiei Comunităților Europene pentru achiziții publice; subsecretar de stat pentru industrie și comerț cu ocazia semestrului președinției italiene a Consiliului; membru al grupului de reflecție al Comunității Europene asupra Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) și director al sesiunii 1997 a Centrului de Cercetări din cadrul Academiei de Drept Internațional de la Haga consacrată OMC; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 4 martie 1998-3 mai 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

Pernilla Lindh

născută în 1945; licențiată în drept a Universității din Lund; referent juridic și judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Trollhättan (1971-1974); referent juridic la Curtea de Apel din Stockholm (1974-1975); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Stockholm (1975); consilier pe probleme juridice și administrative al Președintelui Curții de Apel din Stockholm (1975-1978); consilier special la Domstolverket (Administrația Națională a Instanțelor) (1977); consilier în cadrul cabinetului Cancelarului Justiției (Justice Chancellor) (1979-1980); magistrat asistent la Curtea de Apel din Stockholm (1980-1981); consilier juridic la Ministerul Comerțului (1981-1982); consilier juridic, apoi director și director general pentru probleme juridice la Ministerul Afacerilor Externe (1982-1995); obține titlul de ambasador în 1992; vicepreședinte al Swedish Market Court; responsabilă cu problemele juridice și instituționale în cadrul negocierilor SEE (vicepreședinte, apoi președinte al grupului AELS) și cu ocazia negocierilor de aderare a Regatului Suediei la Uniunea Europeană; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu 18 ianuarie 1995 și până la 6 octombrie 2006; judecător la Curtea de Justiție începând cu 7 octombrie 2006.

Yves Bot

născut în 1947, absolvent al Facultății de Drept din Rouen, doctor în drept (Universitatea Paris II Panthéon-Assas); profesor asociat la Facultatea de Drept din Mans (1974-1982); procuror adjunct (substitut), apoi prim-procuror adjunct (premier substitut) la parchetul din Mans (1974-1982); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Dieppe (1982-1984); procuror adjunct al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Strasbourg (1984-1986); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Bastia (1986-1988); avocat general pe lângă Curtea de Apel din Caen (1988-1991); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Mans (1991-1993); consilier special al ministrului justiției (1993-1995); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Nanterre (1995-2002); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Paris (2002-2004); procuror general pe lângă Curtea de Apel din Paris (2004-2006); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Ján Mazák

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea „Pavol Jozef Safarik”, Košice, 1978); profesor de drept civil (1994) și de drept comunitar (2004); director al Institutului de Drept Comunitar al Facultății de Drept din Košice (2004); judecător la Krajský súd (tribunalul regional) din Košice (1980); vicepreședinte (1982) și președinte (1990) al Mestský súd (tribunalul orașului) din Košice; membru al Asociației Baroului Slovac (1991); consilier juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); viceministru al justiției (1998-2000); președinte al Curții Constituționale (2000-2006); membru al Comisiei de la Veneția (2004); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Jean-Claude Bonichot

născut în 1955; licențiat în drept al Universității din Metz, absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris, fost student al Școlii Naționale de Administrație; raportor (1982-1985), commissaire du gouvernement (1985-1987 și 1992-1999); judecător (assesseur) (1999-2000); președinte al celei de a șasea subsecții de contencios (2000-2006) în cadrul Consiliului de Stat (Conseil d'État); referent juridic la Curtea de Justiție (1987-1991); director de cabinet al ministrului muncii, al forței de muncă și al formării profesionale, apoi ministru de stat, ministru al funcției publice și al modernizării administrației (1991-1992); șef al misiunii juridice a Consiliului de Stat pe lângă Casa Națională de Asigurări Medicale a Salariaților (2001-2006); profesor asociat la Universitatea din Metz (1988-2000), apoi la Universitatea Paris I Panthéon-Sorbonne (începând cu 2000); autor a numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului administrativ, al dreptului comunitar și al dreptului european al drepturilor omului; fondator și președinte al comitetului de redacție al „Buletinului de jurisprudență din domeniul dreptului urbanismului”, cofondator și membru al comitetului de redacție al „Buletinului juridic al colectivităților locale”, președinte al consiliului științific al grupului de cercetare privind instituțiile și dreptul amenajării urbanistice și al habitatului; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Thomas von Danwitz

născut în 1962; studii la Bonn, Geneva și Paris; examen de stat în drept (1986 și 1992); doctor în drept (Universitatea din Bonn, 1988); diplomă internațională de administrație publică (École nationale d'administration, 1990); diplomă de abilitare (Universitatea din Bonn, 1996); profesor de drept public german și de drept european (1996-2003), decan al Facultății de Drept a Universității din Ruhr, Bochum (2000-2001); profesor de drept public german și de drept european (Universitatea din Köln, 2003-2006); director al Institutului de Drept Public și de Științe Administrative (2006); profesor invitat la Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), la Universitatea „François Rabelais” (Tours, 2001-2006) și la Universitatea Paris I Panthéon-Sorbonne (2005-2006); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Verica Trstenjak

născută în 1962; examen judiciar (1987); doctor în drept al Universității din Ljubljana (1995); profesor (începând cu 1996) de teoria statului și a dreptului (doctrină) și de drept privat; cercetător; studii de doctorat la Universitatea din Zürich, la Institutul de Drept Comparat al Universității din Viena, la Institutul „Max Planck” de Drept Internațional Privat de la Hamburg, la Universitatea Liberă din Amsterdam; profesor invitat la universitățile din Viena și din Freiburg (Germania) și la Școala de Drept „Bucerius” din Hamburg; șef al Serviciului juridic (1994-1996) și secretar de stat în Ministerul Științei și al Tehnologiei (1996-2000); secretar general al guvernului (2000); membru al grupului de lucru pentru elaborarea Codului Civil European (Study Group on European Civil Code) începând din 2003; responsabilă cu proiectul de cercetare Humboldt (Humboldt Stiftung); a publicat mai mult de o sută de articole juridice și mai multe cărți în domeniul dreptului european și al dreptului privat; premiul „Juristul anului 2003” al Asociației Juriștilor Sloveni; membru în consiliul editorial al mai multor reviste juridice; secretar general al Asociației Juriștilor Sloveni, membru al mai multor asociații de juriști, printre care Gesellschaft für Rechtsvergleichung; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 7 iulie 2004-6 octombrie 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Alexander Arabadjiev

născut în 1949; studii de drept (Universitatea „St Kliment Ohridski”, Sofia); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Blagoevgrad (1975-1983); judecător la Curtea Regională din Blagoevgrad (1983-1986); judecător la Curtea Supremă (1986-1991); judecător la Curtea Constituțională (1991-2000); membru al Comisiei Europene a Drepturilor Omului (1997-1999); membru al Convenției europene asupra viitorului Europei (2002-2003); deputat (2001-2006); observator la Parlamentul European; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Camelia Toader

născută în 1963; licențiată în drept (1986), doctor în drept (1997) (Universitatea București); judecător stagiar la Judecătoria Buftea (1986-1988); judecător la Judecătoria Sectorului 5 din București (1988-1992); responsabilă de curs (1992-2005), apoi profesor (2005-2006) de drept civil și de dreptul european al contractelor la Universitatea București; mai multe studii doctorale și de cercetare la Institutul „Max Planck” de Drept Internațional Privat de la Hamburg (între 1992 și 2004); șef al Departamentului pentru integrare europeană al Ministerului Justiției (1997-1999); judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție (1999-2006); profesor invitat la Universitatea din Viena (2000); formator în drept comunitar la Institutul Național al Magistraturii (2003 și 2005-2006); membru al comitetului de redacție al mai multor reviste juridice; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Jean-Jacques Kasel

născut în 1946; doctor în drept, licență specială în drept administrativ (ULB, 1970); absolvent al IEP din Paris (Ecofin, 1972); avocat stagiar; consilier juridic la Banque de Paris et des Pays-Bas (1972-1973); atașat de legăție, ulterior secretar de legăție la Ministerul Afacerilor Externe (1973-1976); președintele unor grupuri de lucru în cadrul Consiliului de Miniștri (1976); secretar I de ambasadă, reprezentant permanent adjunct pe lângă OCDE (Paris, 1976-1979); șef de cabinet al vicepreședintelui guvernului (1979-1980); președinte al Cooperării Politice Europene (1980); consilier, ulterior șef de cabinet adjunct al președintelui Comisiei Comunităților Europene (1981); director pentru buget și statut la Secretariatul general al Consiliului de Miniștri (1981-1984); însărcinat cu afaceri la reprezentanța permanentă pe lângă Comunitățile Europene (1984-1985); președinte al comitetului bugetar; ministru plenipotențiar, director al Afacerilor politice și culturale (1986-1991); consilier diplomatic al prim-ministrului (1986-1991); ambasador în Grecia (1989-1991, nerezident); președinte al comitetului politic (1991); ambasador, reprezentant permanent pe lângă Comunitățile Europene (1991-1998); președinte al Coreper (primul semestru al anului 1997); ambasador (Bruxelles, 1998-2002); reprezentant permanent la NATO (1998-2002); mareșal al Curții și șef de cabinet al Alteței Sale Regale Marele Duce (2002-2007); judecător la Curtea de Justiție începând cu 15 ianuarie 2008.

Marek Safjan

născut în 1949; doctor în drept (Universitatea din Varșovia, 1980); doctor abilitat în științe juridice (Universitatea din Varșovia, 1990); profesor titular de drept (1998-2009); director al Institutului de Drept Civil al Universității din Varșovia (1992-1996); vicerector al Universității din Varșovia (1994-1997); Secretar general al secției poloneze a Asociației „Henri Capitant” a prietenilor culturii juridice franceze (1994-1998); reprezentant al Republicii Polone în Comitetul pentru bioetică al Consiliului Europei (1991-1997); președinte al Consiliului științific al Institutului pentru Justiție (1998); judecător la Tribunalul Constituțional (1997-1998), apoi președinte al aceluiași tribunal (1998-2006); membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat (din 1994); membru al Asociației Internaționale de Drept, Etică și Știință (din 1995), membru al Comitetului polonez Helsinki; membru al Academiei Poloneze de Arte și Litere; medalia *pro merito* decernată de Secretarul general al Consiliului Europei (2007); autor a numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului civil, al dreptului medical și al dreptului european; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Daniel Šváby

născut în 1951; doctor în drept (Universitatea din Bratislava); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Bratislava; judecător la Curtea de Apel în cauze civile și vicepreședinte al Curții de Apel din Bratislava; membru al Secției de drept civil și de dreptul familiei din cadrul Institutului de Drept al Ministerului Justiției; judecător interimar la Curtea Supremă în cauze comerciale; membru al Comisiei Europene pentru Drepturile Omului (Strasbourg); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 12 mai 2004-6 octombrie 2009; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Maria Berger

născută în 1956; studii de drept și de economie (1975-1979), doctor în drept; asistent și lector la Institutul de Drept Public și de Științe Politice al Universității din Innsbruck (1979-1984); administrator la Ministerul Federal al Științei și Cercetării, ultima dată ca șef de unitate adjunct (1984-1988); responsabilă de problemele privind Uniunea Europeană în Cancelaria Federală (1988-1989); șef al Serviciului „Integrare europeană” al Cancelariei Federale (pregătirea aderării Austriei la Uniunea Europeană) (1989-1992); director al Autorității AELS de Supraveghere, la Geneva și la Bruxelles (1993-1994); vicepreședinte al Donau-Universität din Krems (1995-1996); deputat în Parlamentul European (noiembrie 1996-ianuarie 2007 și decembrie 2008-iulie 2009) și membru al Comisiei juridice; membru supleant al Convenției europene asupra viitorului Europei (februarie 2002-iulie 2003); membru al Consiliului municipal al orașului Perg (septembrie 1997-septembrie 2009); ministrul federal al justiției (ianuarie 2007-decembrie 2008); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Niilo Jääskinen

născut în 1958; licență în drept (1980), diplomă de studii aprofundate în drept (1982), doctorat la Universitatea din Helsinki (2008); lector la Universitatea din Helsinki (1980-1986); referent juridic și judecător temporar la Tribunalul de Primă Instanță din Rovaniemi (1983-1984); consilier juridic (1987-1989), ulterior șef al Secției de drept european (1990-1995) în cadrul Ministerului Justiției; consilier juridic la Ministerul Afacerilor Externe (1989-1990); consilier și secretar pentru afaceri europene în Marea Comisie a parlamentului finlandez (1995-2000); judecător temporar (iulie 2000-decembrie 2002), apoi judecător (ianuarie 2003-septembrie 2009) la Curtea Supremă Administrativă; responsabil cu problemele juridice și instituționale în cadrul negocierilor pentru aderarea Republicii Finlanda la Uniunea Europeană; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Pedro Cruz Villalón

născut în 1946; licențiat în drept (1963-1968) și doctor (1975) la Universitatea din Sevilla; studii postuniversitare la Universitatea Fribourg-en-Brisgau (1969-1971); profesor agregat de drept politic la Universitatea din Sevilla (1978-1986); titularul Catedrei de drept constituțional la Universitatea din Sevilla (1986-1992); referent juridic la Curtea Constituțională (1986-1987); magistrat la Curtea Constituțională (1992-1998); președintele Curții Constituționale spaniole (1998-2001); Fellow la Wissenschaftskolleg din Berlin (2001-2002); titularul Catedrei de drept constituțional la Universitatea Autonomă din Madrid (2002-2009); consilier electiv la Consiliul de Stat (2004-2009); autor a numeroase lucrări publicate; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 14 decembrie 2009.

Roger Grass

născut în 1948; absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris, titular al unei diplome de studii superioare de drept public; procuror adjunct al Republicii pe lângă Tribunalul de Mare Instanță din Versailles; administrator principal la Curtea de Justiție; secretarul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel din Paris; membru în cabinetul ministrului justiției; referent juridic al președintelui Curții de Justiție; grefier la Curtea de Justiție începând cu data de 10 februarie 1994.

2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2009

Ședința solemnă din 6 octombrie 2009

Prin Deciziile din 25 februarie 2009 și din 25 martie 2009, reprezentanții guvernelor statelor membre au reînnoit, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 6 octombrie 2015, mandatele de judecători la Curtea de Justiție ale domnilor Vassilios Skouris, Allan Rosas, Koen Lenaerts, Marko Ilešič, Aindrias Ó Caoimh, al doamnei Rosario Silva de Lapuerta, ale domnilor Endre Juhász, Uno Löhmus, Lars Bay Larsen, al doamnei Camelia Toader și al domnului Jean-Jacques Kasel.

Au fost numiți în calitate de judecători la Curtea de Justiție, prin Deciziile din 25 februarie 2009 și din 8 iulie 2009, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 6 octombrie 2015, domnul Marek Safjan, care îl înlocuiește pe domnul Jerzy Makarczyk, domnul Daniel Šváby, care îl înlocuiește pe domnul Jan Klučka, și, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 6 octombrie 2012, doamna Maria Berger, care îl înlocuiește pe domnul Peter Jann.

Prin Decizia din 25 februarie 2009, reprezentanții guvernelor statelor membre au reînnoit, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 6 octombrie 2015, mandatele de avocați generali la Curtea de Justiție ale doamnelor Eleanor Sharpston și Juliane Kokott și al domnului Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer. Prin aceeași decizie, a fost numit în calitate de avocat general la Curtea de Justiție, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 6 octombrie 2015, domnul Niilo Jääskinen, care îl înlocuiește pe domnul Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro.

Ședința solemnă din 14 decembrie 2009

Ca urmare a decesului avocatului general Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, reprezentanții guvernelor statelor membre ale Uniunii Europene au numit, prin Decizia din 30 noiembrie 2009, pe domnul Pedro Cruz Villalón ca avocat general la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, pentru durata rămasă din mandatul avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer, și anume pentru perioada cuprinsă între 30 noiembrie 2009 și 6 octombrie 2015.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie până la 7 octombrie 2009

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul P. JANN, președintele Camerei întâi
 Domnul C. W. A. TIMMERMANS, președintele
 Camerei a doua
 Domnul A. ROSAS, președintele Camerei a treia
 Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei a
 patra
 Doamna E. SHARPSTON, primul avocat general
 Domnul M. ILEŠIČ, președintele Camerei a cincea
 Domnul A. Ó CAOIMH, președintele Camerei a
 șaptea
 Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei
 a șasea
 Domnul T. von DANWITZ, președintele Camerei
 a opta
 Domnul D. RUIZ-JARABO COLOMER, avocat
 general
 Domnul A. TIZZANO, judecător
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, judecător
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul M. POIARES MADURO, avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, judecător
 Domnul J. MAKARCZYK, judecător
 Domnul P. KÜRIS, judecător
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul G. ARESTIS, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
 Domnul J. KLUČKA, judecător
 Domnul U. LÖHMUS, judecător
 Domnul E. LEVITS, judecător
 Domnul L. BAY LARSEN, judecător
 Domnul P. MENGGOZZI, avocat general
 Doamna P. LINDH, judecător
 Domnul Y. BOT, avocat general
 Domnul J. MAZÁK, avocat general
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Domnul A. ARABADJIEV, judecător
 Doamna C. TOADER, judecător
 Domnul J.-J. KASEL, judecător
 Domnul R. GRASS, grefier

de la 8 octombrie 2009 până la 13 decembrie 2009

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul A. TIZZANO, președintele Camerei întâi
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, președintele
 Camerei a doua
 Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei a
 treia
 Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei
 a patra
 Domnul P. MENGGOZZI, primul avocat general
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, președintele
 Camerei a șaptea
 Domnul E. LEVITS, președintele Camerei a cincea
 Doamna P. LINDH, președintele Camerei a șasea
 Doamna C. TOADER, președintele Camerei a
 opta
 Domnul D. RUIZ-JARABO COLOMER, avocat
 general
 Domnul C. W. A. TIMMERMANS, judecător
 Domnul A. ROSAS, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, judecător
 Domnul P. KÜRIS, judecător
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul G. ARESTIS, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul M. ILEŠIČ, judecător
 Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
 Domnul U. LÖHMUS, judecător
 Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
 Domnul L. BAY LARSEN, judecător
 Doamna E. SHARPSTON, avocat general
 Domnul Y. BOT, avocat general
 Domnul J. MAZÁK, avocat general
 Domnul T. von DANWITZ, judecător
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Domnul A. ARABADJIEV, judecător
 Domnul J.-J. KASEL, judecător
 Domnul M. SAFJAN, judecător
 Domnul D. ŠVÁBY, judecător
 Doamna M. BERGER, judecător
 Domnul N. JÄÄSKINEN, avocat general
 Domnul R. GRASS, grefier

**de la 14 decembrie 2009 până la
31 decembrie 2009**

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
Domnul A. TIZZANO, președintele Camerei întâi
Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, președintele
Camerei a doua
Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei a
treia
Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei
a patra
Domnul P. MENGOLZI, primul avocat general
Doamna R. SILVA de LAPUERTA, președintele
Camerei a șaptea
Domnul E. LEVITS, președintele Camerei a
cincea
Doamna P. LINDH, președintele Camerei a
șasea
Doamna C. TOADER, președintele Camerei a
opta
Domnul C. W. A. TIMMERMANS, judecător
Domnul A. ROSAS, judecător
Doamna J. KOKOTT, avocat general
Domnul K. SCHIEMANN, judecător
Domnul P. KÜRS, judecător
Domnul E. JUHÁSZ, judecător
Domnul G. ARESTIS, judecător
Domnul A. BORG BARTHET, judecător
Domnul M. ILEŠIČ, judecător
Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
Domnul U. LÖHMUS, judecător
Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
Domnul L. BAY LARSEN, judecător
Doamna E. SHARPSTON, avocat general
Domnul Y. BOT, avocat general
Domnul J. MAZÁK, avocat general
Domnul T. von DANWITZ, judecător
Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
Domnul A. ARABADJIEV, judecător
Domnul J.-J. KASEL, judecător
Domnul M. SAFJAN, judecător
Domnul D. ŠVÁBY, judecător
Doamna M. BERGER, judecător
Domnul N. JÄÄSKINEN, avocat general
Domnul P. CRUZ VILLALÓN, avocat general

Domnul R. GRASS, grefier

4. Foști membri ai Curții de Justiție

Pilotti Massimo, judecător (1952-1958), președinte din 1952 până în 1958
Serrarens Petrus, judecător (1952-1958)
Van Kleffens Adrianus, judecător (1952-1958)
Rueff Jacques, judecător (1952-1959 și 1960-1962)
Riese Otto, judecător (1952-1963)
Lagrange Maurice, avocat general (1952-1964)
Delvaux Louis, judecător (1952-1967)
Hammes Charles Léon, judecător (1952-1967), președinte din 1964 până în 1967
Roemer Karl, avocat general (1953-1973)
Catalano Nicola, judecător (1958-1962)
Rossi Rino, judecător (1958-1964)
Donner Andreas Matthias, judecător (1958-1979), președinte din 1958 până în 1964
Trabucchi Alberto, judecător (1962-1972), ulterior avocat general (1973-1976)
Lecourt Robert, judecător (1962-1976), președinte din 1967 până în 1976
Strauss Walter, judecător (1963-1970)
Gand Joseph, avocat general (1964-1970)
Monaco Riccardo, judecător (1964-1976)
Mertens de Wilmars Josse J., judecător (1967-1984), președinte din 1980 până în 1984
Pescatore Pierre, judecător (1967-1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, avocat general (1970-1972)
Kutscher Hans, judecător (1970-1980), președinte din 1976 până în 1980
Mayras Henri, avocat general (1972-1981)
O'Dalaigh Cearbhall, judecător (1973-1974)
Sørensen Max, judecător (1973-1979)
Reischl Gerhard, avocat general (1973-1981)
Warner Jean-Pierre, avocat general (1973-1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., judecător (1973-1988), președinte din 1984 până în 1988
O'Keeffe Aindrias, judecător (1975-1985)
Touffait Adolphe, judecător (1976-1982)
Capotorti Francesco, judecător (1976), ulterior avocat general (1976-1982)
Bosco Giacinto, judecător (1976-1988)
Koopmans Thymen, judecător (1979-1990)
Due Ole, judecător (1979-1994), președinte din 1988 până în 1994
Everling Ulrich, judecător (1980-1988)
Chloros Alexandros, judecător (1981-1982)
Rozès Simone, avocat general (1981-1984)
Verloren van Themaat Pieter, avocat general (1981-1986)
Slynn Sir Gordon, avocat general (1981-1988), ulterior judecător (1988-1992)
Grévisse Fernand, judecător (1981-1982 și 1988-1994)
Bahlmann Kai, judecător (1982-1988)
Galmot Yves, judecător (1982-1988)
Mancini G. Federico, avocat general (1982-1988), ulterior judecător (1988-1999)
Kakouris Constantinos, judecător (1983-1997)
Darmon Marco, avocat general (1984-1994)

Joliet René, judecător (1984-1995)
Lenz Carl Otto, avocat general (1984-1997)
O'Higgins Thomas Francis, judecător (1985-1991)
Schockweiler Fernand, judecător (1985-1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, avocat general (1986-1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, judecător (1986-2000)
Mischo Jean, avocat general (1986-1991 și 1997-2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, judecător (1986-2003), președinte din 1994 până în 2003
Diez de Velasco Manuel, judecător (1988-1994)
Zuleeg Manfred, judecător (1988-1994)
Van Gerven Walter, avocat general (1988-1994)
Tesauro Giuseppe, avocat general (1988-1998)
Jacobs Francis Geoffrey, avocat general (1988-2006)
Kapteyn Paul Joan George, judecător (1990-2000)
Murray John L., judecător (1991-1999)
Gulmann Claus Christian, avocat general (1991-1994), ulterior judecător (1994-2006)
Edward David Alexander Ogilvy, judecător (1992-2004)
Elmer Michael Bendik, avocat general (1994-1997)
Cosmas Georges, avocat general (1994-2000)
Hirsch Günter, judecător (1994-2000)
La Pergola Antonio Mario, judecător (1994 et 1999-2006), avocat general (1995-1999)
Puissochet Jean-Pierre, judecător (1994-2006)
Léger Philippe, avocat general (1994-2006)
Ragnemalm Hans, judecător (1995-2000)
Fennelly Nial, avocat general (1995-2000)
Sevón Leif, judecător (1995-2002)
Wathelet Melchior, judecător (1995-2003)
Jann Peter, judecător (1995-2009)
Colomer Dámaso Ruiz-Jarabo, avocat general (1995-2009)
Schintgen Romain, judecător (1996-2008)
Ioannou Krateros, judecător (1997-1999)
Alber Siegbert, avocat general (1997-2003)
Saggio Antonio, avocat general (1998-2000)
O'Kelly Macken Fidelma, judecător (1999-2004)
Von Bahr Stig, judecător (2000-2006)
Geelhoed Leendert A., avocat general (2000-2006)
Colneric Ninon, judecător (2000-2006)
Stix-Hackl Christine, avocat general (2000-2006)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, avocat general (2003-2009)
Makarczyk Jerzy, judecător (2004-2009)
Klučka Ján, judecător (2004-2009)

Președinți

Pilotti Massimo (1952-1958)
Donner Andreas Matthias (1958-1964)
Hammes Charles Léon (1964-1967)
Lecourt Robert (1967-1976)
Kutscher Hans (1976-1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980-1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984-1988)
Due Ole (1988-1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994-2003)

Grefieri

Van Houtte Albert (1953-1982)
Heim Paul (1982-1988)
Giraud Jean-Guy (1988-1994)

C – Statistici judiciare ale Curții de Justiție

Activitatea generală a Curții de Justiție

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)

Cauze introduse

2. Natura procedurilor (2005-2009)
3. Domeniul acțiunii (2009)
4. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2005-2009)

Cauze soluționate

5. Natura procedurilor (2005-2009)
6. Hotărâri, ordonanțe, avize (2009)
7. Completul de judecată (2005-2009)
8. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional (2005-2009)
9. Domeniul acțiunii (2005-2009)
10. Domeniul acțiunii (2009)
11. Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2005-2009)
12. Durata procedurilor (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional) (2005-2009)

Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

13. Natura procedurilor (2005-2009)
14. Completul de judecată (2005-2009)

Diverse

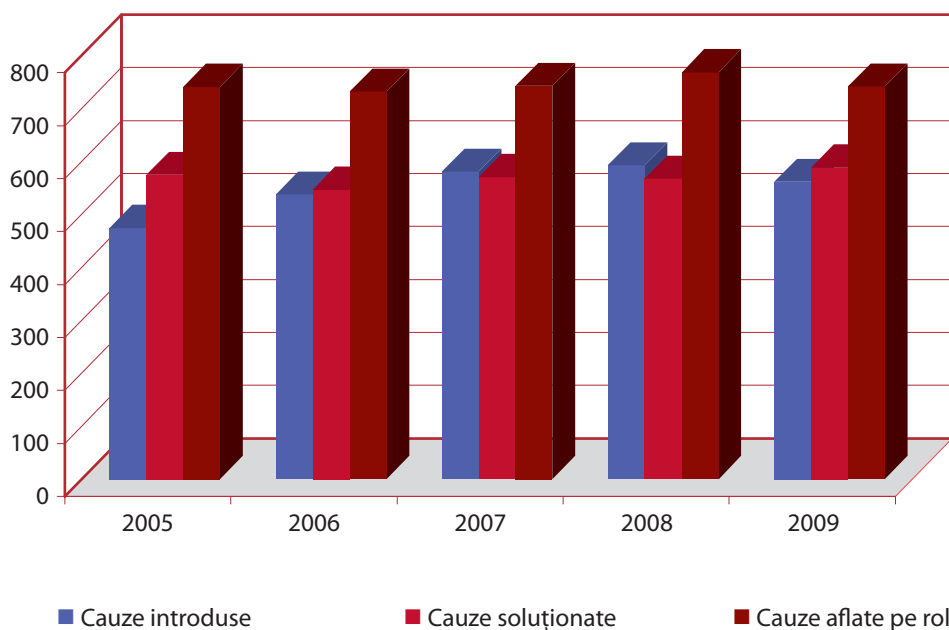
15. Proceduri accelerate (2005-2009)
16. Proceduri preliminare de urgență (2008-2009)
17. Măsuri provizorii (2009)

Evoluția generală a activității judiciare (1952-2009)

18. Cauze introduse și hotărâri
19. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și în fiecare an)
20. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)
21. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse

1. Activitatea generală a Curții de Justiție

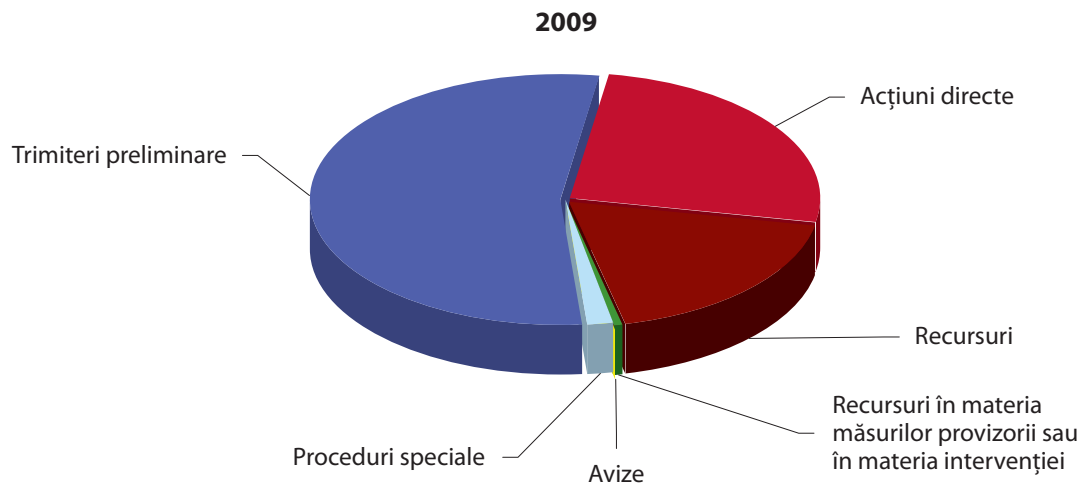
Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Cauze introduse	474	537	580	592	561
Cauze soluționate	574	546	570	567	588
Cauze aflate pe rol	740	731	742	768	741

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2005-2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Trimiteri preliminare	221	251	265	288	302
Acțiuni directe	179	201	222	210	143 ³
Recursuri	66	80	79	78	104
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	1	3	8	8	2
Avize				1	1
Proceduri speciale	7	2	7	8	9
Total	474	537	581	593	561
Cereri privind măsuri provizorii	2	1	3	3	1

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Sunt considerate „proceduri speciale”: rectificarea hotărârii (articolul 66 din Regulamentul de procedură); stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 74 din Regulamentul de procedură); asistența judiciară (articolul 76 din Regulamentul de procedură); opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă (articolul 94 din Regulamentul de procedură); terța opoziție (articolul 97 din Regulamentul de procedură); revizuirea hotărârii (articolul 98 din Regulamentul de procedură); interpretarea hotărârii (articolul 102 din Regulamentul de procedură); examinarea propunerii primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului (articolul 62 din Statutul Curții); procedura de poprire (Protocolul privind privilegiile și imunitățile); cauzele în materie de imunitate (Protocolul privind privilegiile și imunitățile).

³ Printre acțiunile directe se numără 142 de acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru și o acțiune în anulare.

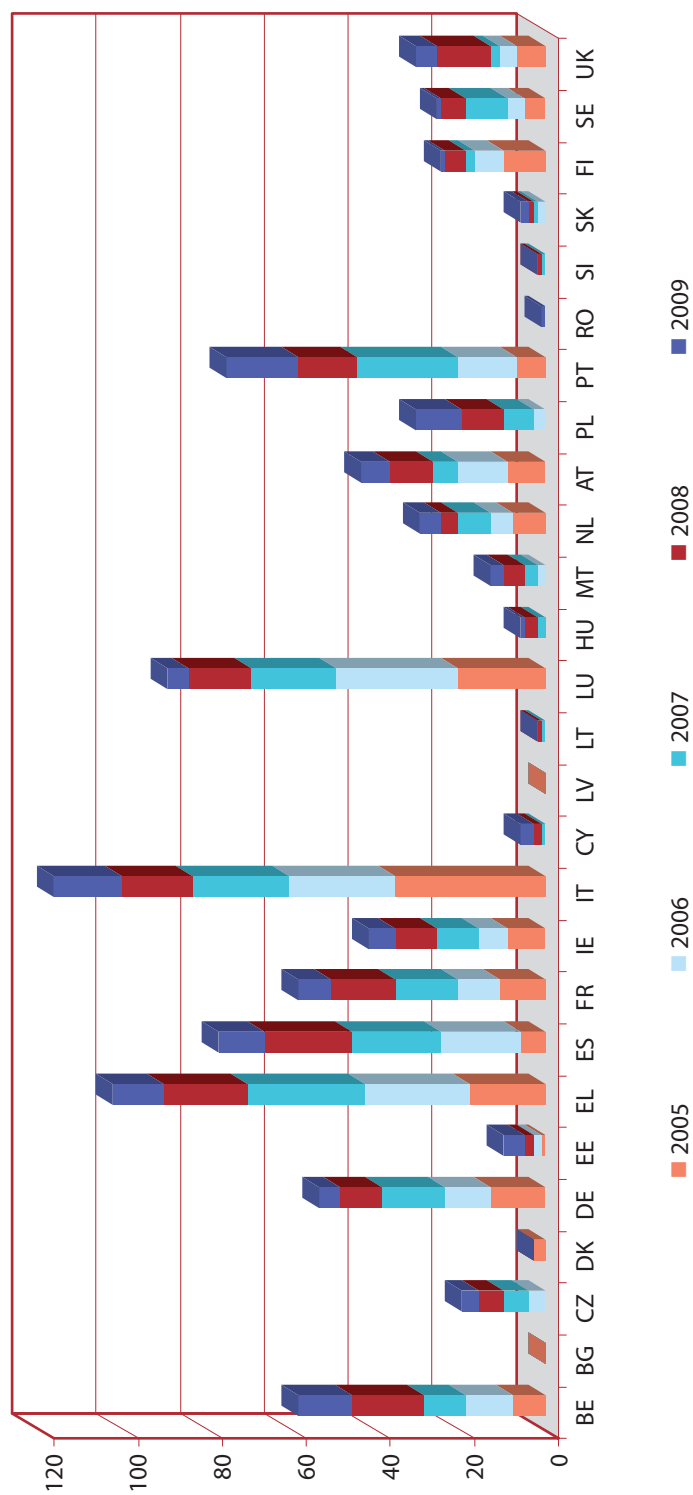
3. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2009)¹

	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Total	Proceduri speciale
Aderarea unor noi state		1			1	
Agricultură	2	23	7		32	
Ajutoare de stat	10	5	32		47	
Apropierea legislațiilor	9	12			21	
Bugetul Comunităților	1				1	
Cetățenie europeană		8			8	
Concurență		5	10	2	17	
Drept instituțional	2	3	9		14	4
Dreptul întreprinderilor	11	3	1		15	
Energie	5	1			6	
Fiscalitate	13	44			57	
Libera circulație a capitalurilor	6	6			12	
Libera circulație a mărfurilor	2	10	2		14	
Libera circulație a persoanelor	5	6			11	
Libera prestare a serviciilor	7	16			23	
Libertatea de stabilire	8	9			17	
Mediu și consumatori	45	33	2		80	
Politica comercială		2	4		6	
Politica externă și de securitate comună		1	3		4	
Politica în domeniul pescuitului		1	1		2	
Politica industrială	4	7			11	
Politica regională			1		1	
Politica socială	5	26	1		32	
Principiile dreptului comunitar		4			4	
Proprietate intelectuală		14	25		39	
Relații externe		6			6	1
Resurse proprii ale Comunităților	2	1			3	
Securitatea socială a lucrătorilor migranți		12			12	
Spațiul de libertate, securitate și justiție	2	17			19	
Tariful vamal comun		9			9	
Transporturi	4	4			8	
Uniune vamală		9	3		12	
Tratatul CE/TFUE²	143	298	101	2	544	5
Tratatul UE		4			4	
Tratatul CO			1		1	
Procedură						5
Statutul funcționarilor			2		2	
Diverse			2		2	5
TOTAL GENERAL	143	302	104	2	551	10

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitrile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) a înlocuit Tratatul de instituire a Comunității Europene (Tratatul CE).

4. Cauze introduse – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2005-2009)¹

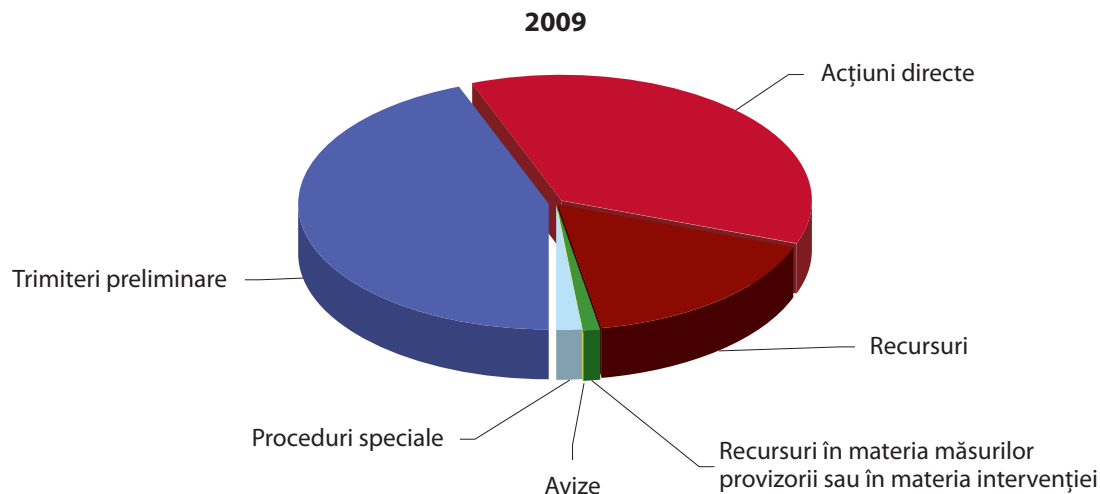

	2005		2006		2007		2008		2009 ²	
	Art. 226	Art. 228	Art. 226	Art. 228	Art. 226	Art. 228	Art. 226	Art. 228	Art. 226	Art. 228
BE	8		11		10		17		13	
BG										
CZ			4		6		6		4	
DK	3									
DE	13		11		15		10		5	
EE	1		2				2		5	
EL	18		25		26	2	19	1	11	1
ES	6		19		21		21		11	
FR	11		9	1	14	1	15		8	
IE	9		7		10		10		6	
IT	36		25		23		17		15	1
CY					1		2		3	
LV										
LT					1		1			
LU	19	2	28	1	20		15		5	
HU					2		3		1	
MT			2		3		5		3	
NL	8		5		8		4		5	
AT	9		12		6		10		7	
PL			3		7		10		11	
PT	7		13	1	23	1	14		17	
RO									1	
SI					1		1			
SK			2		1		1		2	
FI	10		7		2		5		1	
SE	5		4		10		6		1	
UK	7		4		2		13		5	
Total	170	2	193	3	212	4	207	1	140	2

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Ca urmare a intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, articolele 258-260 TFUE au înlocuit articolele 226-228 CE.

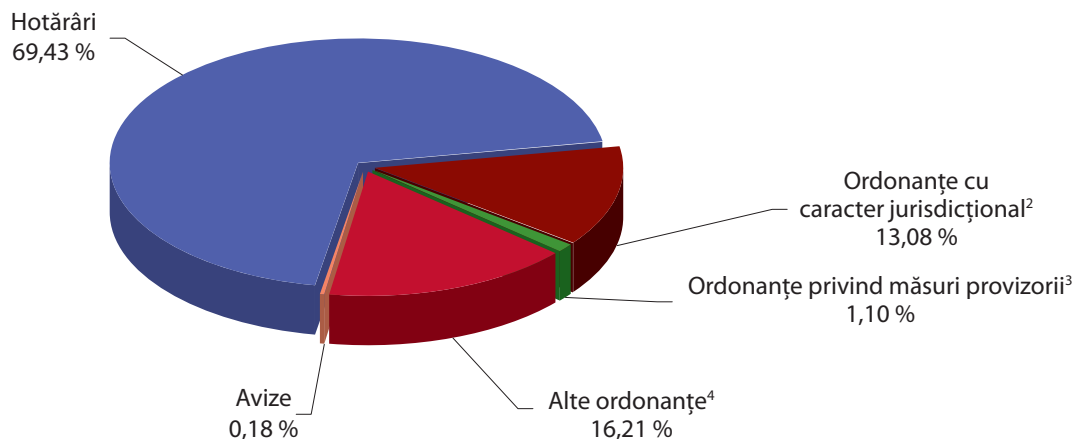
5. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2005-2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Trimiteri preliminare	254	266	235	301	259
Acțiuni directe	263	212	241	181	215
Recursuri	48	63	88	69	97
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	2	2	2	8	7
Avize		1			1
Proceduri speciale	7	2	4	8	9
Total	574	546	570	567	588

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

6. Cauze soluționate – Hotărâri, ordonanțe, avize (2009)¹

	Hotărâri	Ordonanțe cu caracter jurisdicțional ²	Ordonanțe privind măsuri provizorii ³	Alte ordonanțe ⁴	Avize	Total
Trimiteri preliminare	188	22		18		228
Acțiuni directe	149		1	65		215
Recursuri	38	45	2	2		87
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției			3	3		6
Avize					1	1
Proceduri speciale	2	4				6
Total	377	71	6	88	1	543

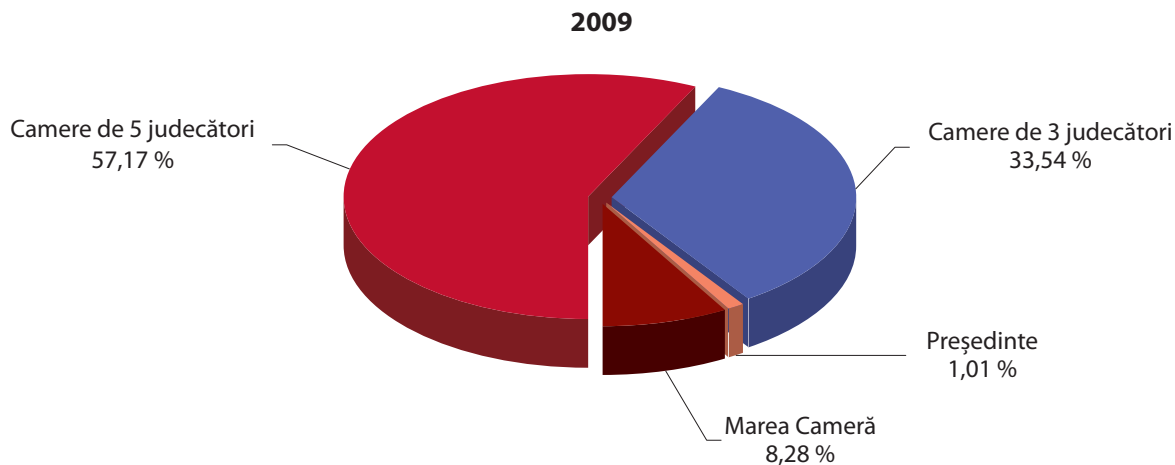
¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunitile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

³ Ordonanțe pronunțate ca urmare a unei cereri întemeiate pe articolul 242 CE sau 243 CE (devenite, ca urmare a intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, articolele 278 TFUE și 279 TFUE) sau pe articolul 244 CE (devenit articolul 280 TFUE) ori pe prevederile echivalente din Tratatul EA sau ca urmare a unui recurs împotriva unei ordonanțe în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției.

⁴ Ordonanțe prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal.

7. Cauze soluționate – Completul de judecată (2005-2009)¹

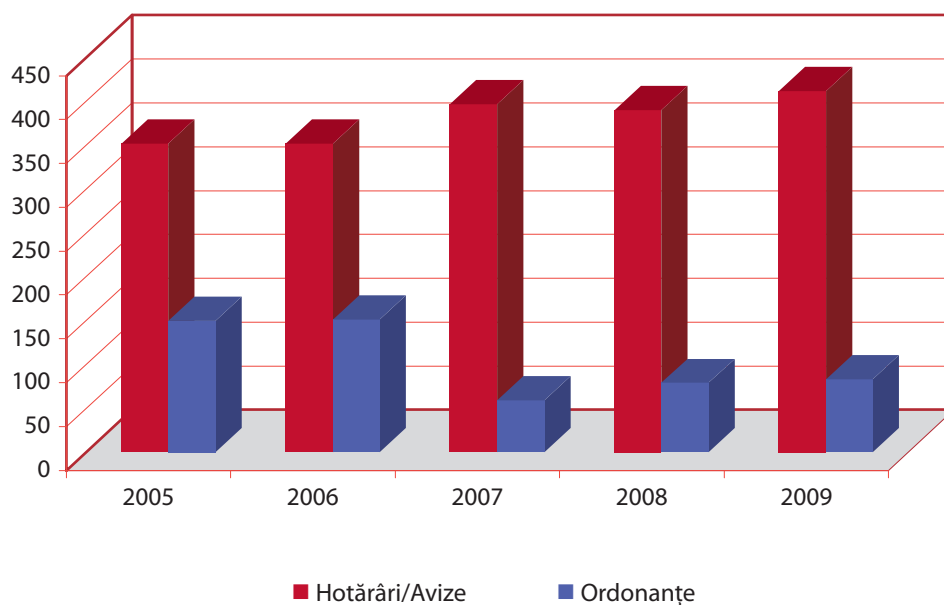

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Ședință plenară	1		1	2		2									
Marea Cameră	59		59	55		55	51		51	66		66	41		41
Camere de 5 judecători	245	5	250	265	13	278	242	9	251	259	13	272	275	8	283
Camere de 3 judecători	103	51	154	67	41	108	104	48	152	65	59	124	96	70	166
Președinte		2	2		1	1		2	2		7	7		5	5
Total	408	58	466	389	55	444	397	59	456	390	79	469	412	83	495

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

8. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional (2005-2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Hotărâri/Avize	352	352	397	390	412
Ordonanțe	150	151	59	79	83
Total	502	503	456	469	495

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

9. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2005-2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Aderarea unor noi state	1		1		1
Agricultură	63	30	23	54	18
Ajutoare de stat	23	23	9	26	10
Apropierea legislațiilor	41	19	21	21	32
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări	2				
Cetățenie europeană	2	4	2	6	3
Concurență	17	30	17	23	28
Convenția de la Roma					1
Convenția de la Bruxelles	8	4	2	1	2
Drept instituțional	16	15	6	16	29
Dreptul întreprinderilor	24	10	16	17	17
Energie	3	6	4	4	4
Fiscalitate	34	55	44	38	44
Justiție și Afaceri Interne		2		1	
Libera circulație a capitalurilor	5	4	13	9	8
Libera circulație a mărfurilor	11	8	14	12	12
Libera circulație a persoanelor	17	20	19	27	19
Libera prestare a serviciilor	11	17	24	8	17
Libertatea de stabilire	5	21	19	29	13
Mediu și consumatori	44	40	50	43	60
Politica comercială	4	1	1	1	5
Politica economică și monetară			1	1	1
Politica externă și de securitate comună			4	2	2
Politica în domeniul pescuitului	11	7	6	6	4
Politica industrială	11		11	12	6
Politica regională	5		7	1	3
Politica socială	29	29	26	25	33
Principiile dreptului comunitar	2	1	4	4	4
Privilegii și imunități	1	1	1	2	
Proprietate intelectuală	5	19	21	22	31
Relații externe	8	11	9	8	8
Resurse proprii ale Comunităților	2	6	3		10
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	10	7	7	5	3
Spațiul de libertate, securitate și justiție	5	9	17	4	26
Tariful vamal comun	7	7	10	5	13
Transporturi	16	9	6	4	9
Uniune vamală	9	9	12	8	5
Tratatul CE	452	424	430	445	481
Tratatul UE	3	3	4	6	1
Tratatul CO	3		1	2	
Tratatul EA	1	4	1		
Procedură	1	2	3	5	5
Statutul funcționarilor	6	9	17	11	8
Diverse	7	11	20	16	13
TOTAL GENERAL	466	442	456	469	495

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

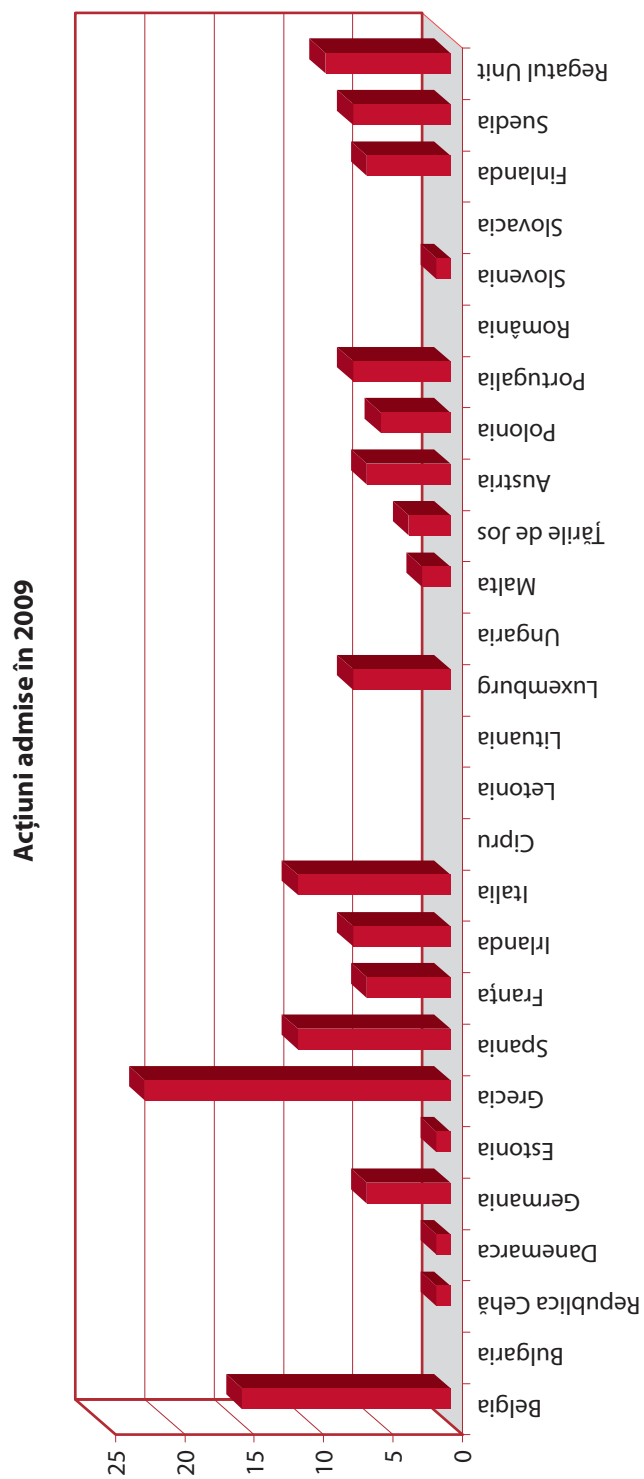
10. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2009)¹

	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Aderarea unor noi state	1		1
Agricultură	18		18
Ajutoare de stat	8	2	10
Apropierea legislațiilor	31	1	32
Cetățenie europeană	2	1	3
Concurență	26	2	28
Convenția de la Roma	1		1
Convenția de la Bruxelles	2		2
Drept instituțional	12	17	29
Dreptul întreprinderilor	16	1	17
Energie	4		4
Fiscalitate	40	4	44
Libera circulație a capitalurilor	8		8
Libera circulație a mărfurilor	11	1	12
Libera circulație a persoanelor	19		19
Libera prestare a serviciilor	17		17
Libertatea de stabilire	13		13
Mediu și consumatori	55	5	60
Politica comercială	5		5
Politica economică și monetară	1		1
Politica externă și de securitate comună	2		2
Politica în domeniul pescuitului	4		4
Politica industrială	5	1	6
Politica regională	2	1	3
Politica socială	24	9	33
Principiile dreptului comunitar	2	2	4
Proprietate intelectuală	12	19	31
Relații externe	8		8
Resurse proprii ale Comunităților	9	1	10
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	3		3
Spațiul de libertate, securitate și justiție	25	1	26
Tariful vamal comun	13		13
Transporturi	8	1	9
Uniune vamală	5		5
Tratatul CE	412	69	481
Tratatul UE	1		1
Procedură	1	4	5
Statutul funcționarilor		8	8
Diverse	1	12	13
TOTAL GENERAL	414	81	495

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

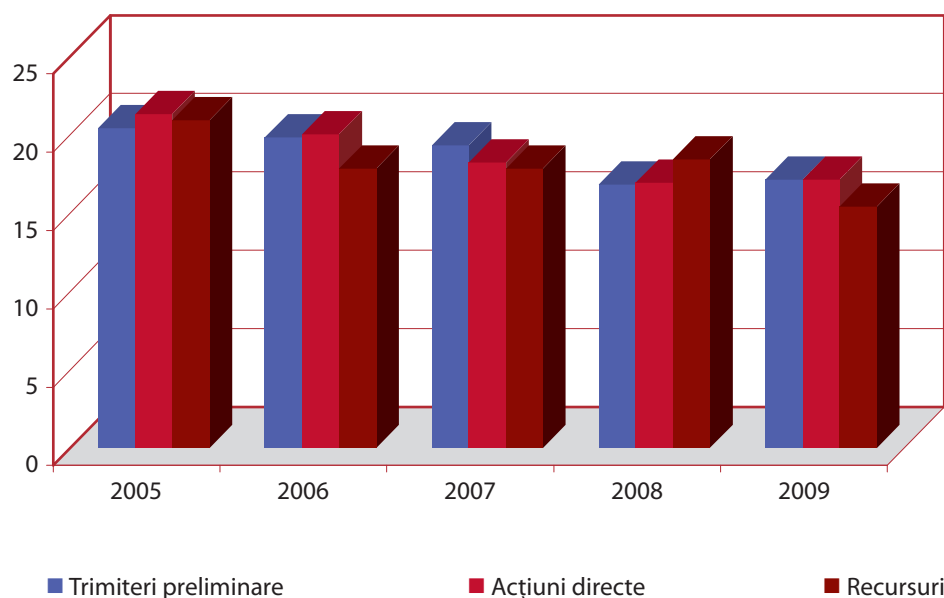
11. Cauze soluționate – Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2005-2009)¹

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere
Belgia	10	1	7		9	1	7		15	1
Bulgaria										
Republica Cehă					6		2		1	
Danemarca	3	1			3				1	
Germania	12		7		7	1	3	3	6	2
Estonia									1	
Grecia	20		6		10	3	8	1	22	
Spania	10	1	10	1	13	1	15	1	11	
Franta	13		5		7		9	1	6	
Irlanda	3		2	1	7	2	4		7	
Italia	11	1	13	1	23	2	14	1	11	4
Cipru										
Letonia										
Lituania							1			
Luxemburg	16		19		12		12		7	
Ungaria										
Malta					1				2	
Țările de Jos	4		1	1	3	1	3		3	
Austria	10		10		6		3		6	
Polonia							2		5	
Portugalia	6		7		9		6		7	1
România										
Slovenia									1	
Slovacia					1		1			
Finlanda	5		7		3	1	1	1	6	1
Suedia	2		2	1	5		2		7	
Regatul Unit	6	1	7	3	2	4	1		9	
Total	131	5	103	8	127	16	94	9	134	9

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

12. Cauze soluționate – Durata procedurilor (2005-2009)¹ (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional)

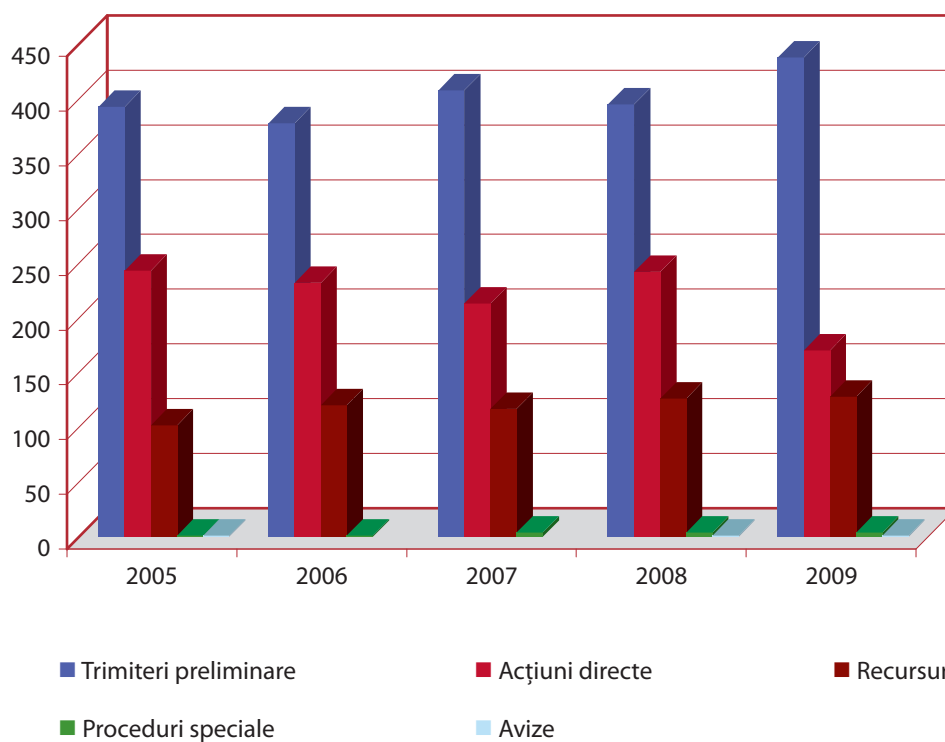

	2005	2006	2007	2008	2009
Trimiteri preliminare	20,4	19,8	19,3	16,8	17,1
Proceduri preliminare de urgență				2,1	2,5
Acțiuni directe	21,3	20	18,2	16,9	17,1
Recursuri	20,9	17,8	17,8	18,4	15,4

¹ Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

Sunt excluse din calculul privind durata procedurilor: cauzele ce presupun o hotărâre interlocutorie sau o activitate de cercetare judecătorească; avizele; procedurile speciale (respectiv: stabilirea cheltuielilor de judecată, asistența judiciară, opoziția, terță opoziție, interpretarea, revizuirea, rectificarea, procedura de poprire); cauzele care se finalizează prin ordonanță de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal; procedurile privind măsuri provizorii, precum și recursurile în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției.

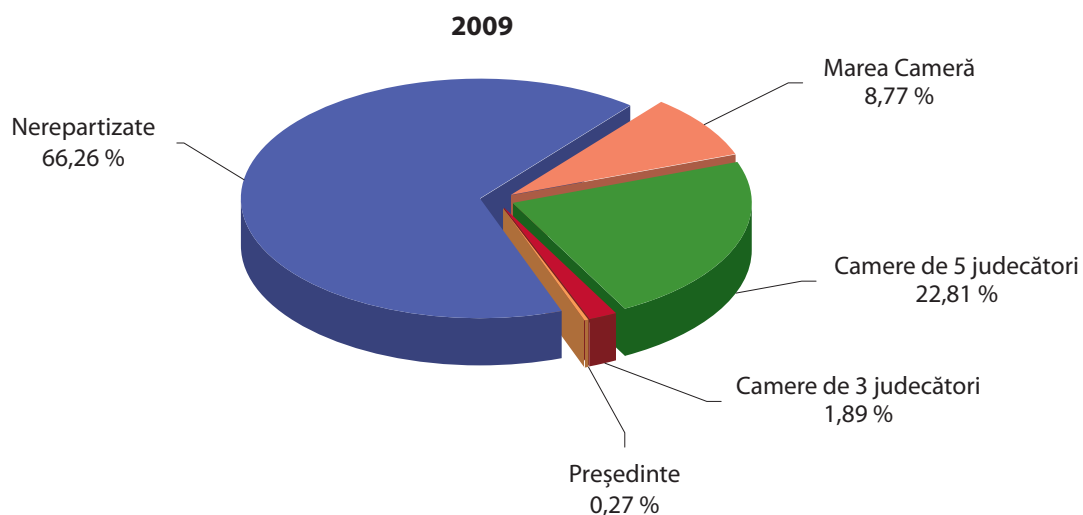
13. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2005-2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Trimiteri preliminare	393	378	408	395	438
Acțiuni directe	243	232	213	242	170
Recursuri	102	120	117	126	128
Proceduri speciale	1	1	4	4	4
Avize	1			1	1
Total	740	731	742	768	741

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitările pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

14. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2005-2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Nerepartizate	437	490	481	524	491
Ședință plenară	2				
Marea Cameră	60	44	59	40	65
Camere de 5 judecători	212	171	170	177	169
Camere de 3 judecători	29	26	24	19	14
Președinte			8	8	2
Total	740	731	742	768	741

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reuniturile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

15. Diverse – Proceduri accelerate (2005-2009)¹

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere
Ațiuni directe						1				
Trimiteri preliminare		5		5		6	2	6		3
Recursuri						1				1
Proceduri speciale										1
Total		5		5		8	2	6		5

¹ Judecarea accelerată a unei cauze în fața Curții de Justiție este posibilă în temeiul articolelor 62a și 104a din Regulamentul de procedură, intrate în vigoare la 1 iulie 2000.

16. *Diverse* – Proceduri preliminare de urgență (2008-2009)¹

	2008			2009		
	Admitere	Respingere	Total	Admitere	Respingere	Total
Proceduri preliminare de urgență	3	3	6	2	1	3

¹ De la 1 martie 2008, o procedură preliminară de urgență poate fi pusă în aplicare, în temeiul articolului 104b din Regulamentul de procedură, în cauzele care țin de spațiul de libertate, securitate și justiție.

17. *Diverse – Măsuri provizorii (2009)*¹

	Cereri de măsuri provizorii introduse	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Soluția		
			Respingere	Admitere	Radiere sau nepronunțare asupra fondului
Concurență		2			
Drept instituțional			1		2
Mediu și consumatori	1		2	1	3
Total Tratatul CE			3	1	5
TOTAL GENERAL	1	2	3	1	5

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexate = o cauză).

18. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2009) – Cauze introduse și hotărâri

Ani	Cauze introduse ¹						Hotărâri/Avize ²
	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de emitere a unui aviz	Total	
1953	4					4	
1954	10					10	2
1955	9					9	2
1956	11					11	2
1957	19					19	2
1958	43					43	
1959	46				1	47	5
1960	22				1	23	2
1961	24	1			1	26	1
1962	30	5				35	2
1963	99	6				105	7
1964	49	6				55	4
1965	55	7				62	4
1966	30	1				31	2
1967	14	23				37	
1968	24	9				33	1
1969	60	17				77	2
1970	47	32				79	
1971	59	37				96	1
1972	42	40				82	2
1973	131	61				192	6
1974	63	39				102	8
1975	61	69			1	131	5
1976	51	75			1	127	6
1977	74	84				158	6
1978	146	123			1	270	7
1979	1 218	106				1 324	6
1980	180	99				279	14
1981	214	108				322	17
1982	217	129				346	16
1983	199	98				297	11
1984	183	129				312	17
1985	294	139				433	23
1986	238	91				329	23
1987	251	144				395	21
1988	193	179				372	17
1989	244	139				383	19

>>>

Ani	Cauze introduse ¹							Hotărâri/Avize ²
	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de emitere a unui aviz	Total	Cereri privind măsuri provizorii	
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
Total	8 465	6 620	1 021	79	19	16 204	349	8 267

¹ Cifre brute; sunt excluse procedurile speciale.

² Cifre nete.

19. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2009) – Trimiteri preliminare introduse
(din fiecare stat membru și în fiecare an)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ²	Total
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964											2							4											6
1965					4				2									1											7
1966																		1											1
1967	5				11				3						1			3											23
1968	1				4				1		1							2											9
1969	4				11				1						1														17
1970	4				21				2		2							3											32
1971	1				18				6		5				1			6											37
1972	5				20				1		4							10											40
1973	8				37				4		5				1			6											61
1974	5				15				6		5							7									1		39
1975	7			1	26				15		14				1			4									1		69
1976	11				28				8	1	12							14									1		75
1977	16			1	30				14	2	7							9									5		84
1978	7			3	46				12	1	11							38									5		123
1979	13			1	33				18	2	19							11									8		106
1980	14			2	24				14	3	19							17									6		99
1981	12			1	41				17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36				39		18							21									4		129
1983	9			4	36				15	2	7							19									6		98
1984	13			2	38				34	1	10							22									9		129
1985	13				40				45	2	11				6			14									8		139
																													>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ²	Total
1986	13			4	18		2	1	19	4	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		17	1	36	2	5				3			19									9		144
1988	30			4	34			1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		2	2	28	1	10				1			18		1							14		139
1990	17			5	34		2	6	21	4	25				4			9		2							12		141
1991	19			2	54		3	5	29	2	36				2			17		3							14		186
1992	16			3	62		1	5	15		22				1			18		1							18		162
1993	22			7	57		5	7	22	1	24				1			43		3							12		204
1994	19			4	44			13	36	2	46				1			13		1							24		203
1995	14			8	51		10	10	43	3	58				2			19	2	5						6	20		251
1996	30			4	66		4	6	24		70				2			10	6	6						3	4	21	256
1997	19			7	46		2	9	10	1	50				3			24	35	2						6	7	18	239
1998	12			7	49		5	55	16	3	39				2			21	16	7						2	6	24	264
1999	13			3	49		3	4	17	2	43				4			23	56	7						4	5	22	255
2000	15			3	47		3	5	12	2	50							12	31	8						5	4	26	1 224
2001	10			5	53		4	4	15	1	40				2			14	57	4						3	4	21	237
2002	18			8	59		7	3	8		37				4			12	31	3						7	5	14	216
2003	18			3	43		4	8	9	2	45				4			28	15	1						4	4	22	210
2004	24			4	50		18	8	21	1	48				1	2		28	12	1						4	5	22	249
2005	21		1	4	51		11	10	17	2	18				2	3		36	15	1	2					4	11	12	221
2006	17		3	3	77		14	17	24	1	34			1	1	4		20	12	2	3					1	5	2	10 251
2007	22	1	2	5	59	2	8	14	26	2	43			1		2		19	20	7	3	1				1	5	6	16 265
2008	24		1	6	71	2	9	17	12	1	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1					4	7	14	288
2009	35	8	5	3	59	2	11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
Total	614	9	12	125	1731	6	145	222	783	51	1 007	2	7	8	64	27	1	743	348	24	67	2	2	3	58	81	476	2	6 620

¹ Articolul 177 din Tratatul CE (devenit articolul 234 CE, ulterior articolul 267 TFUE), articolul 35 alineatul (1) UE, articolul 41 CO, articolul 150 EA, Protocolul din 1971.

² Cauza C-265/00, Campina Melkunie (Curtea de Justiție Benelux/Benelux Gerechtshof).
Cauza C-196/09, Miles și alții (Camera de recurs a școlilor europene).

20. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2009) – Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)

			Total
Belgia	Cour constitutionnelle	15	
	Cour de cassation	73	
	Conseil d'État	55	
	Alte instanțe	471	614
Bulgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Alte instanțe	8	9
Republica Cehă	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Alte instanțe	7	12
Danemarca	Højesteret	23	
	Alte instanțe	102	125
Germania	Bundesgerichtshof	128	
	Bundesverwaltungsgericht	93	
	Bundesfinanzhof	260	
	Bundesarbeitsgericht	19	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Alte instanțe	1 156	1 731
Estonia	Riigikohus	1	
	Alte instanțe	5	6
Grecia	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	40	
	Alte instanțe	95	145
Spania	Tribunal Supremo	24	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Alte instanțe	190	222
Franța	Cour de cassation	88	
	Conseil d'Etat	47	
	Alte instanțe	648	783
Irlanda	Supreme Court	17	
	High Court	15	
	Alte instanțe	19	51
Italia	Corte suprema di Cassazione	103	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	63	
	Alte instanțe	840	1 007
Cipru	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Alte instanțe		2

>>>

			Total
Letonia	Augstākā tiesa	6	
	Satversmes tiesa		
	Alte instanțe	1	7
Lituania	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	2	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	2	
	Alte instanțe	3	8
Luxemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	2	
	Conseil d'Etat	13	
	Cour administrative	7	
	Alte instanțe	32	64
Ungaria	Legfelsőbb Bíróság	1	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Alte instanțe	23	27
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l-Appel		
	Alte instanțe	1	1
Țările de Jos	Raad van State	69	
	Hoge Raad der Nederlanden	183	
	Centrale Raad van Beroep	47	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Alte instanțe	271	743
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	75	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	59	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Alte instanțe	179	348
Polonia	Sąd Najwyższy	4	
	Naczelny Sąd Administracyjny	6	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Alte instanțe	14	24
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	36	
	Alte instanțe	29	67
România	Tribunalul Dâmbovița	1	
	Alte instanțe	1	2

>>>

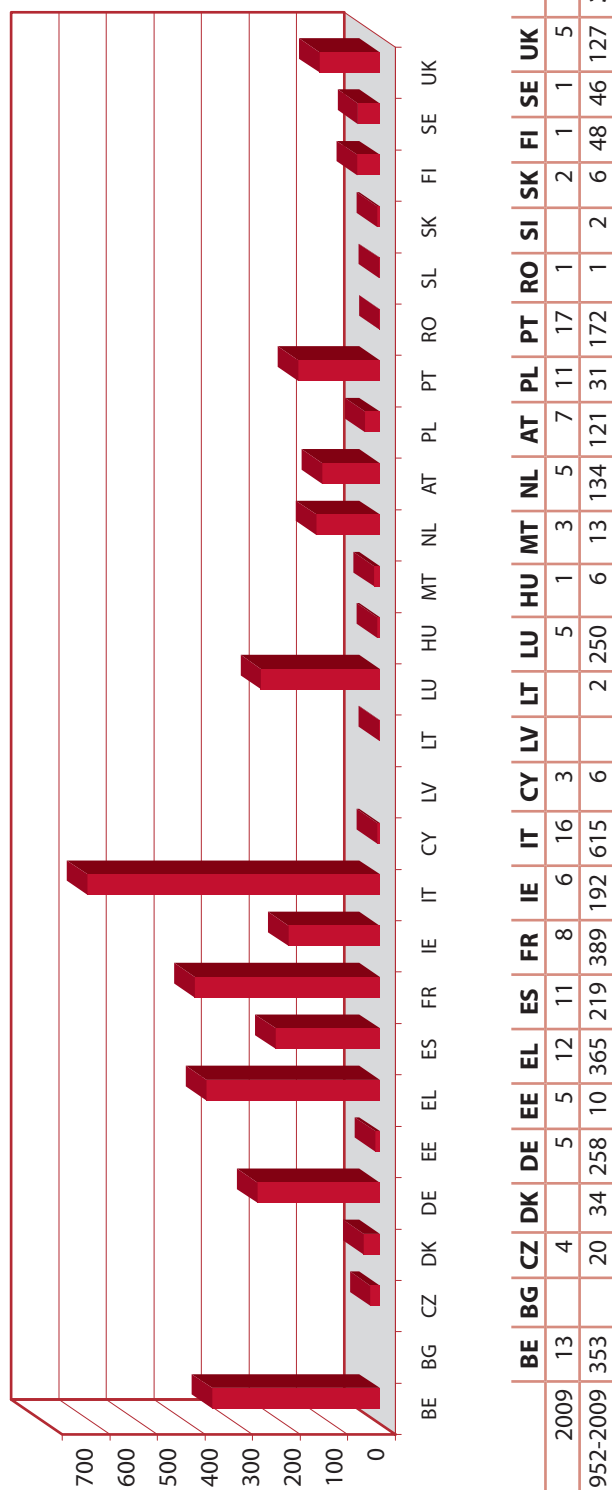
			Total
Slovenia	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Alte instanțe	2	2
Slovacia	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	2	
	Alte instanțe	1	3
Finlanda	Korkein hallinto-oikeus	24	
	Korkein oikeus	10	
	Alte instanțe	24	58
Suedia	Högsta Domstolen	13	
	Marknadsdomstolen	4	
	Regeringsrätten	23	
	Alte instanțe	41	81
Regatul Unit	House of Lords	40	
	Court of Appeal	53	
	Alte instanțe	383	476
Altele	Curtea de Justiție Benelux/Benelux Gerechtshof ¹		1
	Camera de recurs a școlilor europene ²		1
Total			6 620

¹ Cauza C-265/00, Campina Melkunie.

² Cauza C-196/09, Miles și alții.

21. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2009) – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse¹

1952-2009

¹ Articolele 93, 169, 170, 171 și 225 din Tratatul CE (devenite articolele 88 CE, 226 CE, 227 CE, 228 CE și 298 CE, ulterior articolele 108 TFUE, 258 TFUE, 259 TFUE, 260 TFUE și 348 TFUE), articolele 141 EA, 142 EA, 143 EA și articolul 88 CO.

Capitolul II

Tribunalul

A – Activitatea Tribunalului în 2009

de Marc Jaeger, președintele Tribunalului

Colegiul Tribunalului s-a extins odată cu aderările succesive, astfel încât este rar să nu se modifice compunerea lui în decursul unui an, și aceasta chiar fără a lua în considerare reînnoirea parțială a instanței. Astfel, anul 2009 a fost marcat de plecarea a doi membri: doamna Virpi Tiili, judecător al Tribunalului din 1995, și domnul Daniel Šváby, judecător al Tribunalului din 2004, înlocuiți de domnul Heikki Kanninen și, respectiv, de domnul Juraj Schwarcz.

Din punct de vedere statistic, anul 2009 s-a înscris în continuitate. Astfel, se constată un număr important de cauze introduse (568), care, în pofida unei ușoare scăderi în raport cu anul 2008, rămâne superior cifrelor înregistrate până atunci. În consecință, deși s-a confirmat de asemenea creșterea semnificativă a volumului de cauze examinate (cu 555 de cauze soluționate), nu s-a putut reduce numărul cauzelor aflate pe rol, în pofida eforturilor permanente depuse în acest sens.

Pe de altă parte, anul 2009 a fost marcat de două evenimente deosebite.

În primul rând, instanța a marcat a 20-a sa aniversare. Colocviul „De 20 de ani la orizont 2020 – Construirea Tribunalului de mâine pe fundații solide”, organizat cu această ocazie, a generat dezbateri și contribuții remarcabile din partea unor observatori din toate domeniile¹. Au fost evocate piste importante de reflecție cu privire la viitorul instanței, la misiunea și la funcționarea sa, care întăresc convingerea Tribunalului cu privire la necesitatea de a continua reformele, inclusiv pe cele structurale, în scopul de a garanta un nivel din ce în ce mai ridicat de protecție a justițiabilului.

În al doilea rând, 2009 a fost anul intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Deși incidența majoră a acestui tratat asupra construcției europene nu se manifestă în primul rând la nivelul instanțelor Uniunii, se impune totuși să se evoce anumite aspecte care cu siguranță vor avea incidență asupra Tribunalului. Mai întâi, este vorba despre noua denumire a instanței: „Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene” a fost redenumit „Tribunalul” Uniunii Europene pentru a se ține seama de competența de recurs de care dispune în materia funcției publice. Apoi, este vorba despre simplificarea condițiilor de admisibilitate a acțiunilor în anulare introduse de particulari împotriva actelor normative. De asemenea, este vorba despre extinderea competenței Tribunalului la anumite acțiuni formulate de particulari în domeniile politicii externe și de securitate comună, pe de o parte, și cooperării polițienești și judiciare în materie penală, pe de altă parte. În sfârșit, este vorba despre ridicarea la rang de tratat a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Aceste evoluții, care constituie progrese importante în beneficiul protecției jurisdicționale, ar putea avea o influență semnificativă atât asupra volumului, cât și asupra naturii contenciosului dedus judecății Tribunalului.

Expunerea care urmează își propune să ofere o sinteză a diversității și, uneori, a complexității domeniului de activitate al Tribunalului, în calitate sa de instanță care se pronunță asupra legalității (I), asupra despăgubirii (II), asupra recursurilor (III) și asupra măsurilor provizorii (IV).

¹ Aceste contribuții sunt disponibile pe site-ul www.curia.europa.eu, actele colocviului urmând să fie publicate în cursul anului 2010.

I. Contenciosul legalității

Admisibilitatea acțiunilor introduse în temeiul articolului 230 CE

1. Acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni

Constituie acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare în sensul articolului 230 CE măsurile care produc efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, modificând într-un mod specific situația juridică a acestuia².

În Hotărârea din 9 septembrie 2009, *Brink's Security Luxembourg/Comisia* (T-437/05, nepublicată încă), privitoare la o cerere de acces la anumite documente care se înscria în cadrul contestării de către reclamantă a atribuirii unui contract de achiziții publice în favoarea unei societăți concurente, Tribunalul s-a pronunțat în mod novator în ceea ce privește simplificările care pot fi aduse acestei definiții.

În speță, actul atacat consta în scrisoarea Comisiei prin care aceasta o informa pe reclamantă că refuză să îi comunice componența comisiei de evaluare a ofertelor prezentate de candidați. Or, procedura de acces la documentele Comisiei, reglementată la articolele 6-8 din Regulamentul (CE) nr. 1049/2001³, se desfășoară în două etape. În primul rând, solicitantul trebuie să adreseze Comisiei o cerere inițială de acces la documente. În al doilea rând, în cazul respingerii în tot sau în parte a cererii, solicitantul poate adresa o cerere de confirmare la secretarul general al Comisiei. În cazul respingerii în tot sau în parte, solicitantul poate să introducă o acțiune în justiție împotriva Comisiei, în condițiile prevăzute la articolul 230 CE. Astfel, doar măsura adoptată de secretarul general al Comisiei este susceptibilă să producă efecte juridice de natură să afecteze interesele solicitantului și, prin urmare, să facă obiectul unei acțiuni în anulare.

Tribunalul concluzionează din aceasta că acțiunea în anulare îndreptată împotriva respingerii cererii inițiale nu este, în principiu, admisibilă. Cu toate acestea, Tribunalul arată că, în scrisoarea de respingere, Comisia a omis să informeze reclamanta, deși Regulamentul nr. 1049/2001 impune aceasta, cu privire la dreptul de care dispune reclamanta de a prezenta o cerere de confirmare. O astfel de neregularitate are drept consecință admisibilitatea, cu titlu excepțional, a acțiunii în anulare formulate împotriva respingerii cererii inițiale. În caz contrar, Comisia s-ar putea eventual sustrage controlului instanței din cauza unui viciu de formă care îi este imputabil. Or, astfel cum rezultă din jurisprudență, întrucât Comunitatea Europeană este o comunitate de drept în care instituțiile sunt supuse controlului conformității actelor lor cu tratatul, normele procedurale aplicabile acțiunilor cu care este sesizată instanța trebuie să fie interpretate în cea mai mare măsură posibilă astfel încât aceste norme să primească o aplicare de natură să contribuie la îndeplinirea obiectivului de a garanta o protecție jurisdicțională efectivă a drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii.

2. Calitate procesuală activă

Articolul 230 al patrulea paragraf CE supune admisibilitatea acțiunilor introduse de particulari împotriva actelor ai căror destinatari nu sunt dublei condiții ca reclamantii să fie vizați direct și

² Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1981, *IBM/Comisia*, 60/81, Rec., p. 2639, punctul 9.

³ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

individual de actul atacat. Potrivit jurisprudenței, persoanele fizice sau juridice, altele decât destinatarii unei decizii nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă respectiva decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului⁴. Pe de altă parte, pentru a privi în mod direct un particular, actul adoptat trebuie să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a persoanei interesate, iar punerea sa în aplicare trebuie să aibă un caracter pur automat și să decurgă numai din reglementare, fără aplicarea altor norme intermediare⁵.

În cauza *Vischim/Comisia* (Hotărârea din 7 octombrie 2009, T-420/05, nepublicată încă), reclamanta solicita anularea Directivei 2005/53/CE a Comisiei din 16 septembrie 2005⁶, care modifică Directiva 91/414/CEE⁷ prin înscrierea, în anexa I la aceasta (care enumeră substanțele pentru care statele membre autorizează introducerea pe piață), a substanței active clorotalonil, produsă de reclamantă, impunând în același timp anumite condiții, în special cu privire la concentrația maximă de hexaclorobenzen (HCB) a acestei substanțe. În temeiul acestor dispoziții, statele membre sunt obligate să modifice sau să retragă autorizațiile existente ale produselor fitosanitare care conțin clorotalonil și care nu respectă aceste condiții.

Având în vedere că directiva menționată constituie un act cu aplicabilitate generală, Tribunalul subliniază că, deși articolul 230 al patrulea paragraf CE nu face referire în mod expres la admisibilitatea acțiunilor în anulare introduse de o persoană fizică sau juridică împotriva unei directive, reiese totuși din jurisprudență că numai această împrejurare nu este suficientă pentru a declara inadmisibile asemenea acțiuni. Astfel, instituțiile nu pot exclude, numai prin alegerea formei actului în cauză, protecția jurisdicțională pe care această dispoziție a tratatului o oferă particularilor, întrucât aplicabilitatea generală a actului atacat nu exclude posibilitatea ca acesta să privească direct și individual anumite persoane fizice sau juridice. Într-o asemenea ipoteză, un act al Uniunii poate să aibă un caracter general și, în același timp, caracterul unei decizii în ceea ce privește anumiți operatori economici. Subliniind că Directiva 91/414 prevede că procedura de evaluare privind substanțele active prezente pe piață este inițiată prin notificarea unui producător interesat, care prezintă un dosar ce conține datele necesare în acest scop și care este asociat la diferitele etape ale examinării dosarului menționat, Tribunalul consideră că reclamanta, în calitate de notificator, beneficiază de garanții procedurale și, în acest sens, este vizată în mod individual de directiva atacată.

În ceea ce privește condiția privitoare la afectarea directă, Tribunalul constată că, prin directiva atacată, Comisia a finalizat evaluarea clorotalonilului decidând să îl înscrie în anexa I la Directiva 91/414 sub rezerva anumitor condiții. În plus, în temeiul directivei menționate, statele membre au fost obligate să reexamineze autorizațiile produselor fitosanitare care conțineau această substanță și să verifice respectarea concentrației maxime de HCB, acțiune în cadrul căreia nu dispun de nicio marjă de apreciere. Prin urmare, directiva atacată o privește în mod direct pe reclamantă, în

⁴ Hotărârea Curții din 15 iulie 1963, *Plaumann/Comisia*, 25/62, Rec., p. 197.

⁵ Hotărârea Curții din 5 mai 1998, *Dreyfus/Comisia*, C-386/96 P, Rec., p. I-2309, punctul 43.

⁶ JO L 241, p. 51, Ediție specială, 03/vol. 65, p. 250.

⁷ Directiva 91/414/CEE a Consiliului din 15 iulie 1991 privind introducerea pe piață a produselor de uz fitosanitar (JO L 230, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 10, p. 30). În temeiul acestei directive, autorizația de introducere pe piață nu se poate acorda decât dacă, având în vedere stadiul cunoștințelor științifice și tehnice, se poate estima că produsele de uz fitosanitar care conțin substanța activă în cauză vor îndeplini anumite condiții care se referă la lipsa de efect nociv asupra sănătății umane și animale, precum și asupra mediului.

calitate de întreprindere care fabrică substanța activă în cauză, astfel încât acțiunea în anulare este admisibilă.

3. Termenul de introducere a acțiunii

În Hotărârea din 10 iunie 2009, *Polonia/Comisia* (T-257/04, nepublicată încă, în recurs), și în Hotărârea din 2 octombrie 2009, *Cipru/Comisia* (T-300/05 și T-316/05, nepublicată), a fost soluționată problema stabilirii punctului de plecare al termenului de două luni prevăzut la articolul 230 al cincilea paragraf CE în ipoteza unei acțiuni în anulare introduse de un stat aderent împotriva unui regulament care preconizează adoptarea unor măsuri tranzitorii în materie agricolă, adoptat și publicat înainte de aderarea acestui stat. În speță, Republica Polonă și Republica Cipru pretindeau că termenul de introducere a acțiunii nu putea începe să curgă înainte de aderarea lor propriu-zisă la Uniune, fapt care constituia o condiție de intrare în vigoare a regulamentului în cauză.

În această privință, Tribunalul amintește că, potrivit articolului 230 al cincilea paragraf CE, acțiunea în anulare trebuie să fie formulată în termen de două luni de la publicarea actului și că aplicarea strictă a reglementărilor privind termenele procedurale este impusă de cerința securității juridice și de necesitatea de a evita orice discriminare sau orice tratament arbitrar în cadrul administrării justiției. Prin urmare, în circumstanțele speței, Tribunalul deduce din aceasta tardivitatea acțiunilor în cauză, argumentele statelor respective nepermițând infirmarea acestei concluzii. Astfel, Tribunalul apreciază, în primul rând, că aspectul condiționării intrării în vigoare a regulamentelor în cauză de aderarea statelor respective este lipsit de relevanță, atât timp cât denotă o confuzie între opozabilitatea unui act, care este legată de îndeplinirea tuturor formalităților de publicitate necesare și care determină începerea curgerii termenului de introducere a acțiunii, și intrarea în vigoare a actului menționat, care poate fi amânată. În al doilea rând, Tribunalul consideră că, întrucât termenul prevăzut la articolul 230 CE este de aplicare generală, articolul menționat nu impune ca statele în cauză să aibă calitatea de stat membru și se aplică, în orice caz, statelor în cauză în calitatea lor de persoană juridică. În al treilea rând, Tribunalul subliniază că acestea din urmă nu erau private de dreptul la o protecție jurisdicțională efectivă atât timp cât statele terțe, inclusiv statele înaintea aderării lor la Uniunea Europeană, chiar dacă nu pot revendica statutul procesual acordat statelor membre, beneficiază totuși de calitatea procesuală activă pe care sistemul comunitar o conferă persoanelor juridice în temeiul articolului 230 al patrulea paragraf CE. Or, Tribunalul arată că regulamentul în cauză, deși constituie un act cu aplicabilitate generală, împiedică direct statele în cauză să își exercite la liberă apreciere competențele proprii, impunându-le diferite obligații privind instituirea și executarea unui dispozitiv, în special fiscal, care urmărește să elimine stocuri excedentare de zahăr. Prin analogie cu jurisprudența aplicabilă entităților infrastatale⁸, Tribunalul concluzionează că, înainte de a dobândi calitatea de stat membru, Republica Polonă și Republica Cipru erau vizate direct și individual de regulamentul atacat, astfel încât aplicarea strictă a termenelor procedurale începând din ziua publicării regulamentului menționat nu le împiedica să își exercite drepturile.

Pe de altă parte, Republica Cipru pretindea că acțiunea sa era, în orice caz, admisibilă atât timp cât, fiind introdusă cu respectarea termenelor, era îndreptată împotriva unui regulament având ca obiect modificarea regulamentului inițial. Tribunalul amintește că, deși caracterul definitiv al unui act care nu a fost atacat în termen nu se referă numai la actul propriu-zis, ci și la orice act ulterior care ar avea un caracter pur confirmativ, această soluție justificându-se prin necesitatea asigurării stabilității juridice și fiind valabilă atât pentru actele individuale, cât și pentru actele cu caracter normativ, atunci când o dispoziție dintr-un regulament este modificată, calea acțiunii este din

⁸ Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 1998, *Vlaams Gewest/Comisia*, T-214/95, Rec., p. II-717, punctul 29.

nou deschisă nu numai împotriva acestei dispoziții, ci și împotriva celor care, chiar nemodificate, formează un tot împreună cu aceasta⁹. Analizând această concluzie în contextul său, Tribunalul o nuanțează însă cu precizarea că expirarea termenului de introducere a acțiunii trebuie să fie opusă acțiunii în anulare formulate împotriva unei dispoziții modificate nu numai atunci când dispoziția menționată o reproduce pe cea cuprinsă în actul în legătură cu care a expirat termenul de introducere a acțiunii, ci și atunci când, deși noua redactare este diferită, substanța sa nu este afectată. În schimb, atunci când o dispoziție dintr-un regulament este, chiar în parte, modificată în mod substanțial, calea acțiunii este din nou deschisă împotriva acestei dispoziții, precum și împotriva tuturor celor care, chiar nemodificate, formează un tot indivizibil și substanțial cu aceasta. În speță, având în vedere că regulamentul în cauză aduce modificări accesorii și procedurale, în scopul exclusiv de a proroga termenele prevăzute de regulamentul inițial, anularea dispozițiilor regulamentului inițial nu putea să fie solicitată pe calea unei acțiuni în anulare introduse împotriva regulamentului de modificare.

Normele de concurență aplicabile întreprinderilor

1. Generalități

a) Durata încălcării

În Hotărârea din 17 decembrie 2009, *Solvay/Comisia* (T-58/01, nepublicată încă), Tribunalul a apreciat că, fie și presupunând că pot fi prezentate circumstanțe speciale care să permită răsturnarea sarcinii probei cu privire la durata încălcării, Comisia nu ar fi totuși scutită de obligația de a se pronunța în mod temeinic, într-o decizie de stabilire a unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE, în ceea ce privește durata încălcării și furnizarea informațiilor de care dispune cu privire la durata menționată. Subliniind că decizia atacată cuprindea elemente contradictorii cu privire la încetarea încălcării, Tribunalul apreciază că, în speță, Comisia, căreia îi revenea cu titlu principal sarcina probei, nu a demonstrat că încălcarea în cauză continuase până la sfârșitul anului 1990. Prin urmare, potrivit Tribunalului, se impunea modificarea deciziei atacate prin reducerea cuantumului amenzii aplicate reclamantei cu 25 %.

b) Prescripție

Cauza *ArcelorMittal Luxembourg și alții/Comisia* (Hotărârea din 31 martie 2009, T-405/06, nepublicată încă, în recurs) a permis Tribunalului să confirme jurisprudența sa¹⁰ cu privire la întinderea *ratione personae* a efectelor actelor de întrerupere a prescripției. În speță, societatea-mamă a unei filiale care participase la o înțelegere pe piața barelor de oțel sublinia că actele de întrerupere a prescripției de 5 ani nu aveau efect decât față de întreprinderile care au participat la încălcare. Având în vedere că societatea-mamă nu a fost nici identificată ca atare în cursul procedurii administrative, în cadrul căreia se înscrisa actul de întrerupere a prescripției, nici destinată a comunicării privind obiecțiunile, aceasta contesta, așadar, posibilitatea Comisiei de a-i opune efectul de întrerupere al acestui act. Tribunalul respinge această interpretare, precizând că ea implică un fapt obiectiv, și anume participarea la încălcare, care se distinge de un element subiectiv și incidental, precum identificarea unei astfel de întreprinderi în cursul procedurii administrative. Astfel, o întreprindere ar fi putut să participe la încălcare fără ca, în speță, Comisia să cunoască acest fapt în momentul în care efectuează actul de întrerupere a prescripției. Aceasta este întreruptă nu

⁹ Hotărârea Curții din 18 octombrie 2007, *Comisia/Parlamentul European și Consiliul*, C-299/05, Rep., p. I-8695, punctele 29 și 30.

¹⁰ Hotărârea din 1 iulie 2008, *Compagnie maritime belge/Comisia* (T-276/04, Rep., p. II-1277).

numai față de întreprinderile care au făcut obiectul unui act de examinare sau de investigare, ci și față de cele care, chiar dacă au participat la încălcare, sunt încă necunoscute Comisiei și, prin urmare, nu au făcut obiectul niciunei măsuri de examinare sau nu sunt destinatele niciunui act de procedură.

În materia suspendării prescripției, Tribunalul precizează că, deși Regulamentul (CE) nr. 1/2003¹¹ prevede că întreruperea produce efecte pentru toate întreprinderile sau asociațiile de întreprinderi care au participat la încălcare, o astfel de precizare lipsește în ceea ce privește suspendarea. Prin urmare, Tribunalul examinează dacă introducerea unei acțiuni în fața sa avea un efect relativ, numai pentru întreprinderea reclamantă, sau un efect *erga omnes*, pentru toate întreprinderile care au participat la încălcare, indiferent dacă au formulat sau nu au formulat o acțiune. În această privință, Tribunalul arată mai întâi că suspendarea prescripției, care constituie o excepție de la principiul termenului de prescripție de cinci ani, trebuie interpretată în mod restrictiv, la fel ca întreruperea termenului de prescripție. Prin urmare, nu se poate prezuma că legiuitorul a intenționat să aplice celor două situații același regim. În plus, spre deosebire de întreruperea prescripției, care urmărește să permită Comisiei să investigheze și să sancționeze în mod eficient încălcările normelor privind concurența, suspendarea prescripției vizează prin definiție cazul în care Comisia a adoptat deja o decizie. Efectul *inter partes* al procedurilor judiciare și consecințele care decurg din acesta în mod necesar se opun în principiu ca acțiunea formulată de o întreprindere care este destinată a deciziei atacate să aibă vreo incidență asupra situației celorlalți destinatari. În sfârșit, Tribunalul respinge argumentul Comisiei potrivit căruia suspendarea prescripției datorată inițierii unor proceduri la Tribunal și la Curte de către o întreprindere se aplică atât entității juridice care are calitatea de parte în procedură, cât și tuturor celorlalte entități juridice care fac parte din aceeași unitate economică, indiferent de entitatea juridică ce a inițiat aceste proceduri. Astfel, deși este adevărat că normele privind concurența se adresează unor „întreprinderi”, în calitate de unități economice, nu este mai puțin adevărat că, în vederea aplicării și a executării deciziilor Comisiei în materie, este necesară identificarea în calitate de destinatar a unei entități ce are personalitate juridică, singura în măsură să formuleze o acțiune împotriva deciziei adoptate la finalizarea procedurii administrative și a cărei destinatară este. Tribunalul concluzionează că termenul de prescripție de 10 ani a expirat pentru una dintre reclamante și anulează decizia atacată în ceea ce o privește.

c) Dreptul la apărare

În Hotărârea din 1 iulie 2009, *ThyssenKrupp Stainless/Comisia* (T-24/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a amintit că, pentru a permite Comisiei să pună în balanță, pe de o parte, necesitatea protecției dreptului la apărare al părților printr-un acces cât mai extins posibil la dosar și, pe de altă parte, preocuparea pentru a proteja informațiile confidențiale ale altor părți sau ale unor terți, aceste părți și acești terți trebuie să furnizeze Comisiei toate elementele utile. Tribunalul precizează că, în cazul în care o parte consideră, după ce i s-a permis accesul la dosar, că are nevoie de unele informații inaccesibile pentru a le folosi în apărarea sa, poate adresa Comisiei o cerere motivată în acest sens. În această privință, Tribunalul apreciază că o cerere cu caracter general și nedetaliată pentru fiecare document nu corespunde unei cereri motivate și nu răspunde la întrebarea Comisiei cu privire la relevanța aparentă a informațiilor neaccesibile pentru apărarea reclamantei înseși.

¹¹ Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269).

Pe de altă parte, Tribunalul amintește că, pentru a respecta dreptul la apărare al întreprinderilor, Comisia trebuie să acorde părților interesate dreptul de a fi audiate înainte de luarea uneia dintre deciziile prevăzute la articolele 7, 8 și 23 și la articolul 24 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. În cazul în care transmiterea unor documente către reclamantă are loc după adoptarea uneia dintre deciziile menționate mai sus, cum ar fi o comunicare privind obiecțiunile, dreptul la apărare al acestei părți nu este totuși încălcat în măsura în care Comisia nu a modificat obiecțiunile expuse în decizia menționată și, prin urmare, nu reține fapte cu privire la care întreprinderea în cauză nu a avut ocazia să se justifice.

2. Contribuții în domeniul articolului 81 CE

a) Aplicarea legii în timp

În temeiul principiilor conturate cu ocazia cazurilor de înțelegeri cunoscute sub denumirea „Fier-beton”¹², în Hotărârile *ArcelorMittal Luxembourg și alții/Comisia și ThyssenKrupp Stainless/Comisia*, citate anterior, și în Hotărârea din 6 mai 2009, *Outokumpu și Luvata/Comisia* (T-122/04, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că, deși succedarea cadrului juridic al Tratatului CE după cel al Tratatului CECO a determinat, începând cu 24 iulie 2002, o modificare a temeiurilor juridice, a procedurilor și a normelor de drept substanțial aplicabile, această modificare se înscrie în contextul unității și al continuității ordinii juridice comunitare și a obiectivelor sale. În plus, noțiunile de acord și de practici concertate în temeiul articolului 65 alineatul (1) CECO corespund noțiunilor de acord și de practici concertate în sensul articolului 81 CE, iar aceste două dispoziții sunt interpretate de instanța comunitară în același mod. Astfel, continuitatea ordinii juridice comunitare și a obiectivelor care îi guvernează funcționarea impun ca, în calitate de succesoare a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului și în cadrul procedural care îi este propriu, Comunitatea Europeană să asigure, în privința situațiilor născute sub imperiul Tratatului CECO, respectarea drepturilor și a obligațiilor care se impuneau *eo tempore* atât statelor membre, cât și particularilor în temeiul Tratatului CECO și al normelor adoptate pentru aplicarea acestuia. Această cerință se impune cu atât mai mult cu cât denaturarea concurenței care rezultă din nerespectarea normelor în materie de înțelegeri își poate extinde efectele în timp după expirarea Tratatului CECO, sub imperiul Tratatului CE. Prin urmare, Regulamentul nr. 1/2003 trebuie interpretat în sensul că permite Comisiei să constate și să sancționeze, după 23 iulie 2002, înțelegerile realizate în sectoarele care intră în domeniul de aplicare al Tratatului CECO *ratione materiae* și *ratione temporis*.

b) Amenzi

În cauza *Peugeot și Peugeot Nederland/Comisia* (Hotărârea din 9 iulie 2009, T-450/05, nepublicată încă), reclamantele contestau în special aprecierea gravității încălcării efectuate de Comisie. Pe de o parte, încălcarea fusese calificată drept „foarte gravă”, în sensul punctului 1 A din Liniile directoare din 1998¹³, având în vedere aplicarea de către Peugeot, în Țările de Jos, între 1997 și 2003, a unui sistem de bonus care a avut ca obiectiv să încurajeze concesionarii olandezi să restrângă importurile paralele. Pentru a concluziona că, în exercitarea puterii sale de apreciere, Comisia nu a săvârșit o eroare prin calificarea naturii încălcării drept foarte gravă, Tribunalul arată în special că încălcarea are, din cauza naturii sale, un caracter de o gravitate deosebită, având

¹² Hotărârea din 25 octombrie 2007, SP și alții/Comisia, T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 și T-98/03, Rep., p. II-4331.

¹³ Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69).

în vedere modalitățile speciale de disimulare care au condus la permanentizarea sistemului de remunerare până în 2003, și aceasta într-un context în care practica anterioară a Comisiei și jurisprudența constantă în materie de importuri paralele, în special în sectorul automobilelor, constituiau avertismente clare referitoare la nelegalitatea unui astfel de sistem. În plus, Tribunalul subliniază că reclamantele sunt membre ale unui mare grup industrial care ocupă o poziție importantă pe piața în cauză și că dispuneau de o consiliere juridică perfect în măsură să aprecieze natura anticoncurențială a comportamentelor în cauză. Pe de altă parte, în opinia Tribunalului, în ceea ce privește impactul concret al încălcării asupra pieței menționate, Comisia nu a acordat o atenție suficientă rolului jucat de evoluția diferențelor de preț în scăderea exporturilor. Astfel, prin exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul apreciază că se impune reducerea cu 10 % a cuantumului amenzii, ținând seama de gravitatea încălcării.

În Hotărârea din 30 aprilie 2009, *Nintendo și Nintendo of Europe/Comisia* (T-13/03, nepublicată încă), Tribunalul a admis că, în ceea ce privește un ansamblu de acorduri și de practici concertate de natură verticală având ca obiect și ca efect restrângerea exporturilor paralele de console și de cartușe de jocuri, cotele deținute de fiecare dintre părți în distribuția produselor în cauză sunt reprezentative pentru ponderea specifică a fiecărei întreprinderi în sistemul de distribuție în litigiu. Prin urmare, se apreciază că în mod întemeiat se referă Comisia la acest criteriu în vederea aplicării tratamentului diferențiat în cadrul stabilirii cuantumurilor de bază ale amenzilor.

În aceeași hotărâre, în cadrul aprecierii cu privire la săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept în stabilirea caracterului descurajator al amenzii, Tribunalul precizează că, în cazul unor încălcări de natură verticală, calitatea de fabricant al produselor poate de asemenea să constituie un element reprezentativ al capacității sale efective de a cauza un prejudiciu important concurenței. Astfel, fabricantul produselor în cauză, care ocupă un loc central în sistemul de distribuție a produselor respective, trebuie să facă dovada unei vigilențe deosebite și să se asigure că respectă normele de concurență cu ocazia încheierii acordurilor de distribuție.

Aspectul efectului descurajator al amenzilor face obiectul unei alte precizări în una dintre hotărârile privitoare la înțelegerea pe piața acidului monocloracetic. Astfel, în Hotărârea din 30 septembrie 2009, *Arkema/Comisia* (T-168/05, nepublicată, în recurs), Tribunalul a subliniat că, deși Comisia a aplicat, în cauze anterioare care au implicat-o pe reclamantă, un coeficient multiplicator în scop descurajator, acest fapt nu poate pune în discuție aplicarea coeficientului menționat în cauze ulterioare în care reclamanta este sancționată pentru participarea sa la o înțelegere care a avut loc în aceeași perioadă în care a fost săvârșită încălcarea. Întrucât fiecare încălcare este diferită și face obiectul unei decizii diferite, Comisia era în măsură să ia în considerare dimensiunea întreprinderilor în cauză și să aplice coeficientul multiplicator cuantumului de plecare al amenzii.

Ca urmare a analizării gradului de cooperare a reclamantelor, Tribunalul a modificat de asemenea una dintre deciziile privitoare la practicile anticoncurențiale de pe piața consolelor de jocuri video și a cartușelor de jocuri Nintendo. În Hotărârea *Nintendo și Nintendo of Europe/Comisia*, citată anterior, Tribunalul compară cooperarea furnizată, pe de o parte, de Nintendo și, pe de altă parte, de distribuitorul său exclusiv pentru piața irlandeză și a Regatului Unit, mai întâi din punct de vedere cronologic. Aceasta îi permite să arate că documentele pertinente furnizate atât de Nintendo, cât și de acest distribuitor au intervenit în același stadiu al procedurii, iar faptul că Nintendo a început să coopereze la câteva zile după acest distribuitor nu constituie un factor decisiv în această privință. Apoi, Tribunalul compară gradul de cooperare din punct de vedere calitativ, luând în considerare atât condițiile în care au cooperat aceste întreprinderi, cât și valoarea intrinsecă a informațiilor comunicate. În această privință, Tribunalul observă că cele două întreprinderi au transmis aceste informații în mod spontan, iar conținutul lor a ajutat Comisia în aceeași măsură. Prin urmare, Tribunalul concluzionează că, în temeiul principiului egalității de tratament, cooperarea Nintendo

trebuie să fie considerată ca fiind comparabilă cu cea a distribuitorului. În consecință, Tribunalul stabilește același nivel de reducere a cuantumului amenzii aplicate Nintendo ca acela de care a beneficiat distribuitorul.

În Hotărârea *Outokumpu și Luvata/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a avut ocazia să își precizeze jurisprudența în materia circumstanțelor agravante, și în special a recidivei. Tribunalul amintește că noțiunea de recidivă implică numai constatarea prealabilă a unei încălcări. Faptul că prima încălcare a fost săvârșită sub imperiul Tratatului CECO și că nu a fost stabilită nicio amendă ca urmare a contextului special al cazului respectiv nu constituie în niciun caz un obstacol în calea principiului potrivit căruia, odată ce Comisia a stabilit, prin decizie, participarea unei întreprinderi la o înțelegere, această decizie va putea constitui un temei pentru a evalua ulterior tendința acestei întreprinderi de a încălca normele referitoare la înțelegeri.

Luarea în considerare a unei încălcări anterioare pentru stabilirea recidivei constituie de asemenea obiectul unei dezvoltări specifice în Hotărârea din 30 septembrie 2009, *Hoechst/Comisia* (T-161/05, nepublicată). În speță, reclamanta contesta posibilitatea Comisiei de a lua în considerare o decizie anterioară, întrucât aceasta din urmă ar fi dobândit un caracter definitiv numai după încetarea încălcării în cauză. Cu toate acestea, Tribunalul subliniază că este suficient, pentru ca această luare în considerare să fie posibilă, ca întreprinderea să fi fost calificată în prealabil drept autorul unei încălcări de același tip, iar aceasta chiar dacă decizia este încă supusă unui control jurisdicțional.

c) Caracterul imputabil al comportamentului ilicit

În hotărârile privind înțelegerea pe piața acidului monocloracetic, Tribunalul a adus precizări interesante cu privire la caracterul imputabil societății-mamă al comportamentului ilicit al filialelor sale.

În special, în Hotărârea *Hoechst/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a apreciat că reclamanta nu poate să invoce transferul răspunderii sale pe calea contractului de aport al sectorului său de activitate pe care l-a încheiat cu una dintre filialele sale. Pe de o parte, un astfel de contract nu poate fi invocat în fața Comisiei pentru a evita sancțiunile aplicate în temeiul dreptului concurenței, în măsura în care prin acesta se urmărește repartizarea între societăți a răspunderii pentru participarea la o înțelegere. Pe de altă parte, pretinsul transfer al răspunderii efectuat în speță potrivit dispozițiilor contractului de aport este lipsit de efecte în ceea ce privește determinarea răspunderii reclamantei, din moment ce acest contract a fost încheiat între reclamantă și una dintre filialele sale pe care o deținea 100 % și, în consecință, al cărei comportament ilicit îi poate fi imputat în calitatea acesteia de societate-mamă.

De asemenea, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *Arkema/Comisia*, citată anterior, reclamanta contesta posibilitatea Comisiei de a imputa societății-mamă încălcarea filialei, prima nefiind decât un holding neoperațional, care intervine foarte puțin în gestionarea filialei. Tribunalul subliniază că această împrejurare nu poate să fie suficientă pentru a exclude faptul că societatea-mamă exercită o influență determinantă asupra comportamentului filialei, coordonând în special investițiile financiare în cadrul grupului în cauză. Astfel, în contextul unui grup de societăți, o societate holding care coordonează în special investițiile financiare în cadrul grupului este destinată să grupeze participații în diverse societăți și are rolul de a asigura o conducere unitară a acestora, în special prin intermediul acestui control bugetar. În plus, Tribunalul precizează că nu poate fi dedusă nicio concluzie din faptul că cele două societăți operau pe piețe distincte și nu aveau legături furnizori-clienți. Astfel, într-un grup precum cel din cauză, împărțirea sarcinilor constituie un fenomen normal care nu înlătură prezumția potrivit căreia societatea-mamă și filiala sa constituie o singură întreprindere, în sensul articolului 81 CE. În sfârșit, Tribunalul amintește că prezumția

răspunderii societății-mamă pentru încălcările săvârșite de filialele în care deține totalitatea sau cvasitotalitatea capitalului se întemeiază pe un criteriu obiectiv care se aplică indiferent de dimensiunea sau de organizarea juridică a întreprinderii. Prin urmare, deși aplicarea acestui criteriu are consecințe diferite în funcție de dimensiunea grupului și de organizarea sa juridică, aceasta nu constituie decât o consecință obiectivă a diversității întreprinderilor.

3. Contribuții în domeniul articolului 82 CE

În Hotărârea din 9 septembrie 2009, *Clearstream/Comisia* (T-301/04, nepublicată încă), Tribunalul s-a pronunțat asupra legalității unei decizii a Comisiei prin care se reproșa reclamantelor că au încălcat articolul 82 CE prin faptul că, pe de o parte, au refuzat în mod discriminatoriu să își furnizeze serviciile și că, pe de altă parte, au aplicat prețuri discriminatorii.

Potrivit Tribunalului, Comisia a putut să constate în mod întemeiat existența acestor abuzuri de poziție dominantă. În special, Tribunalul confirmă că refuzul de a furniza accesul și discriminarea nejustificată în această privință nu constituie două încălcări separate, ci două manifestări ale aceluiași comportament, de vreme ce discriminarea nejustificată rezultă din refuzul de a furniza unor clienți comparabili aceleași servicii sau servicii similare.

În această privință, având în vedere că depășise cu mult termenul care putea fi considerat rezonabil și justificat și evidențiasse astfel un refuz abuziv de a furniza serviciul în discuție, termenul pentru obținerea accesului este de natură să cauzeze un dezavantaj concurențial pe piața relevantă. Tribunalul confirmă de asemenea că aplicarea de către o întreprindere care deține un monopol de fapt pe piața situată în amonte, față de un partener comercial, a unor prețuri diferite pentru servicii echivalente, timp de cinci ani fără întreruperi, a putut determina un dezavantaj concurențial pentru acest partener.

Pe de altă parte, în Hotărârea din 17 decembrie 2009, *Solvay/Comisia* (T-57/01, nepublicată încă), Tribunalul a constatat că documente reținute numai pentru a verifica participarea la înțelegeri și/sau la practici concertate cărora li se aplică articolul 81 CE puteau să fie utilizate în susținerea obiecțiilor cu privire la o încălcare în temeiul articolului 82 CE, din moment ce exista o similitudine materială între practicile în legătură cu care Comisia estimase că sunt la originea abuzurilor de poziție dominantă și cele în privința cărora îi autorizase pe agenții săi să investigheze.

Tribunalul consideră că este în special abuziv un sistem de reduceri în care, printre alte condiții, erau acordate reduceri diferențiate atunci când clientul comanda de la reclamantă cantități suplimentare în raport cu cele stabilite contractual, indiferent de importanța, în termeni absoluți, a acestora din urmă. Astfel, din acest motiv, prețul unitar al cantităților respective era sensibil inferior prețului mediu plătit de client pentru cantitățile de bază stabilite contractual, incitând clientul să se aprovizioneze de asemenea pentru tonajele care depășeau cantitățile contractuale, în măsura în care ar fi fost dificil pentru ceilalți furnizori să poată oferi, pentru aceste tonaje, prețuri concurențiale în raport cu cele oferite de reclamantă.

4. Contribuții în domeniul controlului concentrărilor

a) Obligația de diligență

În Hotărârea din 7 mai 2009, *NVV și alții/Comisia* (T-151/05, nepublicată încă), Tribunalul a arătat că, având în vedere imperativul celerității și termenele stricte pe care Comisia trebuie să le respecte în cadrul procedurii de control al concentrărilor, aceasta, în lipsa unor indicii privind inexactitatea informațiilor furnizate, nu poate fi obligată să verifice toate informațiile pe care le primește. Astfel,

deși obligația de a examina cu diligență și cu imparțialitate, ce revine Comisiei în cadrul unei astfel de proceduri, nu îi permite să se întemeieze pe elemente sau pe informații care nu pot fi considerate veridice, imperativul de celeritate menționat presupune totuși că aceasta nu poate verifica ea însăși, în cele mai mici detalii, autenticitatea și credibilitatea tuturor comunicărilor care îi sunt trimise, procedura de control al concentrărilor întemeindu-se în mod necesar și într-o anumită măsură pe încredere.

b) Cererile de informații

În Hotărârea din 4 februarie 2009, *Omya/Comisia* (T-145/06, nepublicată încă), Tribunalul a precizat întinderea prerogativelor Comisiei în cadrul cererilor de informații. Pe de o parte, în ceea ce privește cererea de informații ca atare, Tribunalul arată, în primul rând, că aprecierea necesității informațiilor solicitate se face prin raportare la concepția pe care Comisia o are în mod legitim despre aceasta în momentul formulării cererii, iar nu prin raportare la necesitatea reală pe care au putut să o reprezinte aceste informații în cursul procedurii. În al doilea rând, Tribunalul arată că, din moment ce durata suspendării termenelor stabilite la articolul 10 din Regulamentul nr. 139/2004¹⁴, generată de adoptarea unei decizii în temeiul articolului 11 din acest regulament, depinde de data la care sunt comunicate informațiile necesare, Comisia nu încalcă principiul proporționalității prin suspendarea procedurii atât timp cât informațiile respective nu îi sunt comunicate.

Pe de altă parte, în ceea ce privește cererile de corectare a informațiilor comunicate de o parte care sunt identificate drept eronate, Tribunalul subliniază, în primul rând, că aceste corectări pot fi solicitate de Comisie atunci când există riscul ca erorile identificate să poată influența în mod semnificativ evaluarea efectuată de Comisie cu privire la compatibilitatea operațiunii de concentrare în cauză cu piața comună. În al doilea rând, Tribunalul arată că existența unei încrederi legitime nu poate fi invocată pentru a evita consecințele încălcării obligației de a furniza informații complete și exacte pentru simplul motiv că această încălcare nu a fost detectată de Comisie la momentul efectuării verificărilor menționate anterior.

c) Termenul de introducere a acțiunii

În cauza *Qualcomm/Comisia* (Hotărârea din 19 iunie 2009, T-48/04, nepublicată încă), Comisia invoca faptul că acțiunea introdusă de Qualcomm împotriva deciziei prin care s-a declarat compatibilitatea cu piața comună a operațiunii de achiziție a controlului comun al Toll Collect, un sistem de taxare rutieră automatizat, de către două întreprinderi era inadmisibilă în măsura în care, deși Qualcomm nu a fost destinatarul acestei decizii, transmiterea sa către această întreprindere constituia o notificare în sensul articolului 230 al cincilea paragraf și, prin urmare, termenul de introducere a acțiunii începea să curgă din acel moment. Tribunalul respinge argumentația Comisiei. Instanța amintește, pe de o parte, că articolul 20 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 4064/89¹⁵ impune publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a deciziilor adoptate în temeiul acestui regulament, astfel încât calculul termenului de introducere a acțiunii pentru persoanele care nu sunt destinatari identificați în decizia atacată trebuie să se facă potrivit primei situații menționate la articolul 230 al cincilea paragraf CE, și anume începând de la această publicare. Pe de altă parte, Tribunalul subliniază că a accepta interpretarea extensivă a noțiunii

¹⁴ Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201).

¹⁵ Această cauză se referea la Regulamentul (CEE) nr. 4064/89 al Consiliului din 21 decembrie 1989 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (versiunea rectificată din JO 1990, L 257, p. 13), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1310/97 al Consiliului din 30 iunie 1997 (JO L 180, p. 1).

de destinatar propusă de Comisie, care include atât destinatarul sau destinarii identificați într-o decizie, cât și orice altă persoană desemnată ca atare de Comisie fără să fi fost identificată în decizia respectivă, ar însemna să se conteste efectele obligației prevăzute la articolul 20 alineatul (1) din regulamentul menționat, conferind în același timp Comisiei o putere discreționară pentru a identifica printre persoanele care nu sunt în mod expres înscrise ca destinatar ale unei decizii pe cele care pot introduce o acțiune începând de la notificarea acestei decizii, și nu de la data publicării sale. Or, acordarea unei asemenea puteri discreționare riscă să producă o încălcare a principiului egalității de tratament în măsura în care, printre persoanele care nu sunt înscrise în mod expres ca destinatar ale unei decizii, cele cărora această decizie le-a fost „notificată” o vor putea ataca începând cu ziua „notificării” sale, în timp ce celelalte persoane, cărora decizia nu le-a fost „notificată”, o vor putea ataca începând cu ziua publicării acesteia. În plus, Comisia nu are întotdeauna posibilitatea de a identifica *a priori* persoanele care pot introduce acțiuni începând de la notificarea unei decizii. În această privință, discriminarea respectivă nu poate fi, așadar, justificată de obiectivul care constă în a garanta cât mai rapid posibil securitatea juridică.

Ajutoare de stat

Contenciosul ajutoarelor de stat a constituit o parte importantă a activității Tribunalului în 2009, cu 70 de cauze soluționate și 46 de cauze introduse. Urmează să fie expusă numai o sinteză a acestor decizii, în ceea ce privește, în primul rând, aspectele de admisibilitate, în al doilea rând, aspectele de fond și, în al treilea rând, aspectele procedurale.

1. Admisibilitate

Jurisprudența din acest an oferă în special precizări privind noțiunile de act care produce efecte juridice obligatorii și de interes de a exercita acțiunea.

În ceea ce privește noțiunea de act care produce efecte juridice obligatorii, Tribunalul a respins, în Hotărârea din 11 martie 2009, *TF1/Comisia* (T-354/05, nepublicată încă), argumentația Comisiei potrivit căreia aceasta nu adoptă nicio decizie în cazul procedurii de examinare a unui ajutor existent care s-a finalizat prin acceptarea de către stat a măsurilor utile propuse sau care a urmărit să reducă această procedură la un stadiu cvasicontractual. Desigur, Comisia și statele pot dezbate măsurile utile propuse, dar procedura de examinare a unui ajutor existent se termină printr-o decizie supusă căilor de atac numai în momentul în care Comisia decide să accepte angajamentele statului care răspund preocupărilor sale.

În Hotărârea din 9 iunie 2009, *NDSHT/Comisia* (T-152/06, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a apreciat că obligația Comisiei de a adopta o decizie ca răspuns la o plângere nu are în vedere decât ipoteza prevăzută la articolul 13 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999¹⁶. Potrivit articolului 20 alineatul (2) a doua teză din același regulament, Comisia se poate limita la a informa în scris autorul unei plângeri că nu există suficiente motive pentru examinarea cazului. Aceasta este situația în special atunci când articolul 13 din regulamentul menționat este inaplicabil pentru motivul că plângerea nu privește un ajutor ilegal, ci vizează în realitate un ajutor existent.

Rezultă din inițiativa exclusivă a Comisiei în materia ajutoarelor existente că autorul unei plângeri nu poate, pe calea unei plângeri, să constrângă Comisia să analizeze compatibilitatea unui ajutor existent. În cazul în care Comisia consideră, după o primă evaluare, că plângerea nu privește un

¹⁶ Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

ajutor ilegal, ci un ajutor existent, aceasta nu are obligația să adreseze statului membru în cauză o decizie în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 659/1999 și nu poate fi constrânsă să aplice procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (1) CE. Astfel, o scrisoare care califică ajutorul denunțat în plângere drept ajutor existent nu prezintă caracteristicile unei decizii care produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantei.

În ceea ce privește interesul de a exercita acțiunea, Tribunalul a apreciat, în Hotărârea *TF1/Comisia*, citată anterior, că nu se poate considera că reclamanta nu are interes de a exercita acțiunea pentru motivul că decizia atacată i-ar fi favorabilă întrucât impune condiții privind ajutoare de care beneficiau întreprinderi concurente. Astfel, un asemenea raționament se întemeiază pe premisa potrivit căreia motivele sale de contestare pe fondul deciziei, în special în ceea ce privește caracterul vădit neadaptat al angajamentelor având ca obiectiv să asigure compatibilitatea unei scheme de ajutor cu piața comună, sunt eronate. Or, o anulare a deciziei atacate care ar fi motivată de o eroare vădită a Comisiei în stabilirea măsurilor utile care trebuie aplicate sau de o motivare insuficientă a caracterului adecvat al acestor măsuri pentru soluționarea problemelor identificate nu ar plasa reclamanta într-o situație mai puțin favorabilă decât cea care rezultă din decizia atacată. O astfel de anulare ar însemna, așadar, că decizia atacată fie conținea, fie putea conține angajamente inadecvate și, prin urmare, era defavorabilă reclamantei.

În Hotărârea din 10 februarie 2009, *Deutsche Post și DHL International/Comisia* (T-388/03, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a precizat că părțile în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE aveau un interes de a obține anularea unei decizii a Comisiei, adoptată în urma procedurii preliminară de examinare, din moment ce o astfel de anulare ar impune inițierea procedurii oficiale de investigare și le-ar permite să își prezinte observațiile și să exercite astfel o influență asupra noii decizii. În acest cadru, Tribunalul nu are sarcina de a efectua o comparație între motivele invocate și argumentele prezentate în apărare de reclamante într-un alt proces.

2. Norme de fond

a) Atribuirea unui avantaj economic

În Hotărârea din 11 februarie 2009, *Iride și Irede Energia/Comisia* (T-25/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul s-a pronunțat asupra problemei dacă liberalizarea unei piețe făcea parte din evoluțiile la care operatorii trebuie să se aștepte sau, dimpotrivă, dacă condițiile normale de piață implicau stabilitatea cadrului normativ. Tribunalul a amintit că, într-un stat democratic, cadrul normativ este susceptibil să fie modificat în orice moment, și aceasta cu atât mai mult cu cât cadrul anterior prevede împărțirea națională sau regională a unei piețe, astfel încât să se creeze situații de monopol. În consecință, deschiderea unei piețe anterior împărțite nu poate fi calificată drept anomalie în raport cu condițiile normale de piață.

Operatorii economici au, în această privință, dreptul la protecția încrederii lor legitime. Cu toate acestea, din moment ce au beneficiat în mod efectiv de această protecție, nu poate fi admisă pretenția acestora ca protecția menționată să fie pusă în aplicare într-un anumit mod, și nu în altul, respectiv prin excluderea unui ajutor care compensează pierderea suferită prin modificarea cadrului noțiunii de ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, iar nu prin declararea compatibilității acestei măsuri cu piața comună în temeiul articolului 87 alineatul (3) CE.

Tribunalul a aplicat de asemenea principiul rezultat din Hotărârea Curții din 15 mai 1997, TWD/Comisia¹⁷, potrivit căruia Comisia nu depășește puterea de apreciere de care dispune atunci când, fiind sesizată cu un proiect de ajutor pe care un stat membru intenționează să îl acorde unei întreprinderi, adoptă o decizie prin care declară acest ajutor compatibil cu piața comună, dar sub rezerva rambursării prealabile de către întreprindere a unui ajutor existent ilegal, în temeiul efectului cumulat al ajutoarelor în discuție. Faptul că ajutorul existent ilegal nu a fost acordat ca ajutor individual, ci în cadrul unei scheme de ajutoare, și că beneficiul exact pentru întreprinderile beneficiare nu a putut fi determinat de Comisie din cauza lipsei de cooperare a statului membru în cauză nu poate justifica neaplicarea principiului menționat, de vreme ce orice altă soluție ar echivala cu recompensarea nerespectării obligației de cooperare loială și ar priva de eficacitate sistemul de control al ajutoarelor de stat.

În această privință, obligația statului membru și a întreprinderii potențial beneficiare de ajutoare noi de a furniza Comisiei elementele de natură să demonstreze că aceste ajutoare sunt compatibile cu piața comună cuprinde și necesitatea de a dovedi lipsa unui efect cumulat al ajutorului nou cu ajutoare anterioare ilegale. În cazul în care Comisia nu a fost în măsură, din cauza nerespectării de către statul membru și de către întreprinderea potențial beneficiară a ajutorului a obligației menționate, să aprecieze afectarea concurenței care rezultă din acest efect cumulativ, lipsa delimitării sau a analizei pieței relevante nu poate fi reproșată Comisiei.

b) Servicii de interes economic general

În Hotărârea *Deutsche Post și DHL International/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a arătat că precizările cuprinse în Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, *Altmark*¹⁸, erau pe deplin aplicabile deciziilor anterioare ale Comisiei. Astfel, împrejurarea că, în cadrul procedurii preliminare de examinare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, Comisia nu a fost în măsură să efectueze o examinare completă în ceea ce privește aprecierea caracterului adecvat al nivelului compensației acordate unui serviciu de interes economic general constituie un indiciu al existenței unor dificultăți serioase pentru a aprecia dacă un ajutor este compatibil cu piața comună.

În Hotărârea *TF1/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a confirmat că cerințele formulate în Hotărârea *Altmark*, care urmăresc să stabilească existența unui ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, nu pot fi confundate cu testul prevăzut la articolul 86 alineatul (2) CE, care permite să se stabilească dacă o măsură ce constituie un ajutor de stat poate fi considerată compatibilă cu piața comună.

Tribunalul subliniază de asemenea că, întrucât examinarea unui ajutor existent nu poate determina decât măsuri pentru viitor, deși o potențială compensare excesivă din trecut poate eventual să prezinte un interes pentru aprecierea compatibilității ajutorului existent cu piața comună, nu este mai puțin adevărat că o astfel de analiză nu este, în sine, indispensabilă pentru o apreciere corectă a necesității de a propune măsuri utile pentru viitor și pentru stabilirea acestor măsuri. Riscul sau lipsa riscului unei compensări excesive pentru viitor depinde, în definitiv, mai ales de modalitățile concrete ale schemei de finanțare în sine, iar nu de circumstanța că, din punct de vedere practic, această schemă a ocazionat o compensare excesivă în trecut.

¹⁷ C-355/95 P, Rec., p. I-2549, punctele 25-27.

¹⁸ C-280/00, Rec., p. I-7747.

c) Criteriul investitorului privat în economia de piață

În Hotărârea din 15 decembrie 2009, *EDF/Comisia* (T-156/04, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că intervenția autorităților publice în capitalul unei întreprinderi, sub orice formă, putea constitui un ajutor de stat. Totuși, nu aceasta este situația, în temeiul principiului egalității de tratament între întreprinderile publice și private, atunci când capitalurile puse la dispoziția unei întreprinderi, direct sau indirect, de către stat sunt puse la dispoziție în împrejurări care corespund condițiilor normale ale pieței. În situațiile în care intervenția nu intră în sfera actelor de putere publică, se recurge la criteriul operatorului privat pentru a aprecia dacă această decizie de intervenție ar fi putut să fie adoptată de un operator privat într-un scop lucrativ. În această privință, Tribunalul subliniază că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a aprecia dacă măsurile adoptate de stat intră în sfera prerogativelor sale de putere publică sau rezultă din obligațiile pe care trebuie să și le asume în calitate de acționar, este necesar ca aceste măsuri să fie apreciate nu în funcție de formă, ci în funcție de natura lor, de obiectul lor și de normele cărora le sunt supuse, ținând cont de obiectivul urmărit prin măsurile în cauză.

Tribunalul observă că, în speță, Comisia nu a examinat dacă majorarea capitalului deținut de Électricité de France (EDF), realizată de Republica Franceză prin intermediul renunțării la o creanță fiscală, constituia o măsură legală prin raportare la criteriul investitorului privat. Potrivit Comisiei, respectivul criteriu nu se putea aplica acestui avantaj cu caracter fiscal, o astfel de renunțare rezultând din exercitarea de către stat a competențelor sale de reglementare sau a prerogativelor de putere publică. Tribunalul respinge această interpretare, subliniind că aplicarea criteriului investitorului privat nu poate fi înlăturată numai pentru motivul că majorarea capitalului EDF rezultă din renunțarea de către stat la o creanță fiscală pe care acesta din urmă o deținea împotriva EDF. Astfel, în asemenea împrejurări, revenea Comisiei sarcina de a verifica dacă un investitor privat ar fi realizat o investiție comparabilă ca sumă în împrejurări similare, independent de forma intervenției statului pentru majorarea capitalului EDF și de eventuala folosire a resurselor fiscale în acest scop, aceasta pentru a se verifica raționalitatea economică a acestei investiții și pentru a se compara cu comportamentul pe care l-ar fi avut un astfel de investitor față de aceeași întreprindere în aceleași împrejurări. Tribunalul arată, în plus, că o asemenea obligație a Comisiei, cea de a verifica dacă a existat un aport de capitaluri din partea statului în împrejurări care corespund condițiilor normale ale pieței, există independent de forma sub care statul a realizat aportul de capital, indiferent dacă aceasta este sau nu este asemănătoare cu cea care ar fi putut fi utilizată de un investitor privat.

În sfârșit, potrivit Tribunalului, criteriul investitorului privat are ca obiectiv tocmai să se verifice dacă, în pofida faptului că statul dispune de modalități de care nu dispune un investitor privat, acesta din urmă ar lua în aceleași împrejurări o decizie de a investi comparabilă cu cea a statului. Natura creanței convertite în capital și, prin urmare, faptul că un investitor privat nu poate deține o creanță fiscală sunt, așadar, nerelevante pentru a se stabili dacă trebuie sau nu trebuie aplicat criteriul investitorului privat. În consecință, Tribunalul concluzionează că, refuzând să examineze măsura în litigiu în contextul său și să aplice criteriul investitorului privat, Comisia a săvârșit o eroare de drept. Prin urmare, Tribunalul pronunță anularea în parte a deciziei atacate.

d) Obligația de a recupera ajutorul

În Hotărârea din 30 noiembrie 2009, *Franța/Comisia și France Télécom/Comisia* (T-427/04 și T-17/05, nepublicată încă), Tribunalul a reafirmat jurisprudența conform căreia calcularea cuantumului ajutorului care trebuie recuperat trebuie să poată fi efectuată, având în vedere indicațiile cuprinse în decizie, fără o dificultate excesivă. Potrivit Tribunalului, Comisia s-a limitat în mod întemeiat să constate obligația de restituire a ajutorului în cauză și să lase în sarcina autorităților naționale

calcularea cuantumului precis al ajutorului care trebuie restituit, în special atunci când calcularea necesită luarea în considerare a regimurilor fiscale sau de securitate socială ale căror condiții sunt stabilite de legislația națională aplicabilă. Accentul trebuie să fie pus pe faptul că, în speță, Comisia utilizase un interval.

În această privință, Tribunalul arată că, în decizia atacată, Comisia a indicat că valoarea ajutorului în cauză trebuia să se situeze între 798 și 1 140 de milioane de euro. Reiese de aici că suma de 798 de milioane de euro trebuie considerată ca reprezentând valoarea minimă a ajutorului care trebuie recuperat. Întrucât sumele care constituie intervalul în care cuantumul ajutorului în cauză este cuprins nu au un caracter indicativ, decizia atacată cuprinde astfel informațiile adecvate care trebuiau să permită Republicii Franceze să stabilească ea însăși, fără dificultăți excesive, valoarea definitivă a ajutorului care trebuie recuperat. Pe de altă parte, Tribunalul confirmă jurisprudența conform căreia calcularea cuantumului ajutorului de recuperat trebuie să poată fi efectuată, fără o dificultate excesivă, având în vedere indicațiile cuprinse în decizia Comisiei. Ținând seama de interpretarea dată de Curte deciziei atacate¹⁹, Tribunalul apreciază că valoarea ajutorului care trebuie recuperat în speță putea să fie calculată fără o dificultate excesivă și era cel puțin egală cu minimul intervalului fixat de Comisie.

3. Norme procedurale

a) Procedura oficială de investigare

În Hotărârea din 18 noiembrie 2009, *Scheucher-Fleisch și alții/Comisia* (T-375/04, nepublicată încă), Tribunalul a amintit obligația Comisiei de a iniția procedura oficială de investigare în special dacă, în lumina informațiilor obținute în cursul procedurii preliminare de investigare, se confruntă în continuare cu dificultăți serioase de apreciere a măsurii respective. Or, la momentul în care Comisia a examinat compatibilitatea ajutoarelor în discuție cu piața comună, aceasta avea cunoștință de faptul că unul dintre articolele din legea națională în cauză nu respecta condiția prevăzută de Liniile directe aplicabile ajutoarelor de stat pentru publicitate, potrivit căreia un sistem național de control al calității nu se poate limita la produse care au o anumită origine. Prin urmare, această dispoziție dădea naștere unor îndoieli privind compatibilitatea ajutoarelor în discuție cu Liniile directe aplicabile ajutoarelor de stat pentru publicitate și trebuia să determine deschiderea procedurii prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE. În consecință, Tribunalul anulează decizia atacată.

Pe de altă parte, în Hotărârea *Franța/Comisia și France Télécom/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a arătat că împrejurarea că, în decizia atacată, Comisia schimbase analiza cu privire la decizia de inițiere a unei proceduri oficiale de investigare nu ar fi de natură să determine, în privința statului, o încălcare a dreptului la apărare decât dacă indicațiile cuprinse în această decizie sau, ulterior, oferite cu ocazia dezbaterii contradictorii pe parcursul procedurii administrative nu permiseseșă statului să discute în mod util ansamblul elementelor de fapt și de drept reținute în decizia atacată. În schimb, diferențele dintre decizia atacată și decizia de deschidere, care rezultă din însușirea de către Comisie, în totalitate sau parțial, a argumentelor prezentate de stat, nu pot conduce, prin definiție, la încălcarea dreptului la apărare al acestuia.

De asemenea, în Hotărârea din 4 septembrie 2009, *Italia/Comisia* (T-211/05, nepublicată încă), Tribunalul a arătat că procedura oficială de investigare permitea aprofundarea și clarificarea problemelor ridicate în decizia de deschidere a procedurii, astfel încât o eventuală diferență între

¹⁹ Hotărârea din 18 octombrie 2007, *Comisia/Franța* (C-441/06, Rep., p. I-8887).

aceasta și decizia finală nu poate fi considerată în sine drept un viciu care afectează legalitatea acesteia din urmă. Nu reiese din nicio dispoziție referitoare la controlul ajutoarelor de stat că ar exista o obligație a Comisiei de a informa statul membru în cauză despre poziția sa înainte de a adopta decizia, din moment ce acesta a fost pus în întârziere să își prezinte observațiile.

b) Încredere legitimă

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 9 septembrie 2009, *Diputación Foral de Álava și alții/Comisia* (T-30/01-T-32/01 și T-86/02-T-88/02, nepublicată încă, în recurs), reclamantii arătau în special că un comportament precum cel al Comisiei reprezentase o circumstanță excepțională de natură să determine încrederea lor legitimă în legalitatea schemelor de ajutor în cauză, datorită nepublicării avertismentului pentru potențialii beneficiari ai ajutoarelor prevăzut de Comunicarea din 1983 privind ajutoarele ilegale.

Deși consideră regretabilă această nepublicare în Jurnalul Oficial, Tribunalul arată că nu este mai puțin adevărat că informația cuprinsă în comunicarea menționată era lipsită de orice echivoc. În plus, interpretarea susținută de reclamantii presupunea să se acorde acestei Comunicări din 1983 privind ajutoarele ilegale un domeniu de aplicare contrar articolului 88 alineatul (3) CE. Astfel, caracterul incert al ajutoarelor acordate ilegal decurgea din efectul util al obligației de notificare prevăzute la articolul 88 alineatul (3) CE și nu depindea de publicarea sau de nepublicarea în Jurnalul Oficial a avertismentului prevăzut de Comunicarea din 1983 privind ajutoarele ilegale.

Mai precis, recuperarea ajutoarelor acordate ilegal nu poate deveni imposibilă numai din cauza nepublicării unui astfel de avertisment de către Comisie, cu riscul de a aduce atingere sistemului de control al ajutoarelor de stat instituit prin tratat. Tribunalul concluzionează că nepublicarea avertismentului prevăzut de Comunicarea din 1983 privind ajutoarele ilegale nu reprezintă o circumstanță excepțională, de natură să justifice încrederea în legalitatea ajutoarelor acordate ilegal.

Pe de altă parte, în Hotărârea *Franța/Comisia și France Télécom/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a arătat că obligația de notificare a măsurilor susceptibile să acorde ajutoare de stat întreprinderilor avea ca obiectiv tocmai să permită înlăturarea oricărei îndoieli cu privire la posibilitatea ca aceste măsuri să constituie în mod efectiv ajutoare de stat. La data adoptării legii prin care s-a prevăzut regimul special de impozitare aplicabil France Télécom, nu era cert că respectivul regim ar conferi un avantaj acestei întreprinderi. Prin urmare, Tribunalul apreciază că Franța ar fi trebuit să notifice această măsură Comisiei. În lipsa acestei notificări înainte de aplicarea regimului de impozitare în cauză, Franța nu putea să invoce respectarea principiului încrederii legitime, cu excepția cazului în care demonstra existența unor împrejurări excepționale.

c) Procedura de adoptare a deciziilor

În Hotărârea *Franța/Comisia și France Télécom/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a adus o precizare importantă în ceea ce privește procedura de adoptare a deciziilor Comisiei în materia ajutoarelor de stat. Astfel, Tribunalul apreciază că nu poate fi exclus ca, astfel cum prevede articolul 13 al doilea paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei²⁰, colegiul membrilor Comisiei să însărcineze unul sau mai mulți dintre membrii săi să adopte textul definitiv al unei decizii căreia i-a definit conținutul în cursul deliberărilor sale. Atunci când colegiul recurge la această posibilitate, este de competența instanței sesizate cu problema legalității exercitării acestei abilități să verifice dacă

²⁰ JO L 308, 8.12.2000, p. 26, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 216.

colegiul poate fi considerat că a adoptat decizia în cauză în toate elementele sale de fapt și de drept. Având în vedere că în speță a constatat că diferențele formale dintre versiunea deciziei atacate adoptată la 2 august 2004 și textul care fusese aprobat de colegiul membrilor Comisiei la 19 și 20 iulie 2004 au rămas fără efecte asupra sensului deciziei atacate, Tribunalul respinge motivul.

Marca comunitară

Deciziile privitoare la aplicarea Regulamentului (CE) nr. 40/94, înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 207/2009²¹, care se limitează totuși, în esență, la a codifica normele privind marca comunitară care au fost modificate în mai multe rânduri și în mod substanțial din 1994, continuă să reprezinte în anul 2009 o parte importantă a cauzelor soluționate de Tribunal (168 de cauze, respectiv 30 % din numărul total de cauze soluționate în 2009).

1. Motive absolute de refuz și cauze de nulitate absolută

Articolul 7 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 40/94 interzice înregistrarea ca marcă comunitară a semnelor care, din cauza caracterului lor descriptiv, nu sunt apte să îndeplinească funcția de indicator al originii comerciale a produselor sau a serviciilor în cauză. În plus, potrivit unei jurisprudențe constante, caracterul descriptiv al unui semn trebuie să fie evaluat, pe de o parte, prin raportare la produsele sau la serviciile vizate și, pe de altă parte, prin raportare la percepția pe care o are publicul pertinent²².

În Hotărârea din 19 noiembrie 2009, *Torresan/OAPI – Klosterbrauerei Weissenohe (CANNABIS)* (T-234/06, nepublicată încă), Tribunalul a respins acțiunea îndreptată împotriva deciziei camerei de recurs a Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI), potrivit căreia, pentru consumatorul mediu, semnul verbal CANNABIS constituia o descriere a caracteristicilor berii, ale vinului sau ale altor băuturi alcoolice care pot conține printre ingredientele lor cannabis ca aromă utilizată la fabricarea acestora. O astfel de concluzie nu este pusă în discuție de faptul că termenul „cannabis” constituie un termen evocator și aluziv care suscită o idee de plăcere, de evadare sau de relaxare.

Pe de altă parte, în Hotărârile din 19 noiembrie 2009, *Agencja Wydawnicza Technopol/OAPI* (222, 333 și 555) (T-200/07-T-202/07), (350, 250 și 150) (T-64/07-T-66/07), (1000) (T-298/06) (nepublicate), Tribunalul a precizat că semne verbale constituite exclusiv din cifre reprezintă o descriere a unor produse precum broșuri, periodice, cotidiene și jocuri, în măsura în care se referă la caracteristici ale produselor menționate, în special cantitatea de pagini, de lucrări, de informații sau de jocuri compilate.

În ceea ce privește semnele figurative constituite din cifre încadrate de un dreptunghi și însoțite de decorațiuni colorate, Tribunalul a fost de asemenea chemat să se pronunțe, în Hotărârea Tribunalului din 19 noiembrie 2009, *Agencja Wydawnicza Technopol/OAPI* (100 și 300) (T-425/07 și T-426/07, nepublicată încă), cu privire la consecințele refuzului întreprinderii care a formulat

²¹ Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146), înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca comunitară (JO L 78, p. 1). Cu toate acestea, în prezentul raport, referințele se fac la numerotarea articolelor cuprinsă în Regulamentul nr. 40/94.

²² Hotărârea Curții din 20 septembrie 2001, *Procter & Gamble/OAPI*, C-383/99 P, Rec., p. I-6251, punctul 39, și Hotărârea Curții din 21 octombrie 2004, *OAPI/Erpo Möbelwerk*, C-64/02 P, Rec., p. I-10031, punctul 43.

o cerere de înregistrare a acestor semne ca mărci comunitare de a declara, în conformitate cu articolul 38 alineatul (2) din Regulamentul nr. 40/94, că renunță la invocarea unui drept exclusiv asupra cifrelor menționate. După ce a amintit că, în temeiul acestei dispoziții, atunci când marca conține un element lipsit de caracter distinctiv și când includerea acestui element poate genera îndoieli cu privire la întinderea protecției acordate, OAPI poate cere solicitantului, ca o condiție pentru înregistrare, să declare că nu va invoca niciun drept exclusiv asupra acestui element, Tribunalul precizează că rolul unor astfel de declarații este de a evidenția faptul că dreptul exclusiv recunoscut titularului unei mărci nu se extinde asupra elementelor nedistinctive care o compun și că aprecierea caracterului distinctiv al elementelor mărcilor solicitate, în cadrul articolului 38 alineatul (2) din Regulamentul nr. 40/94, nu trebuie efectuată în raport cu impresia de ansamblu produsă de mărcile respective, ci în raport cu elementele care le compun.

În plus, în Hotărârile din 30 septembrie 2009, *JOOP!/OAPI (!)* (T-75/08, nepublicată) și *(Reprezentarea unui semn de exclamare într-un dreptunghi)* (T-191/08, nepublicată), Tribunalul s-a pronunțat din nou asupra caracterului distinctiv al unor semne figurative foarte simple, respectiv un semn de exclamare, izolat sau încadrat de un dreptunghi. Tribunalul amintește că înregistrarea unei mărci constituite din semne utilizate drept sloganuri publicitare, indicații de calitate sau expresii ce incită la cumpărarea produselor sau serviciilor vizate nu este exclusă, ca atare, din cauza unei astfel de utilizări. Cu toate acestea, un semn care îndeplinește alte funcții decât pe aceea a unei mărci în înțelesul clasic al termenului nu este distinctiv decât dacă poate fi perceput de la bun început ca o indicație a originii comerciale a produselor sau a serviciilor vizate. În continuare, Tribunalul arată că, în speță, consumatorul, inclusiv cel care are un grad de atenție mai ridicat, nu era în măsură să determine originea produselor desemnate întemeindu-se pe un semn de exclamare, care ar fi perceput mai degrabă ca un elogiu, și aceasta chiar dacă semnul respectiv fusese plasat într-un cadru dreptunghiular, element secundar care conferă semnului în cauză aparența unei etichete. Pe de altă parte, în Hotărârea din 20 ianuarie 2009, *Pioneer Hi-Bred International/OAPI (OPTIMUM)* (T-424/07, nepublicată), Tribunalul a precizat că, tocmai din cauza utilizării sale obișnuite în limbajul curent, ca și în comerț, ca termen laudativ generic, semnul OPTIMUM nu poate să fie considerat ca fiind apt să identifice originea comercială a produselor pe care le desemnează și că faptul că produsele vizate sunt destinate unui public specializat nu schimbă cu nimic această apreciere, având în vedere că nivelul de atenție al unui astfel de public, care este în principiu ridicat, este relativ scăzut față de indicații cu caracter promoțional.

În temeiul articolului 7 alineatul (3) din Regulamentul nr. 40/94, o marcă poate fi înregistrată dacă a dobândit un caracter distinctiv pentru produsele sau serviciile vizate, după utilizarea care le este conferită. În această privință, în Hotărârea din 28 octombrie 2009, *BCS/OAPI – Deere (Combinatie a culorilor verde și galben)* (T-137/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a amintit, mai întâi, că utilizarea unui semn, în speță o combinație a culorilor verde și galben, nu constituia în mod obligatoriu o utilizare în calitate de marcă. Cu toate acestea, în speță, decizia OAPI de a nu anula marca constituită de semnul respectiv se întemeia în special pe declarațiile asociațiilor profesionale potrivit cărora combinația culorilor verde și galben face trimitere la mașinile agricole ale intervenientei și pe împrejurarea că aceasta a utilizat aceeași combinație de culori pe mașinile sale pentru o perioadă considerabilă. Pe de altă parte, Tribunalul a precizat că, deși trebuie să se demonstreze că marca contestată a dobândit caracter distinctiv în întreaga Uniune, nu se impune în niciun caz să fie prezentate aceleași tipuri de elemente de probă pentru fiecare stat membru.

2. Motive relative de refuz și cauze de nulitate relativă

Principalele contribuții ale jurisprudenței din acest an privesc aprecierea similitudinii semnelor și evaluarea riscului de confuzie. Mai întâi, în Hotărârea din 28 octombrie 2009, *CureVac/OAPI – Qiagen (RNAiFect)* (T-80/08, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că asemănarea semnelor RNAiFect și RNaive rezultând din identitatea primelor trei litere era puternic atenuată de diferențele dintre ultimele cinci litere ale acestora. Tribunalul precizează că, deși este adevărat că un consumator acordă mai multă importanță părții de început a cuvintelor, din moment ce aceasta se pronunță mai des, publicul nu consideră un element descriptiv sau slab distinctiv, care face parte dintr-o marcă complexă, ca fiind un element distinctiv și dominant în impresia de ansamblu produsă de aceasta. Or, în speță, elementul „rna” avea un caracter distinctiv redus, consumatorul prezumând existența unei referiri la un compus chimic. Prin urmare, acest element nu putea să fie considerat de public ca fiind distinctiv și dominant în impresia de ansamblu produsă de mărcile complexe în cauză. În schimb, în Hotărârea din 2 decembrie 2009, *Volvo Trademark/OAPI – Grebenshikova (SOLVO)* (T-434/07, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că semnele SOLVO și VOLVO prezentau un anumit grad de similitudine pe plan fonetic și, prin urmare, că OAPI considerase în mod greșit că putea renunța la o apreciere globală a riscului de confuzie.

În continuare, în Hotărârea din 8 iulie 2009, *Laboratorios Del Dr. Esteve/OAPI – Ester C (ESTER-E)* (T-230/07, nepublicată), Tribunalul a precizat anumite circumstanțe în care comparația dintre semne pe plan conceptual putea să neutralizeze similitudinile dintre aceste semne pe planurile vizual și fonetic. Tribunalul arată că, dacă semnul ESTEVE nu are o semnificație în alte limbi oficiale ale Uniunii decât spaniola, semnul ESTER-E va fi asociat unui prenume binecunoscut sau unui compus chimic și că această diferență între semnele menționate pe plan conceptual justifică lipsa unui risc de confuzie. În schimb, în Hotărârea din 29 octombrie 2009, *Peek & Cloppenburg/OAPI – Redfil (Agile)* (T-386/07, nepublicată), Tribunalul a precizat că nu constituiau astfel de împrejurări situațiile în care semnul a cărui semnificație este de natură să fie sesizată imediat de publicul pertinent nu prezintă decât un caracter distinctiv limitat în ceea ce privește produsele sau serviciile vizate. Tribunalul consideră că diferența dintre semnele Aygill's și Agile pe plan conceptual nu este suficientă pentru a neutraliza similitudinile dintre aceste semne pe planurile vizual și fonetic. Astfel, în ceea ce privește produsele în cauză, care sunt articole și îmbrăcăminte sportive, cuvântul „agil” prezenta un caracter laudativ, care, ținând seama de similitudinile menționate, ar fi putut de asemenea să fie atribuit de consumator mărcii anterioare. Pe de altă parte, în Hotărârea din 23 septembrie 2009, *Viñedos y Bodegas Príncipe Alfonso de Hohenlohe/OAPI – Byass (ALFONSO)* (T-291/07, nepublicată), Tribunalul a confirmat aprecierea OAPI potrivit căreia marca anterioară PRINCIPE ALFONSO și marca solicitată ALFONSO erau diferite din punct de vedere conceptual pentru consumatorul spaniol, în special în măsura în care elementul „principe” singularizează o persoană în raport cu toate cele care au același prenume, și acest semn avea o semnificație clară și determinată, astfel încât publicul pertinent ar putea să îl identifice imediat.

În ceea ce privește compararea produselor sau a serviciilor, în Hotărârea din 22 ianuarie 2009, *Commercy/OAPI – easyGroup IP Licensing (easyHotel)* (T-316/07, nepublicată încă), Tribunalul, după ce a amintit că acestea sunt complementare atunci când există între ele o legătură de așa natură încât unul este indispensabil sau important pentru utilizarea celuilalt, a precizat că această definiție implica faptul ca aceste produse sau servicii să fie susceptibile să fie utilizate împreună și, prin urmare, să se adreseze aceluiași public.

Alte contribuții jurisprudențiale marcante din acest an se referă la articolul 8 alineatul (4) din Regulamentul nr. 40/94, în special în cadrul procedurilor de declarare a nulității. În Hotărârea din 24 martie 2009, *Moreira da Fonseca/OAPI – General Óptica (GENERAL OPTICA)* (T-318/06-T-321/06, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că, pentru a se opune înregistrării sau pentru a solicita

declararea nulității unei mărci comunitare în temeiul dispoziției menționate, semnul invocat trebuie să îndeplinească cumulativ patru condiții: trebuie să fie utilizat în comerț; trebuie să aibă incidență nu numai pe plan local; dreptul asupra acestui semn trebuie să fi fost dobândit în conformitate cu legislația statului membru în care semnul a fost utilizat anterior datei de depunere a cererii de înregistrare a mărcii comunitare și trebuie să confere titularului dreptul de a interzice utilizarea unei mărci mai recente. În continuare, Tribunalul a precizat că primele două condiții trebuie să fie interpretate numai în lumina dreptului Uniunii, iar celelalte două condiții trebuie apreciate în raport cu criteriile stabilite prin dreptul național aplicabil. În sfârșit, în ceea ce privește a doua condiție, Tribunalul a apreciat, pe de o parte, că domeniul de aplicare trebuie să fie evaluat prin raportare deopotrivă la dimensiunea geografică și la dimensiunea economică și, pe de altă parte, că faptul că un semn conferă titularului său un drept exclusiv pe întreg teritoriul național este insuficient, în sine, pentru a dovedi că nu are incidență numai pe plan local. Pe de altă parte, în Hotărârea din 11 iunie 2009, *Last Minute Network/OAPI – Last Minute Tour (LAST MINUTE TOUR)* (T-114/07 și T-115/07, nepublicată încă), Tribunalul a subliniat că, în cadrul aplicării dispoziției menționate mai sus, camera de recurs era obligată să ia în considerare atât legislația statului membru în cauză aplicabilă în temeiul trimiterii efectuate de această dispoziție, cât și jurisprudența națională pertinentă.

În plus, în Hotărârea din 14 mai 2009, *Fiorucci/OAPI – Edwin (ELIO FIORUCCI)*, (T-165/06, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a verificat dacă cerințele de aplicare a articolului 52 alineatul (2) din Regulamentul nr. 40/94 fuseseră respectate de camera de recurs a OAPI. În speță, domnul Elio Fiorucci solicita în special declararea nulității mărcii ELIO FIORUCCI, prevalându-se de dreptul său la nume, protejat de dreptul italian. După ce a amintit că, în temeiul acestei dispoziții, OAPI poate să declare nulitatea unei mărci comunitare în cazul în care utilizarea ei poate fi interzisă în temeiul, printre altele, al unui drept la nume protejat de un drept național, Tribunalul constată că protecția garantată de dispoziția italiană pertinentă nu este exclusă atunci când numele persoanei în cauză a dobândit o notorietate datorită unei activități comerciale pe care o exercită.

Pe de altă parte, Hotărârea din 30 iunie 2009, *Danjaq/OAPI – Mission Productions (Dr. No)* (T-435/05, nepublicată încă), a permis Tribunalului să precizeze că unul și același semn poate fi protejat în calitate de operă intelectuală originală prin dreptul de autor și în calitate de indicație a originii comerciale a produselor și a serviciilor vizate prin dreptul mărcilor. Tribunalul amintește că aceste două drepturi exclusive sunt întemeiate pe calități distincte, și anume, pe de o parte, originalitatea unei creații și, pe de altă parte, aptitudinea unui semn de a distinge originea comercială menționată. Astfel, chiar dacă titlul unui film poate fi protejat de anumite legislații naționale în calitate de creație artistică independent de protecția acordată filmului însuși, acesta nu poate beneficia automat de protecția recunoscută mărcilor. Prin urmare, chiar presupunând că semnele Dr. No și Dr. NO permit să distingă filmul cu acest titlu de celelalte filme din seria „James Bond”, aceasta nu permite să se demonstreze că astfel de semne indicau originea comercială a produselor și a serviciilor vizate.

În sfârșit, Tribunalul a clarificat regulile privitoare la proba utilizării serioase a mărcii anterioare în cadrul unei proceduri de declarare a nulității. În Hotărârea din 12 iunie 2009, *Harwin International/OAPI – Cuadrado (Pickwick COLOUR GROUP)* (T-450/07, nepublicată încă), Tribunalul a precizat că OAPI era obligat să examineze problema privind dovada utilizării serioase a mărcii anterioare chiar dacă titularul mărcii comunitare pentru care s-a solicitat declararea nulității nu a formulat o cerere specifică în acest sens, dar contesta elementele de probă prezentate în acest scop de titularul mărcii anterioare.

3. Cauze de decădere

În temeiul articolului 50 din Regulamentul nr. 40/94, titularul mărcii comunitare poate să fie decăzut din drepturi, în special în cazul în care utilizarea mărcii poate induce în eroare publicul în ceea ce privește natura, calitatea sau proveniența geografică a produselor sau a serviciilor vizate.

În această privință, în Hotărârea *ELIO FIORUCCI*, citată anterior, Tribunalul a apreciat că identitatea dintre o marcă și un patronim nu este suficientă pentru a concluziona că publicul vizat crede că persoana al cărei patronim constituie marca a desenat produsele care privesc această marcă, publicul respectiv știind că, în spatele fiecărei mărci constituite dintr-un patronim, nu se ascunde în mod obligatoriu un stilist care poartă același nume. Pentru ca articolul 50 din Regulamentul nr. 40/94 să poată fi aplicat, persoana interesată trebuie să dovedească faptul că marca a fost utilizată în mod înșelător sau că este clară existența unui risc suficient de grav de înșelăciune, ceea ce nu s-a demonstrat în speță.

În Hotărârea din 10 decembrie 2009, *Stella Kunststofftechnik/OAPI – Stella Pack (Stella)* (T-27/09, nepublicată încă), Tribunalul a precizat de asemenea obiectul și efectele respective ale procedurilor de decădere și de opoziție. Tribunalul arată în special că dispozițiile pertinente nu prevăd că o procedură de opoziție inițiată în temeiul unei mărci anterioare și aflată încă pe rol poate exercita vreo influență în ceea ce privește admisibilitatea și chiar desfășurarea unei proceduri de decădere privitoare la această marcă. Astfel, procedurile de opoziție și de decădere sunt două proceduri specifice și autonome: opoziția urmărește să împiedice, cu anumite condiții, o cerere de înregistrare a mărcii în temeiul existenței unei mărci anterioare, respingerea unei opoziții neavând consecința decăderii mărcii vizate, în timp ce o decădere nu poate fi obținută decât în temeiul inițierii unei proceduri în acest scop.

4. Aspecte de formă și de procedură

Având în vedere că, în acest an, jurisprudența a fost deosebit de bogată în ceea ce privește aspectele de formă și de procedură, este necesar să ne limităm la a cita principalele contribuții.

În primul rând, Hotărârea din 14 octombrie 2009, *Ferrero/OAPI – Tirol Milch (TiMi KiNDERJOGHURT)* (T-140/08, nepublicată încă, în recurs), prezintă o importanță specială, întrucât a permis Tribunalului să precizeze valoarea, în contextul unei proceduri de declarare a nulității, a aprecierilor efectuate și a concluziilor reținute de o cameră de recurs a OAPI într-o decizie anterioară, pronunțată în cadrul unei proceduri de opoziție între aceleași părți și cu privire la aceeași marcă comunitară. În special, s-a apreciat că nu erau aplicabile nici principiul autorității de lucru judecat, având în vedere că procedurile de pe rolul OAPI sunt administrative și că dispozițiile relevante nu prevăd o regulă în acest sens, nici principiile securității juridice și protecției încrederii legitime, întrucât Regulamentul nr. 40/94 nu exclude posibilitatea unei proceduri de declarare a nulității în urma respingerii unei proceduri de opoziție.

În al doilea rând, în ceea ce privește consecințele pentru OAPI ale anulării unei decizii a camerei de recurs, Tribunalul a arătat în Hotărârea din 25 martie 2009, *Kaul/OAPI – Bayer (ARCOL)* (T-402/07, nepublicată încă, în recurs), că OAPI trebuia să se asigure că recursul repus pe rol în urma anulării menționate se finalizează prin pronunțarea unei noi decizii, adoptată eventual de aceeași cameră. Tribunalul precizează că, în cazul în care, ca în speță, hotărârea de anulare nu a statuat asupra caracterului similar sau nesimilar al mărcilor în conflict, camera de recurs trebuie să reexamineze acest aspect, indiferent de poziția adoptată în decizia anterioară anulată.

În al treilea rând, Tribunalul a precizat întinderea obligației de motivare a deciziilor camerelor de recurs atunci când o marcă vizează mai multe produse sau servicii. În Hotărârea din 2 aprilie 2009, *Zuffa/OAPI (ULTIMATE FIGHTING CHAMPIONSHIP)* (T-118/06, nepublicată încă), Tribunalul a arătat că nu era posibil să se efectueze o motivare globală pentru o serie de produse sau servicii decât atunci când există între ele un raport suficient de direct și de concret pentru a permite ca ansamblul considerațiilor care constituie motivarea deciziei în cauză, pe de o parte, să explice suficient raționamentul urmat de camera de recurs pentru fiecare dintre produsele și serviciile din această categorie și, pe de altă parte, să fie aplicabile fără distincție fiecărui produs și serviciu vizat. În Hotărârea din 20 mai 2009, *CFCMCEE/OAPI (P@YWEB CARD și PAYWEB CARD)* (T-405/07 și T-406/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a adăugat de asemenea că o motivare globală trebuie totuși să permită instanței să își exercite controlul. Pe de altă parte, în cazul în care o decizie nu conține nici măcar un început de motivare cu privire la motivele pentru care OAPI a considerat că anumite produse făceau parte dintr-un grup omogen, nu este permisă completarea motivării pe parcursul procesului.

În al patrulea rând, în Hotărârea din 3 iunie 2009, *Frosch Touristik/OAPI – DSR touristik (FLUGBÖRSE)* (T-189/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a precizat că numai data depunerii cererii de înregistrare, și nu cea a înregistrării, era relevantă pentru examinarea pe care OAPI trebuie să o efectueze în cadrul unei proceduri de declarare a nulității în care se invocă faptul că o marcă comunitară nu îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7 din Regulamentul nr. 40/94. Astfel, această abordare evită creșterea probabilității ca o marcă să își piardă caracterul înregistrabil în funcție de durata procedurii de înregistrare.

În al cincilea rând, în Hotărârea din 7 mai 2009, *Omnicare/OAPI – Astellas Pharma (OMNICARE)* (T-277/06), în Hotărârea din 12 mai 2009, *Jurado Hermanos/OAPI (JURADO)* (T-410/07), în Hotărârea din 13 mai 2009, *Aurelia Finance/OAPI (AURELIA)* (T-136/08), și în Hotărârea din 23 septembrie 2009, *Evets/OAPI (DANELECTRO și QWIK TUNE)* (T-20/08 și T-21/08, în recurs) (nepublicate încă), Tribunalul s-a pronunțat cu privire la domeniul de aplicare al articolului 78 din Regulamentul nr. 40/94, referitor la *restitutio in integrum*, articol potrivit căruia solicitantul sau titularul unei mărci comunitare sau orice altă parte la o procedură în fața OAPI care nu a respectat un termen poate, în anumite condiții, să fie repus în drepturi. În special, în prima și în a patra hotărâre menționate mai sus, Tribunalul a precizat că această dispoziție era aplicabilă termenului de contestare a unei decizii în fața camerei de recurs, dar nu și termenului de introducere a unei cereri de *restitutio in integrum* de sine stătătoare. În plus, în cadrul celei de a doua decizii, Tribunalul a clarificat noțiunea de parte la procedură, în timp ce, în cuprinsul celei de a treia decizii, a stabilit că, în cazul în care titularul unei mărci deleagă sarcinile administrative legate de reînnoirea acesteia unei societăți specializate în domeniu, trebuie să se asigure că aceasta din urmă prezintă garanțiile necesare care permit să se prezume o executare corespunzătoare a acestor sarcini. În special, în cazul în care această societate instalează un sistem informatic de semnalare a termenelor, acesta trebuie să prevadă un mecanism de detectare și de corectare a eventualelor erori.

În sfârșit, în ceea ce privește decizia de revocare adoptată de o instanță a OAPI în scopul de a corecta o eroare care afecta partea privitoare la cheltuieli dintr-o decizie adoptată anterior de aceeași instanță, Tribunalul a afirmat, în Hotărârea din 1 iulie 2009, *Okalux/OAPI – Messe Düsseldorf (OKATECH)* (T-419/07, nepublicată încă), că, întrucât această revocare nu putea să fie decât parțială, termenul de introducere a acțiunii trebuia să fie calculat prin raportare la prima decizie.

Mediu – Sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră

În Hotărârea din 23 septembrie 2009, *Estonia/Comisia* (T-263/07, nepublicată încă, în recurs), și în Hotărârea *Polonia/Comisia* (T-183/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a consacrat evoluții importante cu privire la repartizarea competențelor între statele membre și Comisie în cadrul elaborării planurilor naționale de alocare a cotelor de emisii (denumite în continuare „PNA”) ale statelor membre și în cadrul verificării de către Comisie a conformității acestor PNA cu criteriile prevăzute de Directiva 2003/87/CE²³.

În speță, în deciziile atacate, Comisia constatare că PNA al Republicii Polone și cel al Republicii Estonia erau incompatibile cu anumite criterii prevăzute de Directiva 2003/87 și precizase că nu urma să formuleze obiecții împotriva acestor PNA cu condiția efectuării anumitor modificări. Statele membre în cauză au susținut în fața Tribunalului că, prin fixarea unui plafon de cote de gaze cu efect de seră dincolo de care respectivele PNA ar fi respinse și prin faptul că a substituit, în acest cadru, metoda sa de analiză celei reținute de statul membru, Comisia încălcă repartizarea competențelor prevăzute de Directiva 2003/87. Tribunalul admite aceste pretenții și anulează deciziile atacate.

Tribunalul observă că reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră are o importanță primordială în cadrul luptei împotriva încălzirii climatice, fenomen care reprezintă una dintre cele mai mari amenințări sociale, economice și de mediu cu care se confruntă lumea la ora actuală. Urmărirea acestui obiectiv nu poate totuși justifica menținerea în vigoare a deciziei de respingere a unui PNA în ipoteza în care acest act ar fi fost adoptat cu încălcarea competențelor atribuite de Directiva 2003/87 statelor membre și, respectiv, Comisiei.

Tribunalul amintește că, în temeiul articolului 249 al treilea paragraf CE, directiva menționată este obligatorie pentru statele destinate cu privire la rezultatul care trebuie atins, dar le lasă o libertate de a acționa în ceea ce privește forma și mijloacele adecvate în acest sens. Revine Comisiei, în cadrul exercitării competenței sale de control, sarcina de a demonstra că instrumentele utilizate de statul membru în acest scop contravin dreptului comunitar. O aplicare riguroasă a acestor principii este primordială pentru asigurarea respectării principiului subsidiarității, în temeiul căruia Comunitatea nu intervine în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă decât în cazul și în măsura în care obiectivele urmărite nu pot să fie realizate într-un mod satisfăcător de statele membre.

În plus, Tribunalul arată că rezultă în mod clar din dispozițiile Directivei 2003/87 că, pe de o parte, statul membru este singurul competent să elaboreze PNA și să adopte decizii finale de stabilire a cantității totale de cote pe care le va alocă pentru fiecare perioadă de cinci ani, precum și de repartizare a acestei cantități între operatorii economici, iar, pe de altă parte, Comisia beneficiază, la rândul ei, de o atribuție de control al PNA menționat prin raportare la criteriile stabilite de directiva menționată, statul membru nefiind autorizat să aloce cotele decât dacă modificările planului propuse în urma refuzului inițial al Comisiei au fost acceptate de aceasta. În plus, Tribunalul evidențiază dreptul Comisiei de a aduce critici referitoare la incompatibilitățile constatate și de a formula propuneri pentru a permite statului membru să își modifice PNA astfel încât să devină compatibil cu criteriile menționate.

²³ Directiva 2003/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 2003 de stabilire a unui sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră în cadrul Comunității și de modificare a Directivei 96/61/CE a Consiliului (JO L 275, p. 32, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 78).

Cu toate acestea, Tribunalul consideră că, precizând o anumită cantitate de cote și respingând PNA ale statelor membre în cauză în măsura în care cantitatea totală de cote propusă depășește acest prag, Comisia depășise limitele competenței de control pe care i-o conferă Directiva 2003/87, astfel încât revine numai statului membru sarcina de a stabili această cantitate.

De asemenea, deși Comisia poate elabora propriul său model ecologic și economic pentru a verifica dacă PNA ale diverselor state membre sunt compatibile cu criteriile stabilite de Directiva 2003/87, exercițiu în cadrul căruia dispune de o putere largă de apreciere, aceasta nu poate, în schimb, pretinde înlăturarea datelor înscrise într-un PNA și înlocuirea lor cu datele obținute prin propria sa metodă de evaluare, în caz contrar atribuindu-și o veritabilă competență de uniformizare care nu îi este conferită de directiva menționată. Tribunalul observă de asemenea că, în cadrul elaborării PNA, statul membru era obligat să aleagă, în ceea ce privește politicile care trebuie adoptate, metoda care trebuie utilizată și datele de care trebuie să se țină seama pentru anticiparea evoluției previzibile a emisiilor, controlul Comisiei cu privire la aceste opțiuni limitându-se la verificarea caracterului credibil și suficient al datelor și al parametrilor pe care acestea se întemeiază.

Prin urmare, Tribunalul apreciază că, prin faptul că a substituit metoda sa de analiză celei utilizate de statele membre în cauză, în loc să se limiteze la a controla compatibilitatea PNA cu criteriile stabilite de Directiva 2003/87 prin raportare, eventual, la datele care rezultă din propria metodă, Comisia a depășit prerogativele care îi sunt conferite de această directivă.

Politica externă și de securitate comună

1. Lupta împotriva terorismului

În Hotărârea din 30 septembrie 2009, *Sison/Consiliul* (T-341/07, nepublicată încă), Tribunalul a amintit, în primul rând, principiile rezultate din Hotărârile *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran/Consiliul*²⁴ și *Sison/Consiliul*²⁵, referitoare la obligația de motivare a deciziilor de înghețare a fondurilor unor persoane implicate în activități teroriste. Atât motivarea unei decizii inițiale de înghețare a fondurilor, cât și motivarea deciziilor subsecvente trebuie să privească nu numai condițiile legale de aplicare a Regulamentului nr. 2580/2001²⁶, în special existența unei decizii naționale adoptate de o autoritate competentă, ci și motivele specifice și concrete pentru care Consiliul consideră că persoana interesată trebuie să facă obiectul unei măsuri de înghețare a fondurilor. Pe de altă parte, puterea de apreciere largă de care dispune Consiliul în ceea ce privește elementele care trebuie luate în considerare în vederea adoptării sau a menținerii unei măsuri de înghețare a fondurilor cuprinde și evaluarea amenințării pe care o persoană sau o entitate care a săvârșit în trecut acte de terorism continuă să o reprezinte, în pofida suspendării activităților teroriste pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă. În aceste condiții, nu se poate impune Consiliului să indice într-un mod mai specific modul în care înghețarea fondurilor persoanei interesate contribuie, concret, la combaterea terorismului sau să furnizeze probe care să urmărească demonstrarea faptului că persoana interesată și-ar putea utiliza fondurile pentru a săvârși sau a facilita în viitor săvârșirea unor acte de terorism.

²⁴ Hotărârea din 12 decembrie 2006, T-228/02, Rec., p. II-4665.

²⁵ Hotărârea din 11 iulie 2007, T-47/03, nepublicată.

²⁶ Regulamentul (CE) nr. 2580/2001 al Consiliului din 27 decembrie 2001 privind măsuri restrictive specifice îndreptate împotriva anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului (JO L 344, p. 70, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 169).

În al doilea rând, după ce a amintit condițiile aplicării unei decizii de înghețare a fondurilor, regulile referitoare la sarcina probei, care revine în acest context Consiliului, și întinderea controlului jurisdicțional în acest domeniu, Tribunalul arată că, având în vedere atât termenii, contextul și obiectivele dispozițiilor în discuție, cât și rolul major al autorităților naționale în procesul de înghețare a fondurilor, o decizie de „inițiere a unor cercetări sau a urmăririi penale” trebuie, pentru a fi invocată în mod valabil de Consiliu, să se înscrie în cadrul unei proceduri naționale care să vizeze direct și în principal aplicarea unei măsuri de tip preventiv sau represiv împotriva persoanei interesate, pentru combaterea terorismului și ca urmare a implicării sale în acesta. Nu îndeplinește această cerință decizia unei autorități judiciare naționale care se pronunță doar cu titlu accesoriu și incident asupra implicării posibile a persoanei interesate într-o asemenea activitate, în cadrul unei contestații care privește, de exemplu, drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.

În plus, Tribunalul precizează că, atunci când Consiliul are în vedere adoptarea sau menținerea, după reexaminare, a unei măsuri de înghețare a fondurilor, întemeiată pe Regulamentul nr. 2580/2001, pe baza unei decizii naționale de „inițiere a cercetărilor sau a urmăririi penale” în privința unui act de terorism, acesta nu poate face abstracție de dezvoltările ulterioare ale acestor cercetări sau ale acestei urmăriri penale. Astfel, este posibil ca o activitate de cercetare întreprinsă de poliție sau de serviciul de siguranță să fie închisă fără a determina nicio consecință pe plan judiciar întrucât nu a permis strângerea unor probe suficiente sau ca o cercetare judecătorească să facă obiectul unei nepronunțări asupra fondului pentru aceleași motive. De asemenea, o decizie de urmărire penală poate fi urmată de încetarea urmăririi penale sau de o achitare pe plan penal. Ar fi inadmisibil să nu fie luate în considerare de Consiliu asemenea elemente, care fac parte din ansamblul datelor pertinente de care trebuie să se țină seama pentru aprecierea situației. A decide în mod diferit ar conduce la conferirea, în favoarea Consiliului și a statelor membre, a puterii exorbitante de a îngheța pentru o perioadă nedeterminată fondurile unei persoane, în afara oricărui control jurisdicțional și indiferent de modul de finalizare a procedurilor judiciare care au fost eventual derulate.

2. Combaterea proliferării nucleare

În cauzele *Melli Bank/Consiliul* (Hotărârea din 9 iulie 2009, T-246/08 și T-332/08, nepublicată încă, în recurs) și *Bank Melli Iran/Consiliul* (Hotărârea din 14 octombrie 2009, T-390/08, nepublicată încă, în recurs), soluționate potrivit procedurii accelerate, Tribunalul a examinat, pentru prima dată, acțiuni împotriva unor măsuri de înghețare a fondurilor adoptate în cadrul măsurilor restrictive instituite pentru a face presiuni asupra Republicii Islamice Iran în scopul ca aceasta să pună capăt activităților nucleare ce prezintă un risc de proliferare și dezvoltării vectorilor de transport de arme nucleare.

Sistemul în cauză își are originea într-o rezoluție a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, pusă în aplicare prin Regulamentul (CE) nr. 423/2007²⁷, care prevede înghețarea fondurilor persoanelor, ale entităților sau ale organismelor enumerate de Consiliul de Securitate, precum și înghețarea fondurilor entităților deținute sau controlate de entități care au fost identificate că participă, fiind asociate în mod direct sau furnizând sprijin, la proliferarea nucleară. În temeiul acestui regulament, o bancă iraniană și filiala sa din Regatul Unit, deținută 100 % de societatea-mamă, au făcut obiectul unor decizii de înghețare a fondurilor, având în vedere presupusul lor rol de a facilita activitățile sensibile ale Republicii Islamice Iran, cu ocazia a numeroase achiziții de materiale sensibile pentru programul iranian de rachete balistice și pentru cel nuclear și a furnizării de servicii financiare.

²⁷ Regulamentul (CE) nr. 423/2007 al Consiliului din 19 aprilie 2007 privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO L 103, p. 1).

Chiar dacă, în cadrul acestor hotărâri, Tribunalul s-a întemeiat pe principiile deja conturate în cadrul jurisprudenței referitoare la înghețarea fondurilor în domeniul combaterii terorismului, acesta a adus de asemenea câteva contribuții specifice.

Pe de o parte, ca răspuns la excepția de nelegalitate invocată de Melli Bank plc cu privire la Regulamentul nr. 423/2007, în sensul că acesta ar încălca principiul proporționalității, Tribunalul a amintit că legalitatea interzicerii unei activități economice este subordonată condiției ca măsurile de interzicere să fie adecvate și necesare realizării obiectivelor urmărite în mod legitim prin reglementarea în cauză, având în vedere că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconveniente cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate²⁸. Tribunalul precizează că Regulamentul nr. 423/2007 are ca obiectiv să împiedice proliferarea nucleară, precum și finanțarea acesteia și să exercite în acest mod o presiune asupra Republicii Islamice Iran pentru ca aceasta să pună capăt activităților respective. Obiectivul amintit se înscrie în cadrul mai general al eforturilor legate de menținerea păcii și securității internaționale și este, în consecință, legitim. În plus, înghețarea fondurilor entităților care aparțin sau care sunt controlate de o entitate care a fost identificată că participă la proliferarea nucleară este legată de acest obiectiv, atât timp cât există un risc deloc neglijabil ca o astfel de entitate să exercite o presiune asupra entităților care îi aparțin sau care sunt controlate de ea pentru a eluda efectele măsurilor care o vizează, determinându-le fie să îi transfere direct sau indirect fondurile lor, fie să efectueze tranzacții pe care nu le poate efectua ea însăși din cauza înghețării fondurilor. În sfârșit, din jurisprudență reiese că dreptul de proprietate și dreptul de a exercita o activitate economică nu sunt prerogative absolute și că exercitarea lor poate face obiectul unor restricții justificate de obiective de interes general urmărite de Comunitate. Importanța obiectivelor urmărite de reglementarea în litigiu este de natură să justifice consecințele negative, chiar considerabile, pentru anumiți agenți economici²⁹. Tribunalul arată că libertatea de a exercita o activitate economică, precum și dreptul de proprietate al instituțiilor bancare în cauză sunt restrânse într-o măsură considerabilă prin înghețarea fondurilor, în măsura în care acestea nu pot dispune de fondurile lor situate pe teritoriul Comunității sau deținute de resortisanți comunitari, cu excepția situației în care dispun de autorizații speciale, iar sucursalele lor domiciliat pe teritoriul menționat nu pot încheia noi tranzacții cu clienții lor. Cu toate acestea, Tribunalul consideră că, dată fiind importanța primordială a menținerii păcii și securității internaționale, inconveniente cauzate nu sunt disproporționate în raport cu scopurile urmărite.

Pe de altă parte, în cea de a doua hotărâre menționată mai sus, Tribunalul a adus precizări importante cu privire la obligația de a aduce la cunoștința persoanelor în cauză motivele unor măsuri care, chiar dacă sunt generale, le privesc direct și individual și pot restrânge exercitarea drepturilor lor fundamentale. Tribunalul consideră că incumbă Consiliului, în măsura în care este posibil, obligația de a aduce măsurile de înghețare a fondurilor la cunoștința entităților vizate printr-o notificare individuală. Astfel, principiul conform căruia nimeni nu poate invoca necunoașterea legii nu poate fi invocat în ipoteza în care actul în cauză are, în privința persoanei în cauză, natura unui act individual. Or, în speță, Consiliul nu a procedat la o notificare individuală, deși cunoștea adresa sediului reclamantei. Tribunalul consideră, așadar, că obligația de a aduce la cunoștință reclamantei motivele deciziei atacate nu a fost respectată de Consiliu. Cu toate acestea, din dosar rezultă că, în speță, Comisia bancară franceză a informat sucursala reclamantei din Paris în legătură cu adoptarea deciziei atacate și cu publicarea sa în Jurnalul Oficial, realizată în aceeași zi. Astfel, aceasta a fost informată în timp util și dintr-o sursă oficială atât despre adoptarea deciziei atacate, cât și despre posibilitatea de a consulta motivarea deciziei menționate în Jurnalul Oficial,

²⁸ Hotărârea Curții din 13 noiembrie 1990, Fedesa și alții, C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 13.

²⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 30 iulie 1996, Bosphorus, C-84/95, Rec., p. I-3953, punctele 21-23.

astfel încât, în aceste împrejurări excepționale, neregularitatea constatată nu justifică anularea deciziei atacate.

Autorizație de introducere pe piață a produselor fitosanitare

În cursul anului 2009, Tribunalul a pronunțat mai multe hotărâri privind decizii ale Comisiei adoptate în temeiul Directivei 91/414, care stabilește regimul comunitar aplicabil autorizării și retragerii autorizației de introducere pe piață (denumite în continuare „AIP”) a produselor fitosanitare. În pofida caracterului deosebit de tehnic al acestui contencios, este necesar să se menționeze două hotărâri în care Tribunalul și-a întemeiat raționamentul pe consecințele care trebuie deduse din principiul precauției.

În Hotărârea din 3 septembrie 2009, *Cheminova și alții/Comisia* (T-326/07, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că articolul 5 alineatul (1) litera (b) din Directiva 91/414 prevede că, pentru ca o substanță activă să poată fi autorizată, trebuie să se poată estima, având în vedere stadiul cunoștințelor științifice și tehnice, că utilizarea produselor fitosanitare care conțin substanța activă în cauză, în urma unei aplicări pe baza bunelor practici fitosanitare, nu are efect nociv asupra sănătății umane sau animale și nu are influențe negative asupra mediului. Interpretând această dispoziție în lumina principiului precauției, Tribunalul precizează că, în ceea ce privește sănătatea umană, existența unor indicii serioase care, fără a înlătura incertitudinea științifică, permit în mod rezonabil existența unei îndoieli cu privire la inocuitatea unei substanțe se opune, în principiu, autorizării acestei substanțe. Astfel, din referința făcută de Directiva 91/414 la „stadiul cunoștințelor științifice și tehnice” nu se poate deduce că întreprinderile care au notificat o substanță activă și care sunt confruntate cu probabilitatea unei decizii de neînscrisere a acestei substanțe printre substanțele autorizate ar trebui să beneficieze de posibilitatea de a prezenta studii și date noi atât timp cât persistă îndoieli privind inocuitatea substanței active respective. O asemenea interpretare ar fi contrară obiectivului unui nivel ridicat de protecție a sănătății umane și animale, precum și a mediului, în sensul că aceasta ar echivala cu acordarea unui drept de veto în raport cu o eventuală decizie de a nu autoriza substanța respectivă părții care a notificat substanța activă, căreia îi revine, pe de o parte, sarcina probei inocuității substanței și care, pe de altă parte, cunoaște cel mai bine substanța în discuție.

De asemenea, în Hotărârea din 19 noiembrie 2009, *Denka International/Comisia* (T-334/07, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că, în temeiul principiului precauției, atunci când subzistă îndoieli științifice în ceea ce privește existența sau întinderea unor riscuri pentru sănătatea umană, instituțiile comunitare pot adopta măsuri de protecție fără a trebui să aștepte ca realitatea și gravitatea acestor riscuri să fie pe deplin demonstrate³⁰. Mai mult, într-un context de incertitudine științifică, nu se poate pretinde ca o evaluare a riscurilor să furnizeze în mod obligatoriu instituțiilor comunitare probe științifice concludente cu privire la realitatea riscului și la gravitatea eventualelor efecte adverse în cazul realizării acestui risc. Arătând că dosarul depus de reclamantă prezenta lacune, astfel încât nu se putea ajunge la nicio concluzie fiabilă în ceea ce privește proprietățile genotoxice și cancerigene ale dichlorvosului, Tribunalul concluzionează că, având în vedere datele toxicologice disponibile, îndoielile în privința inocuității acestei substanțe și lacunele dosarului, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin adoptarea deciziei atacate.

³⁰ Hotărârea Curtii din 5 mai 1998, *Regatul Unit/Comisia*, C-180/96, Rec., p. I-2265, punctul 99, și Hotărârea Tribunalului din 11 septembrie 2002, *Pfizer Animal Health/Consiliul*, T-13/99, Rec., p. II-3305, punctul 139.

Accesul la documentele instituțiilor

Cauzele *Borax Europe/Comisia* (Hotărârile din 11 martie 2009, T-121/05 și T-166/05, nepublicate) au determinat Tribunalul să aducă precizări în ceea ce privește excepțiile de la dreptul de acces la documentele deținute de instituții, privitoare, pe de o parte, la protecția vieții private și a integrității persoanei și, pe de altă parte, la protecția procesului decizional.

În speță, reclamantei i-a fost refuzată comunicarea unor documente și înregistrări sonore ale unor reuniuni care priveau, în special, comentarii și rapoarte ale unor experți și ale unor reprezentanți ai industriei, emise în cadrul unei proceduri de clasificare a acidului boric și a boraților, în urma căreia Comisia a publicat concluziile finale ale experților menționați, conform cărora se recomandă clasificarea acestor produse ca substanțe toxice. Pentru a justifica acest refuz, Comisia a arătat în special că divulgarea respectivelor documente ar constitui o încălcare a dreptului la protecția datelor personale care rezultă din Regulamentul (CE) nr. 45/2001³¹ și ar permite identificarea experților, aceștia riscând să suporte presiuni externe ca urmare a mizei economice în cauză. Tribunalul anulează deciziile atacate în special pentru că, în speță, Comisia nu a furnizat explicații cu privire la modul în care accesul la documentele în discuție putea să afecteze concret și efectiv interesele protejate de excepția în cauză.

În prealabil, Tribunalul precizase că, în speță, Comisia nu poate să își întemeieze refuzul pe asigurarea pe care pretinde că a dat-o experților în sensul că se puteau exprima în nume personal și că identitatea și opinia lor nu vor fi divulgate. Astfel, obligația de confidențialitate de care Comisia pretinde că este ținută față de experți, fiind asumată între aceștia și instituția menționată, nu este opozabilă față de Borax, ale cărei drepturi de acces la documente sunt garantate în condițiile și în limitele stabilite de Regulamentul nr. 1049/2001. În plus, o decizie prin care se refuză accesul la documente deținute de o instituție nu poate să fie întemeiată exclusiv pe excepțiile prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 1049/2001, astfel încât instituția în cauză nu poate să opună un astfel de refuz prevalându-se de un angajament asumat față de participanții la reuniune atunci când acest angajament nu poate să fie justificat de una dintre aceste excepții. Or, Comisia nu explică motivele pentru care identificarea experților ar aduce atingere vieții lor private sau ar încălca Regulamentul nr. 45/2001 și nu a identificat într-un mod corespunzător cerințelor legale un risc suficient de previzibil ca revelarea opiniei lor să îi expună unor presiuni exterioare nejustificate care ar aduce atingere integrității lor, și aceasta cu atât mai puțin cu cât omisiunea numelor experților și a originii lor era, în orice caz, de natură să înlăture orice risc eventual în această privință.

Pe de altă parte, Tribunalul subliniază că, deși legiuitorul a prevăzut o excepție specifică la dreptul de acces al publicului la documentele instituțiilor în ceea ce privește avizele juridice, acesta nu a procedat în același mod pentru celelalte avize, în special avizele cu caracter științific, precum cele exprimate în înregistrările în litigiu. Atât timp cât, potrivit jurisprudenței, nu se poate considera că există o necesitate generală de confidențialitate în ceea ce privește avizele serviciului juridic al Consiliului privitoare la aspecte legislative³², același principiu trebuie să fie aplicat pentru avizele în litigiu, pentru care legiuitorul comunitar nu a prevăzut o excepție specifică și cărora li se aplică normele generale în ceea ce privește dreptul de acces al publicului la documente. Rezultă de aici că avizele cu caracter științific primite de o instituție în vederea elaborării unui text legislativ trebuie, în principiu, să fie divulgate, chiar dacă sunt de natură să suscite polemici sau să descurajeze

³¹ Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date (JO 2001, L 8, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 30, p. 142).

³² Hotărârea Curții din 1 iulie 2008, Suedia și Turco/Consiliul, C-39/05 P și C-52/05 P, Rep., p. I-4723, punctul 57.

persoanele care le-au formulat să contribuie la procesul decizional al acestei instituții. Riscul, invocat de Comisie, ca o dezbatere publică provocată de divulgarea opiniei lor să incite experții să nu mai participe la procesul decizional este inerent normei prin care se recunoaște principiul accesului la documentele care cuprind avize destinate utilizării interne în cadrul consultărilor și al deliberărilor preliminare.

II. Contenciosul despăgubirii

1. Admisibilitate

Potrivit jurisprudenței, acțiunea în despăgubire prevăzută la articolul 235 CE este o acțiune autonomă și nu se poate deduce inadmisibilitatea unei astfel de acțiuni, în cazul în care urmărește să conteste un act, din inadmisibilitatea unei acțiuni în anulare introduse împotriva acestui act. Astfel, nu este inadmisibilă acțiunea unor particulari prin care se urmărește angajarea responsabilității Comunității pentru nelegalitatea unui act normativ³³ numai pentru motivul că respectivii particulari nu ar fi direct și individual vizați de acest act.

În Ordonanța din 30 septembrie 2009, *Ivanov/Comisia* (T-166/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a precizat limitele autonomiei dintre acțiunea în anulare și acțiunea în despăgubire, arătând că independența acestor tipuri de acțiuni nu poate să aibă drept consecință posibilitatea unui justițiabil care a lăsat să expire termenul pentru exercitarea unei acțiuni prevăzute la articolul 230 al cincilea paragraf CE de a evita prescrierea încercând să obțină, pe calea unei acțiuni în despăgubire, beneficiul pe care l-ar fi obținut dacă ar fi introdus o acțiune în anulare în termen. În consecință, prescrierea dreptului de a formula o cerere de anulare, care are un caracter de ordin public, determină prescrierea dreptului de a formula o cerere de despăgubiri strâns legată de cererea de anulare. Astfel, o acțiune în despăgubire trebuie să fie declarată inadmisibilă atunci când urmărește, în realitate, retragerea unei decizii individuale devenite definitive și când ar avea ca efect, în cazul admiterii, să anihileze efectele juridice ale acestei decizii. Cu toate acestea, Tribunalul subliniază că rămâne admisibilă contestarea de către reclamant, pe calea unei acțiuni în despăgubire, a erorilor care rezultă din comportamentul unei instituții atunci când acesta se manifestă ulterior deciziilor a căror nelegalitate nu a fost contestată cu respectarea termenului de introducere a acțiunii.

Pe de altă parte, în Hotărârea din 18 decembrie 2009, *Arizmendi și alții/Consiliul și Comisia* (T-440/03, nepublicată încă), Tribunalul a consacrat evoluții novatoare cu privire la problema admisibilității unei acțiuni având ca obiect repararea daunelor pretins suferite ca urmare a trimiterii de către Comisie către un stat membru a unui aviz motivat prin care se constată că acesta nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revineau în temeiul reglementării comunitare aplicabile. În speță, ca urmare a acestui aviz motivat, Republica Franceză abrogase monopolul legal deținut de brokerii interpreți și de conductorii de nave, aceștia formând un grup beneficiar al unui statut hibrid, care combina statutul de funcționar public, ce are monopolul anumitor operațiuni, și pe cel de comerciant.

Potrivit unei jurisprudențe constante, o acțiune în despăgubire întemeiată pe abținerea Comisiei de a iniția o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 226 CE este inadmisibilă. Astfel, în măsura în care Comisia nu este obligată să inițieze o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 226 CE, decizia acesteia de a nu iniția

³³ A se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 decembrie 1971, *Zuckerfabrik Schöppenstedt/Consiliul*, 5/71, Rec., p. 975, și Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 2000, *Fresh Marine/Comisia*, T-178/98, Rec., p. II-3331.

o astfel de procedură nu constituie, în orice caz, o ilegalitate, astfel încât nu este de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Comunității³⁴. Comisia considera că soluția menționată era aplicabilă prin analogie ipotezelor în care aceasta nu s-a abținut să inițieze o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, ci, dimpotrivă, a emis un aviz motivat, care constituie o etapă preliminară unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în fața Curții.

Tribunalul respinge această argumentație, amintind că acțiunea în despăgubire este o acțiune autonomă, cu funcția sa specială în cadrul sistemului căilor de atac, în sensul că are drept obiect cererea de reparare a unui prejudiciu care rezultă dintr-un act sau dintr-un comportament ilicit imputabil unei instituții. Prin urmare, independent de aspectul dacă acesta reprezintă un act atacabil susceptibil de o acțiune în anulare, orice act al unei instituții, deși a fost adoptat de aceasta în exercitarea unei puteri discreționare, este, în principiu, susceptibil să facă obiectul unei acțiuni în despăgubire, această putere discreționară neavând drept consecință scutirea instituției de obligația sa de a acționa în conformitate cu normele superioare de drept precum tratatul și principiile generale de drept comunitar și cu dreptul derivat pertinent. În consecință, dacă, în cadrul competențelor pe care le deține în temeiul articolului 226 CE, Comisia apreciază în mod liber oportunitatea de a adresa un aviz motivat unui stat membru, nu se poate exclude ca, în împrejurări absolut excepționale, o persoană să poată demonstra că un astfel de aviz motivat este viciat de o ilegalitate care constituie o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept de natură să îi cauzeze un prejudiciu. Tribunalul deduce din aceasta că acțiunea este admisibilă.

2. *Încălcare suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor*

În vederea angajării răspunderii extracontractuale a Comunității, se impune ca reclamanta să probeze existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept care are ca obiect să confere drepturi particularilor³⁵.

În cadrul unei cereri de despăgubiri având ca obiect repararea daunelor pretins cauzate reclamantei prin decizia Comisiei de a retrage autorizația de import de animale provenite din acvacultură din Costa Rica, în cauza *Ristic și alții/Comisia* (Hotărârea din 9 iulie 2009, T-238/07, nepublicată), Tribunalul a precizat că, pentru a garanta efectul util al condiției privind încălcarea unei norme care conferă drepturi particularilor, era necesar ca protecția oferită de norma invocată să fie efectivă cu privire la persoana care o invocă și, prin urmare, ca această persoană să fie dintre cele cărora norma în cauză le conferă drepturi. Nu poate fi admisă ca sursă de despăgubire o normă care nu protejează particularul împotriva nelegalității pe care o invocă, dar care protejează un alt particular. În speță, reclamanta nu putea, așadar, să invoce, în cadrul acțiunii sale în despăgubire, nelegalități care decurg din pretinsa încălcare a dreptului Costa Rica de a fi ascultată și a dreptului Republicii Federale Germania de a participa la procedură.

Pe de altă parte, în Hotărârea *Arizmendi și alții/Consiliul și Comisia*, citată anterior, Tribunalul a observat că, în cursul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, Comisia nu putea da decât un aviz cu privire la nerespectarea dreptului comunitar de către un stat membru, numai Curtea fiind, în definitiv, competentă să constate că un stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului comunitar. În măsura în care, în avizul menționat, Comisia se

³⁴ Ordonanța Curții din 23 mai 1990, *Asia Motor France/Comisia*, C-72/90, Rec., p. I-2181, punctele 13-15, Ordonanța Tribunalului din 3 iulie 1997, *Smanor și alții/Comisia*, T-201/96, Rec., p. II-1081, punctele 30 și 31, și Ordonanța Tribunalului din 14 ianuarie 2004, *Makedoniko Metro și Michaniki/Comisia*, T-202/02, Rec., p. II-181, punctele 43 și 44.

³⁵ Hotărârea Curții din 4 iulie 2000, *Bergaderm și Goupil/Comisia*, C-352/98 P, Rec., p. I-5291, punctele 42 și 43.

limitează să ia poziție cu privire la existența unei neîndepliniri a obligațiilor de drept comunitar de către un stat membru, adoptarea acestuia nu poate antrena o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept ce are ca obiect să confere drepturi particularilor. Prin urmare, chiar și o luare de poziție eronată a Comisiei, într-un aviz motivat, cu privire la aplicabilitatea dreptului comunitar nu poate constitui o încălcare suficient de gravă care să poată angaja răspunderea Comunității. În schimb, dacă unele aprecieri formulate într-un aviz motivat depășesc determinarea existenței neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru sau dacă alte acțiuni ale Comisiei, cu ocazia unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, depășesc competențele care îi sunt conferite, de exemplu, divulgarea culpabilă a unor secrete comerciale sau a unor informații care aduc atingere reputației unei persoane, aceste aprecieri sau acțiuni pot constitui o încălcare de natură să angajeze răspunderea Comunității.

III. Recursuri

În cursul anului 2009, au fost introduse 31 de recursuri împotriva unor decizii ale Tribunalului Funcției Publice, iar 31 de cauze au fost soluționate de Tribunal (camera de recursuri). Două dintre ele merită o atenție specială.

Pe de o parte, în Hotărârea din 8 septembrie 2009, *ETF/Landgren* (T-404/06 P, nepublicată încă), Tribunalul a confirmat poziția novatoare a Tribunalului Funcției Publice potrivit căreia orice decizie de încetare a unui contract cu durată nedeterminată trebuie să fie motivată, conform unui raționament fondat pe cerințele Statutului funcționarilor și pe legătura indisociabilă dintre obligația de motivare și exercitarea competenței de control de către instanța de examinare a legalității.

Pe de altă parte, în Hotărârea din 5 octombrie 2009, *Comisia/Roodhuijzen* (T-58/08 P, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că cerințele impuse pentru extinderea sistemului comun de asigurări de sănătate la partenerul unui funcționar prin articolul 72 alineatul (1) din Statutul funcționarilor Comunităților Europene nu implică faptul ca uniunea consensuală să fie asimilabilă căsătoriei. Astfel, existența unei astfel de uniuni consensuale impune numai o uniune între două persoane și ca acestea să furnizeze un document recunoscut de un stat membru care să ateste statutul lor de parteneri în cadrul unei uniuni consensuale, fără să fie necesar să se verifice dacă efectele produse de uniunea consensuală încheiată de funcționarul vizat sunt similare cu cele produse de o căsătorie.

IV. Cereri de măsuri provizorii

În cursul anului 2009, Tribunalul a fost sesizat cu 24 de cereri de măsuri provizorii, ceea ce reprezintă o reducere sensibilă în raport cu numărul de cereri introduse anul trecut (58). În 2009, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a soluționat 20 de cauze, față de 57 în 2008. A fost încuviințată o singură cerere de suspendare a executării, prin Ordonanța președintelui Tribunalului din 28 aprilie 2009, *United Phosphorus/Comisia* (T-95/09 R, nepublicată).

Cauza care se află la originea acestei ordonanțe făcea parte dintr-o serie de cauze în care președintele respinsese, în 2007 și în 2008, șase cereri de suspendare a unor decizii de interdicere a comercializării anumitor substanțe, și aceasta pentru lipsa urgenței, prejudiciul invocat ne reprezentând nici un caracter ireparabil, nici o gravitate suficientă, atât timp cât acesta reprezenta mai puțin de 1 % din cifra de afaceri mondială a grupului din care făceau parte societățile reclamante. În cea de a șaptea ordonanță, pronunțată în cauza *United Phosphorus*, judecătorul

delegat cu luarea măsurilor provizorii a recunoscut iminența unui prejudiciu grav și ireparabil din cauza circumstanțelor proprii speței, și anume criza profundă pe care economia mondială o parcurgea de câteva luni și care afecta valoarea a numeroase întreprinderi și capacitatea lor de a-și procura lichidități. Or, grupul din care făcea parte reclamanta pierduse mult din valoarea sa, ceea ce demonstra gravitatea prejudiciului invocat. Admițând că posibilitatea de a formula o acțiune în despăgubire este suficientă prin ea însăși să ateste caracterul în principiu reparabil al unui prejudiciu financiar, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii adaugă faptul că nu este ținut „să facă o aplicare mecanică și rigidă” a condițiilor relevante, ci îi revine sarcina de a stabili, prin raportare la circumstanțele speței, modul în care urgența poate fi verificată.

În speță, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a ținut în special seama de faptul că, în paralel cu procedura administrativă care a determinat decizia de interdicere a produselor în cauză, reclamanta reintrodusese cererea de autorizare a produselor menționate, în temeiul unei proceduri accelerate nou create, care se putea finaliza numai după câteva luni de la data impusă pentru retragerea acestor produse de pe piață și în cadrul căreia reclamanta putea prezenta date științifice care ar fi fost nelegal ignorate în cadrul procedurii care a determinat decizia de interdicere. Potrivit judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii, ar fi nerezonabil să se mențină interdicerea comercializării unui produs a cărui introducere pe piață este probabil să fie autorizată numai câteva luni mai târziu. În plus, mai multe elemente indicau faptul că revenirea reclamantei pe piața în cauză părea dificilă pentru motivul că, în momentul crucial, nu ar dispune probabil de o sursă disponibilă de aprovizionare a acestui produs. Această concluzie era coroborată, la nivelul comparării intereselor, cu constatarea faptului că procedura administrativă era destul de lentă, ceea ce demonstra că nici Comisia nu vedea niciun motiv special pentru ca produsul în cauză să trebuiască să fie retras de pe piață cât mai rapid posibil, precum și cu împrejurarea că decizia atacată prevedea, ea însăși, un termen de 13 luni pentru epuizarea stocurilor existente, ceea ce indica faptul că utilizarea produsului nu era de natură să determine riscuri serioase pentru sănătatea publică. Existența unui *fumus boni iuris* a fost admisă, pentru motivul că acțiunea principală ridica *prima facie* probleme complexe, delicate și caracterizate de un nivel tehnic înalt, care meritau o examinare aprofundată, aceasta neputând să fie efectuată în cadrul procedurii măsurilor provizorii, ci în cadrul procedurii principale.

În ceea ce privește condiția referitoare la urgență, în Ordonanța din 25 mai 2009, *Biofrescos/Comisia* (T-159/09 R, nepublicată), în Ordonanța din 10 iulie 2009, *TerreStar Europe/Comisia* (T-196/09 R, nepublicată), și în Ordonanța din 13 iulie 2009, *Sniace/Comisia*, (T-238/09 R, nepublicată), președintele Tribunalului a respins cereri de măsuri provizorii în măsura în care reclamantii s-au limitat să invoce simple supoziții, sub forma „celor mai puțin favorabile scenarii” care ar surveni în cazul respingerii cererii lor, în loc să furnizeze indicații concrete și precise, susținute de documente detaliate certificate care să demonstreze situația în care s-ar afla, după toate probabilitățile, dacă măsurile provizorii solicitate nu ar fi admise.

În cauza în care s-a pronunțat Ordonanța președintelui Tribunalului din 24 aprilie 2009, *Nycomed Danmark/EMA* (T-52/09 R, nepublicată), o întreprindere – care urmărea să solicite Comisiei o AIP pentru un medicament – era obligată, în temeiul reglementării aplicabile, să se adreseze în prealabil Agenției Europene pentru Medicamente (EMA) pentru a obține validarea cererii sale de autorizare. Având în vedere că această validare i-a fost refuzată de EMA, întreprinderea a solicitat acordarea unor măsuri provizorii prin care se urmărea să se evite ca o altă întreprindere farmaceutică să obțină înaintea ei o AIM pentru un produs concurent. Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a respins această cerere, arătând că prejudiciul cauzat de o întârziere a introducerii pe piață a medicamentului în cauză avea un caracter pur ipotetic, în măsura în care presupunea survenirea unor evenimente viitoare și incerte: o astfel de introducere pe piață nu putea în niciun caz să fie considerată un fapt cert, ci depindea de acordarea de către Comisie,

a unei AIP, în condițiile în care reclamanta nu avea decât intenția de a solicita această AIP după ce ar fi finalizat cu succes procedura de validare pendinte la EMEA și în care a omis să precizeze probabilitatea riscului concret de a fi depășită, în cursa introducerii pe piață, de către întreprinderi concurente, fără a identifica întreprinderi care ar fi inițiat deja procedura de obținere a AIP pentru un produs de substituie. Situația era similară în cauza în care s-a pronunțat Ordonanța președintelui Tribunalului din 27 ianuarie 2009, *Intel/Comisia* (T-457/08 R, nepublicată), privitoare la anumite măsuri luate în cadrul unei proceduri de aplicare a articolului 82 CE. Reclamanta pretindea, înainte de închiderea procedurii administrative în fața Comisiei, să se evite consecințele unei decizii finale care ar fi luate la finalizarea procedurii menționate cu încălcarea drepturilor sale la apărare. Potrivit judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii, survenirea prejudiciului invocat depindea de un eveniment viitor și ipotetic, și anume adoptarea de către Comisie a unei decizii finale defavorabile reclamantei: nu numai că adoptarea unei astfel de decizii nu prezenta un caracter cert, ci și efectele prejudiciabile care ar fi rezultat eventual din aceasta nu ar fi fost ireparabile, reclamanta având posibilitatea de a solicita atât anularea, cât și suspendarea.

În Ordonanța din 23 ianuarie 2009, *Pannon Hőerőmű/Comisia* (T-352/08 R, nepublicată), care privea o decizie a Comisiei de obligare a unor autorități naționale la recuperarea unor ajutoare de stat calificate ca ilegale, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii s-a pronunțat asupra datei relevante pentru a verifica condiția de admisibilitate legată de existența urgenței și a subliniat că împrejurările susceptibile să justifice urgența trebuie, în principiu, să fie stabilite în funcție de elementele de fapt și de drept care prevalează în momentul depunerii cererii de măsuri provizorii, astfel cum sunt cuprinse în aceasta. În speță, conform deciziei Comisiei, calcularea de către autoritățile menționate a cuantumului de recuperat trebuia să respecte o metodologie specifică, ce trebuia stabilită de legiuitor. Or, la data introducerii de către beneficiarul ajutoarelor în cauză a unei cereri de suspendare a executării deciziei menționate, lucrările legislative se aflau abia la stadiul proiectului de lege, susceptibil să fie modificat în cursul dezbaterii parlamentare, astfel încât nu exista încă un cadru juridic definitiv care să reglementeze procedura de recuperare. Cererea de măsuri provizorii a fost, așadar, considerată prematură.

Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a fost confruntat în mai multe rânduri cu prejudicii de natură financiară pretins grave și ireparabile. În Ordonanța *United Phosphorus/Comisia*, citată anterior, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a considerat drept exclusiv financiar prejudiciul cauzat reclamantei, respectiv pierderea unor cote de piață și de clientelă, precizând că riscul unei modificări iremediabile a cotelor de piață ale reclamantei menționate nu poate fi pus pe picior de egalitate cu riscul unei dispariții integrale de pe piață și nu poate justifica adoptarea măsurii provizorii solicitate decât în măsura în care cota de piață susceptibilă să fie pierdută iremediabil este suficient de mare în raport cu, în special, caracteristicile grupului din care face parte întreprinderea în cauză. În ceea ce privește conceptul de grup, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a luat în considerare, în Ordonanța din 15 ianuarie 2009, *Ziegler/Comisia* (T-199/08 R, nepublicată, în recurs), legătura economică dintre societățile unei rețele de aproximativ 100 de societăți strâns legate între ele și care posedă interese comune.

În materia procedurii cererii de ofertă și de selecție, Ordonanța din 23 ianuarie 2009, *Unity OSG FZE/Consiliul și EUPOL Afghanistan* (T-511/08 R, nepublicată), precum și Ordonanța *TerreStar Europe/Comisia*, citată anterior, au permis președintelui să confirme o evoluție jurisprudențială recentă³⁶, stabilind că ar putea fi atribuită o valoare economică prejudiciului suferit ca urmare a „pierderii șansei de a fi selectată”, această valoare economică fiind susceptibilă să îndeplinească obligația reparării integrale a prejudiciului suferit. Prin urmare, judecătorul delegat cu luarea măsurilor

³⁶ Ordonanța președintelui Tribunalului din 25 aprilie 2008, *Vakakis/Comisia*, T-41/08 R, nepublicată.

provizorii a respins argumentul potrivit căruia acest prejudiciu ar fi ireparabil, întrucât ar fi imposibil de cuantificat.

În sfârșit, cauza *Sniace/Comisia*, citată anterior, privea o cerere de suspendare a executării deciziei prin care Comisia a somat autoritățile naționale să procedeze la recuperarea de la întreprinderea beneficiară a unui ajutor de stat considerat ilegal. Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a confirmat jurisprudența conform căreia revine reclamantului sarcina de a demonstra, în cadrul cererii de măsuri provizorii, că, prin intermediul căilor de atac puse la dispoziție de dreptul național aplicabil pentru a se opune recuperării imediate a ajutorului de stat în litigiu, nu are posibilitatea ca, invocând în special situația sa financiară, să evite să suporte un prejudiciu grav și ireparabil. Această jurisprudență a fost transpusă în Ordonanțele președintelui Tribunalului din 8 iunie 2009, *Dover/Parlamentul European* (T-149/09 R, nepublicată), și *Biofrescos/Comisia*, citată anterior, datorită paralelismului evident între situațiile respective. Astfel, în cauzele în care au fost pronunțate ultimele două ordonanțe, cererile de măsuri provizorii se refereau, pe de o parte, la recuperarea de către Parlamentul European a unor indemnizații parlamentare plătite în mod nejustificat unui deputat, Parlamentul European trebuind să inițieze o procedură de recuperare în fața instanței naționale, și, pe de altă parte, la decizia Comisiei prin care autoritățile naționale erau somate să procedeze la recuperarea taxelor de import datorate de o întreprindere. Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a concluzionat, așadar, cu privire la lipsa urgenței, de vreme ce nimic nu indica faptul că prejudiciul pretins nu putea să fie evitat prin intermediul căilor de atac interne puse la dispoziția reclamantilor.

B – Compunerea Tribunalului

(Ordinea protocolară la 7 octombrie 2009)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Doamnele I. Wiszniewska-Białecka și M. E. Martins Ribeiro, președinți de cameră; domnii M. Vilaras și J. Azizi, președinți de cameră; domnul M. Jaeger, președintele Tribunalului; domnii A. W. H. Meij, N. J. Forwood și O. Czúcz, președinți de cameră; doamna I. Pelikánová, președinte de cameră.

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnii judecători N. Wahl și S. Papasavvas; doamnele judecător K. Jürimäe și E. Cremona; domnii judecători F. Dehousse și V. Vadapalas; doamna judecător I. Labucka; domnii judecători E. Moavero Milanesi și M. Prek.

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnul grefier E. Coulon; domnii judecători H. Kanninen, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Fragoso, V. Ciucă, T. Tchipev, A. Dittrich, L. Truchot, K. O'Higgins, J. Schwarcz..

1. Membrii Tribunalului

(în ordinea intrării în funcție)

Marc Jaeger

născut în 1954; avocat; attaché de justice, delegat pe lângă procurorul general; judecător, vicepreședinte al Tribunalului din Luxemburg; profesor la Centrul Universitar din Luxemburg; magistrat detașat, referent juridic la Curtea de Justiție din 1986; judecător la Tribunal începând cu data de 11 iulie 1996; președintele Tribunalului începând cu data de 17 septembrie 2007.

Virpi Tiili

născută în 1942; doctor în drept al Universității din Helsinki; asistent universitar de drept civil și de drept comercial la Universitatea din Helsinki; director al Direcției pentru afaceri juridice și politică comercială a Camerei Centrale de Comerț din Finlanda; director general al Administrației pentru Protecția Consumatorilor din Finlanda; membru al mai multor comitete guvernamentale și delegații, printre altele, președinte al Consiliului de Supraveghere a Publicității Medicamentelor (1988-1990), membru al Consiliului pentru Problemele Consumatorilor (1990-1994), membru al Consiliului Concurenței (1991-1994) și membru al comitetului de redacție al *Nordic Intellectual Property Law Review* (1982-1990); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 18 ianuarie 1995 până la 6 octombrie 2009.

Josef Azizi

născut în 1948; doctor în drept și licențiat în științe sociale și economice al Universității din Viena; lector și profesor la Universitatea de Științe Economice din Viena, la Facultatea de Drept a Universității din Viena și la alte câteva universități; profesor de onoare la Facultatea de Drept a Universității din Viena; Ministerialrat și șef de secție la Cancelaria Federală; membru al Comitetului Director pentru Cooperare Juridică din cadrul Consiliului Europei (CDCJ); mandatar *ad litem* în fața Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională) în proceduri judiciare de control al constituționalității legilor federale; coordonator responsabil de armonizarea dreptului federal austriac cu dreptul comunitar; judecător la Tribunal începând cu data de 18 ianuarie 1995.

Arjen W. H. Meij

născut în 1944; consilier la Curtea Supremă de Justiție a Regatului Țărilor de Jos (1996); consilier și vicepreședinte la College van Beroep voor het bedrijfsleven (Tribunalul Administrativ de Comerț și Industrie) (1986); consilier interimar la Curtea de Apel pentru Securitatea Socială și la Comisia judiciară a tarifului vamal; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1980); profesor de drept european la Facultatea de Drept a Universității din Groningen și cercetător la University of Michigan Law School; membru al Secretariatului internațional al Camerei de Comerț din Amsterdam (1970); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 1998.

Mihalis Vilaras

născut în 1950; avocat (1974-1980); expert național la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene și ulterior administrator principal la Direcția Generală V (Ocuparea Forței de Muncă, Relații Industriale, Afaceri Sociale); auditor, consilier principal la Consiliul de Stat și, începând cu anul 1999, consilier superior; membru asociat la Curtea Supremă Specială din Grecia; membru al Comitetului central de elaborare a proiectelor de lege din Grecia (1996-1998); director al Serviciului juridic din cadrul Secretariatului general al guvernului elen; judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 1998.

Nicholas James Forwood

născut în 1948; absolvent al Universității din Cambridge (BA 1969, MA 1973) (științe mecanice și drept); înscris în Baroul din Anglia în 1970, exercită în continuare profesia de avocat la Londra (1971-1999) și la Bruxelles (1979-1999); înscris în Baroul din Irlanda în anul 1981; numit Queen's Counsel în 1987; bencher la Middle Temple în 1998; reprezentant al Baroului Angliei și al Țării Galilor la Consiliul Barourilor Uniunii Europene (CCBE) și președinte al delegației permanente a CCBE pe lângă Curtea de Justiție (1995-1999); membru al Consiliului de administrație al World Trade Law Association și al European Maritime Law Organization (1993-2002); judecător la Tribunal începând cu data de 15 decembrie 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

născută în 1956; studii la Lisabona, la Bruxelles și la Strasbourg; advogada în Portugalia și la Bruxelles; cercetător independent la Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles; referent juridic pe lângă judecătorul portughez la Curtea de Justiție, domnul Moitinho de Almeida (1986-2000), și ulterior pe lângă președintele Tribunalului de Primă Instanță, domnul Bo Vesterdorf (2000-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 31 martie 2003.

Franklin Dehousse

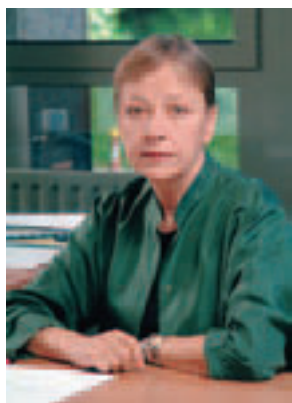
născut în 1959; licențiat în drept (Universitatea din Liège, 1981); cercetător aspirant (Fondul Național de Cercetare Științifică, 1985-1989); consilier juridic la Camera Reprezentanților (1981-1990); doctor în drept (Universitatea din Strasbourg, 1990); profesor (universitățile din Liège și din Strasbourg, Colegiul Europei, Institutul Regal Superior de Apărare, Universitatea „Montesquieu” din Bordeaux; Colegiul „Michel Servet” al universităților din Paris; Facultatea „Notre-Dame de la Paix” din Namur); reprezentant special al ministrului afacerilor externe (1995-1999); director de studii europene la Institutul Regal de Relații Internaționale (1998-2003); judecător (assesseur) la Consiliul de Stat (2001-2003); consultant pe lângă Comisia Europeană (1990-2003); membru al Observatorului Internet (2001-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2003.

Ena Cremona

născută în 1936; licențiată în limbi străine a Universității Regale din Malta (1955); doctor în drept al Universității Regale din Malta (1958); avocat în cadrul Baroului din Malta din 1959; consilier juridic la Consiliul Național al Femeilor (1964-1979); membru al Comisiei Serviciului Public (1987-1989); membru al Consiliului de administrație al Lombard Bank Ltd (Malta), reprezentând statul în calitate sa de acționar (1987-1993); membru al Comisiei electorale din 1993; membru al comisiilor de doctorat la Facultatea de Drept a Universității Regale din Malta; membru al Comisiei Europene împotriva Rasismului și a Intoleranței (ECRI) (2003-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Ottó Czúcz

născut în 1946; doctor în drept al Universității din Szeged (1971); administrator la Ministerul Muncii (1971-1974); lector și profesor (1974-1989), decan al Facultății de Drept (1989-1990), prorector al Universității din Szeged (1992-1997); avocat; membru al conducerii Casei Naționale de Pensii; vicepreședinte al Institutului European de Securitate Socială (1998-2002); membru al Consiliului științific al Asociației Internaționale de Securitate Socială; judecător la Curtea Constituțională (1998-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

născută în 1947; licențiată în drept a Universității din Varșovia (1965-1969); cercetător (asistent universitar, conferențiar și profesor) la Institutul de Științe Juridice al Academiei Poloneze de Științe (1969-2004); cercetător asociat la Institutul „Max Planck” de Drept Străin și Internațional în materie de brevete, drepturi de autor și drept al concurenței de la München (bursieră a Fundației Alexander von Humboldt, 1985-1986); avocat (1992-2000); judecător la Curtea Supremă Administrativă (2001-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Pelikánová

născută în 1949; doctor în drept, asistent universitar de drept economic (înainte de 1989), ulterior doctor în științe, profesor de dreptul afacerilor (din anul 1993) la Facultatea de Drept a Universității „Karlovy” din Praga; membru al conducerii Comisiei de Valori Mobiliare (1999-2002); avocat; membru al Consiliului legislativ al guvernului ceh (1998-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Daniel Šváby

născut în 1951; doctor în drept (Universitatea din Bratislava); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Bratislava; judecător la Curtea de Apel în cauze civile și vicepreședinte al Curții de Apel din Bratislava; membru al Secției de drept civil și de dreptul familiei din cadrul Institutului de Drept al Ministerului Justiției; judecător interimar la Curtea Supremă de Justiție în materie de drept comercial; membru al Comisiei Europene pentru Drepturile Omului (Strasbourg); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004 până la 6 octombrie 2009.

Vilenas Vadapalas

născut în 1954; doctor în drept al Universității din Moscova; doctor (*doctor habilitatus*) în drept al Universității din Varșovia; profesor de drept internațional (din 1981), de drepturile omului (din 1991) și de drept comunitar (din 2000) la Universitatea din Vilnius; consilier pentru afaceri externe în cadrul guvernului (1991-1993); membru al grupului de coordonare a delegației de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană; director general al Departamentului de drept european al guvernului (1997-2004); profesor de drept european la Universitatea din Vilnius, titular al Catedrei „Jean Monnet”; președinte al Asociației Lituanene de Studii asupra Uniunii Europene; raportor al grupului de lucru al parlamentului pentru reforma constituțională privind aderarea Lituaniei; membru al Comisiei Internaționale a Juriștilor (aprilie 2003); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Küllike Jürimäe

născută în 1962; licențiată în drept a Universității din Tartu (1981-1986); asistent al Procurorului Republicii la Tallinn (1986-1991); absolventă a Școlii de Diplomatie din Estonia (1991-1992); consilier juridic (1991-1993) și consilier general la Camera de Comerț și Industrie (1992-1993); judecător la Curtea de Apel din Tallinn (1993-2004); European Master în drepturile omului și democratizare la universitățile din Padova și din Nottingham (2002-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Ingrida Labucka

născută în 1963; licențiată în drept a Universității din Letonia (1986); inspector la Ministerul Afacerilor Interne pentru regiunea Kirov și pentru orașul Riga (1986-1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Riga (1990-1994); avocat (1994-1998 și iulie 1999-mai 2000); ministru al justiției (noiembrie 1998-iulie 1999 și mai 2000-octombrie 2002); membru al Curții Internaționale de Arbitraj de la Haga (2001-2004); membru al parlamentului (2002-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Savvas S. Papasavvas

născut în 1969; absolvent al Universității din Atena (Ptychion în 1991); studii postuniversitare la Universitatea Paris II (DEA în drept public în 1992) și la Universitatea Aix-Marseille III (doctorat în drept în 1995); membru al Baroului din Cipru, membru al Baroului din Nicosia începând din 1993; lector la Universitatea din Cipru (1997-2002), conferențiar universitar de drept constituțional din septembrie 2002; cercetător la Centrul European de Drept Public (2001-2002); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Enzo Moavero Milanesi

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea „La Sapienza”, Roma); studii de drept comunitar (Colegiul Europei, Bruges); înscris în barou, exercită profesia de avocat (1978-1983); lector de drept comunitar la universitățile „La Sapienza”, Roma (1993-1996), Luiss, Roma (1993-1996 și 2002-2006) și Bocconi, Milano (1996-2000); consilier pentru probleme comunitare al prim-ministrului italian (1993-1995); funcționar la Comisia Europeană: consilier juridic și apoi șef de cabinet al vicepreședintelui (1989-1992), șef de cabinet al comisarului responsabil pentru piața internă (1995-1999) și pentru concurență (1999), director în cadrul Direcției Generale Concurență (2000-2002), secretar general adjunct al Comisiei Europene (2002-2005); director general al Biroului consilierilor politici (2006); judecător la Tribunal începând cu data de 3 mai 2006.

Nils Wahl

născut în 1961; masterat în drept la Universitatea din Stockholm (1987); doctorat în drept la Universitatea din Stockholm (1995); profesor docent asociat și titular al Catedrei „Jean Monnet” de drept european (1995); profesor de drept european la Universitatea din Stockholm (2001); avocat stagiar (1987-1989); director general al unei fundații cu scop educativ (1993-2004); președinte al Rețelei Suedeze pentru Cercetare Juridică Europeană (Nätverket för europarättslig forskning) (2001-2006); membru al Consiliului pentru Probleme de Dreptul Concurenței (Rådet för konkurrensfrågor) (2001-2006); judecător pe lângă Curtea de Apel din Skåne și din Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2006.

Miro Prek

născut în 1965; diplomă în drept (1989); admis în barou (1994); diverse atribuții și funcții în administrația publică, în principal în cadrul Biroului guvernamental pentru legislație (secretar de stat adjunct și director adjunct, șef al Departamentului de drept european și de drept comparat) și în cadrul Biroului pentru afaceri europene (subsecretar de stat); membru al echipei de negociere a Acordului de asociere (1994-1996) și pentru aderarea la Uniunea Europeană (1998-2003), responsabil de afacerile juridice; avocat; responsabil de proiecte privind adaptarea la legislația europeană și integrarea europeană, în principal în Balcanii de Vest; șef de divizie în cadrul Curții de Justiție a Comunităților Europene (2004-2006); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2006.

Teodor Tchipev

născut în 1940; studii de drept la Universitatea „St Kliment Ohridski” din Sofia (1961); doctor în drept (1977); avocat (1963-1964); consilier juridic în cadrul Întreprinderii de Stat pentru Transporturi Rutiere Internaționale (1964-1973); responsabil de curs la Institutul de Drept al Academiei Bulgare de Științe (1973-1988); responsabil de cursul de procedură civilă la Facultatea de Drept a Universității „St Kliment Ohridski” din Sofia (1988-1991); arbitru la Curtea de Arbitraj a Camerei de Comerț și Industrie (1988-2006); judecător la Curtea Constituțională (1991-1994); profesor asociat la Universitatea „Paissiy Hilendarski” din Plovdiv (februarie 2001-2006); ministru al justiției (1994-1995); responsabil de cursul de procedură civilă la Noua Universitate Bulgară din Sofia (1995-2006); judecător la Tribunal începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Valeriu M. Ciucă

născut în 1960; licențiat în drept (1984), doctor în drept (1997) (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași); judecător la Judecătoria Suceava (1984-1989); judecător militar la Tribunalul Militar din Iași (1989-1990); profesor la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1990-2006); bursă de specializare în drept privat la Universitatea din Rennes (1991-1992); conferențiar universitar la Universitatea „Petre Andrei” din Iași (1999-2002); profesor asociat la Université du Littoral Côte d’Opale (LAB. RII) (2006); judecător la Tribunal începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Alfred Dittrich

născut în 1950; studii de drept la Universitatea din Erlangen-Nuremberg (1970-1975); referent juridic în cadrul Tribunalului Regional Superior din Nuremberg (1975-1978); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei (1978-1982); funcționar în cadrul Reprezentanței Permanente a Republicii Federale Germania pe lângă Comunitățile Europene (1982); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei, responsabil de problemele de drept comunitar și de dreptul concurenței (1983-1992); șef al Departamentului „Dreptul Uniunii Europene” (1992-2007) din cadrul Ministerului Justiției; șef al delegației germane a grupului de lucru „Curtea de Justiție” din cadrul Consiliului; agent al guvernului federal în numeroase cauze care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Santiago Soldevila Fragoso

născut în 1960; licențiat în drept la Universitatea Autonomă din Barcelona (1983); judecător (1985); din 1992, magistrat specializat în cadrul Secțiunii de contencios administrativ a Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 și 1993), și a Audiencia Nacional (Madrid, mai 1998-august 2007), unde a soluționat acțiuni în materie fiscală (TVA), acțiunile formulate împotriva dispozițiilor normative generale ale ministrului economiei și a deciziilor acestuia privind ajutoare de stat sau răspunderea patrimonială a administrației, precum și acțiuni formulate împotriva tuturor acordurilor autorităților centrale de reglementare în domeniile bancar, bursier, energetic, al asigurărilor și al concurenței; referent juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Laurent Truchot

născut în 1962; absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris (1984); fost elev al Școlii Naționale a Magistraturii (1986-1988); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Marsilia (ianuarie 1988-ianuarie 1990); magistrat în cadrul Direcției de proceduri civile și judiciare a Ministerului Justiției (ianuarie 1990-iunie 1992); adjunct al șefului de birou, ulterior șef de birou la Direcția generală a concurenței, de consum și de combatere a fraudelor din cadrul Ministerului Economiei, Finanțelor și Industriei (iunie 1992-septembrie 1994); consilier tehnic pe lângă ministrul justiției (septembrie 1994-mai 1995); judecător la Tribunalul de Mare Instanță din Nîmes (mai 1995-mai 1996); referent juridic la Curtea de Justiție, la cabinetul avocatului general P. Léger (mai 1996-decembrie 2001); consilier referent la Curtea de Casație (decembrie 2001-august 2007); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Sten Frimodt Nielsen

născut în 1963; licențiat în drept, Universitatea din Copenhaga (1988); funcționar la Ministerul Afacerilor Externe (1988-1991); titularul cursului de drept internațional și de drept european la Universitatea din Copenhaga (1988-1991); secretar în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Națiunile Unite la New York (1991-1994); funcționar în cadrul Serviciului Juridic al Ministerului Afacerilor Externe (1994-1995); profesor asociat la Universitatea din Copenhaga (1995); consilier, ulterior consilier principal pe lângă prim-ministru (1995-1998); ministru consilier în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Uniunea Europeană (1998-2001); consilier special pe lângă prim-ministru pentru probleme juridice (2001-2002); șef de departament și jurisconsult pe lângă prim-ministru (martie 2002-iulie 2004); subsecretar de stat și jurisconsult pe lângă prim-ministru (august 2004-august 2007); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Kevin O'Higgins

născut în 1946; studii la Crescent College din Limerick, la Clongowes Wood College, la University College Dublin (BA degree și diplomă de drept european) și la Kings Inns; înscris în Baroul Irlandei în 1968; barrister (1968-1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982-1986); judecător la Circuit Court (1986-1997); judecător la High Court a Irlandei (1997-2008); Benchet of Kings Inns; reprezentant al Irlandei la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (2000-2008); judecător la Tribunal începând cu data de 15 septembrie 2008.

Heikki Kanninen

născut în 1952; licențiat al Școlii de Înalte Studii Comerciale din Helsinki și al Facultății de Drept a Universității din Helsinki; referent la Curtea Administrativă Supremă din Finlanda; secretar general al Comitetului pentru reforma protecției juridice în administrația publică; administrator principal la Curtea Administrativă Supremă; secretar general al Comitetului pentru reforma contenciosului administrativ, consilier la Direcția legislativă a Ministerului Justiției; grefier adjunct la Curtea AELS; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Curtea Administrativă Supremă (1998-2005); membru al Comitetului pentru Refugiați; vicepreședinte al Comitetului de dezvoltare a instituțiilor judiciare finlandeze; judecător la Tribunalul Funcției Publice în perioada 6 octombrie 2005-6 octombrie 2009; judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2009.

Juraj Schwarcz

născut în 1952; doctor în drept (Universitatea „Comenius” din Bratislava, 1979); consilier juridic (1975-1990); grefier însărcinat cu Registrul Comerțului pe lângă Tribunalul Municipal din Košice (1991); judecător la Tribunalul Municipal din Košice (ianuarie-octombrie 1992); judecător și președinte de cameră la Curtea Regională din Košice (noiembrie 1992-2009); judecător detașat la Curtea Supremă a Republicii Slovacă, Camera de drept comercial (octombrie 2004 septembrie 2005); președinte al Colegiului de drept comercial la Curtea Regională din Košice (octombrie 2005-septembrie 2009); membru extern al Departamentului de drept comercial și economic al Universității „P. J. Šafárik” din Košice (1997-2009); membru extern al corpului profesoral al Academiei Judiciare (2005-2009); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2009.

Emmanuel Coulon

născut în 1968; studii juridice (Universitatea Panthéon-Assas, Paris); studii de gestiune (Universitatea Paris-Dauphine); Colegiul Europei (1992); examen de admitere la Centrul Regional de Formare Profesională a Avocaților din Paris; certificat de aptitudine pentru profesia de avocat emis de Baroul din Bruxelles; avocat la Bruxelles; laureat al unui concurs general organizat de Comisia Comunităților Europene; referent juridic la Tribunalul de Primă Instanță (cabinetul președintelui Saggio, 1996-1998; cabinetul președintelui Vesterdorf, 1998-2002); șef de cabinet al președintelui Tribunalului de Primă Instanță (2003-2005); grefier la Tribunal începând cu data de 6 octombrie 2005.

2. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2009

Ședința solemnă din 6 octombrie 2009

Prin Deciziile din 25 februarie 2009 și din 8 iulie 2009, au fost numiți în calitate de judecători la Tribunal domnul Heikki Kanninen, pentru perioada cuprinsă între 1 septembrie 2009 și 31 august 2010, în urma demisiei doamnei Virpi Tiili, și domnul Juraj Schwarcz, pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2009 și 31 august 2010, în urma demisiei domnului Daniel Šváby.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie până la 6 octombrie 2009

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Doamna V. TIILI, președinte de cameră
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul A. W. H. MEIJ, președinte de cameră
Domnul M. VILARAS, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, președinte de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, judecător
Domnul D. ŠVÁBY, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul S. PAPASAVVAS, judecător
Domnul E. MOAVERO MILANESI, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul T. TCHIPEV, judecător
Domnul V. CIUCĂ, judecător
Domnul A. DITTRICH, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul L. TRUCHOT, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul E. COULON, grefier

de la 7 octombrie până la 31 decembrie 2009

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul A. W. H. MEIJ, președinte de cameră
Domnul M. VILARAS, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, președinte de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul S. PAPASAVVAS, judecător
Domnul E. MOAVERO MILANESI, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul T. TCHIPEV, judecător
Domnul V. CIUCĂ, judecător
Domnul A. DITTRICH, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul L. TRUCHOT, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul H. KANNINEN, judecător
Domnul J. SCHWARCZ, judecător
Domnul E. COULON, grefier

4. Foști membri ai Tribunalului

Edward David Alexander Ogilvy (1989-1992)
Yeraris Christos (1989-1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995), președinte din 1989 până în 1995
Biancarelli Jacques (1989-1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989-1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989-1996)
Kirschner Heinrich (1989-1997)
Saggio Antonio (1989-1998), președinte din 1995 până în 1998
Briët Cornelis Paulus (1989-1998)
Lenaerts Koen (1989-2003)
Vesterdorf Bo (1989-2007), președinte din 1998 până în 2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989-2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992-1998)
Bellamy Christopher William (1992-1999)
Potocki André (1995-2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995-2003)
Lindh Pernilla (1995-2006)
Tiili Virpi (1995-2009)
Cooke John D. (1996-2008)
Pirrung Jörg (1997-2007)
Mengozzi Paolo (1998-2006)
Legal Hubert (2001-2007)
Trstenjak Verica (2004-2006)
Šváby Daniel (2004-2009)

Președinți

Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995)
Saggio Antonio (1995-1998)
Vesterdorf Bo (1998-2007)

Grefier

Jung Hans (1989-2005)

C – Statistici judiciare ale Tribunalului

Activitatea generală a Tribunalului

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)

Cauze introduse

2. Natura procedurilor (2005-2009)
3. Natura acțiunii (2005-2009)
4. Domeniul acțiunii (2005-2009)

Cauze soluționate

5. Natura procedurilor (2005-2009)
6. Domeniul acțiunii (2009)
7. Domeniul acțiunii (2005-2009) (hotărâri și ordonanțe)
8. Completul de judecată (2005-2009)
9. Durata procedurilor exprimată în luni (2005-2009) (hotărâri și ordonanțe)

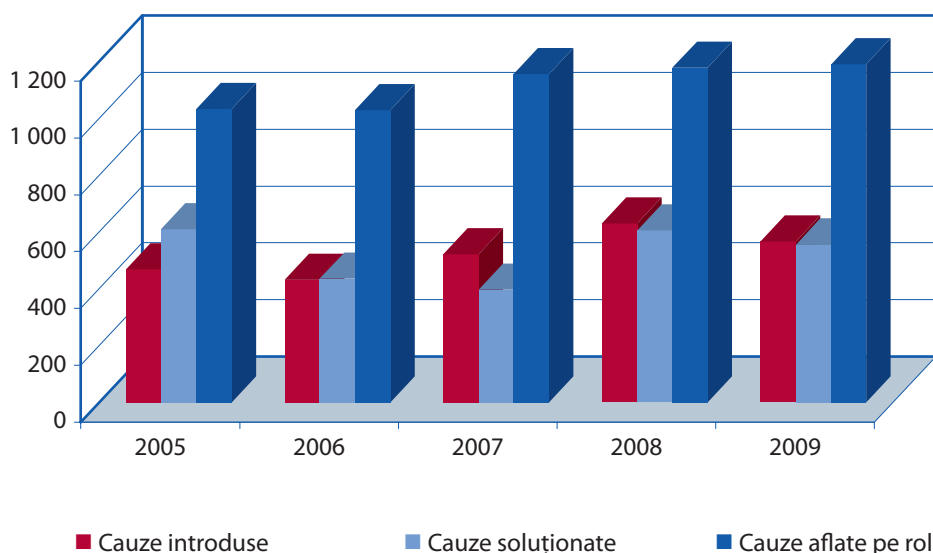
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

10. Natura procedurilor (2005-2009)
11. Domeniul acțiunii (2005-2009)
12. Completul de judecată (2005-2009)

Diverse

13. Măsuri provizorii (2005-2009)
14. Proceduri accelerate (2005-2009)
15. Deciziile Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1989-2009)
16. Repartizarea recursurilor în funcție de natura procedurii (2005-2009)
17. Soluționarea recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție (2009) (hotărâri și ordonanțe)
18. Soluționarea recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție (2005-2009) (hotărâri și ordonanțe)
19. Evoluție generală (1989-2009) (cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol)

1. Activitatea generală a Tribunalului – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)¹

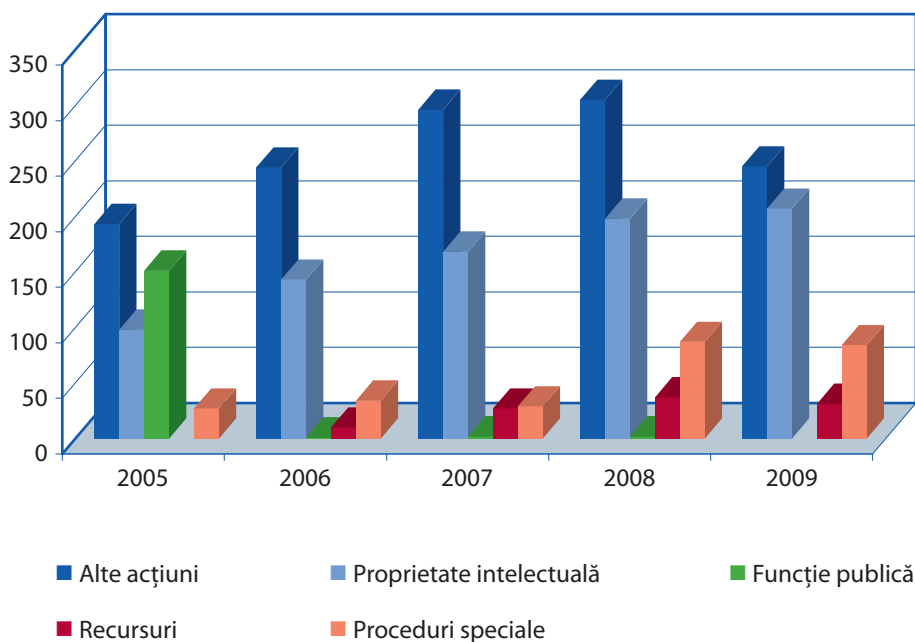

	2005	2006	2007	2008	2009
Cauze introduse	469	432	522	629	568
Cauze soluționate	610	436	397	605	555
Cauze aflate pe rol	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

¹ În lipsa unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare iau în considerare procedurile speciale.

Sunt considerate „proceduri speciale”: opoziția la hotărâre (articolul 41 din Statutul Curții; articolul 122 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); terța opoziție (articolul 42 din Statutul Curții; articolul 123 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); revizuirea hotărârii (articolul 44 din Statutul Curții; articolul 125 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); interpretarea hotărârii (articolul 43 din Statutul Curții; articolul 129 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 92 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); asistența judiciară (articolul 96 din Regulamentul de procedură al Tribunalului) și rectificarea hotărârii (articolul 84 din Regulamentul de procedură al Tribunalului).

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2005-2009)¹

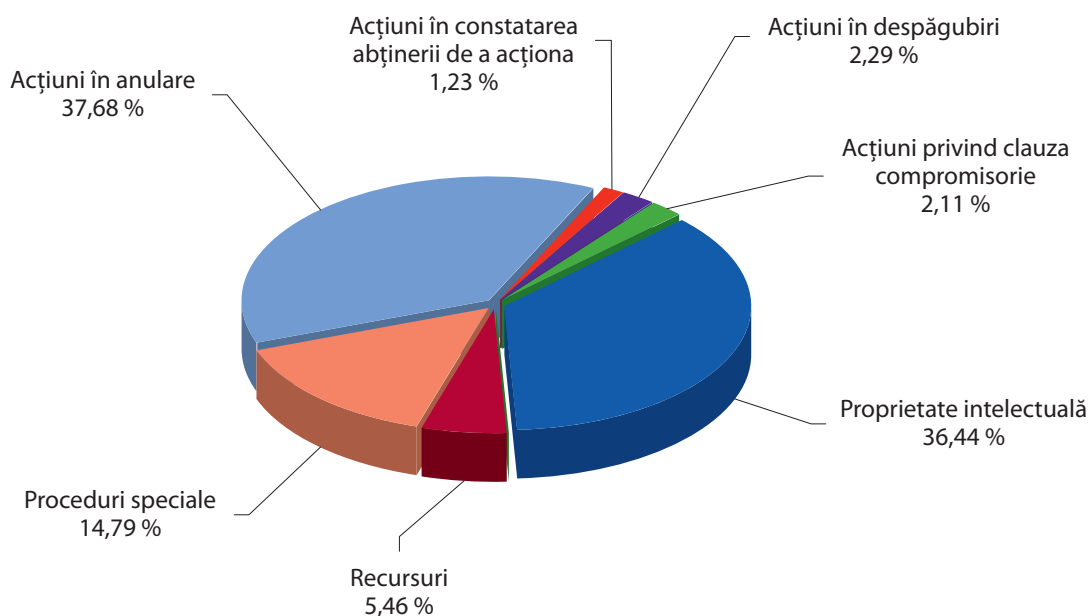

	2005	2006	2007	2008	2009
Alte acțiuni	193	244	296	305	246
Proprietate intelectuală	98	143	168	198	207
Funcție publică	151	1	2	2	
Recursuri		10	27	37	31
Proceduri speciale	27	34	29	87	84
Total	469	432	522	629	568

¹ În prezentul tabel și în tabelele din paginile următoare, mențiunea „alte acțiuni” privește toate acțiunile directe, altele decât acțiunile funcționarilor și agenților Uniunii Europene și acțiunile în materia proprietății intelectuale.

3. Cauze introduse – Natura acțiunii (2005-2009)

Repartizarea pe anul 2009

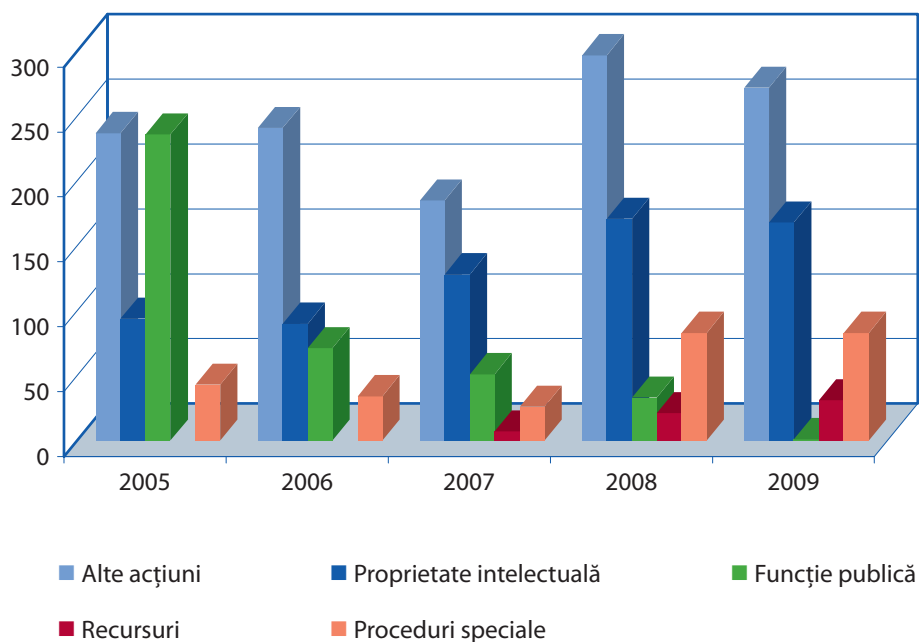
	2005	2006	2007	2008	2009
Acțiuni în anulare	160	223	249	269	214
Acțiuni în constatarea abținerii de a acționa	9	4	12	9	7
Acțiuni în despăgubiri	16	8	27	15	13
Acțiuni privind clauza compromisorie	8	9	8	12	12
Proprietate intelectuală	98	143	168	198	207
Funcție publică	151	1	2	2	
Recursuri		10	27	37	31
Proceduri speciale	27	34	29	87	84
Total	469	432	522	629	568

4. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Aderarea unor noi state					1
Agricultură	21	18	34	14	18
Ajutoare de stat	25	28	37	55	46
Apropierea legislațiilor			1		
Bugetul Comunităților			2		1
Cercetare, informare, educație, statistică	9	5	10	1	6
Clauză compromisorie	2	3	1	12	12
Concurență	40	81	62	71	39
Cultură		3	1	2	1
Drept instituțional	28	15	28	43	47
Dreptul întreprinderilor	12	11	10	30	23
Energie		1			2
Fiscalitate		1	2		
Justiție și Afaceri Interne	1		3	3	2
Libera circulație a mărfurilor			1	1	1
Libera circulație a persoanelor	2	4	4	1	1
Libera prestare a serviciilor		1		3	4
Libertatea de stabilire				1	
Mediu și consumatori	18	21	41	14	7
Politica comercială	5	18	9	10	8
Politica economică și monetară	1	2			
Politica externă și de securitate comună		5	12	6	7
Politica în domeniul pescuitului	2		5	23	1
Politica regională	12	16	18	7	6
Politica socială	9	3	5	3	2
Proprietate intelectuală	98	145	168	198	207
Relații externe	2	2	1	2	5
Resurse proprii ale Comunităților	2				
Tariful vamal comun		2	1		
Transporturi		1	4	1	
Uniune vamală	2		4	1	5
Total Tratatul CE/TFUE¹	291	386	464	502	452
Total Tratatul CO				1	
Total Tratatul EA		1			
Statutul funcționarilor	151	11	29	39	32
Proceduri speciale	27	34	29	87	84
TOTAL GENERAL	469	432	522	629	568

¹ La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) a înlocuit Tratatul de instituire a Comunității Europene.

5. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Alte acțiuni	237	241	185	297	272
Proprietate intelectuală	94	90	128	171	168
Funcție publică	236	71	51	33	1
Recursuri			7	21	31
Proceduri speciale	43	34	26	83	83
Total	610	436	397	605	555

6. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2009)

	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Aderarea unor noi state		1	1
Agricultură	15	23	38
Ajutoare de stat	56	14	70
Cercetare, informare, educație, statistică	3	1	4
Clauză compromisorie	2	3	5
Concurență	21	10	31
Cultură	1	1	2
Drept instituțional	3	24	27
Dreptul întreprinderilor	4	8	12
Energie	1		1
Justiție și Afaceri Interne		3	3
Libera circulație a mărfurilor		1	1
Libera circulație a persoanelor		1	1
Libera prestare a serviciilor		2	2
Mediu și consumatori	10	12	22
Politica comercială	6		6
Politica externă și de securitate comună	6	2	8
Politica în domeniul pescuitului	1	16	17
Politica regională	1	2	3
Politica socială	3	3	6
Proprietate intelectuală	127	42	169
Uniune vamală	10		10
Total Tratatul CE/TFUE¹	270	169	439
Total Tratatul EA		1	1
Statutul funcționarilor	21	11	32
Proceduri speciale	1	82	83
TOTAL GENERAL	292	263	555

¹ La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) a înlocuit Tratatul de instituire a Comunității Europene.

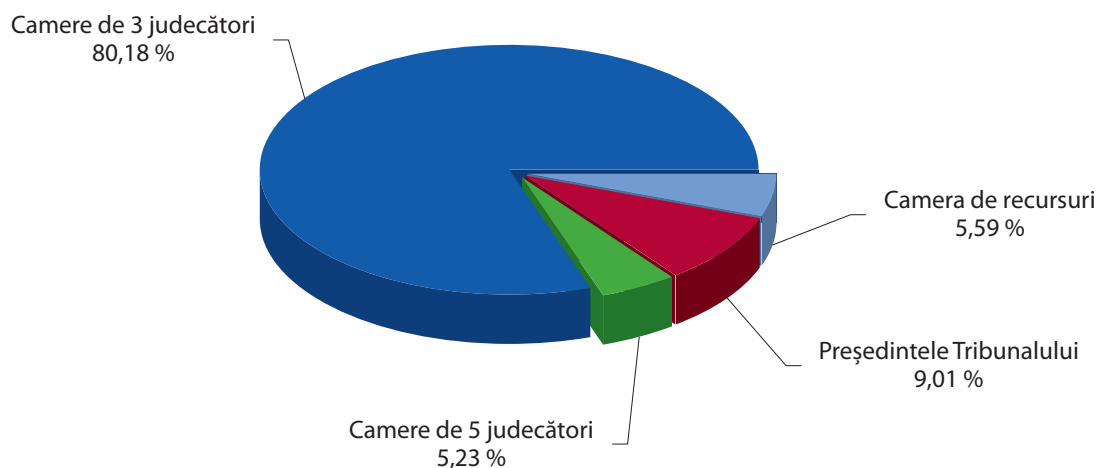
7. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2005-2009) (hotărâri și ordonanțe)

	2005	2006	2007	2008	2009
Aderarea unor noi state		1			1
Agricultură	34	25	11	38	38
Ajutoare de stat	53	54	36	37	70
Apropierea legislațiilor			1	1	
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări	4	2			
Bugetul Comunităților			1		
Cercetare, informare, educație, statistică	1	3	10	10	4
Clauză compromisorie	1		1	3	5
Concurență	35	42	38	31	31
Cultură				2	2
Drept instituțional	35	14	17	36	27
Dreptul întreprinderilor	6	6	6	24	12
Energie		3	1		1
Fiscalitate		1		2	
Justiție și Afaceri Interne	1		2	1	3
Libera circulație a mărfurilor	1			2	1
Libera circulație a persoanelor	1	4	4	2	1
Libera prestare a serviciilor			1		2
Libertatea de stabilire	1			1	
Mediu și consumatori	19	19	15	28	22
Politica comercială	7	13	4	12	6
Politica economică și monetară		1	1	1	
Politica externă și de securitate comună	5	4	3	6	8
Politica în domeniul pescuitului	2	24	4	4	17
Politica regională	4	7	6	42	3
Politica socială	6	5	3	3	6
Proprietate intelectuală	94	91	129	171	169
Relații externe	11	5	4	2	
Resurse proprii ale Comunităților		2			
Tariful vamal comun			1	3	
Transporturi	1	2	1	3	
Uniune vamală	7	2	2	3	10
Total Tratatul CE/TFUE¹	329	330	302	468	439
Total Tratatul CO	1	1	10		
Total Tratatul EA	1		1		1
Statutul funcționarilor	236	71	58	54	32
Proceduri speciale	43	34	26	83	83
TOTAL GENERAL	610	436	397	605	555

¹ La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) a înlocuit Tratatul de instituire a Comunității Europene.

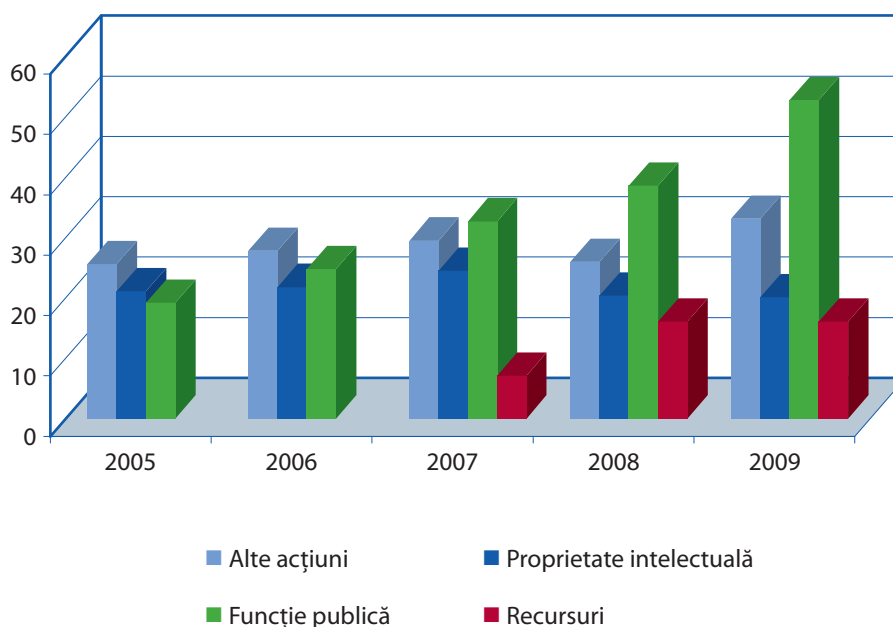
8. Cauze soluționate – Completul de judecată (2005-2009)

Repartizarea pe anul 2009

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Marea Cameră	6		6				2		2						
Camera de recursuri							3	4	7	16	10	26	20	11	31
Președintele Tribunalului		25	25		19	19		16	16		52	52		50	50
Camere de 5 judecători	28	34	62	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29
Camere de 3 judecători	181	329	510	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445
Judecător unic	7		7	7		7	2		2						
Total	222	388	610	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555

9. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2005-2009)¹ (hotărâri și ordonanțe)

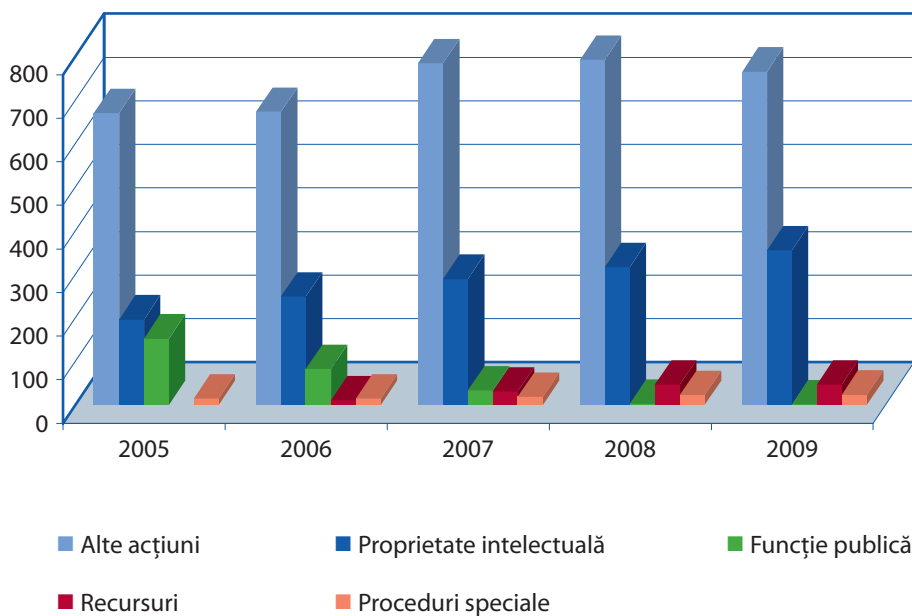

	2005	2006	2007	2008	2009
Alte acțiuni	25,6	27,8	29,5	26,0	33,1
Proprietate intelectuală	21,1	21,8	24,5	20,4	20,1
Funcție publică	19,2	24,8	32,7	38,6	52,8
Recursuri			7,1	16,1	16,1

¹ Calculul duratei medii a procedurilor nu ține seama de: cauzele soluționate prin hotărâre interlocutorie, procedurile speciale, cauzele trimise de Curtea de Justiție ca urmare a noii repartizări a competențelor între Curtea de Justiție și Tribunal, cauzele trimise de Tribunal ca urmare a intrării în funcțiune a Tribunalului Funcției Publice.

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

10. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2005-2009)

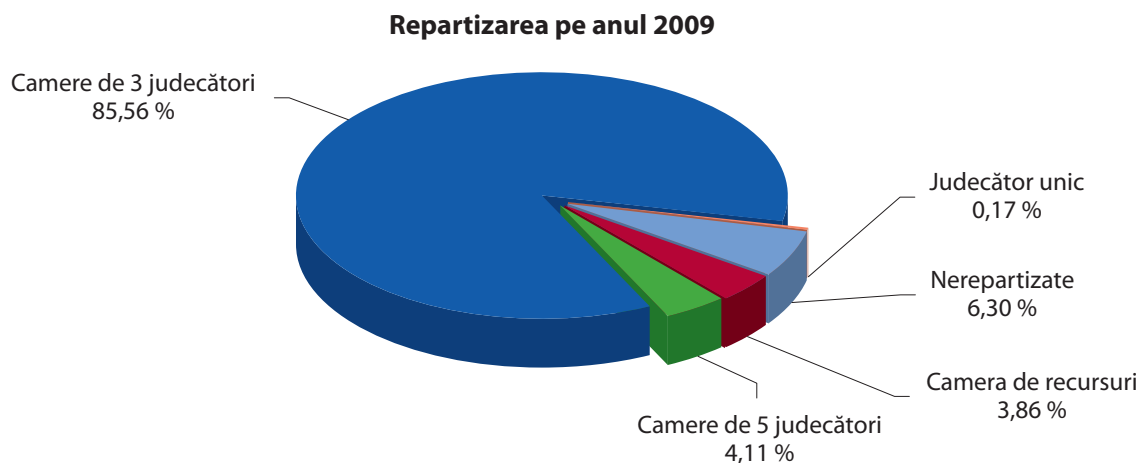
	2005	2006	2007	2008	2009
Alte acțiuni	670	673	784	792	766
Proprietate intelectuală	196	249	289	316	355
Funcție publică	152	82	33	2	1
Recursuri		10	30	46	46
Proceduri speciale	15	15	18	22	23
Total	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

11. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Domeniul acțiunii (2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Aderarea unor noi state	1				
Agricultură	82	74	97	73	53
Ajutoare de stat	190	164	165	184	160
Apropierea legislațiilor	1	1	1		
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări	2				
Bugetul Comunităților			1	1	2
Cercetare, informare, educație, statistică	16	18	18	9	10
Clauză compromisorie	1	3	3	12	20
Concurență	134	173	197	236	244
Cultură		3	4	4	3
Drept instituțional	42	43	54	61	81
Dreptul întreprinderilor	16	23	27	33	45
Energie	4	2	1	1	2
Fiscalitate			2		
Justiție și Afaceri Interne			1	3	2
Libera circulație a mărfurilor			1		
Libera circulație a persoanelor	2	3	3	2	2
Libera prestare a serviciilor		1		3	5
Mediu și consumatori	43	44	70	56	40
Politica comercială	23	28	33	31	33
Politica economică și monetară	1	2	1		
Politica externă și de securitate comună	8	9	18	18	17
Politica în domeniul pescuitului	28	4	5	24	8
Politica regională	27	36	48	13	16
Politica socială	9	7	9	9	5
Proprietate intelectuală	197	251	290	317	355
Relații externe	9	6	3	3	8
Resurse proprii ale Comunităților	2				
Tariful vamal comun	1	3	3		
Transporturi	2	1	4	2	2
Uniune vamală	13	11	13	11	6
Total Tratatul CE/TFUE¹	854	910	1 072	1 106	1 119
Total Tratatul CO	11	10		1	1
Total Tratatul EA	1	2	1	1	
Statutul funcționarilor	152	92	63	48	48
Proceduri speciale	15	15	18	22	23
TOTAL GENERAL	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

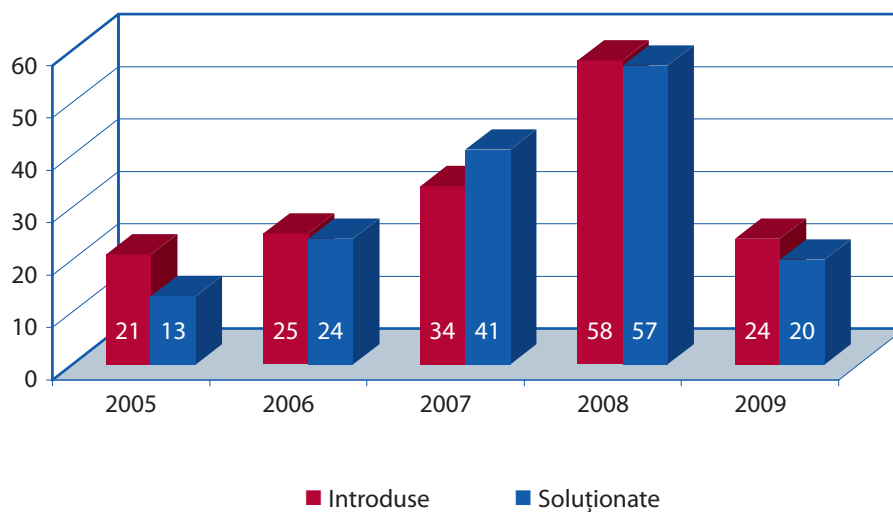
¹ La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) a înlocuit Tratatul de instituire a Comunității Europene.

12. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Marea Cameră	1	2			
Camera de recursuri		10	30	46	46
Președintele Tribunalului		1			
Camere de 5 judecători	146	117	75	67	49
Camere de 3 judecători	846	825	971	975	1 019
Judecător unic	4	2			2
Nerepartizate	36	72	78	90	75
Total	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

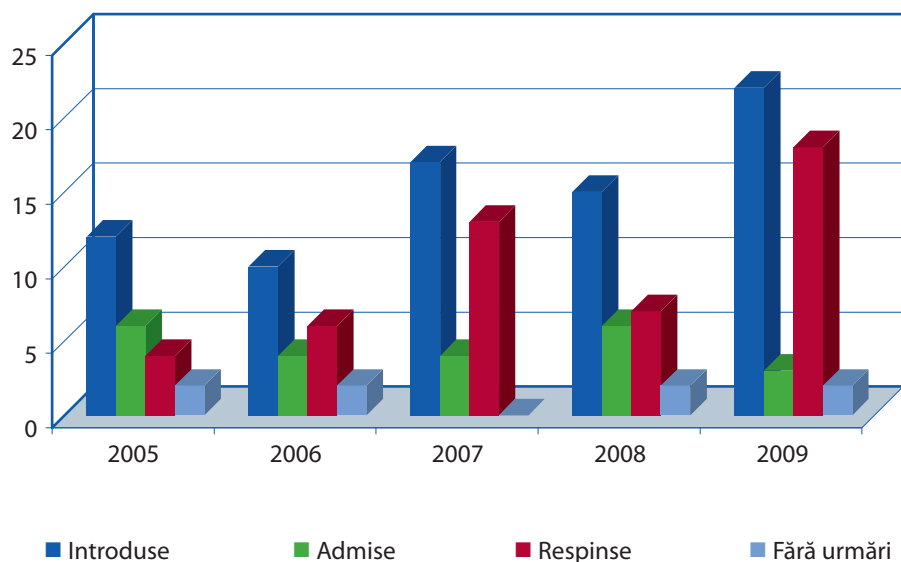
13. Diverse – Măsuri provizorii (2005-2009)

Repartizarea pe anul 2009

	Cereri de măsuri provizorii introduse	Cereri de măsuri provizorii soluționate	Soluția		
			Respingere	Acord	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului
Agricultură	1	1	1		
Ajutoare de stat	1	2	2		
Clauză compromisorie	2	1	1		
Concurență	5	6	4		2
Dreptul întreprinderilor	2	1	1		
Drept instituțional	4	3	2		1
Mediu și consumatori	5	3	2	1	
Libera circulație a persoanelor	1	1			1
Libera prestare a serviciilor	1	1	1		
Uniune vamală	2	1	1		
Total	24	20	15	1	4

14. Diverse – Proceduri accelerate (2005-2009)¹

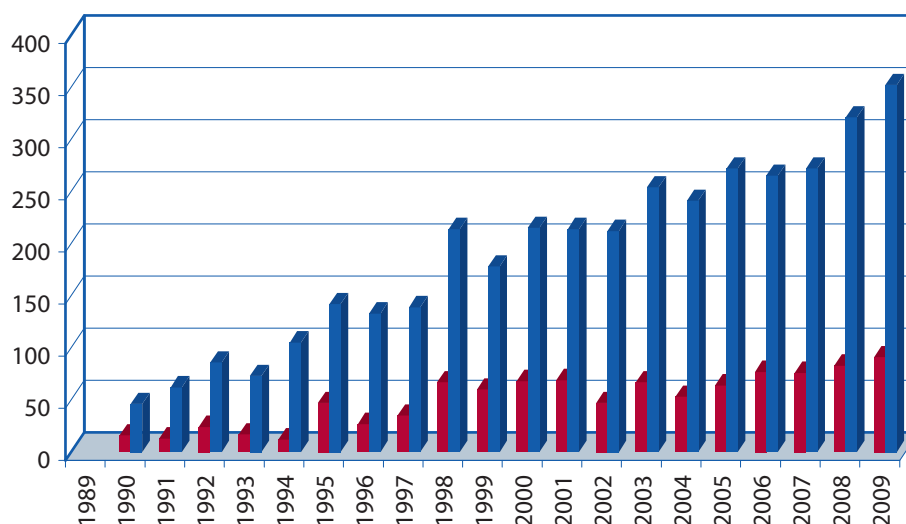

	2005				2006				2007				2008				2009			
	Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția		
		Admise	Respinse	Fără urmări ²		Admise	Respinse	Fără urmări ²		Admise	Respinse	Fără urmări ²		Admise	Respinse	Fără urmări ²		Admise	Respinse	Fără urmări ²
Agricultură	2				2	1	3						1				2		3	
Ajutoare de stat					1				1		2		1		1					
Clauză compromisorie													1			1				
Concurență	2	3	2		4	2	2		1		1		1		1		2		2	
Dreptul întreprinderilor	3	2	1	1					1				3	1	3		2		2	
Drept instituțional	1		1						1		1		3		2	1	5		5	
Mediu și consumatori	2	1		1	3	1	1		7	1	7						2		1	1
Libera prestare a serviciilor																	1	1		
Politica comercială									2	1				1			2		2	
Politica externă și de securitate comună									3	2	1		4	4			5	1	2	1
Procedură																	1		1	
Cercetare, informare, educație, statistică									1		1									
Resurse proprii ale Comunităților	2							2												
Statutul funcționarilor													1					1		
Total	12	6	4	2	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	22	3	18	2

¹ Judecarea accelerată a unei cauze în fața Tribunalului este posibilă în temeiul articolului 76a din Regulamentul de procedură. Această prevedere este aplicabilă de la 1 februarie 2001.

² În categoria „fără urmări” se înscriu următoarele situații: retragerea cererii, desistarea și situațiile în care acțiunea este soluționată pe cale de ordonanță înainte de pronunțarea asupra cererii de procedură accelerată.

15. Diverse – Deciziile Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1989-2009)

■ Numărul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs

■ Totalul deciziilor supuse căilor de atac

	Numărul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs	Totalul deciziilor supuse căilor de atac ¹	Procentul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	24	86	28 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	142	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	214	31 %
1999	60	178	34 %
2000	68	215	32 %
2001	69	214	32 %
2002	47	212	22 %
2003	67	254	26 %
2004	53	241	22 %
2005	64	272	24 %
2006	77	265	29 %
2007	76	272	28 %
2008	83	321	26 %
2009	91	352	26 %

¹ Totalul deciziilor supuse căilor de atac – hotărâri și ordonanțe privind inadmisibilitatea, măsurile provizorii, lipsa necesității de a se pronunța și respingerea cererii de intervenție – pentru care termenul de recurs a expirat sau a fost declarat recurs.

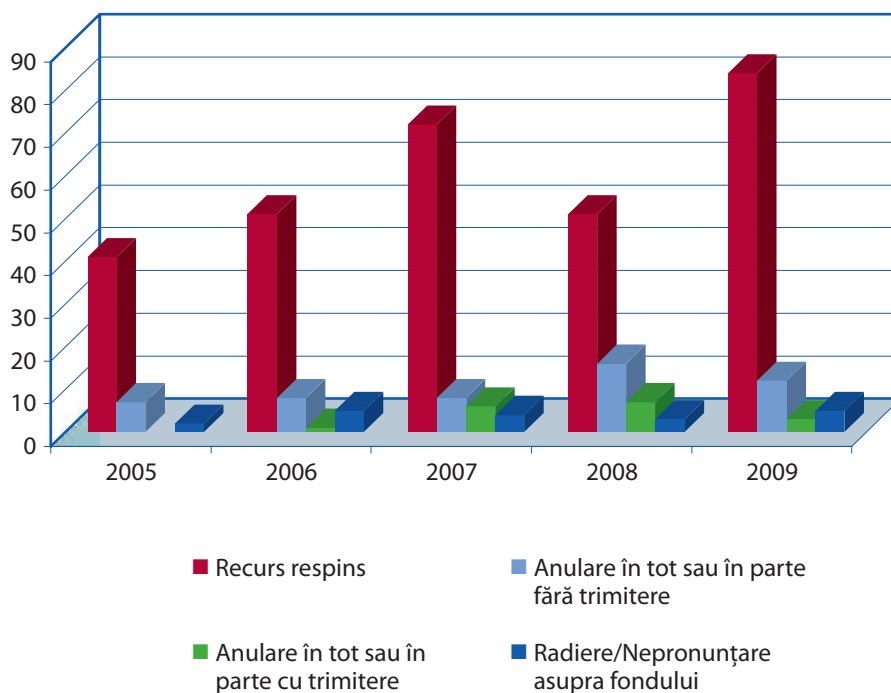
16. Diverse – Repartizarea recursurilor în funcție de natura procedurii (2005-2009)

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %
Alte acțiuni	37	120	31 %	46	146	32 %	52	163	32 %	51	190	27 %	65	201	32 %
Proprietate intelectuală	16	71	23 %	18	59	31 %	14	63	22 %	23	100	23 %	25	148	17 %
Funcție publică	11	81	14 %	13	60	22 %	10	46	22 %	9	31	29 %	1	3	33 %
Total	64	272	24 %	77	265	29 %	76	272	28 %	83	321	26 %	91	352	26 %

17. Diverse – Soluționarea recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție (2009) (hotărâri și ordonanțe)

	Recurs respins	Anulare în tot sau în parte fără trimitere	Anulare în tot sau în parte cu trimitere	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului	Total
Ajutoare de stat	4		2		6
Concurență	18	4	1		23
Dreptul întreprinderilor	1				1
Drept instituțional	19	1			20
Mediu și consumatori	8			3	11
Libera circulație a mărfurilor	2				2
Politica comercială	1	1			2
Politica externă și de securitate comună		2		1	3
Politica regională	1	2			3
Principiile dreptului comunitar	1				1
Proprietate intelectuală	19	2		1	22
Relații externe	1				1
Resurse proprii ale Comunităților	1				1
Statutul funcționarilor	8				8
Total	84	12	3	5	104

18. Diverse – Soluționarea recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție (2005-2009) (hotărâri și ordonanțe)

	2005	2006	2007	2008	2009
Recurs respins	41	51	72	51	84
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	7	8	8	16	12
Anulare în tot sau în parte cu trimitere		1	6	7	3
Radiere/Nepronunțare asupra fondului	2	5	4	3	5
Total	50	65	90	77	104

19. Diverse – Evoluție generală (1989-2009)

Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol

	Cauze introduse ¹	Cauze soluționate ²	Cauze aflate pe rol la 31 decembrie
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
Total	7 975	6 784	

¹ 1989: Curtea de Justiție a trimis 153 de cauze Tribunalului nou creat.

1993: Curtea de Justiție a trimis 451 de cauze ca urmare a primei extinderi a competențelor Tribunalului.

1994: Curtea de Justiție a trimis 14 cauze ca urmare a celei de a doua extinderi a competențelor Tribunalului.

2004-2005: Curtea de Justiție a trimis 25 de cauze ca urmare a celei de a treia extinderi a competențelor Tribunalului.

² 2005-2006: Tribunalul a trimis 118 cauze Tribunalului Funcției Publice, nou creat.

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2009

de Paul Mahoney, președintele Tribunalului Funcției Publice

1. Statisticile judiciare ale Tribunalului Funcției Publice corespunzătoare anului 2008 evidențiaseră că, pentru prima oară în ultimii zece ani, numărul de acțiuni introduse în materia funcției publice europene cunoscuse o diminuare notabilă față de cel din anul precedent. Numărul de acțiuni introduse în 2009 (113) arată că fenomenul constatat anul trecut nu a reprezentat doar un caz izolat. Inversarea tendinței de creștere a contenciosului funcției publice pare să se confirme. Ca și anul trecut, se poate emite ipoteza că regula conform căreia partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, intrată în vigoare odată cu Regulamentul de procedură, la 1 noiembrie 2007, ar putea să fi avut un rol în evoluția constatată.

Anul acesta, numărul cauzelor finalizate este în creștere clară în raport cu ultimii doi ani. Aceasta este în mare parte rezultatul faptului că, în urma Hotărârii Curții din 22 decembrie 2008, Centeno Mediavilla și alții/Comisia (C-443/07 P), Tribunalul Funcției Publice a putut să finalizeze 32 de cauze care prezentau o legătură de conexitate cu această cauză „pilot”. Cu toate acestea, 18 cauze care prezintă de asemenea legături cu aceasta din urmă se află încă pe rol.

Întrucât soldul dintre numărul cauzelor soluționate (155) și numărul cauzelor introduse (113) în 2009 a fost în mare măsură pozitiv pentru prima dată de la crearea Tribunalului Funcției Publice, stocul de cauze al acestuia a scăzut net. Numărul cauzelor aflate pe rolul Tribunalului nu mai este decât 175, în condițiile în care era 217 la sfârșitul anului 2008.

Durata medie a procedurii este de 15,1 luni, ceea ce reprezintă o scădere considerabilă a duratei medii a procedurii în raport cu cea înregistrată anul trecut, care era de 17 luni.

Chiar dacă, astfel cum este firesc, Tribunalul Funcției Publice este satisfăcut că poate prezenta statistici judiciare atât de încurajatoare, este totuși necesar să se sublinieze caracterul excepțional al circumstanțelor care au permis obținerea unor astfel de rezultate și să se semnaleze în special că, dacă soldul dintre numărul cauzelor finalizate și cel al cauzelor introduse este preponderent pozitiv în 2009, aceasta se datorează în mare parte consecințelor Hotărârii Centeno Mediavilla și alții/Comisia, citată anterior. În această privință, statisticile corespunzătoare anilor 2007 și 2008, care demonstau un echilibru între numărul cauzelor finalizate și numărul cauzelor introduse, reflectă cu siguranță mai corect adevărata capacitate a Tribunalului Funcției Publice de a soluționa cauzele.

2. În cursul acestui an, Tribunalul Funcției Publice a continuat să depună eforturi pentru a răspunde invitației legiuitorului de a facilita soluționarea amiabilă a litigiilor în toate stadiile procedurii. Cu toate acestea, numai două cauze au putut fi finalizate în urma unei soluționări amiabile intervenite la inițiativa completului de judecată. Tribunalul Funcției Publice consideră că acest rezultat nu tocmai satisfăcător este imputabil în mare măsură unei atitudini adesea reticente a părților, și în special a instituțiilor, în condițiile în care, în multe cazuri, cauza permitea o soluționare amiabilă, iar șansele de a se ajunge la o astfel de soluționare erau reale. În această privință, completele de judecată au avut senzația, în anumite cauze, că instituțiile nu ar fi fost dispuse să încheie o înțelegere amiabilă decât atunci când ar fi fost convinse că se află în culpă. Or, alți factori, care nu au un caracter strict juridic, precum echitatea, pot fi luați în considerare pentru a justifica încheierea unei înțelegeri amiabile.

3. 31 de decizii ale Tribunalului Funcției Publice au fost atacate cu recurs la Tribunalul Uniunii Europene, ceea ce reprezintă 32,98 % din deciziile atacabile pronunțate de acesta și 32,29 % din numărul total al cauzelor soluționate, cu excepția cazurilor de desistare a uneia dintre părți¹. 10 decizii ale Tribunalului Funcției Publice au fost anulate de Tribunalul Uniunii Europene.

4. În ceea ce privește compunerea Tribunalului Funcției Publice, anul 2009 a fost marcat de sosirea unui nou judecător, doamna M.-I. Rofes i Pujol, în urma demisiei președintelui Camerei a doua, domnul H. Kanninen, ca urmare a numirii acestuia în calitate de judecător la Tribunalul Uniunii Europene. La 7 octombrie 2009, domnul H. Tagaras a fost ales președinte al Camerei a doua.

5. Tot la 7 octombrie 2009, Tribunalul Funcției Publice a decis să modifice criteriile de repartizare a cauzelor pe camere, în sensul renunțării la specializarea acestora din urmă.

6. Expunerea care urmează va prezenta cele mai semnificative decizii ale Tribunalului Funcției Publice în materie de procedură, referitoare la fond, la aspectul cheltuielilor de judecată și al cheltuielilor de procedură și, în sfârșit, în ceea ce privește procedurile referitoare la măsurile provizorii. Întrucât nu există nicio noutate care să fie semnalată în materia asistenței judiciare, rubrica tradițională consacrată acestui aspect a fost eliminată anul acesta.

I. Aspecte procedurale

Competența Tribunalului Funcției Publice

În cauza *Labate/Comisia* (Ordonanța din 29 septembrie 2009, F-64/09), Tribunalul Funcției Publice fusese sesizat cu o acțiune în constatarea abținerii de a acționa formulată, în temeiul articolului 232 CE, de o persoană „căreia i se aplică” Statutul funcționarilor Comunităților Europene (denumit în continuare „statutul”) în sensul articolului 91 din statutul menționat și care nu se afla în litigiu cu Comisia ca instituție, ci cu autoritatea care, în cadrul acestei instituții, este împuternicită să facă numiri, cu alte cuvinte, cu instituția în calitate de angajator. Tribunalul Funcției Publice a hotărât că, în speță, competența de a stabili dacă acțiunea în constatarea abținerii de a acționa formulată de reclamantă în temeiul articolului 232 CE era admisibilă revenea numai instanței competente să se pronunțe asupra acțiunilor în constatarea abținerii de a acționa formulate de particulari, și anume Tribunalului de Primă Instanță. În consecință, Tribunalul Funcției Publice a trimis cauza acestuia din urmă, în conformitate cu articolul 8 alineatul (2) din anexa la Statutul Curții de Justiție.

Nepronunțarea asupra fondului

În cauza *Chassagne/Comisia* (Ordonanța din 18 noiembrie 2009, F-11/05 RENV), Tribunalul Funcției Publice a fost confruntat cu situația în care un reclamant, deși nu prezentase în mod formal o cerere de desistare în sensul articolului 74 din Regulamentul de procedură, își manifestase în mod clar intenția de a nu își mai menține pretențiile. Tribunalul Funcției Publice, după audierea părților, a considerat că trebuia, în interesul unei bune administrări a justiției și având în vedere pasivitatea persistentă a reclamantului, să constate din oficiu, în conformitate cu articolul 75 din Regulamentul

¹ Raportul dintre deciziile atacate cu recurs și cauzele finalizate, cu excepția cazurilor de desistare a uneia dintre părți, poate fi considerat mai semnificativ pentru „rata de contestare” a deciziilor Tribunalului Funcției Publice decât raportul dintre deciziile atacate cu recurs și deciziile atacabile, ținând seama de faptul că un anumit număr de cauze se finalizează în fiecare an pe calea soluționării amiabile.

de procedură, că acțiunea a rămas fără obiect și că nu mai este necesar să se pronunțe asupra fondului².

Condiții de admisibilitate

1. Noțiunea de act care lezează

În cauzele conexe *Violetti și alții și Schmit/Comisia* (Hotărârea din 28 aprilie 2009, F-5/05 și F-7/05*, care fac obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene)³, Tribunalul Funcției Publice, fiind confruntat cu întrebarea dacă decizia prin care directorul Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF) transmite unor autorități judiciare naționale informații obținute în cadrul unor investigații interne cu privire la fapte care pot duce la inițierea unei urmăriri penale împotriva unui funcționar constituie un act care îl lezează pe acesta în sensul articolului 90a din statut, a dat un răspuns afirmativ acestei întrebări. Astfel, Tribunalul Funcției Publice a constatat, printre altele, că o astfel de decizie nu poate fi considerată o decizie strict intermediară sau pregătitoare, în caz contrar fiind lipsită de orice aplicabilitate dispoziția prevăzută la articolul 90a a doua teză din statut, potrivit căreia orice persoană căreia i se aplică statutul poate adresa directorului OLAF o reclamație, în sensul articolului 90 alineatul (2) din statutul menționat, împotriva unui act al Oficiului care o lezează și care este legat de o anchetă a Oficiului. În plus, Tribunalul Funcției Publice a considerat că ar fi dificil de conceput nrecunoașterea calității de act care lezează a unei astfel de decizii, în condițiile în care chiar legiuitorul comunitar a prevăzut necesitatea creării de garanții procedurale stricte în ceea ce privește investigațiile interne ale OLAF și, în special, necesitatea de a aplica principiul fundamental al dreptului la apărare, ce implică mai ales dreptul de a fi ascultat, în cazul celor mai importante acte adoptate de OLAF în cadrul unor astfel de investigații.

2. Termene

În Hotărârea din 6 mai 2009, *Sergio și alții/Comisia* (F-137/07), s-a precizat că, atunci când reiese în mod clar că o reclamație este formulată de un avocat în numele unor funcționari sau al unor agenți, administrația poate în mod întemeiat să considere că acesta devine destinatarul deciziei adoptate ca răspuns la această reclamație. În lipsa unor indicații contrare primite de administrație înaintea notificării răspunsului său, această notificare, adresată avocatului, are valoarea unei notificări a funcționarilor sau agenților pe care acesta îi reprezintă și, prin urmare, face să înceapă să curgă termenul de trei luni prevăzut la articolul 91 alineatul (2) din statut pentru introducerea unei acțiuni.

În Ordonanța din 8 iulie 2009, *Sevenier/Comisia* (F-62/08, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), s-a amintit că, în ceea ce privește calculul termenelor din cadrul procedurii precontencioase, în lipsa, în statut, a unor norme specifice referitoare la termenele prevăzute la articolul 90, este necesar să fie avut în vedere Regulamentul (CEE, Euratom) nr. 1182/71 al Consiliului din 3 iunie 1971 privind stabilirea regulilor care se aplică termenelor, datelor și expirării termenelor (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 16).

Pe de altă parte, această ordonanță a precizat că articolul 91 alineatul (3) a doua liniuță din statut, potrivit căruia, „atunci când reclamația este respinsă printr-o decizie expresă după ce a fost respinsă în prealabil prin decizie implicită, însă în termenul de introducere a acțiunii, decizia

² A se vedea în același sens Ordonanța din 22 octombrie 2009, *Ayhan/Parlamentul European* (F-10/08).

³ Hotărârile marcate cu un asterisc au fost traduse în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene, cu excepția limbii irlandeze.

expresă face să curgă un nou termen pentru introducerea acțiunii”, nu poate fi aplicabil în etapa cererii, înaintea formulării reclamației. Astfel, această dispoziție specifică, ce privește modalitățile de calcul al termenelor pentru introducerea unei acțiuni, trebuie interpretată literal și strict. Rezultă că respingerea explicită a unei cereri ulterior unei decizii implicite de respingere a aceleiași cereri, întrucât are strict caracterul unui act de confirmare, nu poate permite funcționarului în cauză să continue procedura precontencioasă, făcând să curgă pentru acesta un nou termen pentru introducerea unei reclamații.

3. *Fapt nou esențial*

În Ordonanța din 11 iunie 2009, *Ketselidou/Comisia* (F-81/08), s-a amintit că faptul că o instanță comunitară a constatat printr-o hotărâre că o decizie administrativă cu aplicabilitate generală încâlca statutul nu poate constitui, în ceea ce privește funcționarii care au omis să exercite în timp util căile de atac pe care le oferă statutul, un fapt nou care să justifice formularea unei cereri având ca obiect reexaminarea deciziilor individuale adoptate de AIPN în privința acestora. Prin această jurisprudență, Tribunalul Funcției Publice s-a înscris pe linia unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție și a Tribunalului de Primă Instanță.

II. **Cu privire la fond**

Principii generale

1. *Necompetența autorului actului*

În Hotărârea din 30 noiembrie 2009, *Wenig/Comisia* (F-80/08*), s-a precizat că respectarea principiului securității juridice obligă, deși nicio dispoziție scrisă nu prevede în mod expres acest lucru, ca deciziile privind exercitarea competențelor acordate AIPN prin statut și autorității abilitate să încheie contractele (denumită în continuare „AAIC”) prin Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene (denumit în continuare „RAA”) să facă obiectul unei publicități adecvate în conformitate cu modalitățile și cu formele stabilite de administrație. În lipsa unei publicități adecvate, o astfel de decizie nu este opozabilă funcționarului vizat de o decizie individuală adoptată în temeiul său. În consecință, motivul întemeiat pe necompetența autorului deciziei individuale în litigiu trebuie să fie admis și respectiva decizie trebuie să fie anulată.

2. *Posibilitatea invocării directivelor*

În Hotărârea din 30 aprilie 2009, *Aayhan și alții/Parlamentul European* (F-65/07*), și în Hotărârea din 4 iunie 2009, *Adjemian și alții/Comisia* (F-134/07 și F-8/08), această din urmă hotărâre făcând obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene, Tribunalul Funcției Publice a precizat că directivele, care se adresează statelor membre, iar nu instituțiilor, nu pot fi considerate că impun ca atare obligații în sarcina respectivelor instituții în raporturile lor cu propriul personal. Totuși, această considerație nu poate exclude orice posibilitate de invocare a unei directive în raporturile dintre instituții și funcționarii sau agenții lor. Astfel, prevederile unei directive pot, în primul rând, să se impună indirect unei instituții în cazul în care constituie expresia unui principiu general de drept pe care instituția are obligația să îl aplice ca atare. În această privință, Tribunalul Funcției Publice a stabilit în special că, deși stabilitatea locului de muncă este concepută ca un element major al protecției lucrătorilor, aceasta nu constituie totuși un principiu general în lumina căruia ar putea fi apreciată legalitatea unui act al unei instituții. În al doilea rând, o directivă poate să dea naștere unor obligații în sarcina unei instituții atunci când aceasta, în cadrul autonomiei sale organizatorice și în limitele statutului, a intenționat să execute o anumită obligație prevăzută de

o directivă sau în cazul în care un act de aplicabilitate generală internă face trimitere el însuși în mod expres la măsurile adoptate de legiuitor în temeiul tratatelor [a se vedea în această privință articolul 1e alineatul (2) din statut, care prevede că funcționarii „beneficiază de condiții de muncă ce respectă normele de sănătate și de siguranță corespunzătoare, cel puțin echivalente cu cerințele minime aplicabile în temeiul măsurilor adoptate în aceste domenii în temeiul tratatelor”]. În al treilea rând, în conformitate cu obligația de loialitate ce revine instituțiilor potrivit articolului 10 al doilea paragraf CE, acestea trebuie, în măsura în care este posibil, pentru a garanta o interpretare conformă a dreptului comunitar, să țină seama, în conduita lor în calitate de angajator, de prevederile legislative adoptate la nivel comunitar.

3. *Limitele puterii discreționare a administrației*

Chiar dacă evită să înlocuiască analiza efectuată de administrație cu propria sa analiză, în special în domeniile în care administrația dispune, în temeiul reglementării, de o marjă de apreciere extinsă, Tribunalul Funcției Publice a fost totuși pus în situația să cenzureze anumite decizii afectate de o eroare vădită de apreciere. Tribunalul Funcției Publice a anulat pentru acest motiv o decizie de concediere (Hotărârea din 7 iulie 2009, *Bernard/Europol*, F-54/08) și o decizie prin care era refuzată promovarea (Hotărârea din 17 februarie 2009, *Stols/Consiliul*, F-51/08, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene). Tribunalul Funcției Publice a amintit de asemenea că, atunci când administrația decide să limiteze exercitarea marjei sale de apreciere prin adoptarea de norme interne, astfel de norme au un caracter obligatoriu și permit instanței să extindă sfera controlului său (a se vedea, referitor la „normele de evaluare” pe care trebuie să le respecte evaluatorii unei instituții, Hotărârea din 17 februarie 2009, *Liotti/Comisia*, F-38/08, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene). În orice caz, administrația nu poate face abstracție de obligația de a respecta principiile generale de drept (a se vedea, în ceea ce privește o apreciere care a fost considerată contrară principiului egalității de tratament, Hotărârea din 11 februarie 2009, *Schönberger/Parlamentul European*, F-7/08).

4. *Interpretarea dreptului comunitar*

În Hotărârea din 29 septembrie 2009, *O/Comisia* (F-69/07 și F-60/08*), Tribunalul Funcției Publice trebuia să se pronunțe asupra legalității deciziei prin care Comisia impusese reclamantei o rezervă de ordin medical de tipul celei prevăzute la articolul 100 primul paragraf din RAA⁴. După ce a amintit că, în vederea interpretării unei dispoziții de drept comunitar, trebuie să se țină seama nu doar de termenii utilizați, ci și de contextul în care apare aceasta și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție, precum și de ansamblul dispozițiilor dreptului comunitar, Tribunalul Funcției Publice a interpretat articolul 100 din RAA în lumina exigențelor care decurg din libera circulație a lucrătorilor, consacrată la articolul 39 CE. Pentru a răspunde la argumentul pârâtei potrivit căruia, întemeindu-se în special pe articolul 39 CE, care nu fusese invocat de reclamantă în înscrisurile prezentate, instanța ar efectua un control din oficiu al legalității unui act administrativ al AAIC din perspectiva motivului întemeiat pe încălcarea unei dispoziții din tratat, Tribunalul Funcției Publice a afirmat că, prin precizarea cadrului juridic în care trebuie interpretată o dispoziție de drept derivat, acesta nu se pronunță cu privire la legalitatea acestei dispoziții din perspectiva normelor de drept superioare, inclusiv a celor din tratat, ci caută

⁴ Acest articol prevede că, în cazul în care, în urma examenului medical efectuat înaintea încadrării în muncă a unui agent contractual, rezultă că acesta suferă de o boală sau are o infirmitate, AAIC poate decide să nu îl admită ca beneficiar al garanțiilor prevăzute în materie de invaliditate sau de deces în ceea ce privește urmările sau consecințele unei astfel de boli sau infirmități decât la expirarea unui termen de cinci ani de la data angajării în muncă în cadrul instituției.

interpretarea dispoziției în litigiu care face aplicarea acesteia cât mai conformă posibil cu dreptul primar și cât mai coerentă posibil cu cadrul juridic în care se înscrie.

5. *Principiul executării cu bună-credință a contractelor*

În Hotărârea din 2 iulie 2009, *Bennett și alții/OAPI* (F-19/08), s-a precizat că raportul de muncă dintre o instituție și agenții săi, chiar dacă decurge dintr-un contract, este reglementat de RAA, corelat cu statutul, și se încadrează, așadar, în sfera dreptului public. Cu toate acestea, faptul că agenții sunt supuși unui regim de drept administrativ comunitar nu exclude ca, în cadrul punerii în aplicare a anumitor clauze din contractul de agent, care completează respectivul regim, instituția să fie supusă obligației de a respecta principiul executării cu bună-credință a contractelor, care este un principiu comun sistemelor juridice din marea majoritate a statelor membre. În speță, Tribunalul Funcției Publice a constatat că pârâta nu respectase principiul executării cu bună-credință a contractelor și a obligat-o să repare prejudiciul moral suferit de reclamantii ca urmare a sentimentului de a fi fost înșelați în ceea ce privește perspectivele lor reale de carieră.

6. *Executarea unei hotărâri de anulare*

În Hotărârea din 5 mai 2009, *Simões Dos Santos/OAPI* (F-27/08, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), s-a precizat că executarea unei decizii judecătorești prin care a fost anulat un act ca urmare a lipsei unui temei juridic adecvat nu poate justifica în mod sistematic posibilitatea administrației de a adopta un act cu caracter retroactiv pentru a remedia nelegalitatea inițială. O astfel de retroactivitate nu este conformă cu principiul securității juridice decât în cazuri excepționale, dacă obiectivul care trebuie atins impune acest lucru și dacă încrederea legitimă a persoanelor interesate este respectată în mod corespunzător.

În această cauză, după ce a constatat că executarea unor hotărâri de anulare prezenta dificultăți deosebite, de vreme ce nicio altă măsură de executare în afara celor adoptate de pârâtă, care fuseseră considerate ca încălcând autoritatea de lucru judecat și principiul neretroactivității actelor, nu părea *a priori* să fie lipsită de dificultăți, Tribunalul Funcției Publice a constatat că atribuirea din oficiu a unei despăgubiri constituia forma de reparare a prejudiciului ce corespundea cel mai bine intereselor reclamantului și cerințelor serviciului și că aceasta permitea, în plus, asigurarea efectului util al hotărârilor de anulare.

Drepturi și obligații ale funcționarului

În Hotărârea din 7 iulie 2009, *Lebedef/Comisia* (F-39/08*, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), după ce a amintit că reprezentarea personalului are o importanță capitală pentru buna funcționare a instituțiilor comunitare și, în consecință, pentru îndeplinirea misiunilor acestora din urmă, Tribunalul Funcției Publice a precizat totuși că sistemul care prevede în mod expres detașarea anumitor reprezentanți ai personalului presupune, în cazul funcționarilor sau al agenților nedetașați, ca participarea la reprezentarea personalului să aibă un caracter ocazional și, fiind calculată pe o bază semestrială sau trimestrială, să acopere un procent relativ limitat din timpul de lucru. În speță, Tribunalul Funcției Publice era sesizat de un reprezentant al personalului care era detașat în proporție de 50 % din timpul de lucru, care nu alocase nicio parte a timpului de lucru serviciului în cadrul căruia era repartizat și care contesta decizia AIPN de a deduce mai multe zile de concediu din perioada de concediu anual la care avea dreptul. Tribunalul Funcției Publice a respins acțiunea, subliniind că persoana interesată nu solicitase permisiunea de a lipsi și nici măcar nu informase în prealabil serviciul său cu privire la absențele sale.

Cariera funcționarului

1. Concurs

În Hotărârea *Bennett și alții/OAPI*, citată anterior, după ce a amintit că, astfel cum decurge din jurisprudență, poate fi justificat din perspectiva interesului serviciului ca unui candidat la un concurs să i se ceară să aibă cunoștințe lingvistice specifice în anumite limbi ale Uniunii, Tribunalul Funcției Publice a precizat că, în cadrul funcționării interne a instituțiilor, un sistem de pluralism lingvistic integral ar crea mari dificultăți de gestionare și ar fi costisitor din punct de vedere economic. Prin urmare, buna funcționare a instituțiilor și a organelor Uniunii, în special în cazul în care organul în cauză dispune de resurse limitate, poate în mod obiectiv să justifice un număr limitat de limbi folosite pentru comunicarea internă și, așadar, un număr limitat de limbi ce pot fi alese la probele de concurs.

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 2009, *Di Prospero/Comisia* (F-99/08*), Tribunalul Funcției Publice a fost sesizat cu o excepție de nelegalitate, în raport cu articolul 27 primul paragraf din statut, care prevede că „[r]ecrutarea trebuie să vizeze asigurarea angajării funcționarilor cu cel mai înalt nivel de independență, de competență, de eficiență și de integritate, recrutați pe o bază geografică cât mai largă [...]”, a clauzei care figura în cadrul unui anunț de concurs general și care prevedea că probele mai multor concursuri generale ar putea fi organizate simultan și că, prin urmare, candidații nu se puteau înscrie decât la unul dintre aceste concursuri. Tribunalul Funcției Publice a hotărât că această clauză era incompatibilă cu dispoziția din statut menționată și, în consecință, a anulat decizia prin care Oficiul Comunităților Europene pentru Selecția Personalului (EPSO) a respins candidatura reclamantei pentru unul dintre cele două concursuri generale la care aceasta se înscrisese.

2. Proceduri de numire

Tribunalul Funcției Publice a avut ocazia să se pronunțe asupra unui grup de trei acțiuni formulate de reclamanți ce contestau deciziile de respingere a candidaturii acestora pentru postul vacant de șef al Reprezentanței Comisiei la Atena. Prin trei hotărâri pronunțate la 2 aprilie 2009, *Menidiatis/Comisia* (F-128/07*), *Yannoussis/Comisia* (F-143/07) și *Kremlis/Comisia* (F-129/07), Tribunalul Funcției Publice a admis motivul invocat de reclamanți, întemeiat pe nelegalitatea recurgerii la procedura de detașare, astfel cum este prevăzută la articolul 37 primul paragraf litera (a) a doua liniuță din statut, și a anulat deciziile atacate. În special, potrivit Tribunalului, „caracterul politic și sensibil” al atribuțiilor exercitate de șeful reprezentanței Comisiei nu este suficient, în sine, pentru a justifica recurgerea la procedura detașării unui funcționar pe lângă un membru al Comisiei. O astfel de interpretare a articolului 37 primul paragraf litera (a) a doua liniuță din statut ar permite detașarea pe lângă membrii respectivi a tuturor funcționarilor care exercită atribuții „politice și sensibile” în cadrul instituției, atribuții ce revin în mod normal personalului cu funcții superioare de conducere, și ar aduce astfel atingere structurii înseși a funcției publice europene, astfel cum a fost stabilită la articolul 35 din statut, repunând în discuție, printre altele, claritatea raporturilor ierarhice.

În Hotărârea din 6 mai 2009, *Campos Valls/Consiliul* (F-39/07*), s-a precizat că, în cadrul examinării unei proceduri de numire, calificările necesare prevăzute de un anunț de concurs nu pot fi interpretate în mod independent de fișa postului a cărei descriere figurează în anunțul menționat.

Regimul financiar și prestațiile de asigurări sociale ale funcționarului

În cauza în care a fost pronunțată Hotărârea din 28 aprilie 2009, *Balieu-Steinmetz și Noworyta/Parlamentul European* (F-115/07), reclamantele, care lucrau ca telefoniste, sesizaseră Tribunalul Funcției Publice în legătură cu decizia Parlamentului European prin care li s-a refuzat acordarea unei indemnizații forfetare pentru efectuarea de ore suplimentare. Reclamantele invocau un motiv întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament, susținând că aceia dintre colegii lor ale căror raporturi de muncă au început înaintea datei de 1 mai 2004 continuau să beneficieze de o astfel de indemnizație. Parlamentul European invoca, în apărare, pe de o parte, jurisprudența potrivit căreia nimeni nu poate invoca, în beneficiul său, o nelegalitate săvârșită în favoarea altuia și, pe de altă parte, faptul că plata indemnizației forfetare colegilor reclamantelor ar fi nelegală. Tribunalul Funcției Publice a subliniat că este adevărat că nimeni nu poate invoca o nelegalitate săvârșită în favoarea altuia, însă a constatat că, în speță, Parlamentul European nu a putut demonstra la un standard juridic corespunzător că plata indemnizației forfetare pentru efectuarea de ore suplimentare colegilor reclamantelor era lipsită de bază legală. În consecință, Tribunalul Funcției Publice a anulat deciziile atacate. De altfel, regimul de lucru în cadrul centralei telefonice a Parlamentului European a făcut de asemenea obiectul Hotărârii din 18 mai 2009, *De Smedt și alții/Parlamentul European* (F-66/08), care se referă în principal la noțiunea „serviciu cu program continuu sau în care se lucrează în schimburi” în sensul articolului 56a din statut.

Regimul disciplinar

În Hotărârea *Wenig/Comisia*, citată anterior, s-a precizat că, având în vedere caracterul provizoriu al unei măsuri de suspendare, controlul instanței în ceea ce privește temeinicia unei astfel de măsuri nu poate fi decât foarte limitat. Instanța trebuie astfel să se limiteze la a verifica dacă acuzațiile privind comiterea unei abateri grave sunt destul de verosimile și dacă acestea nu sunt în mod evident lipsite de orice fundament. Tribunalul Funcției Publice a considerat că astfel stăteau lucrurile în speță.

Regimul aplicabil celorlalți agenți

1. Recrutarea agenților contractuali

În Hotărârea din 29 septembrie 2009, *Aparicio și alții/Comisia* (F-20/08, F-34/08 și F-75/08*), Tribunalul Funcției Publice, sesizat, printre altele, în legătură cu un motiv întemeiat pe nelegalitatea unui test verbal și numeric impus în cadrul procesului de recrutare a unor agenți contractuali, a constatat că, în cadrul exercitării competențelor care le revin, Comisia și EPSO nu depășiseră, în speță, limitele puterii lor extinse de apreciere prin faptul că au prevăzut organizarea unui test în domeniul raționamentului verbal și numeric, i-au conferit acestuia un caracter eliminatoriu și l-au impus agenților care erau deja angajați în muncă.

2. Decizia Comisiei din 28 aprilie 2004 privind durata maximă pentru care se recurge la personal nepermanent în cadrul serviciilor Comisiei

În Hotărârea din 29 aprilie 2009, *Petrilli/Comisia* (F-98/07, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), s-a stabilit că o instituție nu poate, fără a încălca articolul 88 primul paragraf din RAA, să restrângă în mod general și impersonal, de exemplu, prin intermediul unor dispoziții generale de aplicare sau printr-o decizie internă cu aplicabilitate generală, durata maximă posibilă de angajare a agenților contractuali în sensul articolului 3b din RAA, astfel cum a fost fixată chiar de legiuitor. Astfel, instituțiile nu au competența de a deroga de la o normă explicită din statut sau din regimul menționat prin intermediul unei dispoziții de aplicare, cu excepția cazului în care sunt

expres abilitate în acest sens. În speță, Tribunalul Funcției Publice a constatat că decizia Comisiei prin care era limitată la șase ani durata totală de prestare a serviciilor de către un agent restrângea în mod nelegal aplicabilitatea articolului 88 primul paragraf din RAA, potrivit căruia AAIC poate încheia și prelunge contracte de agent contractual auxiliar pentru o durată de maximum trei ani. În această privință, Tribunalul s-a bazat pe constatarea că un agent contractual auxiliar poate să fi ocupat anterior un post în altă calitate o perioadă ce reduce, ca urmare a deciziei în litigiu, la mai puțin de trei ani perioada în care este posibilă, în mod normal, exercitarea activității acestuia.

3. Agenți contractuali auxiliari

În Hotărârea *Adjemian și alții/Comisia*, citată anterior, s-a hotărât că fiecare post de agent contractual auxiliar trebuie să corespundă unor nevoi temporare sau intermitente. În cadrul unei administrații cu un efectiv important, este inevitabil ca astfel de nevoi să apară în mod repetat, ca urmare, printre altele, a indisponibilității unor funcționari, a creșterii volumului de muncă datorate anumitor împrejurări sau a necesității, în cazul fiecărei direcții generale, de a recurge ocazional la persoane care au calificări sau cunoștințe specifice. Aceste împrejurări constituie motive obiective ce justifică atât durata determinată a contractelor de agent auxiliar, cât și reînnoirea acestora în funcție de apariția acestor nevoi.

4. Agenți auxiliari angajați pe durata sesiunilor Parlamentului European

În Hotărârea *Aayhan și alții/Parlamentul European*, citată anterior, cu ocazia interpretării articolului 78 din RAA în lumina Acordului-cadru privind munca pe durată determinată, încheiat la 18 martie 1999, care figurează ca anexă la Directiva 1999/70 privind acordul-cadru cu privire la munca pe durată determinată, încheiat între CES, UNICE și CEEP, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că necesitățile intermitente și masive de resurse umane ale Parlamentului European existente numai pe durata sesiunilor sale constituie „motive obiective”, în sensul clauzei 5 punctul 1 litera (a) din acordul-cadru menționat, de natură să justifice recurgerea la contracte de agent auxiliar pe durată determinată succesive, reînnoite cu ocazia fiecărei sesiuni parlamentare, astfel cum sunt prevăzute la articolul 78 din RAA, până la data de 1 ianuarie 2007. Astfel, cu toate că aceste necesități erau previzibile, creșterea activității nu era totuși durabilă și permanentă.

III. Cheltuielile

1. Stabilirea cheltuielilor de judecată

În Ordonanța din 10 noiembrie 2009, *X/Parlamentul European* (F-14/08 DEP), Tribunalul Funcției Publice a admis cererea reclamantei având ca obiect obligarea pârâtei la plata, începând de la data pronunțării ordonanței privind stabilirea cheltuielilor de judecată, a unor dobânzi moratorii aferente cuantumului cheltuielilor de judecată ce trebuiau rambursate, rata dobânzii aplicabile fiind calculată pe baza ratei stabilite de Banca Centrală Europeană pentru operațiunile principale de refinanțare, aplicabilă în perioada avută în vedere, majorată cu două puncte, în măsura în care aceasta nu este superioară celei solicitate de reclamantă.

2. Cheltuielile de procedură

În Ordonanța din 7 octombrie 2009, *Marcuccio/Comisia* (F-3/08), Tribunalul Funcției Publice a aplicat pentru prima oară articolul 94 din Regulamentul de procedură, potrivit căruia, în cazul în care Tribunalul a efectuat cheltuieli care ar fi putut fi evitate, în special dacă acțiunea este vădit

abuzivă, acesta poate să oblige partea care le-a provocat la restituirea integrală sau parțială a acestora, fără ca suma restituită să poată depăși 2 000 de euro.

Trebuie amintit că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 30 noiembrie 2009, *Voslamber/Comisia* (F-86/08), instituția pârâtă transmisese Tribunalului Funcției Publice concluzii prin care solicita obligarea reclamantului la rambursarea unei părți a cheltuielilor de procedură, în temeiul articolului 94 din Regulamentul de procedură. Tribunalul a declarat că respectivele concluzii erau inadmisibile, precizând că posibilitatea prevăzută de dispoziția menționată ține de competența exclusivă a instanței.

IV. Proceduri referitoare la măsurile provizorii

Singura ordonanță privind măsurile provizorii pronunțată de președintele Tribunalului Funcției Publice în cursul anului 2009 (Ordonanța din 18 decembrie 2009, *U/Parlamentul European*, F-92/09 R) merită să fie semnalată în măsura în care, prin intermediul acesteia, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a dispus, pentru prima oară, suspendarea executării unei decizii a unei instituții. În speță, reclamanta fusese concediată, după finalizarea procedurii prevăzute la articolul 51 din statut, referitoare la situația incompetenței profesionale a unui funcționar, și solicita suspendarea executării deciziei prin care se dispusese concedierea sa. În ceea ce privește condiția referitoare la urgență, președintele Tribunalului Funcției Publice a constatat că reclamanta nu dispunea de o sumă care putea în mod normal să îi permită să facă față tuturor cheltuielilor indispensabile pentru satisfacerea nevoilor sale elementare până la momentul la care instanța se va fi pronunțat asupra acțiunii principale. Astfel, autoritățile naționale din țara în care locuia reclamanta refuzaseră să îi acorde o indemnizație de șomaj și, în plus, era puțin probabil ca reclamanta să fie în măsură să găsească rapid un nou loc de muncă, ținând seama de tulburările de personalitate pe care părea să le prezinte. În ceea ce privește condiția referitoare la *fumus boni iuris*, președintele Tribunalului Funcției Publice a apreciat că se putea constata, la prima vedere, că instituția pârâtă nu dăduse dovadă de toată diligența pe care o impunea obligația de sollicitudine care îi revenea față de reclamantă pentru a clarifica îndoielile care existau cu privire la o eventuală legătură între dificultățile profesionale ale persoanei în cauză și starea sănătății mentale a acesteia. În sfârșit, în ceea ce privește evaluarea comparativă a intereselor existente în cauză, președintele Tribunalului Funcției Publice a constatat că, presupunând chiar că reintegrarea reclamantei în postul său ar fi de natură să afecteze organizarea serviciilor Parlamentului, revenea acestuia obligația de a examina posibilitatea de a recurge, în temeiul articolului 59 alineatul (5) din statut, la procedura trimiterii în concediu din oficiu.

B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice

(Ordinea protocolară la 7 octombrie 2009)

De la stânga la dreapta:

Domnii judecători S. Van Raepenbusch și H. Kreppel; domnul H. Tagaras, președinte de cameră; domnul P. Mahoney, președintele Tribunalului; domnul S. Gervasoni, președinte de cameră; doamnele judecător I. Boruta și M. I. Rofes i Pujol; doamna grefier W. Hakenberg.

1. Membrii Tribunalului Funcției Publice

(în ordinea intrării în funcție)

Paul J. Mahoney

născut în 1946; studii juridice (Master of Arts, Universitatea din Oxford, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); lector la University College London (1967-1973); barrister (Londra, 1972-1974); administrator, administrator principal la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1974-1990); profesor de drept invitat la Universitatea Saskatchewan, Saskatoon, Canada (1988); șef al personalului la Consiliul Europei (1990-1993); șef de secție (1993-1995), grefier adjunct (1995-2001), grefier la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (2001-septembrie 2005); președintele Tribunalului Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005

Horstpeter Kreppel

născut în 1945; studii universitare la Berlin, la München și la Frankfurt am Main (1966-1972); primul examen de stat (1972); magistrat stagiar la Frankfurt am Main (1972-1973 și 1974-1975); Colegiul Europei la Bruges (1973-1974); al doilea examen de stat (Frankfurt am Main, 1976); angajat la Biroul Federal al Forței de Muncă și avocat (1976); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă (landul Hessa, 1977-1993); lector la Fachhochschule für Sozialarbeit din Frankfurt am Main și la Verwaltungsfachhochschule din Wiesbaden (1979-1990); expert național la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1993-1996 și 2001-2005); atașat pentru afaceri sociale la Ambasada Republicii Federale Germania la Madrid (1996-2001); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Frankfurt am Main (februarie-septembrie 2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Irena Boruta

născută în 1950; licențiată în drept a Universității din Wrocław (1972), doctor în drept (Łódź, 1982); avocat, membru al Baroului Republicii Polone (din 1977); cercetător invitat (Universitatea Paris X, 1987-1988; Universitatea din Nantes, 1993-1994); expert al „Solidarnosc” (1995-2000); profesor de dreptul muncii și de drept social european la Universitatea din Łódź (1997-1998 și 2001-2005), profesor agregat la Școala Superioară de Comerț din Varșovia (2002), profesor de dreptul muncii și al securității sociale la Universitatea „Cardinal Stefan Wyszyński” din Varșovia (2002-2005); viceministru al muncii și al afacerilor sociale (1998-2001); membru al Comitetului de negociatori pentru aderarea Republicii Polone la Uniunea Europeană (1998-2001); reprezentant al guvernului polonez pe lângă Organizația Internațională a Muncii (1998-2001); autor al mai multor lucrări în domeniul dreptului muncii și al dreptului social european; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Heikki Kanninen

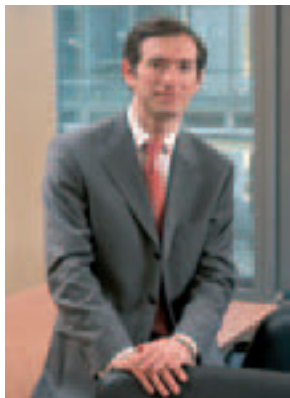
născut în 1952; licențiat al Școlii de Înalte Studii Comerciale din Helsinki și al Facultății de Drept a Universității din Helsinki; referent la Curtea Administrativă Supremă din Finlanda; secretar general al Comitetului pentru Reforma Protecției Juridice în Administrația Publică; administrator principal la Curtea Administrativă Supremă; secretar general al Comitetului pentru Reforma Contenciosului Administrativ, consilier la Direcția legislativă a Ministerului Justiției; grefier adjunct la Curtea AELS; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Curtea Administrativă Supremă (1998-2005); membru al Comisiei de Recurs pentru Refugiați; vicepreședinte al Comitetului de Dezvoltare a Instituțiilor Judiciare Finlandeze; judecător la Tribunalul Funcției Publice în perioada 6 octombrie 2005-6 octombrie 2009.

Haris Tagaras

născut în 1955; licențiat în drept (Universitatea din Salonic, 1977); diplomă specială de licență în drept european (Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles, 1980); doctor în drept (Universitatea din Salonic, 1984); jurist lingvist la Consiliul Comunităților Europene (1980-1982); cercetător la Centrul de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1982-1984); administrator la Curtea de Justiție a Comunităților Europene și la Comisia Comunităților Europene (1986-1990); profesor de drept comunitar, de drept internațional privat și de drepturile omului la Universitatea Panteion din Atena (din 1990); colaborator extern pentru afaceri europene la Ministerul Justiției și membru al Comitetului permanent al Convenției de la Lugano (1991-2004); membru al Comisiei Naționale de Concurență (1999-2005); membru al Comisiei Naționale a Poștei și Telecomunicações (2000-2002); membru al Baroului din Salonic, avocat pe lângă Curtea de Casație; membru fondator al Uniunii Avocaților din Europa (UAE); membru asociat al Academiei Internaționale de Drept Comparat; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Sean Van Raepenbusch

născut în 1956; licențiat în drept (Universitatea Liberă din Bruxelles, 1979); diplomă specială de licență în drept internațional (Bruxelles, 1980); doctor în drept (1989); responsabil al Serviciului juridic din cadrul Société anonyme du canal et des installations maritimes din Bruxelles (1979-1984); funcționar la Comisia Comunităților Europene (Direcția Generală Afaceri Sociale, 1984-1988); membru al Serviciului Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1988-1994); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1994-2005); lector la Centrul Universitar din Charleroi (drept social internațional și european, 1989-1991), la Universitatea din Mons-Hainaut (drept european, 1991-1997), la Universitatea din Liège (dreptul funcției publice europene, 1989-1991; dreptul instituțional al Uniunii Europene, 1995-2005; drept social european, 2004-2005); numeroase publicații în domeniul dreptului social european și al dreptului constituțional al Uniunii Europene; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Stéphane Gervasoni

născut în 1967; licențiat al Institutului de Studii Politice din Grenoble (1988) și al Școlii Naționale de Administrație (1993); membru al Consiliului de Stat (Secția de contencios, 1993-1997, Secția socială, 1996-1997; maître des requêtes, 1996-2008, consilier principal din 2008); conferențiar universitar la Institutul de Studii Politice din Paris (1993-1995); comisar al guvernului pe lângă Comisia specială de casație în materie de pensii (1994-1996); consilier juridic la Ministerul Funcției Publice și la Primăria Parisului (1995-1997); secretar general la prefectura departamentului Yonne, subprefect al arondismentului Auxerre (1997-1999); secretar general la prefectura departamentului Savoie, subprefect al arondismentului Chambéry (1999-2001); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (septembrie 2001-septembrie 2005); membru titular al Comisiei de recurs din cadrul NATO (2001-2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Maria Isabel Rofes i Pujol

născută în 1956; studii de drept (licenciatura en derecho, Universitatea din Barcelona, 1981); specializare în comerțul internațional (Mexic, 1983); studii privind integrarea europeană (Camera de Comerț din Barcelona, 1985) și privind dreptul comunitar (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986); funcționar în cadrul Generalitat de Catalunya (membru al Serviciului juridic al Ministerului Industriei și Energiei, aprilie 1984-august 1986); membru în Baroul din Barcelona (1985-1987); administrator și apoi administrator principal în cadrul Diviziei de cercetare și documentare a Curții de Justiție a Comunităților Europene (1986-1994); referent juridic la Curtea de Justiție (cabinetul domnului avocat general Ruiz-Jarabo Colomer, ianuarie 1995-aprilie 2004; cabinetul domnului judecător Lohmus, mai 2004-august 2009); titularul cursului de contencios comunitar la Facultatea de Drept (Universitat Autònoma de Barcelona, 1993-2000); numeroase publicații și cursuri în materia dreptului social european; membru al Camerei de recurs a Oficiului Comunitar pentru Soiuri de Plante (2006-2009); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 7 octombrie 2009.

Waltraud Hakenberg

născută în 1955; studii juridice la Ratisbonne și la Geneva (1974-1979); primul examen de stat (1979); studii postuniversitare de drept comunitar la Colegiul Europei din Bruges (1979-1980); magistrat stagiar la Ratisbonne (1980-1983); doctor în drept (1982); al doilea examen de stat (1983); avocat la München și la Paris (1983-1989); funcționar la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1990-2005); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (cabinetul domnului judecător Jann, 1995-2005); funcții didactice în cadrul mai multor universități din Germania, Austria, Elveția și Rusia; profesor onorific al Universității din Saar (din 1999); membru în diverse comitete, asociații și comisii juridice; numeroase publicații în domeniul dreptului și al contenciosului comunitar; grefier la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 30 noiembrie 2005.

2. Modificări în compunerea Tribunalului Funcției Publice în anul 2009

Ședința solemnă din 6 octombrie 2009

Prin decizia din 9 iunie 2009, doamna Maria Isabel Rofes i Pujol a fost numită judecător la Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene pentru perioada cuprinsă între 1 septembrie 2009 și 31 august 2015, în urma demisiei domnului Heikki Kanninen.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie până la 6 octombrie 2009

Domnul P. MAHONEY, președintele Tribunalului
Domnul H. KANNINEN, președinte de cameră
Domnul S. GERVASONI, președinte de cameră
Domnul H. KREPPEL, judecător
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul H. TAGARAS, judecător
Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, judecător

Doamna W. HAKENBERG, grefier

de la 7 octombrie 2009 până la 31 decembrie 2009

Domnul P. MAHONEY, președintele Tribunalului
Domnul H. TAGARAS, președinte de cameră
Domnul S. GERVASONI, președinte de cameră
Domnul H. KREPPEL, judecător
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, judecător
Doamna M. I. ROFES i PUJOL, judecător

Doamna W. HAKENBERG, grefier

4. Fost membru al Tribunalului Funcției Publice

Kanninen Heikki (2005-2009)

C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice

Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)

Cauze introduse

2. Procentul de cauze pentru fiecare dintre instituțiile pârâte principale (2005-2009)
3. Limba de procedură (2005-2009)

Cauze soluționate

4. Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2009)
5. Soluția (2009)
6. Măsuri provizorii – Soluția (2006-2009)
7. Durata procedurilor exprimată în luni (2009)

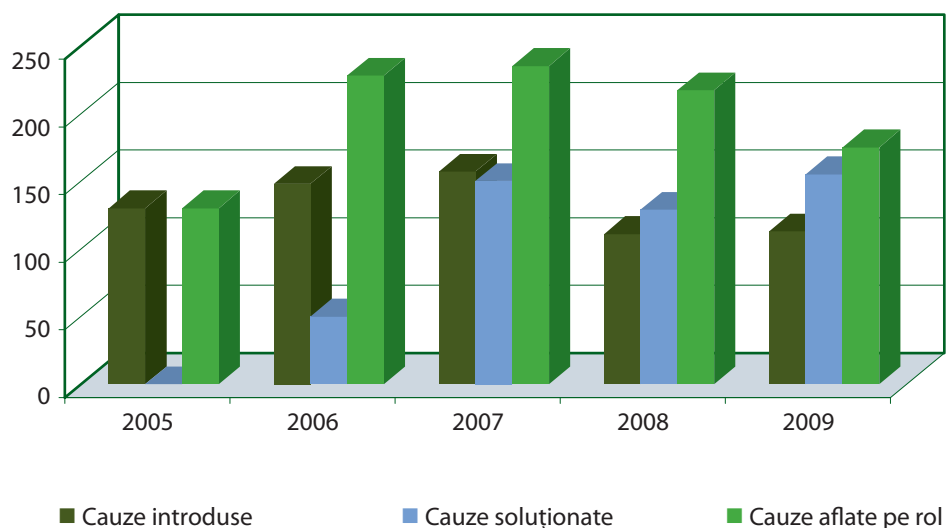
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

8. Completul de judecată (2006-2009)
9. Numărul reclamanților (2009)

Diverse

10. Deciziile Tribunalului Funcției Publice care au făcut obiectul unui recurs la Tribunal (2006-2009)
11. Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Tribunalului (2006-2009)

1. Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2009)

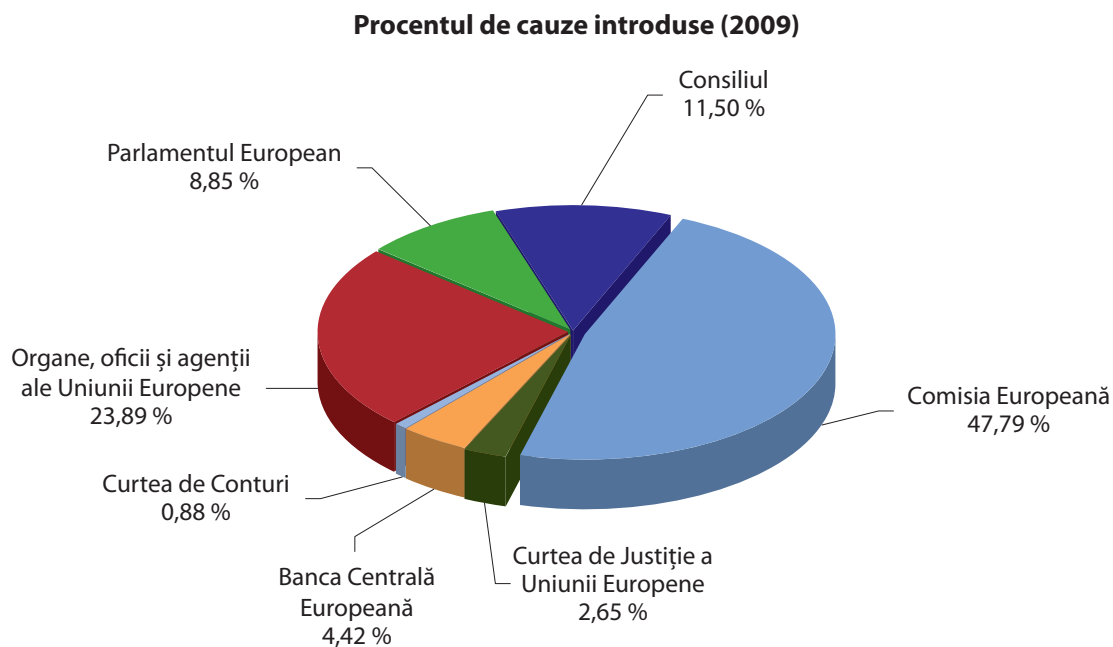
	2005	2006	2007	2008	2009
Cauze introduse	130	148	157	111	113
Cauze soluționate	-	50	150	129	155 ¹
Cauze aflate pe rol	130	228	235	217	175 ²

Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

¹ Dintre care 32 de cauze au fost finalizate în urma Hotărârii din 22 decembrie 2008 pronunțate în cauza C-443/07 P, Centeno Mediavilla și alții/Comisia (18 cauze se află încă în curs de judecată).

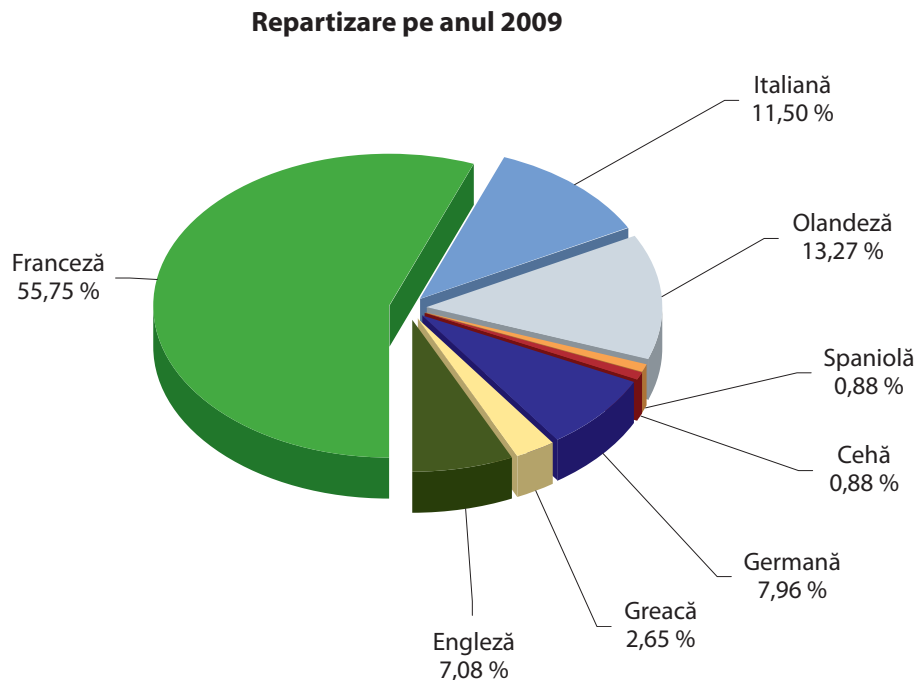
² Dintre care 27 de cauze suspendate.

2. Cauze introduse – Procentul de cauze pentru fiecare dintre instituțiile pârâte principale (2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Parlamentul European	7,69 %	7,14 %	13,38 %	14,41 %	8,85 %
Consiliul	6,92 %	6,07 %	3,82 %	4,50 %	11,50 %
Comisia Europeană	77,69 %	75,00 %	50,96 %	54,95 %	47,79 %
Curtea de Justiție a Uniunii Europene	2,31 %	3,57 %	3,82 %	-	2,65 %
Banca Centrală Europeană	2,31 %	1,07 %	1,27 %	2,70 %	4,42 %
Curtea de Conturi	0,77 %	1,79 %	1,91 %	5,41 %	0,88 %
Organe, oficii și agenții ale Uniunii Europene	2,31 %	5,36 %	24,84 %	18,02 %	23,89 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

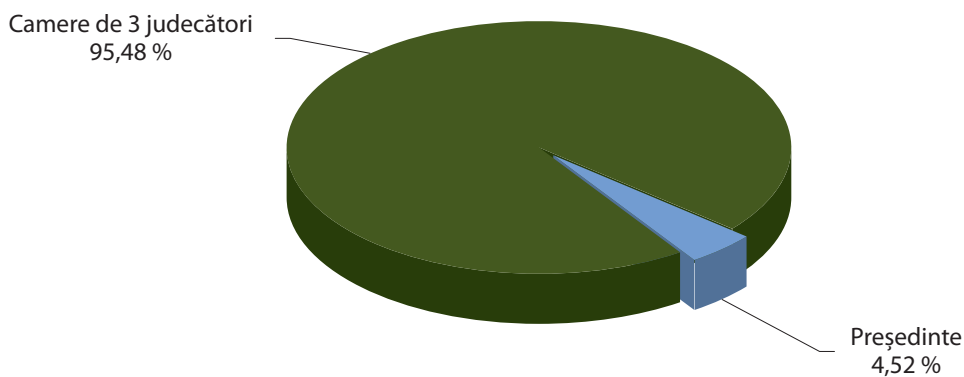
3. Cauze introduse – Limba de procedură (2005-2009)

Limba de procedură	2005	2006	2007	2008	2009
Bulgară	-	-	2	-	-
Spaniolă	1	1	2	1	1
Cehă	-	-	-	-	1
Daneză	1	-	-	-	-
Germană	3	2	17	10	9
Greacă	2	3	2	3	3
Engleză	5	8	8	5	8
Franceză	113	113	102	73	63
Italiană	4	10	17	6	13
Lituaniană	-	-	2	2	-
Maghiară	-	2	1	1	-
Olandeză	1	7	3	8	15
Polonă	-	-	-	1	-
Portugheză	-	-	-	1	-
Română	-	-	1	-	-
Slovenă	-	1	-	-	-
Finlandeză	-	1	-	-	-
Total	130	148	157	111	113

Limba de procedură indică limba în care cauza a fost introdusă, iar nu limba maternă sau cetățenia reclamantului.

4. Cauze soluționate – Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2009)

	Hotărâri	Ordonanțe prin care se finalizează judecata ¹	Alte cauze soluționate	Total
Ședință plenară	-	-	-	-
Președinte	-	7	-	7
Camere de 3 judecători	73	75	-	148
Judecător unic	-	-	-	-
Total	73	82	-	155

¹ Dintre care două cauze finalizate pe calea soluționării amiabile.

5. Cauze soluționate – Soluția (2009)

	Hotărâri			Ordonanțe				Total
	Acțiuni admise în întregime	Acțiuni admise în parte	Acțiuni respinse în întregime, nepronunțare asupra fondului	Acțiuni/Cereri [în mod vădit] inadmisibile sau nefondate	Soluționări amiabile ca urmare a intervenției completului de judecată	Radiere pentru alt motiv, nepronunțare asupra fondului sau trimitere	Cereri admise în tot sau în parte (proceduri speciale)	
Repartizare/Schimbare a repartizării	-	-	-	-	-	-	-	-
Concurs	1	1	6	1	-	2	-	11
Condiții de muncă/Concedii	-	-	1	1	-	-	-	2
Evaluare/Promovare	7	2	11	2	1	1	-	24
Pensii și prestații de invaliditate	-	-	4	3	-	1	-	8
Proceduri disciplinare	1	1	-	-	-	-	-	2
Recrutare/Numire/ Încadrare în grad	4	1	12	3	-	34	-	54
Remunerație și despăgubiri	2	2	3	1	1	4	-	13
Rezilierea contractului unui agent	1	1	3	-	-	-	-	5
Asigurări sociale/ Boală profesională/ Accidente	-	1	2	6	-	1	-	10
Altele	-	1	5	14	-	1	5	26
Total	16	10	47	31	2	44	5	155

6. Măsurile provizorii – Soluția (2006-2009)

Numărul măsurilor provizorii adoptate		Soluția	
		Admitere în tot sau în parte	Respingere
2006	2	-	2
2007	4	-	4
2008	4	-	4
2009	1	1	-
Total	11	1	10

7. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2009)

		Durata întregii proceduri	Durata procedurii, durata unei eventuale suspendări nefind inclusă
Hotărâri		Durata medie	Durata medie
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	70	17,7	17,5
Cauze introduse inițial la Tribunal ¹	3	51,3	44,8
Total	73	19,1	18,6

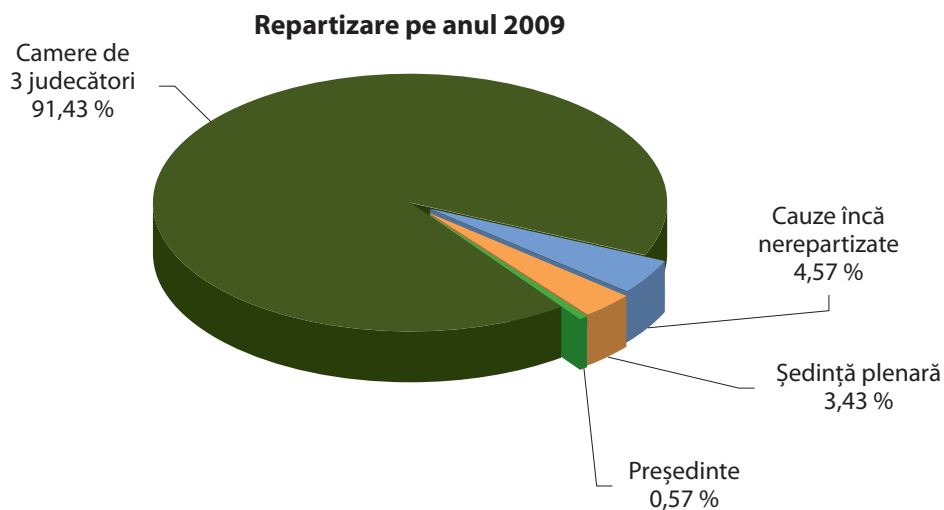
		Durata întregii proceduri	Durata procedurii, durata unei eventuale suspendări nefind inclusă
Ordonanțe		Durata medie	Durata medie
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	61	14,1	10,2
Cauze introduse inițial la Tribunal ¹	21	48,2	16,9
Total	82	22,9	11,9

TOTAL GENERAL	155	21,2	15,1
----------------------	------------	-------------	-------------

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

¹ La începutul activității Tribunalului Funcției Publice, Tribunalul a transferat acestuia 118 cauze.

8. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2006-2009)

	2006	2007	2008	2009
Ședință plenară	6	3	5	6
Președinte	4	2	2	1
Camere de 3 judecători	207	205	199	160
Judecător unic	-	-	-	-
Cauze încă nerepartizate	11	25	11	8
Total	228	235	217	175

9. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Numărul reclamanților (2009)

Cele 10 cauze aflate pe rol care reunesc cel mai mare număr de reclamanți într-o singură cauză

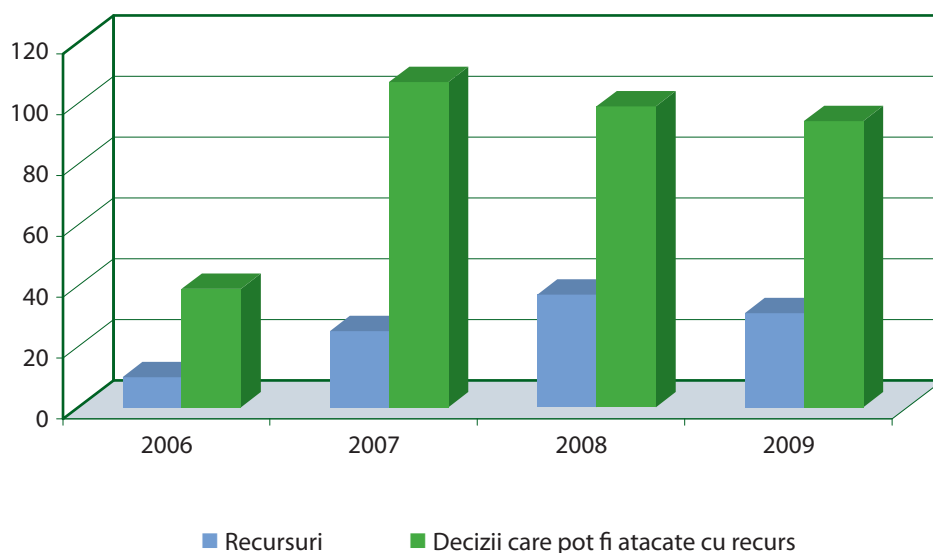
Numărul de reclamanți pe cauză	Domenii
114	Statut – Aplicarea unui statut juridic diferit de cel al agenților temporari – Despăgubire pentru prejudiciul material suferit
59	Statut – Promovare – Exercițiul de promovare 2005 – Grade adiționale prevăzute de noul statut
20	Statut – Modificare a încadrării – Candidați înscriși pe lista de rezervă a unui concurs intern de trecere la o altă categorie anterior intrării în vigoare a noului statut – Decizie de încadrare în grad în aplicarea unor dispoziții mai puțin favorabile – Dispozițiile tranzitorii din anexa XIII la statut – Pierderea punctelor de promovare
14	Statut – Agent contractual – Clauză de încetare a contractului în cazul în care agentul nu este înscris pe lista de rezervă a unui concurs – Rezilierea contractului unui agent
13	Statut – Agent auxiliar – Agent temporar – Condiții de angajare – Durata contractului
13	Statut – Modificare a încadrării în grad ca urmare a intrării în vigoare a noului statut – Dispozițiile tranzitorii din anexa XIII la statut
10	Statut – Agent contractual – Agent temporar – Condiții de angajare – Durata contractului
10	Statut – Numire – Juriști-lingviști înscriși pe o listă de rezervă anterior intrării în vigoare a noului statut – Discriminare în raport cu juriștii-lingviști recrutați de alte instituții
6	Statut – Promovare – Exercițiul de promovare 2005 – Nelegalitatea articolului 2 din anexa XIII la statut – Grade adiționale prevăzute de noul statut
6	Statut – Modificare a încadrării – Candidați înscriși pe lista de rezervă a unui concurs intern anterior noului statut – Încadrare în grad potrivit unor dispoziții mai puțin favorabile – Dispozițiile tranzitorii din anexa XIII la statut – Pierderea punctelor de promovare

Termenul „statut” se referă la Statutul funcționarilor Uniunii Europene și la Regimul aplicabil celorlați agenți ai Uniunii.

Numărul total al reclamanților în toate cauzele aflate pe rol

	Totalul reclamanților	Totalul cauzelor aflate pe rol
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175

10. Diverse – Deciziile Tribunalului Funcției Publice care au făcut obiectul unui recurs la Tribunal (2006-2009)

	Recursuri ¹	Decizii care pot fi atacate cu recurs ²	Procentul recursurilor ³	Procentul recursurilor, incluzând soluționările amiabile ⁴
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	31	94	32,98 %	32,29 %

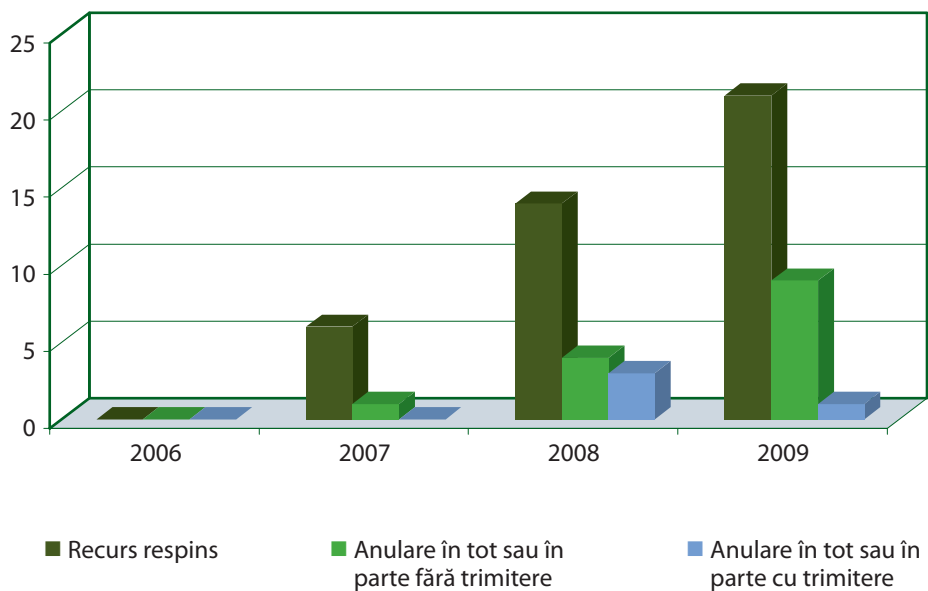
¹ Deciziile atacate cu recurs de mai multe părți sunt luate în considerare numai o singură dată. În anul 2007, două decizii au făcut obiectul a câte două recursuri fiecare.

² Hotărâri, ordonanțe – prin care acțiunea este respinsă ca inadmisibilă, vădit inadmisibilă sau vădit nefondată, ordonanțe privind măsuri provizorii, de nepronunțare asupra fondului sau de respingere a intervenției – pronunțate sau adoptate în cursul anului de referință.

³ Acest procent poate să nu corespundă, pentru un anumit an, deciziilor care pot fi atacate cu recurs pronunțate în anul de referință, în măsura în care termenul de recurs poate să curgă de-a lungul a doi ani calendaristici.

⁴ Tribunalul Funcției Publice încearcă, urmând îndemnul legiuitorului, să faciliteze soluționarea amiabilă a litigiilor. Un anumit număr de cauze sunt finalizate în acest mod în fiecare an. Aceste cauze nu duc la pronunțarea unor „decizii care pot fi atacate cu recurs”, în raport cu care se calculează în mod tradițional, în cadrul raportului anual, „procentul recursurilor”, în special pentru Curte și pentru Tribunal. Or, în măsura în care se poate considera că „procentul recursurilor” exprimă „rata de contestare” a deciziilor unei instanțe, acest procent ar reflecta mai corect situația dacă ar fi calculat ținându-se seama nu numai de deciziile care pot fi atacate cu recurs, ci și de cele care nu sunt supuse acestei căi de atac, tocmai fiindcă sting litigiul pe calea soluționării amiabile. Rezultatul acestui calcul este cel care figurează în această coloană.

11. Diverse – Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Tribunalului (2006-2009)

	2006	2007	2008	2009
Recurs respins	-	6	14	21
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	-	1	4	9
Anulare în tot sau în parte cu trimitere	-	-	3	1
Total	-	7	21	31

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunal și la Tribunalul Funcției Publice

Curtea de Justiție

15 ianuarie	Doamna M. Pröhl, director general al Institutului European al Administrației Publice
22 ianuarie	E.S. domnul R. Aryasinha, ambasadorul Republicii Sri Lanka în Belgia și în Luxemburg
26 ianuarie	Domnul O. Scholz, ministrul federal al muncii și afacerilor sociale al Republicii Federale Germania, și domnul F. Biltgen, ministrul muncii și forței de muncă al Marelui Ducat al Luxemburgului
3 februarie	Delegația Parlamentului Regatului Suediei
4 februarie	Domnul G. Napolitano, președintele Republicii Italiene
12 martie	Domnul H.-G. Pöttering, președintele Parlamentului European
16 și 17 martie	Delegația Comisiei pentru afaceri juridice a Camerei Deputaților din Cipru
19 martie	Domnul T. Băsescu, președintele României, însoțit de domnul E. Boc, prim-ministru, și de domnul G. Pogea, ministrul finanțelor
23 martie	E.S. domnul M. Benzo, ambasadorul Regatului Spaniei în Marele Ducat al Luxemburgului
30 și 31 martie	Simpozionul „Reflecții pe marginea procedurii întrebărilor preliminare”. Întâlnire cu președinții curților constituționale și ai curților supreme ale statelor membre ale Uniunii Europene
30 martie	Expoziția „Palate de justiție în Europa”
20 aprilie	Delegația Deutschen Bundestag
27 aprilie	Semnarea unui acord administrativ între Curte și Regatul Spaniei pentru utilizarea altor limbi oficiale decât castiliana
28 aprilie	Delegația Comitetului pentru afaceri ale Uniunii Europene din cadrul Senatului Parlamentului Republicii Cehe
29 aprilie	Doamna C. Bandion-Ortner, ministrul justiției al Republicii Austria
4 mai	Domnul S.-H. Song, președintele Curții Penale Internaționale
8 iunie	Doamna N.-L. Arold, profesor la Institutul „Raoul Wallenberg” din Suedia
15 iunie	Adunarea generală a Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene
29 iunie	E.S. doamna A. A. Asya, ambasadorul Republicii Turcia în Marele Ducat al Luxemburgului
30 iunie și 1 iulie	Delegația Curții Supreme Administrative a Bulgariei
17 septembrie	Domnul L. Romero Requena, director general al Serviciului Juridic al Comisiei Europene
28 și 29 septembrie	Delegația Curții Supreme a Republicii Populare Chineze
19 și 20 octombrie	Delegația Curții de Casație a Republicii Bulgaria
26 octombrie	Domnul A. Vosskuhle, vicepreședinte al Curții Constituționale a Republicii Federale Germania

29 și 30 octombrie	Conferința prim-președinților curților de apel ale Republicii Franceze
16 și 17 noiembrie	Reuniunea magistraților statelor membre (Republica Cehă, Spania, Franța, Irlanda, Italia, Ungaria, Malta, Austria, România, Slovenia, Slovacia, Finlanda, Suedia)
7 și 8 decembrie	„Luxemburger Expertenforum”

Tribunalul

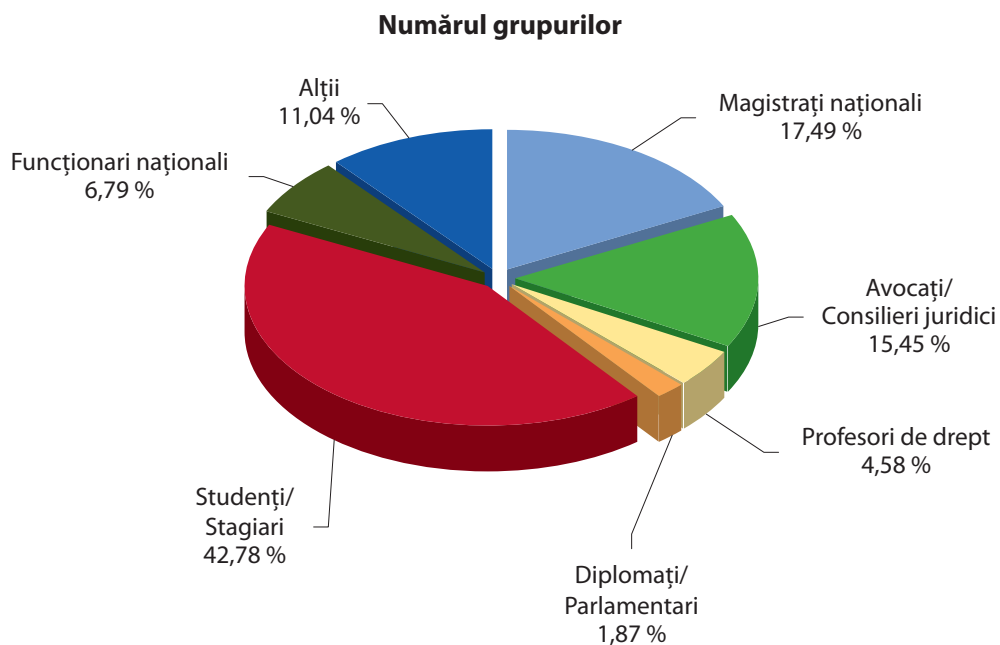
12 martie	Domnul H.-G. Pöttering, președintele Parlamentului European
6 mai	Delegația Consiliului Barourilor Europene (CCBE)
29 iunie	E.S. doamna A. A. Asya, ambasadorul Republicii Turcia în Marele Ducat al Luxemburgului
25 septembrie	Colocviu cu ocazia celei de a 20-a aniversări a Tribunalului de Primă Instanță: „De 20 de ani la orizont 2020 – Construirea Tribunalului de mâine pe fundații solide”
28 și 29 septembrie	Delegația Curții Supreme din China

Tribunalul Funcției Publice

19 martie	Vizita doamnei M. De Sola Domingo, consilier principal în cadrul Serviciului Mediere al Comisiei Europene
21 aprilie	Vizita doamnei C.-F. Durand, director general în cadrul Serviciului Juridic al Comisiei Europene
18 și 19 noiembrie	Vizita grefei Tribunalului de Contencios Administrativ al Națiunilor Unite
7 decembrie	Vizita judecătorilor și grefierilor din cadrul Tribunalului de Contencios Administrativ al Națiunilor Unite

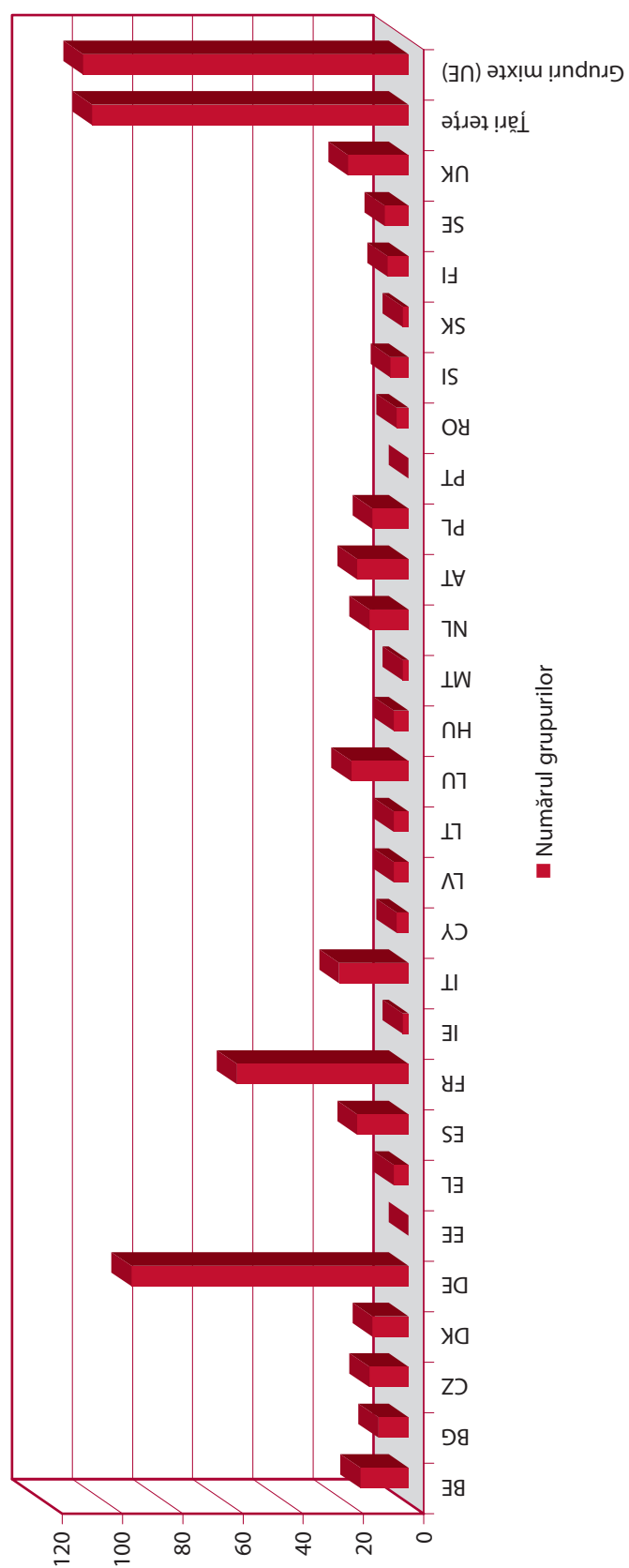
B – Vizite de studii (2009)

1. Repartizare în funcție de tipurile de grupuri

	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenti/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
Numărul grupurilor	103	91	27	11	252	40	65	589

2. Vizite de studii – Repartizare în funcție de statele membre (2009)

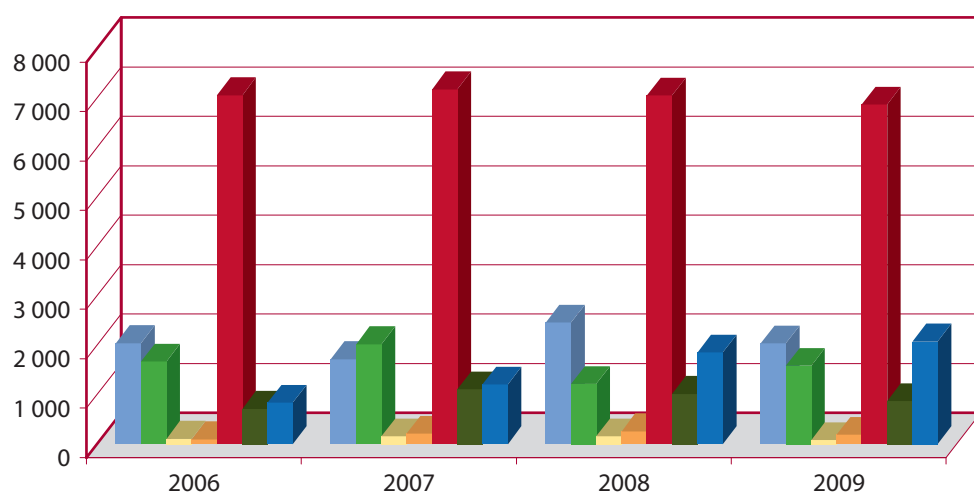

	Numărul vizitatorilor								Numărul grupurilor
	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenți/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total	
BE		20		26	296	55	172	569	16
BG	105				24			129	10
CZ	52	46	7		54			159	13
DK					281	28	52	361	12
DE	528	349		87	690	217	613	2 484	92
EE								0	0
EL	14				40		49	103	5
ES	150	20			245		29	444	17
FR	175	198			871	33	405	1 682	57
IE					59			59	2
IT		22	2		215			239	23
CY	10				16			26	4
LV				10	45	6		61	5
LT			10					10	5
LU	51		1		139	49	404	644	19
HU			8	4	73			85	5
MT		20			21			41	2
NL	42	58			152	25	54	331	13
AT	48	42	11		277	20		398	17
PL	57	56			40			153	12
PT								0	0
RO	7		12					19	4
SI		5			49			54	6
SK					28			28	2
FI	45	35			24		55	159	7
SE	66	19			20	14	34	153	8
UK	46	65			169			280	20
Țări terțe	168	96	2	66	1 291	26	66	1 715	105
Grupuri mixte (UE)	473	535	31		1 748	397	145	3 329	108
Total	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715	589

3. Vizite de studii – Magistrați naționali (2009)

	CZ	ES	FR	IE	IT	HU	MT	AT	RO	SI	SK	FI	SE	Total
Reuniune	5	8	21	4	18	8	2	6	9	2	4	4	6	97

4. Evoluția numărului și a tipului de vizitatori (2006-2009)

■ Magistrați naționali ■ Avocați/Consilieri juridici ■ Profesori de drept
 ■ Diplomați/Parlamentari ■ Studenți/Stagiari ■ Funcționari naționali
 ■ Alții

Numărul vizitatorilor

	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenți/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
2006	2 044	1 673	108	101	7 056	714	840	12 536
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715

C – Ședințe solемne

2 februarie	Ședință solемnă cu ocazia asumării angajamentului solемn de către Baroness Ashton, nou membru al Comisiei Europene
25 septembrie	Ședință solемnă cu ocazia celei de a 20-a aniversări a Tribunalului de Primă Instanță
6 octombrie	Ședință solемnă cu ocazia înnoirii parțiale a Curții și a intrării în funcție a noilor membri ai Tribunalului de Primă Instanță și ai Tribunalului Funcției Publice
26 octombrie	Ședință solемnă cu ocazia asumării angajamentului solемn de către domnii A. G. Šemeta, P. Samecki, K. De Gucht și M. Šefčovič, noi membri ai Comisiei Europene
14 decembrie	Ședință solемnă cu ocazia intrării în funcție a domnului P. Cruz Villalón în calitate de avocat general al Curții

D – Vizite sau participări la manifestări oficiale

Curtea de Justiție

1 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată cu ocazia Anului Nou de domnul Fenech Adami, președintele Maltei, la La Valletta
7 ianuarie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă a Curții de Casație, la Paris
20 ianuarie	Reprezentarea Curții la Rechtspolitischen Neujahrsempfang, organizat de doamna Brigitte Zypries, ministrul justiției al Republicii Federale Germania, la Berlin
30 ianuarie	Participarea unei delegații a Curții la a 50-a aniversare a Curții Europene a Drepturilor Omului
30 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia de inaugurare a anului judiciar al Curții Supreme de Casație, la Roma
5 și 6 februarie	Reprezentarea Curții la European Ministerial Conference on Family Policy, la Praga
9 februarie	Participarea unei delegații a Curții la o vizită oficială la Consiliul de Stat, la Paris
19 februarie	Reprezentarea Curții în cadrul grupului de lucru organizat de Comitetul de control bugetar al Parlamentului European, care se pronunță asupra investigațiilor administrative ale Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF) în statele membre, la Bruxelles
2 aprilie	Reprezentarea Curții la adunarea generală anuală a Curții Constituționale a Republicii Polone, la Varșovia
2 aprilie	Participarea președintelui la „Discussion to mark the 10th anniversary of the euro”, organizată de Banca Centrală Europeană, la Frankfurt
20 aprilie	Reprezentarea Curții la funeraliile lui Lord Gordon Slynn, la St Margaret's Westminster, la Londra
3 mai	Participarea unei delegații a Curții la ceremonia specială organizată cu ocazia zilei naționale a Republicii Polone la sediul Curții Constituționale, la Varșovia
6 mai	Reprezentarea Curții cu ocazia deschiderii solemne a celei de a 17-a Österreichischen Juristentages, în prezența președintelui Republicii Austria, la Viena
14-16 mai	Reprezentarea Curții la seminarul organizat de Asociația Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene în colaborare cu Consiliul de Stat al Republicii Elene și cu sprijinul științific al Curții Federale Administrative a Republicii Federale Germania pe tema „Instanța administrativă și e-justiția”, la Atena
22 mai	Reprezentarea Curții la ceremonia oficială organizată cu prilejul celei de a 60-a aniversări a Legii fundamentale germane, la Berlin
14 și 15 iunie	Reprezentarea Curții la reuniunea consiliului de administrație al Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene și la reuniunea anuală a adunării generale a acestei asociații, la Luxemburg

24 iunie	Reprezentarea Curții la ceremoniile organizate cu ocazia zilei naționale slovene și la recepția oferită de președintele Republicii Slovenia, la Ljubljana
12 iulie	Reprezentarea Curții la ceremonia solemnă de prestare a jurământului de către doamna D. Grybauskaitė în calitate de președinte al Republicii Lituania, la Vilnius
24 iulie	Participarea președintelui Curții la recepția oferită de președintele Republicii Elene cu ocazia celei de a 35-a aniversări a restaurării republicii, la Atena
29-31 iulie	Reprezentarea Curții la conferința „Legal boundaries, common problems and the role of the Supreme Court”, organizată de Lord Chief Justice of England and Wales în cooperare cu King's College, la Londra
21 septembrie	Reprezentarea Curții la ceremonia de inaugurare a anului judiciar al Tribunalului Suprem, prezidată de Majestatea Sa Regele Spaniei, la Madrid
1 octombrie	Reprezentarea Curții la celebrarea a 200 de ani ai Curții Supreme a Finlandei, la Helsinki
1 octombrie	Participarea unei delegații a Curții la Verfassungstag (ceremonie solemnă a Curții Constituționale austriece), la Viena
1 octombrie	Reprezentarea Curții la Opening of the Legal Year, la invitația lui Lord Chancellor, la Londra
3 octombrie	Reprezentarea Curții la ceremoniile organizate cu ocazia Tag der Deutschen Einheit, la Saarbrücken
13 octombrie	Reprezentarea Curții la funeraliile lui H. Jung, fost grefer al Tribunalului de Primă Instanță, la Berlin
16 octombrie	Participarea unei delegații a Curții la ceremonia de deschidere oficială a Curții Supreme, la invitația președintelui Curții Supreme a Regatului Unit, la Londra
19 octombrie	Reprezentarea Curții la conferința organizată de International Association of Refugee Law Judges pe tema „Effective Interaction?: The Role of the European Court of Justice and National Courts and Tribunals in EU Asylum Law”, la Berlin
22 și 23 octombrie	Reprezentarea Curții la „Al șaselea simpozion al instanțelor europene în materia mărcilor”, la Alicante
26 și 27 octombrie	Reprezentarea Curții la simpozionul internațional „Vom harmonisierten Markenrecht zum harmonisierten Markenverfahren”, la München
29 și 30 octombrie	Reprezentarea Curții la întâlnirea președinților curților de apel ale Uniunii Europene, la Roma
12 noiembrie	Participarea președintelui Curții la prânzul de lucru al reprezentanților permanenți la Consiliu, la Bruxelles
16 și 17 noiembrie	Reprezentarea Curții la reuniunea interparlamentară „Building a Citizens' Europe – The Stockholm Programme 2010-2014 – The Parliamentary dimension of a European area of Freedom, Security and Justice”, la Bruxelles

23 și 24 noiembrie	Participarea unei delegații a Curții, la invitația președintelui Curții Constituționale a Republicii Ungaria, la celebrarea celei de a 20-a aniversări a Curții Constituționale, la Budapesta
25 noiembrie	Reprezentarea Curții la a 150-a aniversare a înființării Facultății de Drept a Universității București, la București
29 și 30 noiembrie	Reprezentarea Curții la reuniunea consiliului de administrație a Asociației Consiliilor de Stat și instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene, la Bruxelles
30 noiembrie	Reprezentarea Curții la seminarul cu privire la evaluarea magistraților, organizat de Asociația Consiliilor de Stat și instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene, la Bruxelles
11 decembrie	Participarea unei delegații a Curții la o vizită oficială la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, la Strasbourg
18 decembrie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată cu ocazia Zilei constituționalității, la Ljubljana

Tribunalul

7 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la ședința solemnă a Curții de Casație, la Paris
13 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la ședința solemnă a Curții Europene a Drepturilor Omului, la Strasbourg
20 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului în cadrul Rechtspolitischen Neujahrsempfang, la Ministerul Justiției, la Berlin
30 ianuarie	Participarea președintelui Tribunalului la seminarul „50 de ani ai Curții Europene a Drepturilor Omului din perspectiva celorlalte curți internaționale”, la Strasbourg
19 februarie	Reprezentarea Tribunalului la o reuniune organizată de Comisia de control bugetar, având ca temă Oficiul de Luptă Antifraudă, la Bruxelles
19-21 februarie	Vizita unei delegații a Tribunalului în Republica Estonia, la invitația ministrului afacerilor externe și a ministrului justiției, la Tallinn
22-24 februarie	Vizita unei delegații a Tribunalului în Republica Finlanda, la invitația guvernului, la Helsinki
11-13 martie	Participarea la colocviul „Public and Private Enforcement of Antitrust in Europe – 5 Years on”, organizat de International Bar Association, la Bruxelles
17 aprilie	Reprezentarea Tribunalului la întâlnirea oficială privind Europa, organizată cu ocazia vizitei președintelui Grupului de reflecție asupra viitorului Europei, la Roma
26-28 aprilie	Reprezentarea Tribunalului la a 14-a conferință internațională a Bundeskartellamt, la Hamburg
1-2 iunie	Vizita unei delegații a Tribunalului la Comisión nacional de la Competencia, la Madrid
1-4 octombrie	Reprezentarea Tribunalului cu ocazia celui de al 5-lea forum al juriștilor europeni, la Budapesta
13 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la funeraliile domnului Hans Jung, fost grefier al Tribunalului de Primă Instanță, la Berlin

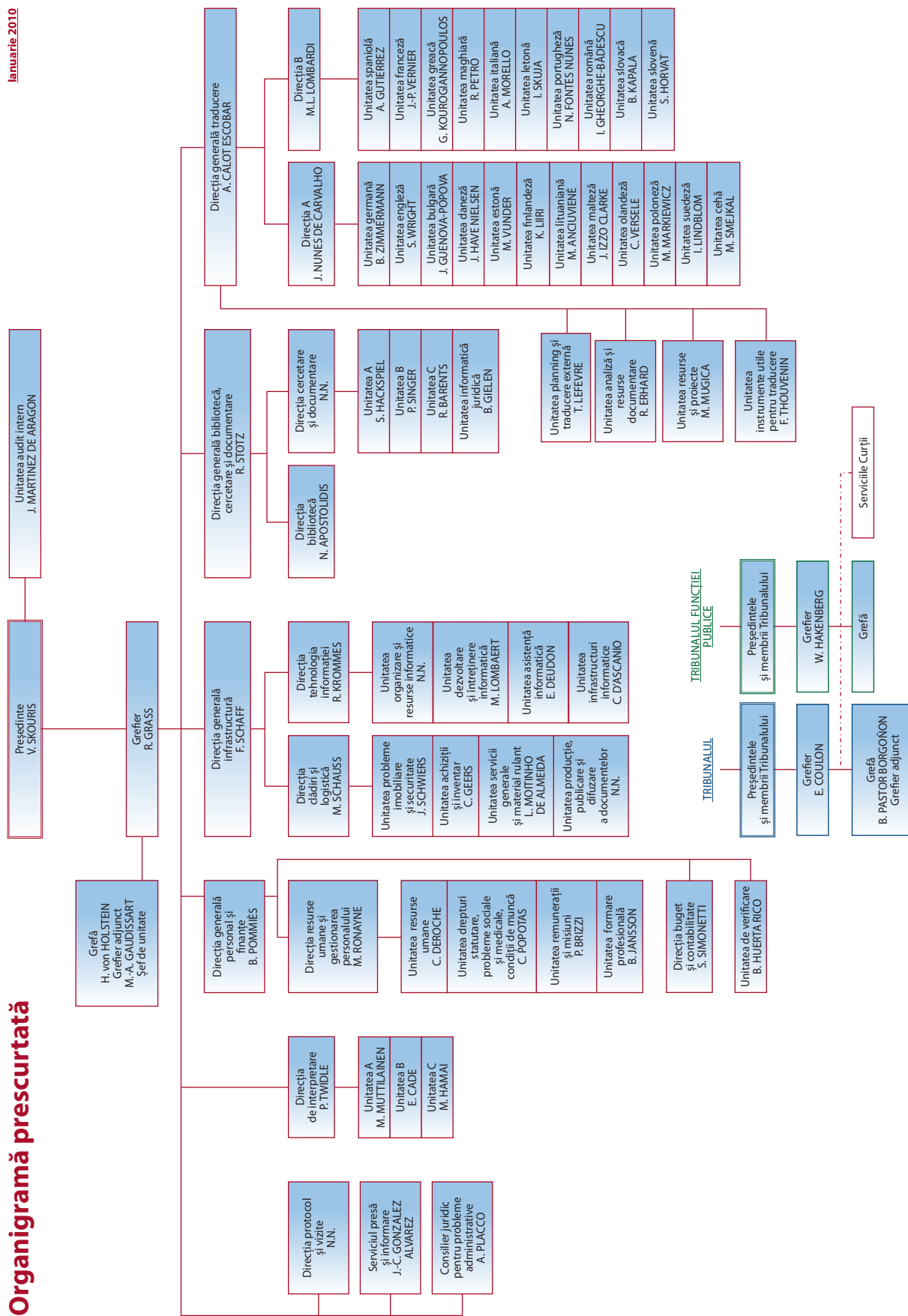
15-16 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia de deschidere a anului judiciar, la Londra
15-18 octombrie	Vizita unei delegații a Tribunalului în România cu ocazia aniversării celor 20 de ani ai Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene, la invitația oficială a președintelui Curții de Apel din Iași și a rectorului Universității „Alexandru I. Cuza”, la Iași
22-23 octombrie	Delegația Tribunalului la al șaselea simpozion al instanțelor europene în domeniul mărcilor, desenelor și modelelor industriale, la Alicante
16 noiembrie	Reprezentarea Tribunalului la seminarul „Building a Citizens’ Europe”, organizat de Parlamentul European, la Bruxelles
20 noiembrie	Vizita președintelui Tribunalului la Ombudsmanul European și la serviciile sale, precum și participarea la conferința cu tema „Principiul bunei administrări în jurisprudența comunitară”, la Strasbourg
22-25 noiembrie	Reprezentarea și participarea Tribunalului la conferința solemnă organizată cu ocazia celei de a 20-a aniversări a Curții Constituționale, la Budapesta
9 decembrie	Reprezentarea Tribunalului la funeraliile avocatului general Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, la Madrid

Tribunalul Funcției Publice

1 și 2 octombrie	Vizită la Consiliul de Stat elen
23 și 24 noiembrie	Vizită la Consiliul de Stat și la Consiliul Constituțional francez

Organigramă prescurtată

Curtea de Justiție a Uniunii Europene

**Raport anual 2009 – Sinteză a activității Curții de Justiție, a Tribunalului și a Tribunalului
Funcției Publice a Uniunii Europene**

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene

2010 — 240 p. — 21 x 29,7 cm

Nr. de catalog: QD-AG-10-003-RO-C

ISBN 978-92-829-0961-4

doi:10.2862/22514

ISSN 1831-855X

■ Oficiul pentru Publicații

ISBN 978-928290961-4

9 789282 909614

CUM VĂ PUTEȚI PROCURA PUBLICAȚIILE UNIUNII EUROPENE?

Publicații gratuite:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- la reprezentanțele sau delegațiile Comisiei Europene.
Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://ec.europa.eu> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

Publicații contra cost:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Abonamente contra cost (de exemplu, la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* sau la repertoriile jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene):

- contactând direct unul dintre agenții de vânzări ai Oficiului pentru Publicații al Uniunii Europene (http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm).

